การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สุริณี วัฒนศรีทานัง

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สุริณี วัฒนศรีทานัง

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF STUDENT SUPPORT SYSTEM STRATEGIES UNDER PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES IN THE NORTHEASTERN REGION

SURINEE WATTANASRITANANG

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF EDUCATION
PROGRAM IN EDUCATION ADMINISTRATION
FACULTY OF EDUCATION
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2025

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	**การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
ชื่อนักศึกษา	**สุริณี วัฒนศรีทานัง**
ชื่อปริญญา	**ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
สาขาวิชา	**การบริหารการศึกษา**
ปีพุทธศักราช	**2568**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิษณพงศ์ ศรจันทร์**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	**รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์อร สดเอี่ยม**

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ .....

(พระครูศรีวีรคุณสุนทร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์:

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์)

อาจารย์ที่ปรึกษา .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิษณพงศ์ ศรจันทร์)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์อร สดเอี่ยม)

กรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์บุญช่วย ศิริเกษ)

กรรมการภายนอก .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	**การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
ชื่อนักศึกษา	**สุริณี วัฒนศรีทานัง**
ชื่อปริญญา	**ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
สาขาวิชา	**การบริหารการศึกษา**
ปีพุทธศักราช	**2568**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิษณพงศ์ ศรจันทร์**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	**รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์อร สดเอี่ยม**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) บูรณาการระหว่างการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน จากโรงเรียนต้นแบบที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเลิศ เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบการวิเคราะห์ดัชนี PNI Modified ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 ด้วยเทคนิค SWOT เพื่อสร้างร่างกลยุทธ์ในระดับกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์รอง จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ผ่านการสนทนากลุ่มและแบบประเมินความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินกลยุทธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา

ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ รวมถึงการวิเคราะห์ดัชนี PNI Modified และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.375 ($PNI_{Modified}$ = 0.375) เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตามลำดับ

2. กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ABSTRACT

Dissertation Topic	**DEVELOPMENT OF STUDENT SUPPORT SYSTEM STRATEGIES UNDER PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES IN THE NORTHEASTERN REGION**
Student's Name	**SURINEE WATTANASRITANANG**
Degree Sought	**Doctor of Education**
Program	**Education Administration**
Anno Domini	**2025**
Advisor	**Assistant Professor Chissanapong Sonchan, Ph.D.**
Co-Advisor	**Associate Professor Pim-on Sod-ium, Ph.D.**

The objectives of this research were: 1) to study the current conditions, expected conditions, and needs of the student support system under the Office of the Primary Educational Service Area in Northeastern Thailand; 2) to develop and validate strategies for the student support system; and 3) to evaluate the feasibility and usefulness of the developed strategies. A mixed methods research design was employed, integrating both quantitative and qualitative approaches. The study was conducted in three phases. In Phase 1, data were collected through questionnaires administered to 400 school administrators and teachers responsible for the student support system using simple random sampling, along with in-depth interviews with 15 key informants from model schools. The data were analyzed using content analysis and the PNI Modified index. In Phase 2, SWOT analysis was used to develop four main strategies and 17 sub-strategies, which were then validated for appropriateness by nine experts through focus group discussions and assessment forms. In Phase 3, the developed strategies were evaluated for feasibility and usefulness by 12 experts, including deputy directors of primary education service areas, school administrators, supervisors, and student support system coordinators. Research instruments included questionnaires, interview forms, and strategy evaluation forms. Data were analyzed using descriptive statistics (mean, standard deviation, and percentage), PNI Modified index, and qualitative content analysis.

The research findings were as follows:

1. The current condition of the student support system under the Office of the Primary Educational Service Area in Northeastern Thailand was found to be at a moderate level overall, while the desired condition was at a high level. The overall PNI Modified index was 0.375, indicating a significant need for development. The areas of need, ranked from highest to lowest priority, were as follows: student referral, student promotion and development, student screening, knowing students individually, and prevention and problem-solving, respectively.

2. The developed student support system strategies under the Office of the Primary Educational Service Area in Northeastern Thailand comprised 4 main strategies and 17 sub-strategies. These strategies were found to be of the highest level of appropriateness, based on expert evaluations.

3. The student support system strategies developed under the Office of the Primary Educational Service Area in Northeastern Thailand were evaluated to have the highest level of feasibility and usefulness, as assessed by experts.

Keywords: strategy, student support system, Office of the Primary Educational Service Area.

มหามกุฏราชวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชิษณพงศ์ ศรจันทร์ รองศาสตราจารย์ ดร. พิมพ์อร สดเอี่ยม ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษา หลักสูตรปรัญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างทุกท่านที่ ที่ให้ความกรุณาชี้แนะในการศึกษาเรียนรู้และได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้นานัปการแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่เริ่มศึกษาเล่าเรียนในสถานศึกษาแห่งนี้เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ในเรื่องเอกสารต่างๆ รุ่นพี่ เพื่อนนิสิตทุกท่าน ที่ได้แนะนำและส่งเสริมให้กำลังใจตลอดมา นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลืออีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้ทั้งหมด จึงขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ให้ความคิดเห็น ตลอดจนตรวจสอบเครื่องมือ ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายขอขอบพระคุณบุคคลในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ สนับสนุน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและปรารถนาดีต่อผู้วิจัยเสมอมา รวมถึงพี่เพื่อนน้อง ที่คอยช่วยเหลือในการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งจึงขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัย เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต นักศึกษานักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่สนใจค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ต่อไป

สุริณี วัฒนศรีทานัง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ ..... **จ**
ABSTRACT ..... **ช**
กิตติกรรมประกาศ ..... **ฌ**
สารบัญ ..... **ญ**
บทที่ 1 บทนำ **1**
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 คำถามในการวิจัย 6
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย 6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย 7
1.5 ความสำคัญของการวิจัย 14
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย 14
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ 16
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง **19**
2.1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 20
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์ 47
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น 92
2.4 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 100
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 106
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย **129**
3.1 ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 131
3.2 ระยะที่ 2 เพื่อสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 138
3.3 ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 144

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 147
4.1 ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 147
4.2 ระยะที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 178
4.3 ระยะที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 246
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ 258
5.1 สรุปผลการวิจัย 260
5.2 อภิปรายผล 263
5.3 ข้อเสนอแนะ 272
บรรณานุกรม.....2744
ภาคผนวก 2866
ภาคผนวก ก.....288
ภาคผนวก ข.....301
ภาคผนวก ค.....350
ประวัติผู้เขียนดุษฎีนิพนธ์ 371

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ 60
ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของแผนกลยุทธ์ 81
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 133
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียนที่ตั้งและสังกัด 150
ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนี ลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวม 152
ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมและรายข้อ 152
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมและรายข้อ 156
ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยรวมและรายข้อ 159
ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยรวมและรายข้อ 162
ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการส่งต่อ โดยรวมและรายข้อ 165

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ตามแนวทาง SWOT จากการสัมภาษณ์ 15 คน ในพหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเลิศ โดยแยกเป็นรายประเด็นตาม 5 ด้านหลัก 171
ตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์ SWOT Analysis และแนวทางการพัฒนา (PNI) 5 ด้านหลักของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ได้จากการสัมภาษณ์ 15 คน ในพหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลฯ ที่เป็นเลิศ 173
ตารางที่ 4.10 สรุปการเรียงลำดับความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 177
ตารางที่ 4.11 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 179
ตารางที่ 4.12 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการคัดกรองนักเรียน 182
ตารางที่ 4.13 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 184
ตารางที่ 4.14 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 187
ตารางที่ 4.15 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการส่งต่อ 190
ตารางที่ 4.16 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 193
ตารางที่ 4.17 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ด้านการคัดกรองนักเรียน 194
ตารางที่ 4.18 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อม
ภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 195
ตารางที่ 4.19 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อม
ภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 196
ตารางที่ 4.20 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อม
ภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านการส่งต่อ 197
ตารางที่ 4.21 สรุปการเรียงลำดับความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อม
ภายนอกของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 198
ตารางที่ 4.22 จับประเด็นรายคู่ (SO) ที่ได้จากจุดแข็ง+โอกาส ของกลยุทธ์ระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis 204
ตารางที่ 4.23 จับประเด็นรายคู่ (ST) ที่ได้จากจุดแข็ง และอุปสรรค ของกลยุทธ์ระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis 208
ตารางที่ 4.24 จับประเด็นรายคู่ (WO) ที่ได้จากจุดอ่อน และโอกาส ของกลยุทธ์ระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis 212
ตารางที่ 4.25 จับประเด็นรายคู่ (WT) ที่ได้จากจุดอ่อน และอุปสรรค ของกลยุทธ์ระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis 214
ตารางที่ 4.26 ผลการพัฒนากลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ ระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 218
ตารางที่ 4.27 ผลการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ฉบับที่ 1 222
ตารางที่ 4.28 ผลการตรวจสอบร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ฉบับที่ 1 229
ตารางที่ 4.29 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งปัจจุบัน 234
ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของกลยุทธ์
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม 235
ตารางที่ 4.31 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของกลยุทธ์
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านกลยุทธ์รอง 236
ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของกลยุทธ์
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านวิธีการดำเนินการ 237
ตารางที่ 4.33 กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ฉบับสมบูรณ์ 242
ตารางที่ 4.34 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งปัจจุบัน 247
ตารางที่ 4.35 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้และ
ความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
โดยภาพรวม 248
ตารางที่ 4.36 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้
และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์รองของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านกลยุทธ์รอง 249

ตารางที่ 4.37 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้และ
ความเป็นประโยชน์ของวิธีการดำเนินการของร่างกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 251

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 17
ภาพที่ 2.1 การจับคู่กันระหว่างสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 69
ภาพที่ 2.2 ความสอดคล้องเชื่อมโยงของแผนกลยุทธ์สถานศึกษา 79
ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 130

สารบัญคำย่อ

ใส่ข้อมูลที่นี่

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายโดยรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น ด้วยการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชนการศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80(3) ได้บัญญัติให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกรวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษาซึ่งเรื่องที่กำหนดให้ดำเนินการคือเรื่องความรู้และทักษะการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ 5) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในการดูแลช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้อยู่ในสภาพที่มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี ได้รับการดูแลให้มีพัฒนาการตามวัย และเด็กทุกคนต้องมีหลักประกันความปลอดภัยได้รับความคุ้มครองจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและเด็กที่ไม่ประสบปัญหา โดยการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และ

ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (มาตรา 22) ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์มาใช้เพื่อป้องกันและพัฒนาปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ทุกรายวิชา อีกทั้งมีการประสานร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลที่อยู่ในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

สภาพสังคมในปัจจุบันมีความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความคิดตลอดจนค่านิยมของคนในสังคม ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันที่เคยมีมาในอดีตเปลี่ยนเป็นต่างคนต่างอยู่ เห็นแก่ตัว แก่งแย่งแข่งขันและเอารัดเอาเปรียบกันเพื่อความอยู่รอด นิยมวัตถุ สังคมว้าเหว่ การไปมาหาสู่กันน้อยลง ครอบครัวมีขนาดเล็กลงและการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น สภาพดังกล่าวทำให้คนในสังคมเกิดความคับข้องใจ ขัดแย้งในใจวิตกกังวลเหน็ดเหนื่อย ว้าวุ่น เครียดและเป็นทุกข์กับชีวิตมากขึ้น ดังนั้นการแสดงความสนใจ เข้าใจเห็นใจ ห่วงใย เอื้ออาทรและให้ความช่วยเหลือกัน โดยการรับฟังปัญหา ปลอบใจ ให้กำลังใจ ร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้ผ่อนคลายจึงเป็นสิ่งที่ผู้มีความทุกข์ต้องการ เพราะเป็นสิ่งที่จะช่วยหล่อเลี้ยงจิตใจให้คนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 1)

เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อยได้รับผลกระทบจากปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคม ทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนในอดีต แม้ว่าผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และคนทำงานด้านเด็กจะใช้ความรักความปรารถนาดีอย่างมากมายเพียงใดก็ตามก็ไม่อาจพิทักษ์ ปกป้อง และคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัย หรือมีพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังได้ จากการประมวลสถิติข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า เด็กและเยาวชนทั้งที่เป็นนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอื่น ๆ ส่วนหนึ่งมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนี้ 1) ตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์จนถึงขั้นหมกมุ่น และเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกมจนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและสังคม 2) นิยมประลองความเร็ว โดยมีพฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมายเป็นนักซิ่งวัยใส 3) ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท จับกลุ่มรวมตัวกันสร้างความปั่นป่วนในชุมชนไปจนถึงการยกพวกตีกัน 4) มีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุยังน้อยมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันตนเอง ขาดความรับผิดชอบ 5) เข้าถึงสารเสพติดได้ง่ายเริ่มจากการใช้บุหรี่ เหล้า ยาบ้า ยาไอซ์ ยาเลิฟ และสารอันตรายที่แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน 6) ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนา ค่านิยมความเป็นไทย ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวค่อนข้างเปราะบาง ติดเพื่อน ติดสื่อ และให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าความมีคุณธรรมน้ำใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 1-2)

นอกจากนี้เด็กและเยาวชนยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคม อาทิ ติดการพนัน นิยมเสี่ยงโชค การมั่วสุมในหอพัก ไม่ชอบไปโรงเรียน หนีเรียน ทำร้ายรังแกกันเอง หมกมุ่นกับสื่อที่ไม่สร้างสรรค์ นิยมบริโภค อาหารกรุบกรอบ อาหารที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ เครียด ซึมเศร้า มองโลกในแง่ร้าย ไม่สนใจต่อปัญหาสังคม อย่างไรก็ตามสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นผลมาจากปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงจากสภาพครอบครัวมาจากการเลี้ยงดูด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม ส่งเสริมให้แสดงออกในทางที่ไม่ถูกต้อง ปล่อยปละละเลย เรียนรู้การใช้ความรุนแรงจากสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ไม่มีบรรยากาศที่สร้างความรัก ความอบอุ่น

2. ปัจจัยเสี่ยงจากโรงเรียน โรงเรียนขาดความพร้อมที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหวังของสังคม ขาดการดูแล เอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจัง ขาดการจัดการที่เหมาะสมต่อการพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองและให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างเท่าทัน ทั่วถึง ถูกต้องและเป็นธรรม

3. ปัจจัยเสี่ยงจากชุมชนและสังคม สังคมไทยยังละเลยต่อการจัดระเบียบแบบแผนในชุมชน ชุมชนอ่อนแอขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในสังคมต่างคนต่างอยู่ ปล่อยให้มีการแสดงหาผลประโยชน์จากเด็กและเยาวชน

4. ปัจจัยเสี่ยงจากเพื่อน เพื่อนที่มีนิสัยเกเรเป็นอันธพาล เสเพล สำมะเลเทเมา การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางก้าวร้าว เสี่ยงภัยมั่วสุม เบี่ยงเบน หรือการได้รับแรงบีบคั้น กดดัน ข่มขู่ หรือการไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

5. ปัจจัยเสี่ยงจากบุคลิกภาพหรือตัวนักเรียน เด็กและเยาวชนแต่ละคนมีภาวะด้านพัฒนาการแตกต่างกัน มีบุคลิกภาพภายในและภายนอกตามสภาพความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น มีข้อจำกัดเกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองและการรับรู้ ไม่มีความตระหนักในคุณค่าความสำคัญของตนเอง ขาดทักษะในการคิด บกพร่องทางการเรียนรู้ ไม่มีทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธไม่เป็น ควบคุมอารมณ์และความเครียดไม่ได้ รวมทั้งการมีปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต (คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36)

สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่นักเรียนมีความใกล้ชิดมากที่สุด รองลงมาจากครอบครัว ผู้ปกครองให้การยอมรับ และคาดหวังว่าจะได้รับความรู้ การอบรมสั่งสอน การดูแลด้วยการเอาใจใส่ สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของนักเรียนเป็นหลัก ให้นักเรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความปลอดภัย การจัดการเรียนการสอนต้องครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งสอนทักษะชีวิต ที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความรู้

คู่คุณธรรม มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ นั่นคือ นักเรียนได้รับการพัฒนาให้เป็น “คนดี เก่ง และมีความสุข” นอกจากนี้ ครูต้องบูรณาการเนื้อหาความรู้ และพัฒนาคุณภาพนักเรียน ให้มีความพร้อมอย่างเป็นองค์รวม โดยการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตนักเรียน และแก้วิกฤติทางสังคม สถานศึกษาต้องจัดระบบงาน กิจกรรมที่ส่งเสริมความประพฤติให้เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยให้กับนักเรียน นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยการนำกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียนให้เหมาะสม ซึ่งนักเรียนจะต้องได้รับการพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และดูแล โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่สุดที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ โดยต้องจัดให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูเป็นผู้มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเพื่อคุ้มครองดูแลนักเรียน ดังนั้นในการสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับนักเรียน รวมทั้งการปกป้องคุ้มครอง และช่วยเหลือนักเรียนจากอันตรายต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพราะการสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียนย่อมส่งผลต่อคุณภาพการเรียนของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่ดี และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาทิ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดนโยบายสำคัญให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้องคุ้มครองอย่างรอบด้าน ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความสุข และปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งในปีพุทธศักราช 2566 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกำหนดจุดเน้นเพื่อการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติ ไว้ว่า “ปีแห่งการดูแลช่วยเหลือ คุ้มครอง ห่วงใย เพื่อความปลอดภัยของนักเรียน ระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน” (คู่มือการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2566)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและปกป้องนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยมีการกำหนดกลยุทธ์อย่างเป็นระบบเพื่อให้ครอบคลุมทั้งในด้านการป้องกัน การส่งเสริม และการแก้ไขปัญหา โดยกลยุทธ์หลักที่ใช้ในอดีตมีอยู่ 5 ด้านสำคัญ

กลยุทธ์แรก คือ การสร้างระบบเครือข่ายในสถานศึกษาและชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยจัดตั้งคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับโรงเรียน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ตำรวจ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมกันเฝ้าระวังและช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่สอง คือ การใช้ระบบคัดกรองและติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการใช้เครื่องมือคัดกรอง เช่น แบบประเมิน SDQ และแบบสอบถามพฤติกรรมเสี่ยง พร้อมทั้งมีการติดตามนักเรียนรายบุคคลโดยครูที่ปรึกษา และจัดทำฐานข้อมูลความเสี่ยงของนักเรียน พร้อมวางแผนการช่วยเหลือเฉพาะราย (Individual Plan)

กลยุทธ์ที่สาม คือ การส่งเสริมทักษะชีวิตและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้นักเรียนสามารถรับมือกับปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมจิตใจที่เข้มแข็ง พฤติกรรมเชิงบวก และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม

กลยุทธ์ที่สี่ คือ การให้คำปรึกษาและการฟื้นฟูเยียวยา โดยมีการจัดระบบให้คำปรึกษาภายในโรงเรียน เช่น ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา หรือบุคลากรที่มีความรู้ด้านจิตวิทยา พร้อมทั้งมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังหน่วยงานภายนอกเมื่อจำเป็น ตลอดจนมีการติดตามและฟื้นฟูนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันไม่ให้กลับเข้าสู่ภาวะเสี่ยงอีก

สุดท้ายคือ กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตร ด้วยการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย (Safe School Zone) ทั้งในด้านกายภาพและจิตใจ ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และป้องกันปัญหาการใช้ความรุนแรง การกลั่นแกล้ง และการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา

โดยสรุป กลยุทธ์ทั้งหมดนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถดูแลนักเรียนอย่างรอบด้าน มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัย เป็นมิตร และส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สพฐ. จึงได้ดำเนินการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของ พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รมว.ศธ.

และว่าที่ร้อยตรี ธนุ วงษ์จินดา เลขาธิการ กพฐ. ที่มีความห่วงใยสวัสดิภาพของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการทบทวนคู่มือและจัดทำแผนขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวันนี้เป็นการกำหนดแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างรอบด้าน ด้วยกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสม เท่าทันสถานการณ์ในปัจจุบัน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้เพื่อนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามแนวทางของ สพฐ. และเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผล ซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนางานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารงานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาและประเทศชาติต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

1.2.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร

1.2.2 การสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอย่างไร

1.2.3 การประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับใด

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.2 เพื่อสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.3 เพื่อประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุมเนื้อหา ได้แก่ 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ 4) การประเมินกลยุทธ์

1.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ที่เกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

ขอบเขตด้านตัวแปรในการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาตัวแปรหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยสามารถจำแนกตัวแปรออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. ตัวแปรด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนศึกษาองค์ประกอบ แนวคิดหลักการ กระบวนการ 5 ขั้นของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน โดยพิจารณาจากแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ตัวแปรด้านกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศึกษาประเภทของกลยุทธ์ (กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง) และแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ในระดับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ระบบการดูแลนักเรียนมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ตัวแปรด้านกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ ศึกษากระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis, TOWS Matrix) การกำหนดเป้าหมาย การจัดลำดับความสำคัญ การออกแบบกิจกรรม และการจัดทำแผนกลยุทธ์

4. ตัวแปรด้านการประเมินกลยุทธ์ศึกษาวิธีการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ตลอดจนเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพของกลยุทธ์ตามความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความคิดเห็นที่มีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ

1.2.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1.3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 24,010 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 12,005 คน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 12,005 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566, เว็บไซต์)

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2566 โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (Yamane, 1976, p.1088, อ้างถึงใน วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 192) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนจำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 200 คน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 200 คน การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 47)

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11,640 โรงเรียน จำนวน 20 จังหวัด หรือ 61 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครราชสีมา ยโสธร ชัยภูมิ มุกดาหาร อุดรธานี ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี มหาสารคาม นครพนม บึงกาฬ บุรีรัมย์ หนองคาย หนองบัวลำภู เลย สกลนคร และอำนาจเจริญ

1.2.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ

ขั้นที่ 1.3 พหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี พ.ศ. 2566-2567

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความคิดเห็นที่มีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ

1.3.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

โรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี พ.ศ. 2566-2567

1.3.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาพหุกรณีศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 3 คน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา จำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน นักเรียนจำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 15 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้รับรางวัลผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี พ.ศ. 2565-2566 ระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาค โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 โรงเรียน

1.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

ความคิดเห็นที่มีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ

ระยะที่ 2 เพื่อสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นที่ 2.1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ใช้เทคนิค SWOT

2.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) ครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1) จุดแข็ง (Strengths): ปัจจัยภายในที่ส่งเสริมความสำเร็จของระบบ เช่น ความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ การมีส่วนร่วมของชุมชน

2) จุดอ่อน (Weaknesses): ข้อจำกัดหรือปัญหาภายใน เช่น การขาดการพัฒนาทักษะครู ความไม่ต่อเนื่องของระบบ

3) โอกาส (Opportunities): ปัจจัยภายนอกที่เอื้อให้ระบบพัฒนาได้ เช่น นโยบายของกระทรวง การสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก

4) อุปสรรค (Threats): ปัจจัยเสี่ยงภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงของนโยบาย การขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่น

2.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ 1) ความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษา, ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ครูประจำชั้น/ที่ปรึกษา, นักเรียน, และ ผู้ปกครอง 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ 1) เอกสารนโยบายของ สพฐ., สำนักงานเขตพื้นที่ฯ, แผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัด 2) งานวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิเคราะห์ SWOT จะเน้นตัวแปรหลัก ดังนี้

1) ตัวแปรด้านภายใน (Internal Factors) ได้แก่ 1) คุณภาพของบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ความร่วมมือภายในโรงเรียน 2) กระบวนการดำเนินงานของระบบ (5 ขั้นตอนหลัก รู้จักนักเรียนรายบุคคล, คัดกรอง, ส่งเสริมพัฒนา, ป้องกัน/แก้ไขปัญหา, ส่งต่อ)

2) ตัวแปรด้านภายนอก (External Factors) ได้แก่ นโยบายของ สพฐ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายภายนอก ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่สนับสนุนระบบ

ขั้นที่ 2.2 จัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารระบบการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดทำร่างกลยุทธ์ในขั้นตอนนี้มีเป้าหมายเพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางดำเนินการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเนื้อหาครอบคลุม กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ

2.2.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การจัดทำร่างกลยุทธ์อ้างอิงจากแหล่งข้อมูลหลายประเภท เพื่อให้กลยุทธ์มีความถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่ 1) ข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT (จากขั้นตอนที่ 2.1) ใช้ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวางกลยุทธ์ 2) ข้อมูลจากการวิจัยในระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ข้อมูลเชิงลึกจากการศึกษาพหุกรณีโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3) ข้อมูลจากการสัมมนา/ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Meeting / Focus Group) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสำนักงานเขตฯ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และครูแนะแนว 4) เอกสารนโยบาย/ยุทธศาสตร์การศึกษา เช่น นโยบาย สพฐ., แผนยุทธศาสตร์ชาติ, แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ

2.2.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำร่างกลยุทธ์ ได้แก่

1) ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ได้แก่ สมรรถนะและศักยภาพของครูและผู้บริหาร โครงสร้างการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ความพร้อมของงบประมาณและทรัพยากร การใช้ข้อมูลสารสนเทศในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ปัจจัยภายนอก (External Factors) ได้แก่ การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย (ชุมชน ผู้ปกครอง หน่วยงานท้องถิ่น) นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ความคาดหวังของสังคมต่อคุณภาพชีวิตนักเรียน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน

3) ตัวแปรผลลัพธ์ของกลยุทธ์ ได้แก่ ระดับความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน การลดอัตราการหลุดจากระบบการศึกษา การเพิ่มพูนทักษะชีวิตและพัฒนาการด้านสังคมของนักเรียน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดูแลนักเรียน

ขั้นที่ 2.3 ตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ตรวจสอบความเหมาะสม ของร่างกลยุทธ์ที่ได้จากขั้นที่ 2.2 โดยครอบคลุมเนื้อหาหลักดังนี้

1. ความเหมาะสมของกลยุทธ์ ได้แก่ ความสอดคล้องของกลยุทธ์กับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความครอบคลุมของกลยุทธ์ต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (รู้จักรายบุคคล, คัดกรอง, ส่งเสริม, ป้องกัน/แก้ไข, ส่งต่อ)

2. การปรับปรุงร่างกลยุทธ์ ได้แก่ รับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับกลยุทธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนเข้าสู่การประเมินผลและการนำไปใช้จริง

3. การประเมินคุณภาพของกลยุทธ์ โดยใช้เกณฑ์ ได้แก่ ความเหมาะสม (Appropriateness)

2.3.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.3.2.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) การสนทนากลุ่มเฉพาะในการวิจัยนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมความคิดเห็นเพื่อใช้ในการปรับปรุงร่างกลยุทธ์ที่สร้างขึ้น และตรวจสอบความเหมาะสมกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการตรวจสอบกลยุทธ์จะได้จากการจัด สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลายทั้งภาคนโยบาย ภาคปฏิบัติ และวิชาการ รวม 9 คน ดังนี้ 1) ผู้บริหารระดับนโยบาย จำนวน 2 คน เป็นผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้กำหนดนโยบายด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน เป็นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือรองผู้อำนวยการฯ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีผลการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเลิศ 4) อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยการบริหารการศึกษา หรือการพัฒนาเด็กและเยาวชน 5) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ในการนิเทศ ติดตาม และส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการตรวจสอบกลยุทธ์ ได้แก่

1) ความเหมาะสมของกลยุทธ์ (Appropriateness) ได้แก่ ความชัดเจน ครอบคลุม ครบถ้วนตามองค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความสอดคล้องกับนโยบาย และบริบททางสังคม วัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ (Feasibility) ได้แก่ ความสอดคล้องกับศักยภาพของสถานศึกษาในระดับปฏิบัติ ความเป็นไปได้ทางงบประมาณ เวลา บุคลากร และโครงสร้างการบริหารงาน

3) ความสอดคล้องกับบริบทและแนวโน้มในอนาคต (Relevance and Sustainability) ได้แก่ ความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษา ความสามารถของกลยุทธ์ในการรองรับปัญหาและพัฒนาระบบให้ยั่งยืน

ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การประเมินกลยุทธ์ในระยะนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์คุณภาพของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยใช้การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรงกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การประเมินกลยุทธ์จะครอบคลุมเนื้อหาหลัก 2 ด้านสำคัญ ได้แก่

3.1.1 ความเป็นไปได้ (Feasibility) ได้แก่ ศักยภาพของโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่ในการนำกลยุทธ์ไปใช้จริง ความเหมาะสมด้านทรัพยากร เช่น งบประมาณ เวลา บุคลากร

3.1.2 ความเป็นประโยชน์ (Usefulness) ได้แก่ ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการนำกลยุทธ์ไปใช้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการประเมินกลยุทธ์ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยตรง รวมทั้งสิ้น 12 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน เป็นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือรองผู้อำนวยการ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน เป็นเช่น ผู้อำนวยการโรงเรียนระดับประถมศึกษา 3) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน เป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริม ติดตาม และประเมิน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา 4) ครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 4 คน เป็นผู้มีประสบการณ์โดยตรงในการดำเนินงานภายในโรงเรียน

2.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

การประเมินกลยุทธ์จะพิจารณาตัวแปรหลัก 3 ด้าน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้ 1) กลยุทธ์หลัก 2) กลยุทธ์รอง 3) วิธีดำเนินการ

1.5 ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1.5.1 ทำให้ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.5.2 ได้กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.5.3 เป็นแนวทางให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1.6.1 ขอบข่ายการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีขอบเขตเนื้อหาตามขอบข่ายและภารกิจการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559), สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2) การคัดกรองนักเรียน

3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา

5) การส่งต่อ

1.6.2 ความต้องการจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.6.3 กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ จากการสังเคราะห์ทัศนะของนักวิชาการและผลการวิจัย Dess & Miller (1993, p. 1); Thompson & Strickland (1995, p. 4);Wheelen & Hunger (2002, p. 9); Hitt, Ireland & Hoskisson (2007, p. 80); นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2551, หน้า 42-44); ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง (2555, หน้า 84); พิภพ เสวกวรรณ์ (2556, หน้า 39); ภูมิภัทร กลางโคตร์ (2560, หน้า 22-28); นงค์รักษ์ เคนไชยวงค์ (2561, หน้า 42-50) ซึ่งได้องค์ประกอบของกระบวนการการพัฒนากลยุทธ์ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ 4) การประเมินและการควบคุม

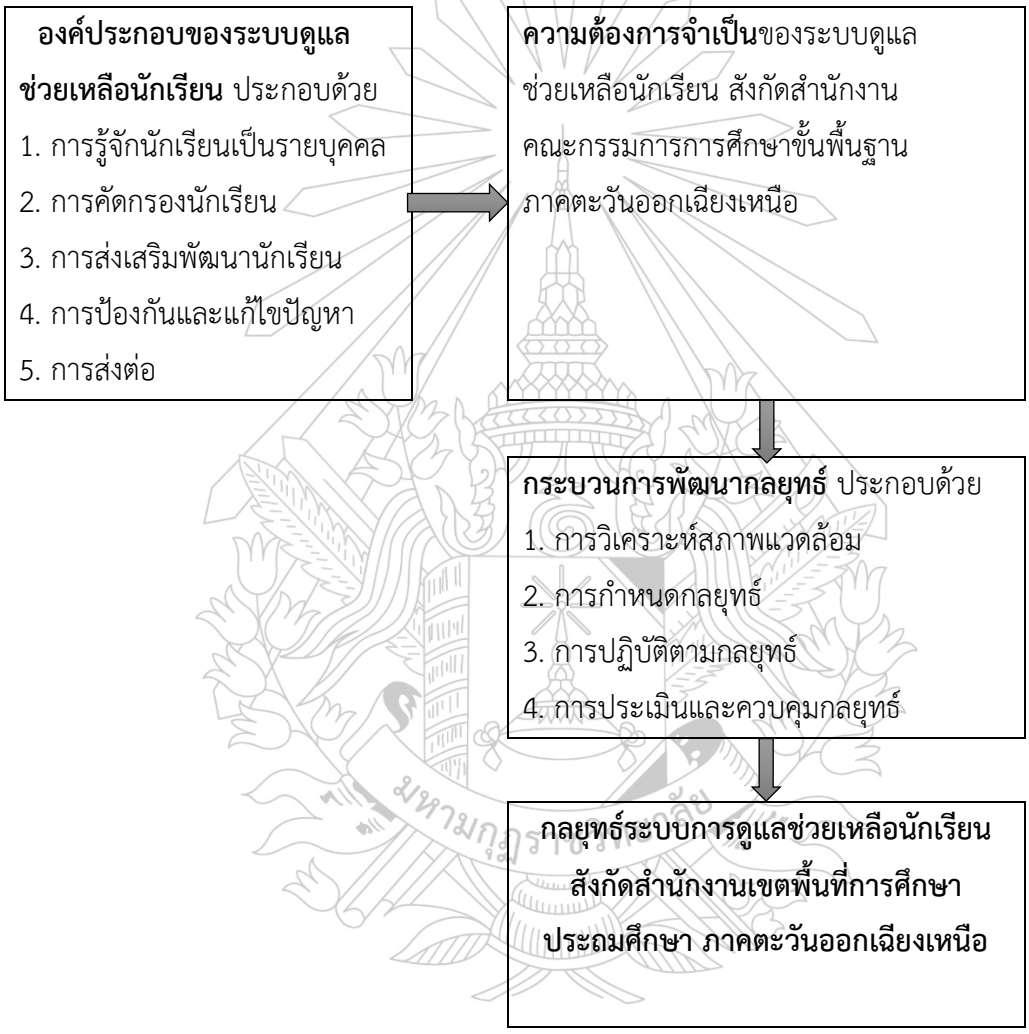

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องและตรงกันในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.7.1 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลนักเรียนอย่างมีขั้นตอนที่ชัดเจนสอดคล้องกับการบริหารทั้งระบบของสถานศึกษา โดยอาศัยศักยภาพและความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีต่อครู รวมทั้งการประสานสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน

1.7.2 กลยุทธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง วิธีการหรือแนวทางในการการดำเนินงานและ พัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การบรรลุผลตามเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ วิธีการดำเนินงานหรือแนวทางการปฏิบัติที่มีระบบ เป็นขั้นตอน ก่อให้เกิดการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน โดยมีเป้าประสงค์ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ประกอบด้วย

1. กลยุทธ์หลัก คือ แนวทางเชิงยุทธศาสตร์ระดับกว้างที่กำหนดขึ้นเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ โดยอ้างอิงจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เช่น SWOT Analysis เพื่อกำหนดทิศทางภาพรวมของแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ

2. กลยุทธ์รอง หมายถึง แนวทางการดำเนินงานที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งแตกแขนงจากกลยุทธ์หลัก โดยเชื่อมโยงกับเป้าประสงค์หรือประเด็นย่อยในแผนกลยุทธ์ และมักได้จากการวิเคราะห์ SWOT หรือตาราง TOWS Matrix เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์

1.7.3 ขอบข่ายการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ขอบเขตในการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ มี 5 ด้าน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนอย่างเป็นระบบเพื่อเข้าใจความแตกต่างด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของแต่ละคน โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ชัดเจน พัฒนาครู ใช้เครื่องมือหลากหลาย และมีระบบจัดเก็บข้อมูลออนไลน์ การดำเนินงานอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่น ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ

2. การคัดกรองนักเรียน หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนรายบุคคล โดยใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรม SDQ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน และแบบทดสอบ IQ/EQ โรงเรียนมีการกำหนดเกณฑ์คัดกรองที่ชัดเจนและปรับปรุงเป็นประจำ พัฒนาเครื่องมือที่ครอบคลุมทุกด้าน และอบรมครูให้ใช้เครื่องมืออย่างถูกต้อง

มีคณะกรรมการร่วมวิเคราะห์ผลเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ทุกภาคเรียน ระบบจัดเก็บข้อมูลมีความปลอดภัยสูง มีการประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข สำหรับกรณีซับซ้อน แจ้งผลให้ผู้ปกครองทราบอย่างเหมาะสม และมีการติดตามช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการทั้งหมดอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน

3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนตามความสามารถเพื่อพัฒนาเต็มศักยภาพและป้องกันปัญหาหรือพฤติกรรมเสี่ยง โรงเรียนมีแผนงานและโครงการที่ครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่ม จัดกิจกรรมหลากหลายตามความถนัดและความสนใจ เช่น โครงการพัฒนาทักษะชีวิต โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โครงการค่ายคุณธรรม โครงการฝึกอาชีพ และกิจกรรมชุมนุมต่างๆ

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน โดยครูต้องดูแลอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ไม่ละเลย จนกลายเป็นปัญหาสังคม พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน โรงเรียนมีมาตรการและแนวทางป้องกันที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีคณะทำงานเฉพาะในการดูแลแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย ครูแนะแนว ครูปกครอง ครูประจำชั้น และนักจิตวิทยาโรงเรียน

5. การส่งต่อ หมายถึง กระบวนการที่ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูหรือผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยเหลือนักเรียน โดยสรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน วิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา และผลที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งติดตามผลการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนมีขั้นตอนและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการส่งต่อทั้งภายในและภายนอก มีระบบส่งต่อภายในเป็นลำดับขั้นจากครูประจำชั้นไปสู่ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง ใช้แบบฟอร์มการส่งต่อที่เป็นมาตรฐานและมีระบบบันทึกข้อมูลที่รักษาความลับอย่างเคร่งครัด

1.7.4 สภาพปัจจุบัน (Current Status) หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นจริงในขณะทำการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรหรือระบบที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม หรือเอกสารหลักฐานที่เป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบกับสภาพที่คาดหวัง

1.7.5 สภาพที่คาดหวัง หมายถึง สภาวะหรือผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในอนาคต ซึ่งเป็นเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ หรือนโยบายขององค์กรที่ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการให้เกิดขึ้น โดยใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การระบุความต้องการจำเป็นเพื่อการวางแผนและพัฒนาองค์กรอย่างเหมาะสม

1.7.6 ความต้องการจำเป็น หมายถึง สภาพปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล หน่วยงาน ซึ่งวัดได้จากการเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง

1.7.7 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2566

1.7.8 ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ครูที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2566

1.7.9 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2566

มหามกุฏราชวิทยาลัย

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สภาพ ปัญหาความต้องการจำเป็น พหุกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกเป็นประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1 ความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
2. ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.2 องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของกลยุทธ์

1. ความหมายของกลยุทธ์
2. ความสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์

2.2.2 กระบวนการพัฒนากลยุทธ์

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
2. การกำหนดกลยุทธ์
3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์
4. การประเมินและควบคุมกลยุทธ์

2.2.3 องค์ประกอบของกลยุทธ์

1. วิสัยทัศน์
2. พันธกิจ
3. เป้าประสงค์
4. กลยุทธ์
5. โครงการ-/กิจกรรม
6. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น

2.3.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.3.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.3.3 ประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.3.4 ขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.3.5 การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

2.4 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. การพัฒนากลยุทธ์

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. Student Support Systems
2. Strategic Development

2.1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1 ความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักคือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดจำนวนทั้งสิ้น 348,127 แห่ง (ข้อมูลปีการศึกษา 2566) ที่มาและแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีสาระสำคัญดังนี้

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสรุปได้ดังนี้ มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายหลักการและการจัดการศึกษาต้อง

เป็นไปเพื่อพัฒนาพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาความรู้คุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 22 แนวทางการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับทุกคนโดยยึดหลักที่ว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพ มาตรา 23 การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการคือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้ การจัดระบบการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีเจตนาให้รัฐมีหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้อยู่ในสภาพที่มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี ที่ได้รับการดูแลให้มีการพัฒนาการตามวัยและเด็กทุกคนต้องมีหลักประกันความปลอดภัย ได้รับความคุ้มครองจากผู้เกี่ยวข้องทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและเด็กที่ไม่ประสบปัญหา

มาตรา 63 กำหนดให้โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคมและความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้ปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 ซึ่งบัญญัติให้โรงเรียนและสถานศึกษาจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสมความรับผิดชอบต่อสังคมและความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ในมาตรา 42 กำหนดให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) จัดทำมาตรฐานตำแหน่งมาตรฐานวิทยฐานะและมาตรฐานตำแหน่งทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้เป็นบรรทัดฐานตำแหน่ง ทุกวิทยฐานะ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงมาตรฐานวิชาชีพ คุณวุฒิการศึกษา การอบรม ประสบการณ์ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน คุณภาพหรือผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่และคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งครูมาตรา 42 ให้ปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษา ประสานความร่วมมือกับ

ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียน ทำนุบำรุง ส่งเสริมศิลปะวัฒนะวัฒนธรรม ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ประเมินพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมายโดยกำหนดให้ลักษณะงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภาระงานหนึ่งในมาตรฐานตำแหน่งครูและผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรทุกคนในโรงเรียนซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นเพื่อมุ่งหวัง ให้สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนมีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจนมีกิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ อันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา เป็นระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิตได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูอาจารย์ให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาอารมณ์และสังคม

2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกสุขอย่างใกล้ชิด

3. สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความใกล้ชิดกับผู้ ปกครอง เพื่อให้บ้านโรงเรียนและชุมชน เชื่อมประสานและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนชุมชนและผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไขส่งเสริมพัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ได้มีหลายหน่วยงานได้ให้ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครู ที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริม จากโรงเรียน และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครู

ที่ปรึกษาตลอดจนบุคลกรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้ให้ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินการงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่มีมาตรฐานสามารถดำเนินการเพื่อประกันคุณภาพได้

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2558) ได้ให้ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า การส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสิ่งยั่วยุในทางที่ไม่เหมาะสม โดยมีกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน เพื่อให้การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีกระบวนการที่ชัดเจน มีการประสานร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

นันทรัตน์ เกื้อหนุน (2553, หน้า 12) ได้สรุปไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน หมายถึง การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอย่างมีขั้นตอน มี วิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจนมีมาตรฐานเพื่อเปลี่ยนแปลงแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึง ประสงค์มากขึ้น รวมทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ได้ให้ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีแบบแผน มีขั้นตอนอย่างชัดเจนในการส่งเสริมสนับสนุนดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ประสบความสำเร็จทางการเรียน และให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างรอบด้าน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลนักเรียนอย่างมีขั้นตอนที่ชัดเจนสอดคล้องกับการบริหารทั้งระบบของสถานศึกษา โดยอาศัยศักยภาพและความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีต่อครู รวมทั้งการประสานสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและยั่งยืน

3. ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ได้มีหน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ความสำคัญระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา นั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกันเป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่นๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคนโดยเฉพาะบุคลากร ครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 1) ได้อธิบายถึงความสำคัญของระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลให้มีคุณภาพทั้ง ด้านร่างกายและสติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่มีความสุข ผ่านกระบวนการทางการศึกษาและการส่งเสริมป้องกัน ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา สภาพ สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบทางเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ต่อครอบครัวซึ่ง ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่ดี ส่งผลเสียต่อ สุขภาพจิตและสุขภาพกายของบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยความเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายทุก คน โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2558) ได้ให้ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความจำเป็น เพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียนรวมทั้งมีวิธีการกิจกรรม และจัดหาเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ให้ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกลไกในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในทางส่งเสริม

พัฒนาการป้องกันแก้ไขและให้ความช่วยเหลืออย่างสอดประสาน เชื่อมโยงผสมกลมกลืนไปกับการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ให้ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ผดุงรักษานักเรียนให้อยู่ในระบบการศึกษาโดยไม่ออกกลางคัน สร้างโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษาแก่นักเรียน ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ยุติการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน อีกทั้งยังช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน และยังเป็นหลักประกันที่ช่วยสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาป้องกันแก้ไข และให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน ตามธรรมชาติในแต่ละช่วงวัย โดยประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี

4. วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชน มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจนพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินได้

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและ มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

2.1.2 องค์ประกอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน และหน่วยงานได้ให้องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ได้กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
5. การส่งต่อ

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้อธิบายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
5. การส่งต่อ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ได้อธิบายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงสิทธิของนักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในเชิงการบริหารที่สำคัญ สถานศึกษาทุกโรงเรียนต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรอง
3. การส่งเสริมและพัฒนา
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1. ความหมายการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีหลายหน่วยงานได้ให้ความหมายการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความหมายว่าการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่า คือการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้ให้ความหมายว่าการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่า คือการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อช่วยให้ครูอาจารย์มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

สรุปว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนอย่างเป็นระบบเพื่อเข้าใจความแตกต่างด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของแต่ละคน โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ชัดเจน พัฒนาครู ใช้เครื่องมือหลากหลาย และมีระบบจัดเก็บข้อมูล

ออนไลน์ การดำเนินงานอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่น ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ

2. ความสำคัญการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่พื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกทางซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่การใช้ความรู้หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียนซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาด ต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า ด้วยนักเรียนแต่ละคนที่พื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมในหลายลักษณะทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกทาง

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูอาจารย์มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน และมีประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกทาง มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือคาดเดา

สรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง

3. ตัวบ่งชี้การดำเนินการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้มีผู้ให้ตัวบ่งชี้การดำเนินการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ตัวบ่งชี้การดำเนินงาน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่า ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัวที่สำคัญ จะต้องศึกษาข้อมูลจาก 1) ระเบียนสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) 3) วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึก

การตรวจสุขภาพด้วยตนเองซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น โดยมีการเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ คือ

1. ด้านความสามารถ

1.1 ด้านการเรียน

1.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา1.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน

1.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน

1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ

1.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน

1.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับความสามารถพิเศษ

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

2. ด้านสุขภาพ

2.1 ด้านร่างกาย

2.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับส่วนสูง น้ำหนัก

2.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับ โรคประจำตัวความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น

2.2 ด้านจิตใจ-พฤติกรรม

2.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับอารมณ์ซึมเศร้า/วิตกกังวล

2.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับความประพฤติ

2.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับ พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้น

2.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพเก็บตัว/ขี้อาย

3. ด้านครอบครัว

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับรายได้ของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับอาชีพของผู้ปกครอง

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน

3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับจำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับสถานภาพของบิดา มารดา

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน

3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว

3.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับลักษณะที่อยู่ อาศัยและสิ่งแวดล้อม

3.2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว หรือ การใช้สารเสพติด การติดสุรา การพนัน

4. ด้านสารเสพติด

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออก พฤติกรรมในชั้นเรียน 4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับการใช้จ่าย

5. ด้านความปลอดภัย

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับสุขภาพและบุคลิกภาพ

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับสถานภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อม

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อมูลการเดินทาง

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ให้ตัวบ่งชี้การดำเนินงานการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสามารถใช้เครื่องมือและวิธีการต่างๆ ดังนี้ ระเบียนสะสม แบบทดสอบ แบบสอบถามการเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ สังคมมิติ การสังเกต อัตชีวประวัติ โดยการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบทำได้ ดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะปัญหา เช่น

1.1 เรื่องที่ไม่สบายใจคืออะไร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สภาพจิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม และการแสดงออกตั้งแต่เริ่มต้นถึงปัจจุบัน

1.2 ความรุนแรงของปัญหา โดยพิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวัยรุ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบต่อครอบครัว ต่อโรงเรียน ต่อหน่วยงานและสังคม มีมากน้อยเพียงใด

2. ข้อมูลประวัติครอบครัว เช่น

2.1 ประวัติการตั้งครรภ์ พฤติกรรม อารมณ์ของมารดาขณะตั้งครรภ์ความพร้อมของครอบครัวในการเลี้ยงดู ประวัติแรกเกิด

2.2 การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ผู้ปกครอง ในช่วงเด็กถึงปัจจุบัน รูปแบบ วิธีการอบรมเลี้ยงดู ผู้เลี้ยงดูใกล้ชิด ลักษณะบุคลิกภาพ อุปนิสัยของผู้เลี้ยงดู

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว บิดามารดา พี่น้องลักษณะบุคลิกภาพ อารมณ์จิตใจ และปฏิสัมพันธ์ต่อกันในครอบครัว

2.4 ปัญหาครอบครัว ด้านฐานะ เศรษฐกิจ ความขัดแย้ง ความเข้าใจกันระหว่างบุคคลในครอบครัว ปัญหาด้านบุคลิกภาพ ปัญหาด้านอารมณ์จิตใจ อาการทางประสาท อาการทางจิต การติดสารเสพติดของบุคคลในครอบครัว

3. ข้อมูลประวัติส่วนตัว เช่น

3.1 ลักษณะบุคลิกภาพ อารมณ์จิตใจ การแสดงออกในช่วงวัยเด็กจนปัจจุบัน

3.2 ผลการเรียนในอดีตถึงปัจจุบัน

3.3 กิจกรรมการใช้เวลาว่างและการใช้เวลาว่างของตนเองกับบุคคลในครอบครัว

3.4 ความถนัด ความสนใจ งานอดิเรก

3.5 เป้าหมายของชีวิต ความคาดหวัง

3.6 สุขภาพกาย โรคประจำตัว

4. ข้อมูลการปรับตัวในสังคม เช่น

4.1 ความสัมพันธ์กับเพื่อนในโรงเรียน นอกโรงเรียน กับครูกับบุคคลอื่นๆ

4.2 การใช้ชีวิตประจำวันในสังคม การมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

4.3 การปรับตัวทางเพศ พัฒนาการทางเพศตามช่วงวัย การมีกิจกรรมตามบทบาทของเพศชาย เพศหญิงที่เป็นอยู่ การปรับตัวกับเพื่อนเพศเดียวกัน กับเพื่อนต่างเพศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (2562) ได้ให้ตัวบ่งชี้การดำเนินงานการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่า ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ในการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียน 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสวัสดิภาพ และความปลอดภัย 5) ด้านพฤติกรรมการใช้สารเสพติด 6) ด้านพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง 7) ด้านพฤติกรรมทางเพศ 8) ด้านการติดเกม 9) ด้านการใช้เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยวิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง การเก็บข้อมูลจากแบบทดสอบ IQ และ EQ การเก็บ

ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสังเกตในด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย ด้านพฤติกรรมการใช้สารเสพติด ด้านพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านการติดเกม และด้านการใช้เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง โครงสร้างการบริหารจัดการระบบการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การอบรมและพัฒนาครูเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การใช้เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ระบบการจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูลของนักเรียน การจัดสรรเวลาและการลดภาระงานของครู ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองในการติดตามนักเรียน การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก การรับข้อมูลพื้นฐานจากโรงเรียนเดิมของนักเรียน บทบาทของครูประจำชั้นและครูผู้สอนในการรู้จักนักเรียน ความรู้สึกของนักเรียนที่ได้รับการดูแลจากครู

2. การคัดกรองนักเรียน

2.1 ความหมายการคัดกรองนักเรียน

มีหลายหน่วยงานได้ให้ความหมายการคัดกรองนักเรียนไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความหมายว่าการคัดกรองนักเรียนไว้ว่า เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2. กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์คัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไข

3. กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มที่มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาตามแต่กรณีการจัดกลุ่มนักเรียนมีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องในการหาวิธีการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาและหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง แก้ปัญหาได้ตรงปัญหา มีความรวดเร็วในการแก้ปัญหาเพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งถ้าหากครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้นผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว เป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาของนักเรียนจะไม่ชัดเจนจะมีความล่าช้าในการช่วยเหลือ เพราะบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้ให้ความหมายการคัดกรองนักเรียนไว้ว่า เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ

สรุปว่า การคัดกรองนักเรียน หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนรายบุคคล โดยใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรม SDQ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน และแบบทดสอบ IQ/EQ โรงเรียนมีการกำหนดเกณฑ์คัดกรองที่ชัดเจนและปรับปรุงเป็นประจำ พัฒนาเครื่องมือที่ครอบคลุมทุกด้านและอบรมครู ให้ใช้เครื่องมืออย่างถูกต้อง มีคณะกรรมการร่วมวิเคราะห์ผลเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาทุกภาคเรียน ระบบจัดเก็บข้อมูลมีความปลอดภัยสูง มีการประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขสำหรับกรณีซับซ้อน แจ้งผลให้ผู้ปกครองทราบอย่างเหมาะสม และมีการติดตามช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการทั้งหมดอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน

2.2 ความสำคัญการคัดกรองนักเรียน

มีหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญการคัดกรองนักเรียนไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่าการคัดกรองนักเรียนไว้ว่า การคัดกรองนักเรียนมีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาเพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้วความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลงมีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า การคัดกรองนักเรียนไว้ว่า การคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่าการคัดกรองนักเรียนไว้ว่า การคัดกรองนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มต่างๆ มีเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ ตามขอบข่ายและเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนกำหนด

สรุปได้ว่า การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูล เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน เพื่อที่จะครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนและแก้ไขปัญหาให้มีความถูกต้อง รวดเร็ว และแม่นยำ

2.3 ตัวบ่งชี้การบริหารงานการคัดกรองนักเรียน ได้มีผู้ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการคัดกรองนักเรียน ไว้ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการคัดกรองนักเรียนไว้ว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัด

กรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมครูเพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกันเป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียนรวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

1. ด้านความสามารถ

1.1 ด้านการเรียน

1) การวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผล การเรียน เพื่อการคัดกรองนักเรียนจากระเบียนสะสม

2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนการได้ข้อมูลจากครูที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนความเอาใจใส่ความพร้อม การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการเรียน

3) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนการได้ข้อมูลจากครูที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนความสามารถในการเรียน

4) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนการได้ข้อมูลจากครูที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน

1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ

1) การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน แฟ้มสะสมผลงานพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนที่แสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี

2) การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน แฟ้มสะสมผลงานพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนที่แสดงออกถึงความถนัด ความสนใจ และ ผลงานในอดีตที่ผ่านมา

3) การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน แฟ้มสะสมผลงานพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนที่แสดงออกบทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน

4) การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน แฟ้มสะสมผลงานพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

2. ด้านสุขภาพ

2.1ด้านร่างกาย

1) การสังเกตการณ์สอบถามจากครูพยาบาลหรือจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเองสำหรับนักเรียน ม.1-ม.6 เกี่ยวกับความปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น

2) การสังเกตการณ์สอบถามจากครูพยาบาลหรือจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเองสำหรับนักเรียน ม.1-ม.6 เกี่ยวกับโรคประจำตัว

3) การสังเกตการณ์สอบถามจากครูพยาบาลหรือจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเองสำหรับนักเรียน ม.1-ม.6 เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง

2.2 ด้านจิตใจ–พฤติกรรม

1) การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียนจากแบบสอบถาม ระเบียนสะสม หรือแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) เกี่ยวกับสภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวล หรือ ซึมเศร้า

2) การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียนจากแบบสอบถาม ระเบียนสะสม หรือแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) เกี่ยวกับความประพฤติ

3) การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียนจากแบบสอบถาม ระเบียนสะสม หรือแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) เกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการเรียน ความสามารถพิเศษและการปรับตัวของนักเรียน เช่นพฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่งสมาธิสั้น

4) การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียนจากแบบสอบถาม ระเบียนสะสม หรือแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม

3. ด้านครอบครัว

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

1) การศึกษาจากเพื่อนนักเรียนหรือจากนักเรียนโดยตรงหรือระเบียนสะสมเกี่ยวกับผู้หารายได้ให้ครอบครัว

2) การศึกษาจากเพื่อนนักเรียนหรือจากนักเรียนโดยตรงหรือระเบียนสะสมเกี่ยวกับฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวภาระหนี้สิน

3) การศึกษาจากเพื่อนนักเรียนหรือจากนักเรียนโดยตรงหรือระเบียนสะสมเกี่ยวกับความเพียงพอรายรับกับรายจ่าย

4) การศึกษาจากเพื่อนนักเรียนหรือจากนักเรียนโดยตรงหรือระเบียนสะสมเกี่ยวกับจำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน

3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน

1) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามจากนักเรียนโดยตรงหรือจากกลุ่มเพื่อน หรือระเบียนสะสมเกี่ยวกับความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนอย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง

2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง หรือจากกลุ่มเพื่อน หรือระเบียนสะสมเกี่ยวกับความเหมาะของสภาพที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม

3) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง หรือจากกลุ่มเพื่อน หรือระเบียนสะสมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เช่น อบอุ่นหรือมักทะเลาะเบาะแว้ง ใช้ความรุนแรงในการตัดสินแก้ไขปัญหา ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ซึมเหม่อลอย แสดงออกถึงการไม่อยากกลับบ้าน เป็นต้น

4) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง หรือจากกลุ่มเพื่อน หรือระเบียนสะสมเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด สุรา หรือ เล่นการพนันรวมถึงความเจ็บป่วยเรื่อรัง/รุนแรงของสมาชิกในครอบครัว

4. ด้านสารเสพติด

4.1 การสังเกต การสัมภาษณ์ การคัดกรองจากระเบียนสะสมพฤติกรรมที่แสดงออก

4.2 การสังเกต การสัมภาษณ์ การคัดกรองจากระเบียนสะสมพฤติกรรมในชั้นเรียน

4.3 การสังเกต การสัมภาษณ์ การคัดกรองจากระเบียนสะสม การใช้จ่ายเงิน

4.4 การสังเกต การสัมภาษณ์ การคัดกรองจากระเบียนสะสม การคบเพื่อน

4.5 การสังเกต การสัมภาษณ์ การคัดกรองจากระเบียนสะสมสุขภาพและบุคลิกภาพ

4.6 การสังเกต การสัมภาษณ์ การคัดกรองจากระเบียนสะสมสถานภาพทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม

5. ด้านความปลอดภัย

5.1 การสังเกต ข้อมูลการเดินทาง สภาพแวดล้อมในโรงเรียนพฤติกรรมการทำงานที่สร้างความปลอดภัยให้กับตนเองและผู้อื่น

5.2 การสังเกต ข้อมูลการเดินทาง สภาพแวดล้อมในโรงเรียนจิตสำนึกในเรื่องความปลอดภัย

6. ด้านอื่น ๆ เช่น ด้านเพศ

การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน พฤติกรรมอื่นๆ ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือมีความไม่เหมาะสมที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถ สุขภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการคัดกรองนักเรียนไว้ว่า การคัดกรองนักเรียนการคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณา วิเคราะห์ข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนเป็นบุคคลเพื่อจัดกลุ่มเป็น 3–4 กลุ่ม เพื่อประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ดังนี้

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและส่งเสริมพัฒนา

2. กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง ซึ่งควรได้รับการป้องกันและแก้ไขตามกรณี

3. กลุ่มปัญหา คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหา ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน

4. กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะแสดงออก ซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายอย่างที่เป็นประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้ ที่มีอายุในระดับเดียวกัน ภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขีดสุด

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การกำหนดเกณฑ์การคัดกรองที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบท การจัดทำเครื่องมือคัดกรองที่ครอบคลุมหลายมิติ การอบรมครูเกี่ยวกับเครื่องมือและเกณฑ์การคัดกรอง การจัดตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์ผลคัดกรองร่วมกัน การจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับความต้องการ การจัดเก็บข้อมูลอย่างปลอดภัยและรักษาความลับ ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อคัดกรองเชิงลึก การแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบ การมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองในกระบวนการคัดกรอง การติดตามและแลกเปลี่ยนข้อมูลในเครือข่ายโรงเรียน

3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

1. ความหมายการส่งเสริมพัฒนานักเรียน

มีหลายหน่วยงานได้ให้ความหมายการส่งเสริมพัฒนานักเรียนไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความหมายการส่งเสริมพัฒนานักเรียนไว้ว่า เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้ให้ความหมายการส่งเสริมพัฒนานักเรียนไว้ว่า เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพมีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียน หรือชุมชนคาดหวังต่อไป

สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนตามความสามารถเพื่อพัฒนาเต็มศักยภาพและป้องกันปัญหาหรือพฤติกรรมเสี่ยง โรงเรียนมีแผนงานและโครงการที่ครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่ม จัดกิจกรรมหลากหลายตามความถนัดและความสนใจ เช่น โครงการพัฒนาทักษะชีวิต โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โครงการค่ายคุณธรรม โครงการฝึกอาชีพ และกิจกรรมชุมนุมต่างๆ

2. ความสำคัญการส่งเสริมพัฒนานักเรียน

มีหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญการส่งเสริมพัฒนานักเรียนไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความสำคัญว่าการส่งเสริมนักเรียนไว้ว่า เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ได้ให้ความสำคัญว่าการส่งเสริมนักเรียนไว้ว่า การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงและกลุ่ม มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลุ่มความสามารถพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ให้ความสำคัญว่า การส่งเสริมนักเรียนไว้ว่าการส่งเสริมพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น และเป็นการมีความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่ให้กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง

สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนานักเรียน จะช่วยพัฒนานักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มความสามารถพิเศษ มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเอง และช่วยเหลือนักเรียนกลุ่ม

เสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาให้กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง

3. ตัวบ่งชี้การบริหารงานการส่งเสริมพัฒนานักเรียน

ได้มีผู้ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการส่งเสริมพัฒนานักเรียนไว้ว่า การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

1.1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูมโดยยึดตามความต้องการของนักเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้

1.1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ เป็นเรื่องที่ทันสมัย

1.1.3 การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง มีการดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของบันทึกการจัดกิจกรรม หรืออื่นๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดการกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้

1.1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน

1.2 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัยได้ด้วย

1.3 วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.4 วิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม

2. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)

2.1 ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งซึ่งการประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้นดังนี้สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุม คือ

2.1.1 ครูที่ปรึกษาเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมจะดำเนินการโดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2.1.2 ครูที่ปรึกษาระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุม ใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียนแสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนบกพร่องของนักเรียน ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.3 การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมนั้นจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.4 การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครองในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการส่งเสริมพัฒนานักเรียนไว้ว่า การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนพิจารณาดำเนินการได้ดังนี้

1. กิจกรรมโฮมรูม เป็นช่วงเวลาที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาพบกับเด็กๆ ในความดูแล ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน โดยจัดบรรยากาศให้อบอุ่น เสมือนบ้านหลังที่ 2 โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และนักเรียน เป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นกลุ่มในด้านต่าง ๆ

2. การประชุมผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจัดให้ผู้ปกครองของนักเรียนของตนเป็นกลุ่มย่อย โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา จะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรม และเอื้ออำนวยให้แก้ผู้ปกครองที่ได้พูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อหาแนวทางและร่วมมือกันในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยดำเนินการดังนี้

2.1 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนในชั้นเรียนเป็นอย่างดี มีการเตรียมข้อมูลเพื่อสื่อสารกับผู้ปกครอง

2.2 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีความสามารถในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง กรณีนักเรียนกลุ่มปัญหา ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรทำใจเป็นกลาง เปิดกว้างไม่ด่วนตำหนิ ยอมรับปัญหาด้วยการรับฟังผู้ปกครองก่อน ให้โอกาสผู้ปกครองได้ระบาย

ความคับข้องใจ ประเมินความเข้าใจถึงปัญหา และตกลงวิธีการแก้ไขร่วมกันซึ่งทั้งสองฝ่ายยอมรับและปฏิบัติได้

2.3 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีการวางแผนร่วมกับนักเรียนในชั้นเรียนในการดูแลต้อนรับผู้ปกครอง

2.4 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีการจัดทาทำเนียบผู้ปกครองในชั้นเรียนเพื่อการสื่อสารกับผู้ปกครองอื่นๆ หรืออาจทำเป็นระบบไลน์ชั้นเรียนเพื่อความสะดวกในการสื่อสาร

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ การส่งเสริมพัฒนานักเรียน คือ การจัดแผนงานและกิจกรรมพัฒนานักเรียนครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายและพัฒนาแบบองค์รวม การส่งเสริมกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) อย่างเป็นระบบ การประชุมผู้ปกครองเพื่อการมีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียน การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสำหรับการพัฒนานักเรียน การพัฒนาศักยภาพครูในการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนา บทบาทของครูประจำชั้นและครูผู้สอนในกิจกรรมพัฒนานักเรียน การประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

1. ความหมายการป้องกันและแก้ไขปัญหา

มีหลายหน่วยงานได้ให้ความหมายการป้องกันและแก้ไขปัญหาไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความหมายการป้องกันและแก้ไขปัญหาไว้ว่า เป็นการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้คำแนะนำและหาวิธีการช่วยเหลือป้องกันโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคมการป้องกันช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้ให้ความหมายการป้องกันและแก้ไขปัญหาไว้ว่า เป็นการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและการแก้ไขปัญหาของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

สรุปได้ว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน โดยครูต้องดูแลอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ไม่ละเลย จนกลายเป็นปัญหาสังคม พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน โรงเรียนมีมาตรการและแนวทางป้องกันที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีคณะทำงานเฉพาะในการดูแลแก้ไขปัญหา ประกอบด้วยครูแนะแนว ครูปกครอง ครูประจำชั้น และนักจิตวิทยาโรงเรียน

2. ความสำคัญการป้องกันและแก้ไขปัญหา

มีหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญการป้องกันและแก้ไขปัญหาไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปะละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปะละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโต เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโต เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม

สรุปได้ว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหา มีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม โดยครูประจำชั้นต้องคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน

3. ตัวบ่งชี้การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ได้มีผู้ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาไว้ว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ มี 2 ประการ

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

1.1 ครูที่ปรึกษามีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ โดยมีกระบวนการในการปรึกษา ดังนี้

1) สร้างสัมพันธภาพ

2) พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา

3) กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญหา

4) ยุติการปรึกษา

1.2 ครูที่ปรึกษารับการอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือโรงเรียนจัดอบรมให้

1.3 ครูที่ปรึกษาหมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษาและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

1.4 ครูที่ปรึกษาศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้เกี่ยวข้องการปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน

2.1 ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.2 ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยการใช้กิจกรรมในห้องเรียน

2.3 ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยการใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

2.4 ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยการใช้กิจกรรมซ่อมเสริม

2.5 ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยการใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาไว้ว่า การป้องกัน แก้ไขปัญหา และดูแลช่วยเหลือนักเรียน การช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนนั้น มีวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละลักษณะปัญหาและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างนักเรียนแต่ละคนด้วยเพื่อให้นักเรียนในกลุ่มเสี่ยงมีโอกาสกลับมาเป็นกลุ่มปกติ ไม่กลายเป็นกลุ่มปัญหาและนักเรียนกลุ่มปัญหาได้รับการดูแลตั้งแต่เบื้องต้น เพื่อป้องกันไม่ให้ปัญหานั้นซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาพิจารณาเลือกกิจกรรมใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาการดำเนินการดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาด้วย 7 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น

2. กิจกรรมในชั้นเรียน

3. กิจกรรมเพื่อนคู่หู

4. กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

5. กิจกรรมซ่อมเสริม

6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

7. กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การกำหนดมาตรการและแนวทางการป้องกันอย่างชัดเจน การจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนาครูด้านการให้คำปรึกษาและเทคนิคการแก้ไขปัญหา การจัดให้มีพื้นที่และระบบการให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม การจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขและเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวก ระบบการบันทึกติดตาม และประเมินผลการช่วยเหลือ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเมื่อพบปัญหาซับซ้อน ความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมของครูทุกคนในการสังเกตและส่งต่อข้อมูล การจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมเชิงรุก

5. การส่งต่อ

1. ความหมายการส่งต่อ

มีหลายหน่วยงานได้ให้ความหมายการส่งต่อไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความหมายการส่งต่อไว้ว่า เป็นการแก้ปัญหาของนักเรียนโดย ครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน หมายถึง ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2. การส่งต่อภายนอก หมายถึง ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้ให้ความหมายการส่งต่อไว้ว่าเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาของนักเรียนในแต่ละกรณี การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน หมายถึง ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง

2. การส่งต่อภายนอก หมายถึง ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (2562) ได้ให้ความหมายการส่งต่อไว้ว่า เป็นการนำนักเรียนที่มีปัญหาส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น โดยครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการำางานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อการช่วยเหลือ ที่มีประสิทธิภาพ การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก

1. การส่งต่อภายใน หมายถึง ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา เช่น ครูพยาบาล ครูแนะแนว ครูปกครอง ฯลฯ

2. การส่งต่อภายนอก หมายถึง ครูแนะแนว/ครูปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ เช่น การดูแลทันตสุขภาพ และการเจ็บป่วยจากอุบัติเหตุ การส่งต่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ส่วนด้านการส่งต่อนักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านการเรียนรู้ ส่งต่อที่โรงพยาบาลจิตเวชราชนครินทร์เลย โดยความยินยอมของผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า การส่งต่อ หมายถึง กระบวนการที่ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูหรือผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยเหลือนักเรียน โดยสรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน วิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา และผลที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งติดตามผลการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนมีขั้นตอนและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการส่งต่อทั้งภายในและภายนอก มีระบบส่งต่อภายในเป็นลำดับขั้นจากครูประจำชั้นไปสู่ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง ใช้แบบฟอร์มการส่งต่อที่เป็นมาตรฐานและมีระบบบันทึกข้อมูลที่รักษาความลับอย่างเคร่งครัด

2. ความสำคัญการส่งต่อ

มีหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญการส่งต่อไว้ดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนไว้ว่า โดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการนั้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็ว

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนไว้ว่า โดยครูที่ปรึกษา อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการจัดการและการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น

หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ครูปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหา อาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนไว้ว่า มีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ ครูประจำชั้นไม่สามารถจัดการได้ ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้ การส่งต่อไปที่ใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (2562) ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนไว้ว่า เป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยที่ครูที่ปรึกษาอาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หรือไม่สามารถจัดการปัญหาได้ ต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลือทันที

สรุปได้ว่า การส่งต่อมีความสำคัญมากในกรณีการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านต่อไปนี้ เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากป้องกันและแก้ไขปัญหาไม่ถูกทางอาจทำให้เกิดความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข

3. ตัวบ่งชี้การส่งต่อ

ได้มีผู้ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการส่งต่อ ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2551) ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการส่งต่อ ไว้ว่าการแก้ปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจมีบางกรณีที่มีปัญหามีความยากต่อการแก้ไขช่วยเหลือ จึงเป็นต้องดำเนินส่งต่อ โดยแนวทางการดำเนินการส่งต่อ คือ

1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่ช่วยเหลือนักเรียนต่อเพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน

2. ครูที่ปรึกษาสรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง

3. ครูที่ปรึกษาชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ เป็นต้นแต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแต่กรณีที่ครูปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม

4. ครูที่ปรึกษานัดแนะวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย

5. ครูที่ปรึกษาติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

5.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง

5.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการส่งต่อ ไว้ว่า บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูประจำวิชาหรือฝ่ายปกครอง

2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ การส่งต่อ หมายถึง การกำหนดขั้นตอนและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการส่งต่อ การส่งต่อภายในโดยใช้ระบบลำดับขั้น ระบบบันทึกข้อมูลการส่งต่อที่ปลอดภัยและรักษาความลับ การอบรมครูให้เข้าใจกระบวนการส่งต่ออย่างถูกต้อง การติดตามผลการช่วยเหลือหลังการส่งต่อ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) การขอความยินยอมและการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างเหมาะสม การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปกครองในการส่งนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก การรับข้อมูลย้อนกลับและติดตามความต่อเนื่อง

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ ดังนี้

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของกลยุทธ์

1. ความหมายของกลยุทธ์ (Strategy) เป็นคำที่มีความหมายกว้างและมักจะใช้ในความหมายที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ขององค์กร อย่างไรก็ตาม

มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ที่สอดคล้องกันเพียงแต่บางท่านกล่าวโดยสรุปสั้นๆ ในขณะที่บางท่านได้ขยายความให้มีความเข้าใจง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2552, หน้า 18) กล่าวว่า กลยุทธ์ เป็นแนวทางเชิงรุกในการบรรลุเป้าหมายใน Strategy ประกอบด้วย Tactics คือ วิธีการเชิงรุกหลาย ๆวิธีการ Strategy จึงเป็นกลุ่มหรือชุดของวิธีการเชิงรุก

บุษบา พฤกษาพันธุ์รัตน์ (2552, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ที่สอดคล้องกล่าวว่ากลยุทธ์ คือ วิธีการออกแบบการปฏิบัติให้เหมาะสมต่อการกำหนดจุดหมายปลายทางของธุรกิจในอนาคต หรือ สิ่งที่ธุรกิจต้องการจะเป็นในอนาคต

วิเชษฐ์ ฤทธิ์บำรุง (2553, หน้า 6) ที่กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า กลยุทธ์ หมายถึง เทคนิควิธีการ และแนวทางในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2553, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ไว้ว่า หมายถึง วิธีการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

วีรยุทธ ชาตะกาญจน์ (2555, หน้า 24) ได้อธิบายความหมายของกลยุทธ์ว่า หมายถึง หนทางหรือวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

พิพัฒน์ ภู่ภีโญ (2555, หน้า 28) ให้ความเห็นว่า กลยุทธ์เป็นแนวทางการดำเนินการระยะยาวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

สมพิศ กาติ๊บ (2556, หน้า 12) ได้ให้คำจำกัดความว่า กลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนที่ครอบคลุมชัดเจนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์ เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณ ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในความหมายของศิลป์และศาสตร์เกี่ยวกับยุทธการทางทหารซึ่งคำศัพท์ “กลยุทธ์” หรือ “Strategy” นั้นมาจากคำสองคำรวมกันคือ “Stratos” ซึ่งหมายถึง กองทัพ และ “Legei” หมายถึง การนำหรือผู้นำ กล่าวอีกนัยหนึ่ง กลยุทธ์ หมายถึง เรื่องของการวางแผนยุทธศาสตร์บัญชาการรบ เพื่อนำกองทัพเข้ารุกศัตรูเพื่อชัยชนะ โดยการใช้สรรพกำลังและเทคนิควิธีอันชาญฉลาดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั่นเอง ต่อมา ได้ถูกนำมาใช้ในการวางแผนบริหารหน่วยงานโดยหมายถึงวิธีการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ทัศนะของนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ไว้ ดังนี้

Alfred Chandler (1965, p. 65) ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์เป็นการกำหนดเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ในระยะยาวขององค์กร และการเลือกแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนการจัดสรร ทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้สามารถดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

Certo and Peter (1991, p. 17) กล่าวว่า กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์ขององค์กร

Wright et.al. (1992, p. 15) ให้นิยามว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนของผู้บริหารระดับสูงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ต่างๆที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กร

Johnson and Scholes (1999, p.10) ได้ร่วมกันให้คำนิยามว่า กลยุทธ์หมายถึง ทิศทางโดยรวมขององค์กรในอนาคตที่มุ่งหมายสู่ความสำเร็จขององค์กรภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและบรรลุถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร

Hunger and Wheelen. (2000, p. 7) ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ซึ่งสอดคล้องตรงกันกับ Hitt,Irel and & Huskisson (2007, p.58) ว่า หมายถึง ชุดของข้อตกลงและแนวทางปฏิบัติที่ถูกออกแบบขึ้นด้วยการบูรณาการและการประสานจุดเด่นด้านสมรรถนะหลัก (Core Competencies) และข้อได้เปรียบในการแข่งขัน

Mintzberg (อ้างถึงใน สุพานี สฤษฎ์วานิช, 2553, หน้า 8) ที่ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ หมายถึง รูปแบบการตัดสินใจต่าง ๆเพื่อการดำเนินการเพื่อให้องค์การบรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างที่ต้องการจากการให้ความหมายของกลยุทธ์โดยนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศรวมทั้งหน่วยงานทางการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการดำเนินงานหรือแนวทางการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์ขององค์กร

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือแนวทางในการการดำเนินงานและพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การบรรลุผลตามเป้าหมาย ที่ตั้งไว้

2. ความสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์

สุวัฒน์ ศิรินิรันดร์ (2550, หน้า 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ว่าการวางแผนกลยุทธ์ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญของการดำเนินธุรกิจ เป็นการกำหนดแนวทาง วิธีเพื่อให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขันและสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมายที่กำหนดไว้ด้ายการประเมิน ปรับเปลี่ยนศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2551, หน้า 41) กล่าวถึง ความสำคัญของกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับองค์กร เพราะองค์กร ใช้กลยุทธ์ในการทำงาน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตน โดยกลยุทธ์ของแต่ละองค์กรจะ ถูกกำหนดตามธรรมชาติและลักษณะขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้องค์กรจะกำหนดกลยุทธ์ได้นั้น ต้องรู้สถานภาพหรือสภาวะขององค์กรของตนเสียก่อน และยังต้องมีกระบวนการกำหนด กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับตนเอง

อุทิศ ขาวเธียร (2549, หน้า 25) ได้ให้ความสำคัญของการวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) ไว้ว่า เป็นการวางแผนซึ่งสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้อย่าง ทันยุคโลกาภิวัตน์ โดยเทคนิคนี้จะไม่เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างครบวงจร แต่เลือกวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะกับสภาวะที่มีนัยสำคัญเชิงกลยุทธ์เท่านั้น ภาคเอกชนเป็นผู้นำเทคนิคนี้มาจากทหารมาใช้ เพื่อการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจ และได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเทคนิคดังกล่าวสามารถสร้างเครื่องมือ การบริหารที่เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงในตลาดได้ดังนั้นนักวิชาการวางแผนของรัฐจึงได้พิจารณาประยุกต์ใช้เทคนิคการวางแผนกลยุทธ์กับการบริหารจัดการพัฒนาประเทศ และพบว่าแผนกลยุทธ์ จะสามารถประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการภาครัฐได้เกือบทุกระดับ ทั้งแผนระดับชาติ แผนกระทรวง กรม และระดับท้องถิ่นนอกจากนี้

ปกรณ์ ปรียากร (2558,หน้า 38) ยังได้สรุปความจำเป็นต้องวางแผนกลยุทธ์ ไว้ดังนี้

1. องค์การต้องวางแผนกลยุทธ์เพื่อจะประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน การวางแผนเป็นกระบวนการตัดสินใจที่เป็นทางการเพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจการใช้ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์การสอดคล้องกัน

2. องค์การต้องวางแผนกลยุทธ์เพื่อกำหนดสภาพของอนาคตการวางแผนเป็นวิทยาการที่มุ่งเน้นการมองอนาคตอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อทำให้การบริหารกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งผู้บริหารต้องทำความเข้าใจอนาคตเพื่อกำหนดทิศทางของการตัดสินใจในปัจจุบันและในทำนองเดียวกัน การดำเนินกิจกรรมใดๆ ในปัจจุบันก็ย่อมเป็นการกำหนดอนาคตด้วย

3. องค์การต้องวางแผนกลยุทธ์เพื่อตัดสินใจที่มีเหตุผล การวางแผนในองค์การเป็นกลไกสำคัญที่สร้างหลักประกันว่า กระบวนการตัดสินใจอย่างเป็นทางการของนักบริหารเกิดขึ้นภายใต้หลักเหตุผล (Rational) การขาดการวางแผนล่วงหน้าด้วยการคิดและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (Systematic Analysis) ย่อมทำให้นักบริหารใช้ความรู้เฉพาะจากการประมวลประสบการณ์ (Intuition) มากกว่าความพยายามที่จะแสวงหาลู่ทางใหม่ ๆที่อาจให้ผลตอบแทนสูงกว่าเดิม อาจกล่าวได้ว่า การวางแผนจะช่วยทำให้นักบริหารในองค์การทั้งหลายมีหลักคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ นั่นคือ สามารถจับประเด็นของปัญหาได้อย่างถูกต้อง วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ชัดเจน สามารถกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างชัดเจน และเสนอทางเลือกหรือวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสาเหตุอย่างแท้จริง

4. องค์การต้องวางแผนกลยุทธ์เพื่อควบคุม การวางแผนช่วยกระตุ้นในเชิงบวกให้คนร่วมกันทำงานยิ่งขึ้น และลดการควบคุมด้วยแนวคิดเชิงลบให้น้อยลงแต่การวางแผนก็ยังคงเป็นกลไกในการวางระบบควบคุม เนื่องจากมีข้อกำหนดด้านต่าง ๆที่เป็นประโยชน์แก่ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ในอันที่จะแปลงเรื่องดังกล่าวให้เป็นมาตรฐาน (Standards) ในการทำงานที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการติดตามกำกับงาน (Monitoring)การวัดผลการดำเนินงาน (Measuring) และการสั่งการให้มีการปรับปรุงแก้ไข (Take Corrective Action)จากความสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์ดังกล่าวสรุปได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรเป็นอย่างยิ่ง ทำให้องค์กรมีการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลว ช่วยให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์มีทางเลือกใหม่ที่ทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เป็นการกำหนดสภาพอนาคตขององค์กรอย่างเป็นระบบ มีเหตุมีผลด้วยการคิดวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรและเป็นแรงกระตุ้นในเชิงบวกให้คนร่วมกันทำงานมากขึ้น

Sawyer, (1983, p.15) และ Henri Fayol (1949, p.32) ระบุว่าการวางแผนเป็นการสร้างเอกภาพและความเชื่อมั่นร่วมกันและทำให้คนในองค์การมีสายตาที่กว้างไกลมากยิ่งขึ้นการวางแผนกลยุทธ์ มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์การ ดังนี้

1. การวางแผนกลยุทธ์เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพราะการวางแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานเป็นประเด็นสำคัญ

2. การวางแผนกลยุทธ์เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับมีความเป็นตัวเองมากขึ้น รับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนขององค์การ โดยองค์การและเพื่อองค์การไม่ใช่เป็นการวางแผนที่ต้องกระทำตามที่หน่วยเหนือสั่งการ

3. การวางแผนกลยุทธ์เป็นรูปแบบการวางแผนที่สอดรับกับการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารภาครัฐในปัจจุบัน และสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชพลเรือนได้เตรียมออกระเบียบกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับมีการจัดทำแผนยุทธ์ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานสู่มิติใหม่ของการปฏิรูประบบราชการ

4. การวางแผนกลยุทธ์เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Base Budgeting) ซึ่งสำนักงบประมาณกำหนดให้ส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัด จัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจด้านงบประมาณโดยการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินก้อนลงไปให้หน่วยงาน

5. การวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนด“กลยุทธ์”ที่ได้มาจากการคิดวิเคราะห์แบบใหม่ ๆ ที่ไม่ผูกติดอยู่กับปัญหาเก่าในอดีตไม่เอาข้อจำกัดทางด้าน

ทรัพยากรและงบประมาณมาเป็นข้ออ้าง ดังนั้นการวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นการวางแผนแบบท้าทายความสามารถเป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ ได้ด้วยตนเอง จึงเป็นการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน

Bryson (1995, p. 56) นักวิชาการต่างประเทศได้กล่าวถึงความสำคัญ ของกลยุทธ์ว่า 1) สามารถตรวจสอบสภาวะและการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมขององค์กร 2)สามารถสำรวจปัจจัยและแนวโน้มต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานขององค์กร 3) ทำให้แสวงหาวิธีการที่สามารถตอบสนองพันธกิจขององค์กรและเพื่อให้องค์กรสามารถ ปฏิบัติภารกิจได้สำเร็จ 4) ใช้ในการกำหนดกรอบประเด็นทางกลยุทธ์ที่องค์กรต้องแก้ไข หรือทำให้สำเร็จ และ 5) ใช้วางแผนกลยุทธ์เพื่อวางแผนหาวิธีการที่จะแก้ไขหรือตอบสนอง ต่อประเด็นทางกลยุทธ์ โดยการตรวจสอบและทบทวนพันธกิจและภารกิจขององค์กรใหม่ รวมทั้งการตรวจสอบและทบทวนการจัดองค์กรและอื่น ๆ

สรุปได้ว่า กลยุทธ์มีความสำคัญ ช่วยชี้วัตถุประสงค์หรือความต้องการของ องค์กรได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และยัง เกิดการพัฒนาทางด้านความคิด รู้เท่าทันสถานการณ์ เพื่อให้องค์กรได้รับมือกับปัญหา ต่างๆ หรือการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และกลยุทธ์นั้นเป็นจุดแข็งขององค์กร เพราะทำให้องค์นั้นมีความแตกต่างจากองค์กรอื่นๆ ทำให้เกิดการได้เปรียบทางการแข่งขัน ก่อประโยชน์ให้กับองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. โครงสร้างและกระบวนการวางแผนกลยุทธ์

เมื่อทราบว่าการวางแผนกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรเป็น อย่างยิ่งแล้ว นักบริหารจึงควรทำความเข้าใจกับโครงสร้างและกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ ให้ถูกต้องและมีหลักการ ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนะไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2560, หน้า 74–75) กล่าวว่า โดยทั่วไปการจัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กรอาจจะสรุปเป็นขั้นตอนของการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อช่วยให้ ขั้นตอนชัดเจน และเป็นทางเลือกในกระบวนการจัดทำแผน ภายหลังจากที่ได้ทราบถึง แนวคิดพื้นฐานขั้นต้นแล้ว โดยการวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ภารกิจหรือพันธกิจ (Mission Analysis)
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในอนาคต (Environment Analysis)
3. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ (SWOT หรือ Situation Analysis)
4. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)
5. การค้นหาอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงาน (Obstacles)
6. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Decision)
7. การกำหนดนโยบาย (Policy Decision)

8. การกำหนดกิจกรรม (Activity) สำคัญตามกลยุทธ์และนโยบาย

9. การจัดทำแผนกลยุทธ์ (Strategy Planning)

อนึ่งก่อนการวางแผนกลยุทธ์จำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็น (Needs) ของสถานศึกษาเพื่อประกอบการจัดทำแผน อย่างน้อย 3 ด้าน คือ

1. ความต้องการในเชิงนโยบาย (Policy Need) อันได้แก่ สถานศึกษาจะต้องทำการวิเคราะห์ว่าหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยเหนือมีกรอบนโยบายอย่างไร มีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องที่องค์การจะต้องปฏิบัติอะไรบ้าง เช่น พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และ มาตรา 30 ระบุว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา” ซึ่งองค์การต้องนำมาประกอบเป็นส่วนสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ด้วย เช่น การจัด การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยในชั้นเรียน การประกันคุณภาพ การศึกษา เป็นต้น

2. ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Need) ในส่วนนี้ก่อนวางแผนกลยุทธ์สถานศึกษาต้องทำการวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มคนผู้มีส่วนได้ส่วน เสียของสถานศึกษา และคำนึงถึงแนวทางการสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไว้ในแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา และจะต้องทำความเข้าใจว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของตน มีใครบ้าง เนื่องจากแผนกลยุทธ์จะต้องสนองตอบความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ของสถานศึกษา ดังนั้นจะต้องให้ความสำคัญและต้องกำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ของ สถานศึกษาด้วย

3. ความต้องการของสถานศึกษา (School Business Need) คือ การบรรจุ สิ่งที่สถานศึกษาต้องการที่จะเน้นให้เกิดความเข้มแข็งหรือต้องการสร้างเอกลักษณ์หรือ ความโดดเด่นให้แก่สถานศึกษา โดยระบุไว้ในแผนกลยุทธ์ให้ชัดเจน ดังนั้น การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาก่อนการวางแผน กลยุทธ์จึงเป็นการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษา (SWOT) เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของ สถานศึกษาและชุมชนท้องถิ่น โดยแนวโน้มและความเป็นไปได้ในการพัฒนาตามเงื่อนไขข้อจำกัดและองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา ซึ่งได้แก่ นโยบายในการจัด การศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด รูปแบบการบริหารงานของสถานศึกษา และปัจจัย ที่เกี่ยวข้องอื่น การศึกษาความต้องการของชุมชนเป็นการสำรวจความต้องการของ องค์การชุมชนที่องค์การทางการศึกษาตั้งอยู่ ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนและ ความต้องการของชาวบ้านในชุมชนสรุปมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อตอบสนอง ความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์สภาพขององค์การทางการศึกษา

เพื่อกำหนด แนวทางในการพัฒนาการศึกษา จะต้องวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ด้วย เรียกว่า SWOT Analysis แนวทางการจัดท า SWOT มีดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งประกอบด้วย Strengths: S คือ จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ และ Weaknesses: W คือ จุดอ่อน หรือข้อเสียเปรียบ

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย Opportunity : O คือ โอกาส Threats : T คือ อุปสรรค หรือภาวะคุกคามการดำเนินงานของสถานศึกษา การวิเคราะห์ SWOT อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการทำ Situation Analysis หรือการวิเคราะห์สภาพองค์การหรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการใน อนาคต การวิเคราะห์ SWOT ทำให้ผู้บริหารทราบถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจ ขององค์กร มีความเข้าใจถึงคุณลักษณะของผู้รับบริการ รวมถึงความต้องการและเหตุผล ที่มารับบริการของหน่วยงาน (สำนักงานพัฒนาระบบราชการ, 2547, หน้า 15)

ดังนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โครงสร้างและกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ต้องมี การกำหนดขั้นตอนอย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ความต้องการเชิงนโยบาย ความต้องการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความต้องการขององค์กร ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่มี

2.2.2 กระบวนการพัฒนากลยุทธ์

มีนักวิชาการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ ไว้ดังนี้

Dess & Miller (1993, p.1) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategic Analysis) ประกอบด้วยกระบวนการย่อย ได้แก่

1.1 เป้าหมาย (Goal) เป้าหมายของกลยุทธ์ (Strategic Goal) เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นจุดหมายในการใช้ความพยายามขององค์กรเพื่อให้เป็นเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์

1.2 การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weakness) จากสภาวะแวดล้อมภายใน โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threats) จากสภาวะแวดล้อมภายนอก

1.3 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) กลยุทธ์(Strategy) เป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว การวิเคราะห์กลยุทธ์กลยุทธ์ที่สมเหตุสมผลถือเกณฑ์ 3 ระดับ คือ 1) กลยุทธ์รับองค์กร (Co-operate Level Strategy)เป็นการกำหนดลักษณะทั้งหมดและจุดหมายขององค์กร ประกอบด้วย (1) การลงทุน (2) การดำเนินการ (3) การพัฒนาปรับปรุงองค์กร 2) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Level Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่พยายามหาวิธีการแข่งขันในแต่ละองค์กร และ

3) กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Function Level Strategy) เป็นการสร้างข้อได้เปรียบสาหรับการแข่งขัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับคุณค่า (Value Chain) โดยคำนึงถึงคุณภาพ (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และการส่งมอบคุณค่า (Value Delivery) ให้กับผู้บริการ

2. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นกลยุทธ์ที่เป็นจริง โดยบุคคลในหน่วยงานทางานร่วมกันอย่าง มีประสิทธิภาพ

3. การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Control) เป็นกระบวนการติดตามการปฏิบัติงานตามแผนและการปรับปรุงแผน การพัฒนาสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) หมายถึงความสามารถ มีสิทธิเหนือผู้อื่นในด้านการกระทำ มีการบริหารจัดการ การประสมประสาน และการเปลี่ยนแปลง

Thompson & Strickland (1995, p.4) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ประกอบด้วย

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ (Vision, Mission, Goal and objective) เป็นการกำหนดจุดหมาย 5 ประการ ดังนี้

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร (Organization's Vision) เป็นข้อความทั่วไปซึ่งกำหนดทิศทางขององค์กร ความต้องการ (Need) และค่านิยมเบื้องต้นขององค์กร

1.2 การกำหนดข้อความพันธกิจ (Mission Statement) เป็นขอบเขตของงานในองค์กรซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อภาพรวมและการดำเดินการ

1.3 กำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Goal and Objective) เป็นข้อความอย่างกว้างของจุดหมาย ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุพันธกิจ (Mission)

1.4 การกำหนดเป้าหมาย (Goal) เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการในอนาคตซึ่งองค์กรต้องพยายามให้เกิดขึ้น

1.5 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objective)เป็นข้อความเฉพาะอย่างที่กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นโอกาสภายใต้สภาวะแวดล้อม

2. กำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategy Planning) หมายถึง การกำหนดกลยุทธ์ทางเลือก และเลือกทางเลือกซึ่งสามารถบรรลุจุดประสงค์เป็นแผนที่สำคัญและเป็นแผนระยะยาว

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติและเป็นผลลัพธ์ คือ การกำหนดโครงสร้างขององค์กร การจัดระบบการปฏิบัติการที่เหมาะสม และการจัดวัฒนธรรมขององค์กรหรือค่านิยม

4. การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์ (Evaluation and Strategic Control) เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ เป็นขั้นตอนที่ ผู้มีส่วนร่วมในโครงการช่วยกันรับผิดชอบในการเลือกและพัฒนากลยุทธ์เพื่อให้กิจกรรม/โครงการดำเนินไปประสบผลสำเร็จ การพัฒนากลยุทธ์อาจใช้กระบวนการระดมสมอง การพิจารณาทบทวนอย่างรอบคอบ การตกลงร่วมกันฉันทามติ (Consensual Agreement) กลยุทธ์ที่ได้จะถูกนำมาปฏิบัติแล้วมีการทบทวน ตรวจสอบเกี่ยวกับประสิทธิผลหรือความเหมาะสม

Wheelen & Hunger (2002, p.9) สรุปว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมขององค์กร (Organizational Environment) หมายถึง แรงผลักด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานขององค์กรประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร และสภาวะภายในองค์กร

2. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทางการแข่งขัน ประกอบด้วย

2.1 อุปสรรคจากคู่แข่งขันที่เข้ามาใหม่ (Treat of New Entrants)

2.2 อำนาจการต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต (The Bargaining Power of Suppliers)

2.3 อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ (The Bargaining Power of Buyers)

2.4 อุปสรรคจากผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สามารถใช้ทดแทนได้ (The Threat of Substitute Products or Services)

2.5 ระดับการแข่งขันระหว่างธุรกิจเดิม (The Degree of Rivalry Among Existing Competitors)

3. การจัดทำกลยุทธ์ (Strategic Formulation) คือการนำเสนอข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ จากการกำหนดทิศทางขององค์กร และจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในองค์กร มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ในระดับและรูปแบบต่าง ๆ

4. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic Implementation) คือการเสนอกลยุทธ์มาปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

Hitt, Ireland & Hoskisson (2007, p. 80) ได้เสนอความเห็นว่ากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการระบุภาวะคุกคามและโอกาสขององค์กรในปัจจุบันและในอนาคต ที่อาจมีอิทธิพลต่อความสามารถขององค์กรในการไปสู่เป้าหมาย ในที่นี้สภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นชุดขององค์ประกอบทั้งภายนอกและภายในองค์กร อาจมีผลต่อความก้าวหน้าขององค์กรในการที่จะไปสู่เป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การสร้างทิศทางขององค์กรหรือกำหนดแนวรุกขององค์กรตัวบ่งชี้ทิศทางขององค์กรมี 2 ตัวคือ พันธกิจขององค์กรและวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งพันธกิจขององค์กรคือ จุดมุ่งหมายหรือเหตุผลว่าทำไมองค์กรจึงคงอยู่ ส่วนวัตถุประสงค์คือเป้าหมายที่องค์กรได้เลือกแล้ว กระบวนการสร้างทิศทางขององค์กรนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การไตร่ตรองผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การสร้างพันธกิจขององค์กรที่เหมาะสม และ3) การสร้างวัตถุประสงค์ขององค์กร ขั้นตอนย่อยที่ 2 นี้ เป็นผลมาจากการไตร่ตรองในขั้นตอนย่อยที่ 1 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมขององค์กร การกำหนดพันธกิจที่เหมาะสม จะเพิ่มโอกาสของการอยู่รอดในระยะยาวให้แก่องค์กร ซึ่งหลังจากนั้นจะดำเนินการในขั้นตอนย่อยที่ 3 ได้โดย (1) วิเคราะห์แนวโน้มที่สำคัญของสภาพแวดล้อม (2) พัฒนาวัตถุประสงค์โดยภาพรวมของสถาบัน และ (3) สร้างวัตถุประสงค์ย่อย ๆ เป็นลำดับขั้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร วิธีการที่ใช้ในขั้นตอนนี้อาจทำได้หลายแนวทาง เช่น การวิเคราะห์คำถามวิกฤต การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน-โอกาส-ภาวะคุกคาม วิธีเมตริกซ์ของ BCG (Boston Consulting Group Growth-share Matrix) และวิธีเมตริกซ์ภาพฉายหลายองค์ประกอบของ G.E. (General Electric’s Multifactor Portfolio Matrix) เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ เป็นการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติซึ่งผู้บริหารต้องมีความคิดที่ชัดเจนในหลาย ๆ ประเด็น เช่น เมื่อใช้กลยุทธ์ใหม่องค์กรจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากเพียงใด จะดำเนินการอย่างไรกับวัฒนธรรมองค์กร เพื่อเป็นหลักประกันว่าการใช้กลยุทธ์นี้จะประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 5 การควบคุมกลยุทธ์ ขั้นตอนนี้เน้นที่การควบคุมและประเมินกลยุทธ์การจัดการที่ใช้ เพื่อพิสูจน์และรับรองคุณภาพของกลยุทธ์การจัดการนั้น

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2551, หน้า 42-44) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดภารกิจ องค์กรระบุว่า ต้องการทำอะไร มีภารกิจอะไรซึ่งทำให้องค์กรต้องมีอยู่ ภารกิจเป็นสิ่งที่แปรการมองการไกล (Vision) ให้เป็นรูปธรรมของการปฏิบัติ

2. การประเมินสภาพภายในองค์กรและสภาพแวดล้อมองค์กร การประเมินสภาพภายในและสภาพภายนอกองค์กร ทำให้เรารู้ว่าขณะนี้องค์กรกำลังอยู่ที่ไหนมีสภาพอย่างไร ซึ่งมีวิธีการและเทคนิคในการวิเคราะห์สภาวะขององค์กรหลายวิธีด้วยกันหนึ่งในวิธีการเหล่านี้คือกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นวิธีการที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในวงการธุรกิจเอกชน

3. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็นสิ่งที่องค์กรคาดหวังที่จะบรรลุถึง องค์กรสามารถวัดความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานได้โดยการเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ การกำหนดวัตถุประสงค์จะต้องสอดคล้องกับภารกิจขององค์กร และสอดคล้องกับสภาพภายในองค์กรและสภาพแวดล้อม

4. การสร้างกลยุทธ์ มี 3 ขั้นตอน คือ

4.1 ขั้นการหาข้อมูล (Input Stage) ประกอบด้วยการประเมินปัจจัยภายนอกและภายใน (SWOT Analysis) โดยมีคำถาม เช่น อะไรคือจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัดที่สำคัญขององค์กร อะไรคือความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัด กับการทำงานทั้งหมดขององค์กร ผลทั้งหมดเป็นอย่างไร

4.2 ขั้นการจับคู่ (Matching Stage) เป็นขั้นการจับคู่ระหว่างจุดอ่อนและโอกาส จุดอ่อนและอุปสรรค จุดแข็งและโอกาส จุดแข็งและอุปสรรค เพื่อสร้างกลยุทธ์ ใช้เทคนิคที่เรียกว่า TOWS Matrix Analysis

4.3 ขั้นการตัดสินใจ (Decision Stage) พิจารณากลยุทธ์โดยควรคำนึงถึงคุณค่าของคน การเติบโตขององค์กร กระบวนการมีส่วนร่วม และควรคำนึงถึงวงจรชีวิตขององค์กร (วงจรขององค์กรประกอบด้วยการเติบโต การเติบโตเต็มที่ การหยุดนิ่ง และการเสื่อมสลาย) ดังนั้น การสร้างกลยุทธ์ขององค์กรโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์SWOT จึงเป็นวิธีหนึ่งที่แพร่หลาย หน่วยงาน/องค์กรทั้งในวงการธุรกิจ และงานราชการนิยมใช้ในการวางแผนงานของตน

ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง (2555, หน้า 84) กล่าวไว้ว่า การพัฒนากลยุทธ์มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การดำเนินกลยุทธ์ และ 4) การควบคุมกลยุทธ์

พิภพ เสวกวรรณ์ (2556, หน้า 39) ให้ความเห็นว่า กระบวนการพัฒนา กลยุทธ์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 3) กำหนดกลยุทธ์ 4) กำหนดภารกิจ และ5) การประเมินผลและควบคุมกลยุทธ์

ภูมิภัทร กลางโคตร์ (2560, หน้า 22-28) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แบบมืออาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการบริหารกลยุทธ์ว่ามี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 4) การควบคุมกลยุทธ์

นงค์รักษ์ เคนไชยวงค์ (2561, หน้า 42-50) ได้ทำการศึกษากลยุทธ์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างมีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำการสังเคราะห์กระบวนการพัฒนากลยุทธ์และสรุปว่า กระบวนการ

การพัฒนากลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ4) การประเมินผลและควบคุมกลยุทธ์

วัฒนา สายเชื้อ (2561, หน้า 42) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบของกลยุทธ์ ในการบริหารงาน ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) โครงการ/กิจกรรม 6) ตัวชี้วัด

จากทัศนะของนักการศึกษาและนักวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 2.1 การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนากลยุทธ์

นักศึกษา นักวิจัย / กระบวนการพัฒนากลยุทธ์	Dess & Miller (1993)	Thompson & Strickland (1995)	Wheelen & Hunger (2002)	Hitt, Ireland & Hoskisson (2007)	นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2551)	ศักดิ์ชัย เพชรแก้วทอง (2555)	พิภพ เสวกวรรณ์ (2556)	ภูมิภัทร กลางโคตร์ (2560)	พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร	นงค์รักษ์ เคนไชยวงศ์ (2561)	ความถี่	ร้อยละ
1. การวิเคราะห์กลยุทธ์	✓										1	10.00
2. การปฏิบัติตามกลยุทธ์	✓	✓	✓	✓		✓		✓		✓	7	70.00
3. การควบคุมกลยุทธ์	✓							✓			2	20.00
4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	✓										1	10.00
5. การกำหนดวิสัยทัศน์ หรือกำหนดแผนปฏิบัติการ		✓							✓		2	20.00
6. การกำหนดกลยุทธ์		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	90.00
7. การประเมินผลและ การควบคุมกลยุทธ์		✓		✓		✓	✓			✓	5	50.00
8. การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม			✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	7	70.00
9. การกำหนดทิศทางขององค์กร				✓							1	10.00
10. การกำหนดปัจจัย แห่งความสำเร็จ									✓		1	10.00
11. การกำหนดภารกิจ				✓		✓					3	30.00
12. การกำหนด วัตถุประสงค์และเป้าหมาย				✓		✓			✓		3	30.00

จากตารางที่ 2.1 การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป เพื่อคัดเลือกเป็นกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ สรุปว่า กระบวนการการพัฒนากลยุทธ์ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ 4) การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์ รายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

1.1 ความหมายของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมนักวิชาการได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมดังนี้

สมยศ นาวีการ (2549, หน้า 30) กล่าวว่า SWOT เป็นคำย่อมาจากStrength, Weakness, Opportunity, และ Threat นิยมเรียกการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมว่า SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยใช้เป็นรากฐาน ของการกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ธัญญา วรินทรเวช (2550, หน้า 8) ได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกันว่า การวิเคราะห์ SWOTเป็นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม ขององค์กร

พัชรกฤษฎิ์ พวงนิล (2553,หน้า 51) กล่าวว่า การวิเคราะห์ SWOT เป็นการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำไปวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ ขององค์กรสำหรับ

อาทิตย์ วงษ์สง่า (2555, ออนไลน์) กล่าวว่า การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือ ในการประเมินสถานการณ์ขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ ต่อจากการทำงานขององค์กร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า SWOT Analysis หมายถึง การวิเคราะห์และประเมินว่า องค์กรมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคอย่างไรเพื่อที่จะนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ต่อไป

Chermack & Kasshanna (2007 อ้างถึงใน ปิยะพร ป้อมเกษตร์,2559, หน้า 52) ได้อธิบายถึง SWOT Analysis ไว้ว่าเป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับและได้รับความนิยมมากที่สุดในการนำมาใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งมีพัฒนาการมาตั้งแต่ปีค.ศ. 1950-1960 โดยมีการใช้แพร่หลายใน Harvard Business School โดย SWOT Analysis เป็นการมอง 4 เรื่องสำคัญ ได้แก่

1. S: Strengths หมายถึง จุดแข็งด้านทรัพยากรที่มีศักยภาพและมีความสามารถทางการแข่งขัน เช่น โครงการการบริหารความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้บริหารและบุคลากร ชื่อเสียงภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นต้น

2. W: Weakness หมายถึง จุดอ่อนด้านทรัพยากรที่มีศักยภาพและเสียเปรียบทางการแข่งขัน เช่น นโยบายทิศทางขององค์กรที่ไม่ชัดเจน ปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากรขาดทักษะ และความชำนาญ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารขององค์กรอยู่บ่อย ๆ เป็นต้น

3. O: Opportunities หมายถึง โอกาสขององค์กรที่มีศักยภาพทางบริบทภายนอกที่เอื้ออำนวย

4. T: Threats หมายถึง สถานการณ์จากภายนอกที่ทำให้เกิดภาวะคุกคามองค์กรสรุปได้ว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการวิเคราะห์เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยใช้เป็นรากฐานของการกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สภาพภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน

1.2 องค์ประกอบของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ดังนี้

บุญเลี้ยง ค้ำชู (2544, หน้า 44-45) กล่าวว่า การวิเคราะห์ SWOT1) เป็นการสำรวจถึงปัจจัยเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่จะต้องดำเนินงานตามภารกิจของโรงเรียน คือ (1) ศึกษาปัจจัยที่จำเป็นในการบริหารโรงเรียน (2) วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของโรงเรียน (3) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการจัดการ ศึกษาของโรงเรียน (4) ศึกษาแนวทางที่ดีในการปรับปรุงการบริหารงาน (5) วิเคราะห์และประสานงานในการจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานระดับสูงและนโยบายของโรงเรียน (6) ประสานการวางแผนกับฝ่ายแผนงานของโรงเรียน หมวดวิชาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (7) กำกับดูแล ตรวจสอบติดตามประเมินผลงานโครงการ 2) เป็นความคาดหวังและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มุ่งหวังผลสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียน คือ (1) การเตรียมการดำเนินงาน การพัฒนาและแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้าให้การทำงานมีเป้าหมายก้าวไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลา ช่วยให้ภารกิจได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ (2) การปฏิบัติงานที่มีแผน ระบบ ขั้นตอน ระยะเวลาและเป้าหมายที่กำหนดไว้ชัดเจน (3) กรณีเกิดปัญหาหรือมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก ปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที (4) เป็นเครื่องมือให้ผู้เกี่ยวข้องวินิจฉัยตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้อง (5) ทำให้รู้อดีตปัจจุบันและอนาคต เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนา (6) มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและได้ผลอย่างคุ้มค่า (7) ก่อให้เกิดความร่วมมือในการประสานงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกันประหยัดเวลา ประสบความสำเร็จในเวลาที่รวดเร็ว

รังสรรค์ มณีเล็ก (2549, หน้า 34-37) กล่าวว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาควรเก็บข้อมูลจากหลาย ๆ แห่ง เช่น จากระบบสารสนเทศของสถานศึกษาเองจากชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา

ผู้บริหาร ครู และนักเรียน สำหรับนักเรียนที่จะนำมาศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โดยศึกษาปัจจัยและกระบวนการซึ่งเกี่ยวกับ (1) Man มีครูและบุคลากรอย่างพอเพียงและมีคุณภาพ (2) Money มีเงินพอเพียงที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (3) Materials มีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอและมีคุณภาพต่อการนำไปใช้งาน (4) Management หมายถึง การจัดโครงสร้างการบริหารของสถานศึกษา

ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษา มีประเด็นที่นำมาพิจารณา คือ (1) โครงสร้าง ได้แก่ ลำดับชั้นของการบังคับบัญชา การสื่อสารภายในการจัดองค์กรและการมอบหมายงาน (2) วัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อ ความคาดหวัง และค่านิยม ของคนในหน่วยงาน (3) การบริหาร ได้แก่ การให้บริการความสะดวกของหน่วยงาน (4) ทรัพยากร ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของนักเรียนที่จบการศึกษาจากสถานศึกษา 2) การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย (1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของประชากรภาวะเงินเฟ้อ การมีงานทำ (2) ด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อเจตคติ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม (3) ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินงาน และ (4) ด้านการเมือง กฎหมาย ได้แก่ นโยบายทางการเมือง เสถียรภาพของรัฐบาล ระเบียบกฎหมายต่างๆ สำหรับ

ดิษย์ชัย แก่นท้าว (2556, หน้า 28-29) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานศึกษาว่า ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษาการพิจารณาประเด็นที่เป็นโอกาสและอุปสรรคในการจัดการศึกษา ได้แก่ (1) สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ อาชีพ ภาวะเงินเฟ้อ หนี้สิน และการมีงานทำ(2) สภาพแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ จำนวนประชากร การคมนาคมการสื่อสาร ค่านิยม ความเชื่อ เจตคติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และปัญหาสังคมต่างๆ (3) สภาพแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง ทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินงาน และภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) สภาพแวดล้อมด้านการศึกษา ได้แก่ โครงสร้าง วิสัยทัศน์ พันธกิจหลักสูตร มาตรฐานการศึกษา แหล่งเรียนรู้ ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับชาติหรือนานาชาติ บทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแล ควบคุมของรัฐ เป็นต้น (5) สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐ และนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและการแทรกแซงทางการเมือง 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย(1) วิเคราะห์โครงสร้างของสถานศึกษา ได้แก่ โครงสร้างนโยบาย ระบบงาน ของสถานศึกษา (2) ผลผลิตและการให้บริการ ได้แก่ ประสิทธิภาพการให้บริการทางการศึกษา (3) วิเคราะห์ด้านบุคลากร ได้แก่ ปริมาณ

และคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษา บุคลากรของชุมชน (4) วิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านการเงินได้แก่ ความเพียงพอ ความคล่องตัวในการเบิกจ่ายเงิน การใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาการระดมทรัพยากร (5) วิเคราะห์ด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ความเพียงพอและคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ในสถานศึกษา (6) วิเคราะห์ด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนในการบริหารจัดการ การกระจายอำนาจการ บริหารจัดการ และการประชาสัมพันธ์

Chermack & Kasshanna (2007 อ้างถึงใน ปิยะพร ป้อมเกษตร์,2559, หน้า 52-53) กล่าวว่า ในการจัดทำ SWOT Analysis ให้มีประสิทธิภาพนั้นควรทำการวิเคราะห์บริบทภายนอกโดยใช้หลักการวิเคราะห์ที่เรียกว่า C-PEST ส่วนการวิเคราะห์บริบทภายใน ใช้หลัก 7S ของ McKinsey ประกอบการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้การวิเคราะห์บริบทภายนอกด้วย C-PEST ใช้วิเคราะห์บริบทภายนอกองค์กรโดยมี 5 ประเด็นต่อไปนี้มาประกอบก่อนจัดทำกลยุทธ์

1. C: Customer, Competitors หมายถึง ผู้บริการ(Customer) คู่แข่ง (Competitors) เป็นอย่างไร ซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน เป็นต้น

2. P: Politics หมายถึง สถานการณ์ทางการเมือง (Politics)นโยบายต่างๆ ของรัฐบาล ของกระทรวง กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนมาตรฐานการศึกษาเป็นต้น

3. E: Economics หมายถึง สภาวะทางเศรษฐกิจ งบประมาณ/การสนับสนุนงบประมาณของรัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น

4. S: Social หมายถึง สภาพสังคม (Society) วัฒนธรรม (Society) ค่านิยม (Culture) เป็นต้น

5. T: Technology หมายถึง ระบบสารสนเทศ (Information Technology) เทคโนโลยีทางการบริหาร (Management Technology)

การวิเคราะห์สภาพบริบทภายในองค์กรด้วย 7S ซึ่งประกอบด้วย

1. S: Strategy หมายถึง ยุทธศาสตร์ที่องค์กรจะดำเนินการไปในระยะยาวนั้นเป็นอย่างไร ว่ามีความชัดเจนหรือไม่

2. S: Structure หมายถึง โครงสร้างองค์กรโดยมีการแบ่งหน่วยงานหน้าที่ความรับผิดชอบ และสายการบังคับบัญชาเป็นอย่างไร การจัดโครงสร้างองค์กรที่ดีจะก่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

3. S: Systems หมายถึง ระบบงานภายในองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งระบบงานทุกส่วนควรดำเนินงานตอบสนองยุทธศาสตร์องค์กร

4. S: Skills หมายถึง ทักษะความสามารถหรือสมรรถนะ(competency) ของบุคลากรในองค์กรเป็นอย่างไร

5. S: Shared values หมายถึง ค่านิยมร่วม หมายถึงสิ่งที่บุคลากรส่วนใหญ่ในองค์กรเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี พึงปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมในการทำงานทำให้เกิดปทัสถาน (Norm) ขององค์กร

6. S: Staff หมายถึง บุคลากรในองค์กรมีจำนวนเพียงพอเหมาะสมกับความต้องการและภารกิจหรือไม่ มีบุคลากรที่จะตอบสนองการเติบโตหรือการเปลี่ยนแปลงขององค์กรในอนาคตหรือไม่

7. S: Style หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรของผู้บริหารเป็นอย่างไร ภาวะผู้นำของผู้บริหารเหมาะสมกับสภาวการณ์นั้น ๆ ขององค์กรหรือไม่

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีและ 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ การวิเคราะห์ด้านยุทธศาสตร์โครงสร้างองค์กร ระบบงานภายในองค์กร ทักษะความสามารถของบุคลากร ค่านิยมร่วมจำนวนและความเหมาะสมของบุคลากร และรูปแบบของการบริหารจัดการองค์กรของผู้บริหาร

2.2.3 การกำหนดกลยุทธ์

1. ความหมายของการกำหนดกลยุทธ์ นักวิชาการได้ให้ความหมายการจัดทำแผนกลยุทธ์ ดังนี้

บุญเลิศ เย็นคงคา (2550, หน้า 15) กล่าวว่า การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรมักจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ อย่างไรก็ตามในการกำหนดนโยบายขององค์กรจะต้องสอดคล้องกับการกำหนดกลยุทธ์ของธุรกิจในแต่ละระดับมักมีส่วนประกอบของการกำหนดกลยุทธ์ระดับบริษัท กลยุทธ์ระดับธุรกิจ และกลยุทธ์ระดับหน้าที่

Bryson, John M. (1995, p. 18) ให้ทัศนะว่า การกำหนดกลยุทธ์เป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ การรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการโดยใช้เครื่องมือและเทคนิคการวางแผนกลยุทธ์ คือการวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อองค์กรเพื่อเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในทำให้กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับภารกิจขององค์กรได้ดีขึ้น

Kinicki A. & Williams B. (2009, p. 115) ให้ทัศนะว่าการกำหนดกลยุทธ์เป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดการเชิงกลยุทธ์ คือการรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอก ก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการ โดยใช้เครื่องมือและเทคนิคการวางแผนกลยุทธ์ คือ การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาส และอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อองค์กรเพื่อเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในทำให้กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับภารกิจขององค์กรได้ดีขึ้น

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2553, หน้า 30) กล่าวว่า การกำหนดยุทธศาสตร์หรือการนำข้อมูลและความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในองค์กรมาจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ในระดับและรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการประเมินและคัดเลือกว่ากลยุทธ์ใดที่มีความเหมาะสมกับองค์กรมากที่สุด ซึ่งในการกำหนดแผนกลยุทธ์มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การพิจารณาถึงทิศทางของหน่วยงานได้แก่ วิสัยทัศน์ที่องค์กรต้องการบรรลุ ประเด็นกลยุทธ์ และเป้าประสงค์ภายใต้แต่ละประเด็นกลยุทธ์ในการจัดทำแผนกลยุทธ์นั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับการจัดทำวิสัยทัศน์ ประเด็นกลยุทธ์ และเป้าประสงค์เนื่องจากแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับบุคคลในองค์กรเพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางความเชื่อมโยงและเป็นเหตุเป็นผลกับกลยุทธ์ที่จะใช้ในการดำเนินงานขององค์กรการจัดทำแผนกลยุทธ์มีความเชื่อมโยงกับการจัดทำวิสัยทัศน์ ประเด็นกลยุทธ์และเป้าประสงค์ของหน่วยงาน

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2546 อ้างถึงใน ปิยะพร ป้อมเกษตร์,2559, หน้า 53-54) กล่าวว่า หลังจากที่มีการประเมินสภาพแวดล้อมโดยการวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดแล้วก็จะนำมาข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์โดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix โดย TOWS Matrix เป็นตารางการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์หรือกลยุทธ์ประเภทต่างๆ ซึ่งในการนำเทคนิคที่เรียกว่า TOWS Matrix มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์และกลยุทธ์นั้น จะมีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด โดยที่การประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นการระบุให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจะเป็นการประเมินภายในองค์กรส่วนการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดจะเป็นการประเมินภายนอกขององค์กร กล่าวได้ว่าประสิทธิผลของการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้เทคนิค TOWS Matrix นี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด ที่ละเอียดในทุกแง่มุม เพราะถ้าวิเคราะห์ไม่ละเอียดหรือมองไม่ทุกแง่มุมจะส่งผลทำให้การกำหนดกลยุทธ์ที่ออกมาจะขาดความแหลมคม

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับข้อจำกัด จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับข้อจำกัด ซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าวทำให้เกิดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้ 4 ประเภทคือ

2.1 กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์

2.2 กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีจุดแข็งขณะเดียวกันองค์กรก็เจอกับสภาพแวดล้อม

ที่เป็นข้อจำกัดจากภายนอกที่องค์กรควบคุมไม่ได้ แต่องค์กรสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันข้อจำกัดที่มาจากภายนอกได้

2.3 กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีโอกาสที่จะนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่องค์การมีอยู่ได้

2.4 กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับ เนื่องจากองค์กรเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัดภายนอกที่องค์การไม่สามารถควบคุมได้

จากแนวคิด ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นของนักวิชาการเกี่ยวกับการ กำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) สามารถสรุปว่าองค์ประกอบที่ “บ่งบอกหรือสะท้อน” ว่าเป็นกลยุทธ์หลัก และกลยุทธ์รอง ได้แก่

การกำหนดกลยุทธ์หลัก (Strategic Theme / Core Strategy) ตามแนวคิดของบุญเลิศ เย็นคงคา (2550) ได้อธิบายโดยระบุว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรต้องประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ซึ่งสะท้อนว่า "กลยุทธ์" เป็นระดับกว้างที่ครอบคลุมเป้าหมายองค์กร ถือว่าเป็นกลยุทธ์หลัก ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2553) กล่าวถึง “ประเด็นกลยุทธ์” ที่เชื่อมโยงกับ วิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์ ใช้เป็นกรอบ “กลยุทธ์หลัก” เพื่อกำหนดทิศทางภาพรวมของแผนยุทธศาสตร์ และ Bryson (1995) และ Kinicki & Williams (2009) อธิบายว่า การวิเคราะห์ SWOT ช่วยระบุทิศทางสำคัญขององค์กร ซึ่งใช้วาง “ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์” หรือ กลยุทธ์หลัก

สรุปได้ว่า กลยุทธ์หลัก คือ แนวทางเชิงยุทธศาสตร์ระดับกว้างที่กำหนดขึ้นเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ โดยอ้างอิงจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เช่น SWOT Analysis เพื่อกำหนดทิศทางภาพรวมของแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ

การกำหนดกลยุทธ์รอง (Strategic Approaches / Sub-strategies) ตามแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2553) ได้กล่าวถึง “องค์ประกอบของแผนกลยุทธ์” ซึ่งมี เป้าประสงค์ และ กลยุทธ์ระดับรองลงมา ที่เจาะจงลงไป เช่น แผนกลยุทธ์ต้องเชื่อมโยงกับ เป้าประสงค์ภายใต้แต่ละประเด็นกลยุทธ์ ซึ่งเป้าประสงค์และแผนย่อยสามารถมองเป็น กลยุทธ์รอง และตามแนวคิด TOWS Matrix ของบุญเกียรติ (อ้างถึงใน ปิยะพร, 2559) การจับคู่ SWOT เช่น SO, ST, WO, WT กำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์ “แต่ละประเภท” ซึ่งสามารถแปลงเป็น กลยุทธ์รอง ภายใต้กรอบกลยุทธ์หลักที่มาจากปัจจัยร่วม (เช่น จุดแข็ง + โอกาส)

สรุปได้ว่า กลยุทธ์รอง หมายถึง แนวทางการดำเนินงานที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งแตกแขนงจากกลยุทธ์หลัก โดยเชื่อมโยงกับเป้าประสงค์หรือประเด็นย่อยในแผนกลยุทธ์ และมักได้จากการวิเคราะห์ SWOT หรือตาราง TOWS Matrix เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์

2. การวิเคราะห์ Tows Matrix

Weihrich H. (1982) ได้สรุปเทคนิคการวิเคราะห์ Tows Matrix ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

จับคู่จุดแข็งหลัก-โอกาสหลัก (SO) คิดหายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับเซลล์นี้ โดยการใช้จุดแข็งเพื่อให้ได้รับโอกาสมากที่สุด หมายถึง องค์การมีสภาพแวดล้อมภายในที่มีจุดแข็งหรือปัจจัยส่งเสริมการดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างดี และมีโอกาสที่จะดำเนินการนั้นได้เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมภายในที่เอื้อต่อกันดำเนินงานเช่นสภาพที่ดีที่สุดเพราะมีปัจจัยส่งเสริมทั้งภายในและภายนอกองค์การ

จับคู่จุดแข็งหลัก-ภาวะคุกคาม (ST) คิดหายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับเซลล์นี้ โดยใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม หมายถึง องค์การที่มีจุดแข็งหรือสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งเสริมการดำเนินงานตามเป้าหมาย แต่มีข้อจำกัดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคามต่อการดำเนินงาน สภาพเช่นนี้ผู้บริหารถ้าสามารถปรับเปลี่ยนข้อจำกัดหรือภาวะคุกคามนั้นให้เป็นโอกาสได้ก็จะสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดได้เป็นอย่างดี เนื่องจากองค์การมีความพร้อมอยู่แล้ว

จับคู่จุดอ่อนหลัก-โอกาสหลัก (WO) คิดหายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับเซลล์นี้ โดยการลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส หมายถึง องค์การที่มีจุดอ่อนหรือสิ่งแวดล้อมภายในที่เอื้อให้การดำเนินงานตามเป้าหมายที่ต้องการ แต่มีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปิดโอกาสให้สามารถดำเนินงานได้ดี สภาพเช่นนี้ผู้บริหารต้องกำหนดยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาองค์การที่จะส่งผลดีต่อการดำเนินงานเพราะโอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอกเปิดให้

จับคู่จุดอ่อนหลัก-ภาวะคุกคาม (WT) คิดหายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับเซลล์นี้ โดยการรู้จุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม หมายถึง โครงการที่มีจุดอ่อนภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นข้อจำกัดต่อการดำเนินงานตามเป้าหมาย สภาพเช่นนี้ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจที่จะยุบหรือยกเลิกองค์การหรืออาจหายุทธศาสตร์ปรับเปลี่ยนภารกิจขององค์การใหม่

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2552) เป็นการจับคู่กันระหว่างสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรมากำหนดเป็นกลยุทธ์ให้แก่องค์กรโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

1. จุดแข็งกับโอกาส (S-O) เป็นการนำข้อได้เปรียบของจุดแข็งภายในและโอกาสภายนอกมาใช้

2. จุดแข็งกับภาวะคุกคาม (S-T) เป็นการแก้ไขหรือลดอุปสรรคภายนอกโดยการนำจุดแข็งภายนอกมาใช้

3. จุดอ่อนกับโอกาส (W-O) เป็นการแก้ไขจุดอ่อนภายในหรือการพิจารณาจากโอกาสภายนอกที่เป็นผลดีต่อองค์กร

4. จุดอ่อนกับภาวะคุกคาม (W-T) เป็นการแก้ไขหรือลดความเสียหายของธุรกิจอันเกิดจากจุดอ่อนภายในองค์กรและอุปสรรคภายนอก

ปัจจัยภายใน / ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง Strengths	จุดอ่อน Weakness
โอกาส Opportunities	กลยุทธ์ ใช้ประโยชน์จากโอกาส โดยอาศัยจุดแข็ง	กลยุทธ์ W-O การลบจุดอ่อน โดยการสร้างโอกาส
ภาวะคุกคาม Threats	กลยุทธ์ S-T การหลีกเลี่ยงอุปสรรค โดยอาศัยจุดแข็ง	กลยุทธ์ W-T การลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงอุปสรรค

แผนภาพที่ 2.1 การจับคู่กันระหว่างสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

ที่มา: พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2552)

สรุปได้ว่า การกำหนดกลยุทธ์ เป็นขั้นตอนหนึ่งในการพัฒนากลยุทธ์กล่าว คือ มีการรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการโดยใช้เครื่องมือและการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้เทคนิค TOWS Matrix เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อองค์กร เพื่อเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในทำให้จัดทำกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับภารกิจขององค์กรได้ดีขึ้น

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์

1. ความหมายของการปฏิบัติตามกลยุทธ์

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ดังนี้

Pearce, J.A. & Robinson, Jr. (2003, p. 14) กล่าวว่า การปฏิบัติตามกลยุทธ์หมายถึง การแปรเปลี่ยนความคิดด้านกลยุทธ์ออกมาในรูปของการปฏิบัติงานขององค์กรและ Hrebiniak, L.G. (2008, p. 348) ให้ความหมายการปฏิบัติตามกลยุทธ์หมายถึง กระบวนการที่มีระเบียบแบบแผนหรือเป็นชุดของกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งส่งผลให้องค์กรหนึ่งๆ สามารถเลือกกลยุทธ์และสามารถไปสู่รูปธรรมได้หากปราศจากแนวทางการดำเนินกลยุทธ์ที่ได้วางแผนมาเป็นอย่างดีย่อมไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ได้

สุพานี สฤษฏ์วานิช (2553, หน้า 272) ให้ความหมายของคำว่าการปฏิบัติตามกลยุทธ์ หมายถึง การตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรถึงจะทำให้กิจการของเรามีการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์

ผู้ต้องการได้ ส่วน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า327) ให้ความหมายไว้ว่า การปฏิบัติตามกลยุทธ์ หมายถึง การแปลงกลยุทธ์ให้ออกมาในรูปของการปฏิบัติด้วยการพัฒนาแผนการดำเนินการ ในขณะที่ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ (2549, หน้า 70) กล่าวว่า การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ หมายถึง ขั้นตอนหลังจากที่ได้มีการดำเนินกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน การจัดการทิศทางขององค์กรโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าประสงค์หรือวัตถุประสงค์ขององค์กร ตลอดจนวางแผนและตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับพนักงานทุกคนภายในองค์กร โดยการนำของผู้บริหารที่มีความสามารถในการสื่อสารให้พนักงานรับรู้และเข้าใจ เกี่ยวพันถึงการออกแบบและชี้นำกระบวนการใหม่ๆ ตลอดจนการจูงใจพนักงานให้ทำตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เห็นพ้องต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

จินตนา บุญบงการ และณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2548, หน้า 167) กล่าวว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ หมายถึง ขั้นตอนต่อเนื่องจากการกำหนดกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนและการดำเนินงาน เพื่อให้กลยุทธ์เกิดประโยชน์แก่องค์กรอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ เป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยบุคคลที่สามารถดูแลการปรับเปลี่ยนความคิดให้เป็นความจริง

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามกลยุทธ์ หมายถึง การเปลี่ยนกลยุทธ์ที่เป็นความคิดให้เป็นการกระทำด้วยการพัฒนาแผนดำเนินการเพื่อให้กลยุทธ์เกิดประโยชน์แก่องค์กรอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิผล

2. องค์ประกอบการปฏิบัติตามกลยุทธ์

นักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ดังนี้

3.2.1 การมอบหมายกลยุทธ์ให้ผู้รับผิดชอบ

Pearce, J.A. & Robinson, Jr. (2003, p. 14) มีแนวคิดว่าการกำหนดบทบาทของบุคคลและทีมงานเอาไว้อย่างชัดเจนในแผนปฏิบัติการตามกลยุทธ์ขององค์กร สามารถกระตุ้นให้พนักงานสร้างผลงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งผลงานจะถูกนำไปเชื่อมโยงกับโครงสร้าง สำหรับ Robbins, S.P. (2005, p. 187) มีแนวคิดว่าการเปลี่ยนผู้บริหารหรือการมอบหมายกลยุทธ์ให้ผู้บริหารใหม่รับผิดชอบจะมีผลต่อวัฒนธรรมองค์กรเนื่องจากผู้บริหารใหม่จะนำค่านิยมหรือวัฒนธรรมองค์กรใหม่เข้ามาในหน่วยงานได้ ส่วนHrebiniak, L.G. (2008, p. 276) มีแนวคิดว่า หน้าที่รับผิดชอบและการกำกับดูแลในทุกหน้าที่จะต้องชัดเจนว่าใครมีหน้าที่รับผิดชอบและกำกับดูแลกลยุทธ์หรือประเด็นต่างๆนอกจากนี้ Hrebiniak, L.G. (2008, p. 348) ยังกล่าวว่า กระบวนการควบคุมจะไม่เกิดประสิทธิผลใดๆ หากไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบและการกำกับดูแลเพื่อเกิดระบบควบคุมที่มีประสิทธิผลจึงเป็นการจูงใจให้พนักงานปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผล

สุพานี สฤษฎ์พานิช (2553, หน้า 402) มีแนวคิดว่า การมอบหมายกลยุทธ์ให้ผู้รับผิดชอบและการมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ผู้รับผิดชอบในแต่ละกลยุทธ์จะมอบอำนาจให้มากน้อยแค่ไหน มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์กรเท่านั้น ในทำนองเดียวกันนี้ บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2548, หน้า 172) กล่าวไว้ว่า การจัดสรรกลยุทธ์ให้กับเจ้าภาพหรือผู้รับผิดชอบในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยมากมักจะเป็นฟังก์ชั่นต่าง ๆ ในองค์กร หรือบุคคลที่ CEO มอบหมาย โดยแต่ละกลยุทธ์จะมีเจ้าภาพไม่ได้เพียงคนเดียวแต่มีมากกว่าหนึ่ง ในทางปฏิบัติเจ้าภาพหลักจะมีอำนาจในการเรียกเจ้าภาพร่วมที่เหลือมาประชุมเพื่อแบ่งงานบริหารกลยุทธ์นั้น ตลอดจนมีหน้าที่ติดตามการปฏิบัติงานและรายงานความคืบหน้า

4. การเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุดก่อนนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

พักตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์ (2542, หน้า 285-304) กล่าวว่า หลังจากได้ทำการวางแผนกลยุทธ์และวิเคราะห์กลยุทธ์แต่ละชนิดแล้ว จะต้องมีการเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อนำมาใช้และปฏิบัติ โดยมีข้อพิจารณาที่จะต้องคำนึงถึงก่อนทำการเลือกกลยุทธ์มีดังนี้

1) กลยุทธ์มีความสอดคล้องกับภารกิจและจุดประสงค์ในการดำเนินงานของกิจกรรมหรือไม่ถ้าไม่สอดคล้องกิจการอาจจะมุ่งเน้นที่จะเข้าไปแข่งขันในอุตสาหกรรมหรือตลาดใหม่ ๆ

2) กลยุทธ์มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรหรือไม่

3) กลยุทธ์มีความเหมาะสมกับปัจจัยภายในด้านต่าง ๆขององค์กร เช่น จุดแข็ง เป้าประสงค์ นโยบาย ทรัพยากรภายใน และวัฒนธรรมองค์กร

4) กลยุทธ์มีการคำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่จะได้รับหรือไม่

5) กลยุทธ์มีความขัดแย้งกับเหตุการณ์อย่างอื่น

6) กลยุทธ์ย่อยแต่ละตัวมีความสอดคล้องกันหรือไม่

4. การทำความเข้าใจกลยุทธ์ก่อนนำไปปฏิบัติ

จินตนา บุญบงการ และณัฏฐพันธ์ เขจรนันท์ (2548, หน้า 176-178) กล่าวว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมผู้รับผิดชอบต่อการดำเนินกลยุทธ์ต้องประสานงานให้กลยุทธ์และขั้นตอนการปฏิบัติดำเนินไปอย่างราบรื่นและก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดแก่องค์กร โดยผู้รับผิดชอบในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติควรทำความเข้าใจกลยุทธ์ และทำความเข้าใจกับทิศทางกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการและปรัชญาของธุรกิจ

5. การทบทวนและเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ในขณะก่อนนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ (2549, หน้า 116-126) กล่าวไว้ว่าการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ให้เป็นไปอย่างราบรื่นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์องค์กรควรมีการทบทวนและเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ในขณะนั้นและก่อนนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) ระดับการเปลี่ยนแปลงของกลยุทธ์ จำแนกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การคงความต่อเนื่อง

ระดับที่ 2การเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ มีความเหมาะสมในกรณีที่แผนกลยุทธ์ใหม่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ระดับที่ 3 การเปลี่ยนแปลงภายในขอบเขต มีความเหมาะสมในกรณีที่แผนกลยุทธ์ใหม่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ระดับ 4 การเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรุนแรง

ระดับที่ 5 การเปลี่ยนทิศทางขององค์กร มีความเหมาะสมในกรณีที่แผนกลยุทธ์ใหม่มีการเปลี่ยนแปลงประเภทของกิจการ มีการเปลี่ยนแปลงแผนงานโดยเน้นการเพิ่มหรือการยกเลิกแผนงาน

6. การจัดทำแผนปฏิบัติการรายปี

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ (2549, หน้า 116-126) กล่าวว่า การวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานเพื่อการจัดทำแผนปฏิบัติการ มีความสำคัญโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ และระบบการติดตามผลการปฏิบัติงาน การใช้ประโยชน์จากการประเมินผล การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานโดยมีประเด็นหลักดังนี้

1) องค์กรกำหนดจุดประสงค์ของแผนซึ่งมีตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนงานไว้ชัดเจนโดยความรับรู้ร่วมกันของบุคลากรเพื่อประโยชน์ในการวางแผนขององค์กร

2) องค์กรจำแนกแผนงานออกเป็นงานต่าง ๆ

3) องค์กรจัดทำผังการปฏิบัติงานโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน

4) องค์กรจัดทำผังกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อเชื่อมโยงงานภายใต้แผนงานเดียวกัน

5) องค์กรจำแนกกิจกรรมของแต่ละงานให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

6) องค์กรมีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน

7) องค์กรจัดสรรบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานประจำที่เป็นภารกิจหลักได้เต็มที่โดยไม่มีงานจร

8) องค์กรจัดการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร

9) องค์กรจัดทำตัวชี้วัดผลผลิตในแต่ละขั้นตอน

2.2.4 การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์

นักวิชาการได้กล่าวถึงการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์ ดังนี้

1. ความหมายการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์

รังสรรค์ มณีเล็ก (2549, หน้า 57-65) กล่าวว่า การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์สถานศึกษาเป็นขั้นการกำหนดตัวชี้วัด สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดเกณฑ์ประเมิน และปรับปรุงกลยุทธ์ตามข้อเสนอแนะต่อไป ในขณะเดียวกันนี้

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2552, หน้า 280-281) กล่าวว่า การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์เป็นหน้าที่สำคัญสุดท้ายของการจัดการ โดยที่การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน วิเคราะห์ปัญหา และปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่กำหนด การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์เป็นหน้าที่สำคัญเนื่องจากจะช่วยสร้างความมั่นใจให้ผู้บริหารว่า การวางแผนและการดำเนินงานเป็นรูปธรรมและตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยผู้บริหารที่สามารถกำหนดระบบการประเมินผลและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพต้องเข้าใจธรรมชาติของงานและผลลัพธ์ที่ต้องการจากการดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายและเกณฑ์ในการตัดสินใจว่า ผลการดำเนินงานเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่ และควรต้องปรับปรุงอย่างไรเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่ต้องการ

2. ขอบข่ายการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์สถานศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

1) แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินกลยุทธ์ของสถานศึกษา

2)กำหนดปฏิทินการประเมินกลยุทธ์ของสถานศึกษา

3) สร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมภารกิจ

4) ติดตามประเมินกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น

5) รายงานผลให้ครู ผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนทราบ

6) ปรับปรุง แก้ไขกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่บกพร่องให้ดีขึ้น

บุญเลี้ยง ค้ำชู (2544, หน้า47) กล่าวว่าการประเมินผล เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงาน กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง มีขั้นตอน ดังนี้

1) การนิเทศติดตามผล ต้องดำเนินการอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องร่วมกันแก้ปัญหาเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

2) การประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการที่กำหนดไว้

3) การรายงานผลการปฏิบัติงาน และ

4) การพัฒนาแก้ไขปรับปรุง

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2552, หน้า 282-284) กล่าวไว้ว่า กระบวนการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์เป็นงานที่ต้องมีการศึกษา วางแผนและดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดจนสามารถบูรณาการเข้ากับกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กร และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างสอดคล้องกัน โดยผู้ควบคุมกลยุทธ์ต้องกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติให้ประสานกับระบบกลยุทธ์ขององค์กรโดยที่การควบคุมกลยุทธ์จะมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) กำหนดเกณฑ์และมาตรฐาน ซึ่งการควบคุมกลยุทธ์จะต้องกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานในการวัดผลที่เหมาะสมโดยแต่ละองค์กรจะมีมาตรฐานและเกณฑ์การดำเนินงานของตน ผู้ควบคุมจะต้องกำหนดมาตรฐานที่สามารถสะท้อนความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

2) การวัดผลการดำเนินงาน ตามวิธีการที่กำหนดในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งสะท้อนภาพรวมในการจัดการเชิงกลยุทธ์โดยเรียกว่าการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่มีความละเอียดอ่อนและต้องดำเนินงานด้วยความเข้าใจเพื่อที่จะวัดข้อมูลที่ต้องการโดยสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) การเปรียบเทียบและประเมินผล โดยนำผลลัพธ์มาเปรียบเทียบกับเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งเป้าหมายขององค์กรจะอยู่ในรูปของภารกิจและวัตถุประสงค์ ขณะที่มาตรฐานกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นระดับของการดำเนินงานหรือผลลัพธ์ที่ยอมรับได้

4) การดำเนินการแก้ไข เพื่อให้ได้มาตรฐานและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยควบคุมอาจปรับปรุงการดำเนินงานด้วยวิธีการง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น การเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน เป็นต้น นอกจากนี้อาจจัดทำตามกฎระเบียบและขั้นตอนการตรวจสอบขององค์กรที่พัฒนาขึ้นเฉพาะสำหรับตรวจสอบกลยุทธ์นั้น ๆ การตรวจสอบกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับงานดังต่อไปนี้

1) ตรวจสอบเอกสารจากการรวบรวมเอกสารข้อมูล แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ การเตรียมการขององค์กร และนโยบายสำคัญในการดำเนินงานเช่น การจัดสรรทรัพยากร การสรรหา/คัดเลือกบุคลากร และการประเมินผลงาน

2) ตรวจสอบผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน การดำเนินงานโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานและบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดตัวแปรที่สำคัญและแนวโน้มในอนาคต

3) สร้างความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและการรายงานผล กระบวนการตัดสินใจและการตัดสินใจที่สำคัญในอดีต และทรัพยากรการดำเนินงาน เช่น เทคโนโลยี เงินทุน และการจัดการ

4) กำหนดกลยุทธ์ในการสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น ระบบและกระบวนการ เป็นต้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้การประเมินกลยุทธ์โดยการนำไปให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียตรวจสอบ

2.2.5 องค์ประกอบของกลยุทธ์สถานศึกษา

ในการจัดทำแผนกลยุทธ์นั้นมีผู้ให้แนวทางในการกำหนดองค์ประกอบสำคัญในแผนกลยุทธ์ไว้อย่างหลากหลาย ดังเช่น

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2560, หน้า 76–80) เสนอแนะไว้ว่า การวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษาจะต้องกำหนดองค์ประกอบสำคัญในแผน ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ เป็นการสร้างภาพความสำเร็จในอนาคตของสถานศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นซึ่งผู้บริหารและสมาชิกทุกคนในสถานศึกษาร่วมกันคาดหวังและจินตนาการขึ้น เป็นการมองภาพอนาคตและกำหนดจุดหมายปลายทางที่เชื่อมโยงกับภารกิจ ค่านิยมและความเชื่อเข้าด้วยกัน จุดมุ่งหมายปลายทางดังกล่าวต้องชัดเจน ท้าทาย มีพลัง ความเชื่อและความเป็นไปได้เข้าด้วยกัน ลักษณะของวิสัยทัศน์โดยทั่วไปจะเป็นข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน ท้าทายสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต (Proactive Plan for the Future, It is a View of the Everyone can Believe in) สรุปสมการความสำเร็จของวิสัยทัศน์ คือ V = I + A โดย I คือ ความฝันในอนาคต (Image) และ A คือการกระทำ (Action)วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาจำเป็นจะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหน่วยงานต้นสังกัดตั้งแต่ระดับสูงลงมา เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาดำเนินไปในกรอบ และทิศทางหลักของตน อาทิ วิสัยทัศน์ของกระทรวงศึกษาธิการ วิสัยทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา แล้วแต่กรณีเป็นต้น วิสัยทัศน์ที่ดีนั้นนอกจากจะคาดหวังสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตขององค์กร ที่มีลักษณะท้าทาย มีพลัง กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คนในองค์กรแล้ว ยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และทิศทางขององค์กรต้นสังกัดด้วย

2. ความสำคัญของวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์เป็นภาพในอนาคตที่เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบันเป็นภาพในแง่บวกที่น่าพึงปรารถนา ยิ่งใหญ่ตระการตา สะท้อนความคิดเชิงรุกและเชื่อมั่นว่าสามารถเป็นจริงได้จนกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจมุ่งมั่นกระทำจนกว่าจะสำเร็จ วิสัยทัศน์จะตอบคำถามว่า เราฝันอยากเป็นอะไร และฝันนั้นจะเป็นจริงได้อย่างไร วิสัยทัศน์จะมีอิทธิพลกระตุ้นแรงบันดาลใจให้มุ่งมั่นสู่สัมฤทธิผล ที่ได้วางไว้ส่งผลให้ดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย มีการวางแผนและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไรก็ตามหากการทำงานใดที่ผู้บริหารปราศจากวิสัยทัศน์ ในการทำงานแล้ว องค์กรก็จะเดินไปอย่างไร้ทิศทางสะเปะสะปะ และจะไม่สัมฤทธิผล

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์(2557, หน้า 35) กล่าวว่า สิ่งเดียวที่เลวร้ายกว่าการตาบอด คือ การมองเห็นแต่ไร้วิสัยทัศน์

เนตร์พัณณา ยาวิราช (2552, หน้า 18) ได้สนับสนุนแนวคิดนี้โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ไว้ว่า วิสัยทัศน์มีความสำคัญต่อการบริหารองค์การเป็นอย่างมาก เพราะวิสัยทัศน์ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันถึงอนาคตได้เป็นอย่างดี ทำให้บุคลากรในองค์การเกิดแรงจูงใจที่จะก้าวไปสู่อนาคต เกิดการทำงานที่มีมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศขององค์การและทราบทิศทางขององค์การ ความสำคัญของวิสัยทัศน์ มีดังนี้

1. วิสัยทัศน์เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงปัจจุบันและอนาคต (Vision Links the Present to the Future) คือ จะทำให้องค์การดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องที่จะสร้างความกระตือรือร้นให้แก่คนในองค์การ วิสัยทัศน์เกี่ยวข้องกับอนาคตเสมอ ตั้งแต่เริ่มต้นขณะนี้และเดี๋ยวนี้ องค์การอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการสร้างยอดขายให้มากขึ้นหรือการแก้ปัญหาอย่างปัจจุบันทันด่วนและการดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปปัญหาเหล่านี้ คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและผู้บริหารจะต้องเสียเวลาในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยที่แทบจะไม่มีเวลาคิดถึงอนาคต บางครั้งมีผู้แนะนำว่าผู้บริหารนี้ต้องการวิสัยทัศน์ทั้งสองทาง (Bifocal Vision) หมายถึง ความสามารถที่จะบริหารงานในวันนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีในขณะที่สามารถทำให้เกิดความสำเร็จในอนาคตที่ต้องการ คือผู้นำสามารถทำได้ทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน ทั้งปัจจุบันและอนาคต

2. วิสัยทัศน์เป็นพลังทำให้คนในองค์การทำงานได้ (Vision Energizes People and Garners Commitment) และมีข้อผูกพันสัญญาที่จะทำงานท้าทายความสามารถให้สำเร็จได้ เพราะมีสิ่งมากระตุ้นให้พนักงานทำงานด้วยความสามารถและท้าทาย พนักงานมีความเต็มใจในการทำงานและคิดหาหนทางที่จะทำให้สำเร็จได้ด้วยดีอันจะทำให้องค์การได้รับกำไรมากขึ้นและผลตอบแทนสูงขึ้นด้วย วิสัยทัศน์ต้องมีการส่งผ่านไปยังสายงานระดับล่างด้วยเพราะพนักงานผู้ปฏิบัติจะมีความเต็มใจและมีข้อผูกพันสัญญาที่ต้องทำให้สำเร็จ

3. วิสัยทัศน์ทำให้งานมีความหมาย (Vision Gives Meaning to Work) พนักงานที่เข้าใจวิสัยทัศน์ขององค์การจะทำงานด้วยความตั้งใจเพราะเป็นงานที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อพวกเขา พนักงานมีความรักที่จะทำงานและมีความรู้สึกภาคภูมิใจในงานและมีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จขององค์การ

4. วิสัยทัศน์ทำให้เกิดมาตรฐานการทำงานอย่างดีเยี่ยม (Vision Establishes a Standard of Excellence) หมายถึง วิสัยทัศน์ทำให้เกิดมาตรการวัดที่ทำให้ผลการทำงานมีคุณภาพได้มาตรฐานที่สามารถวัดได้ พนักงานที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดเพราะสภาพแวดล้อมที่ สลับซับซ้อนในปัจจุบันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วิสัยทัศน์เปรียบเสมือนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่ทำให้ทุกคนยึดถือร่วมกันและเป็นมาตรฐานเดียวกัน วิสัยทัศน์ที่ดีจะนำมาซึ่งการรับรู้ได้

ด้วยใจของพนักงาน (A Good Vision Bring out the Best by Speaking to the Hearts of Employees)

5. วิสัยทัศน์เป็นภาพรวมที่มองเห็นได้ทุกคน (Vision has Broad Appeal) วิสัยทัศน์ที่ดีจะต้องกว้างและรับรู้ทั่วกันจะช่วยให้องค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงและทำให้มีความหวังในความสำเร็จในอนาคต เพราะผู้บริหารขององค์การทราบจุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการในอนาคต อันเป็นหลักฐานของวิสัยทัศน์ก็คือ วิสัยทัศน์ที่มีประสิทธิภาพจะเน้นที่คน วิสัยทัศน์ที่ไม่สามารถจะสำเร็จได้ด้วยผู้คนเพียงคนเดียว แต่วิสัยทัศน์จะสำเร็จได้ด้วยคนทั้งหมดในองค์การ และไม่ใช่เฉพาะผู้บริหารระดับสูงเท่านั้นแต่เกี่ยวข้องกับทุกคน ทุกระดับ เพราะวิสัยทัศน์เป็นเครื่องมือกระตุ้นและจูงใจไปสู่อนาคตในทิศทางเดียวกัน

6. วิสัยทัศน์เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง (Vision Deals with Change) วิสัยทัศน์ทำให้เกิดการปฏิบัติและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิมเพื่ออนาคตที่ดีกว่าเดิม การเปลี่ยนแปลงนี้คือการมีทิศทางที่ชัดเจนขึ้นและพนักงานจะพบกับความสลับซับซ้อนของกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นซึ่งจะไม่ใช่รูปแบบเดิมอีกต่อไป

7. วิสัยทัศน์ทำให้เกิดความหวัง (Vision Encourages Faith and Hope) หมายถึง การที่มีผู้นำสร้างจินตนาการสำหรับอนาคต เป็นภาพในอนาคตที่เชื่อว่านำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์การ และเป็นพลังให้พนักงานมีความเชื่อว่าสามารถทำงานได้สำเร็จ

8. วิสัยทัศน์สะท้อนให้เห็นถึงความคิดอันสูงส่ง (Vision Reflect High Ideals) หมายถึง การที่มีผู้นำมีวิสัยทัศน์เป็นอุดมคติอันสูงส่งที่สามารถเป็นไปได้เป็นแรงกระตุ้นให้พนักงานมีข้อผูกพันสัญญาที่จะทำให้ความคิดอันสูงส่งเป็นความจริง

9. วิสัยทัศน์ทำให้ทราบจุดมุ่งหมายปลายทางและการเดินไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ (Vision Defines the Destination and the Journey) หมายถึงการที่มีวิสัยทัศน์ที่ดีทำให้ทราบว่าองค์การจะดำเนินไปยังทิศทางใด ทุกคนในองค์การเปรียบเสมือนการเดินทางร่วมกันไปสู่จุดหมายปลายทาง

10. วิสัยทัศน์เกี่ยวข้องกับการทำงานของทุกระดับในองค์การวิสัยทัศน์เกี่ยวข้องกับองค์การในภาพรวมทั้งหมดที่ต้องอาศัยการทำงานของแผนกต่างๆ ทั่วทั้งองค์การที่ต้องอาศัยการทำงานของแผนกในทุกส่วนงานขององค์การดังนั้น วิสัยทัศน์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์การทั้งนี้เพราะ

1. วิสัยทัศน์ช่วยสร้างพลังให้กับองค์การ การจะทำให้องค์การมีการรวมพลังมุ่งไปในทิศทางเดียวกันได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำที่จะนำคนทั้งองค์การได้ และวิสัยทัศน์ของหน่วยงานหรือองค์การ

2. วิสัยทัศน์ทำให้ได้เปรียบในการแข่งขัน ในโลกของการแข่งขันผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ย่อมได้เปรียบเสมอ เพราะสามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้ และวิสัยทัศน์ทำให้เกิดความทะเยอทะยานหาญกล้าที่จะเป็นหนึ่ง

3. วิสัยทัศน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ อาจจะเขียนในรูปของร้อยแก้วแบบใดก็ได้ แต่ควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ 1) ท่านต้องการทำอะไรให้สำเร็จ (ภารกิจ) 2) ทำไมท่านจึงต้องการทำให้สำเร็จ (วัตถุประสงค์) 3) ท่านคาดหวังผล (เหตุผล) เช่นไร

4. วิสัยทัศน์ชี้ทางเป้าหมายในการทำงานให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ เป็นตัวกำหนดขอบข่ายของงาน หรือภาระหน้าที่ ทำให้บุคลากรต้องทำงานให้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

5. เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ต้องมีการสร้างทีมงาน เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี ต้องมีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมงาน ถ้าไม่มีวิสัยทัศน์หรือไม่มีการสร้างภาพอนาคตจะทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานเชิงแก้ไขมากกว่าเชิงป้องกัน

3. พันธกิจของสถานศึกษา (Mission) เป็นการพิจารณาว่าสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่อะไรตามกฎหมายด้านการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนและประชาชนอย่างมีคุณภาพ และเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นที่มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันแล้ว สถานศึกษาของเราจะเพิ่มภารกิจที่โดดเด่นแตกต่างจากหน่วยงานเหล่านั้นอย่างไร โดยให้ระบุลงไปให้ชัดเจน อย่างไรก็ตามก่อนกำหนดพันธกิจสถานศึกษาจะต้องทำการวิเคราะห์พันธกิจขององค์การ (Mission Analysis) เพื่อตรวจสอบว่า พันธกิจหลักของสถานศึกษาที่ทำอยู่ในปัจจุบันยังมีความเป็นอยู่หรือไม่อย่างไร พันธกิจใดควรยกเลิกเพราะเหตุใด พันธกิจใดควรปรับเปลี่ยนใหม่หรือเพิ่มขึ้นเพราะเหตุใด บุคลากรทุกคนต้องตระหนักว่าพันธกิจใดคือพันธกิจหลัก พันธกิจใดคือพันธกิจรอง เน้นให้สมาชิกในหน่วยงานเข้าใจตรงกัน ไม่หลงทาง

5. เป้าประสงค์ของสถานศึกษา (Objective) เป้าประสงค์ คือ สภาพความสำเร็จของการดำเนินงานในขั้นตอนสุดท้ายของแต่ละยุทธศาสตร์ เป็นการระบุ หรือบอกให้ทราบเกี่ยวกับ สิ่งที่ต้องการจะทำให้ได้ ซึ่งแผนกลยุทธ์ของแต่ละหน่วยงาน อาจกำหนดระยะเวลาแตกต่างกัน เช่น แผน 3 ปี, 5 ปี, 10 ปี หรือมากกว่าแล้วแต่กรณีการกำหนดเป้าประสงค์ในระยะยาว (Long Term Objective) อาจกำหนดสภาพความสำเร็จของการดำเนินงานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแต่ละปีหรือเป็นช่วงๆ ละ 2 หรือ 3 ปีก็ได้หรืออาจกำหนดเป็นเป้าประสงค์ลักษณะที่เป็นเป้าหมาย (Target) ในทางปฏิบัติการกำหนดเป้าประสงค์ระยะยาวนั้น ขั้นตอนการจัดทำมักจะเริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมาย การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ และการจัดวางกลยุทธ์ ภายใต้กระบวนการคิดและวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ ซึ่งจะกระทำพร้อมกันไป

6. กลยุทธ์ของสถานศึกษา (Strategy) เป็นวิธีการดำเนินการของสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นมาเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา หากจะ

พิจารณาความสอดคล้องเชื่อมโยงพบว่าในหนึ่งเป้าประสงค์สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ได้หลายยุทธศาสตร์ ในหนึ่งประเด็นยุทธศาสตร์สามารถกำหนดได้หลาย ๆ เป้าประสงค์และในหนึ่งวิสัยทัศน์สามารถกำหนดได้หลายๆ ประเด็นยุทธศาสตร์

7. โครงการ/กิจกรรม (Project) เป็นกิจกรรมหรือกลุ่มกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนดขึ้นมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุแต่ละกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

8. ตัวชี้วัด (Key Performance Indicator : KPI) เป็นตัวที่บ่งบอกหรือสะท้อนความสำเร็จของแผนงานโครงการที่ดำเนินงานในแผนกลยุทธ์หากพิจารณาความสอดคล้องเชื่อมโยงของส่วนต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำในแผนกลยุทธ์ จะอธิบายได้ดังภาพประกอบ

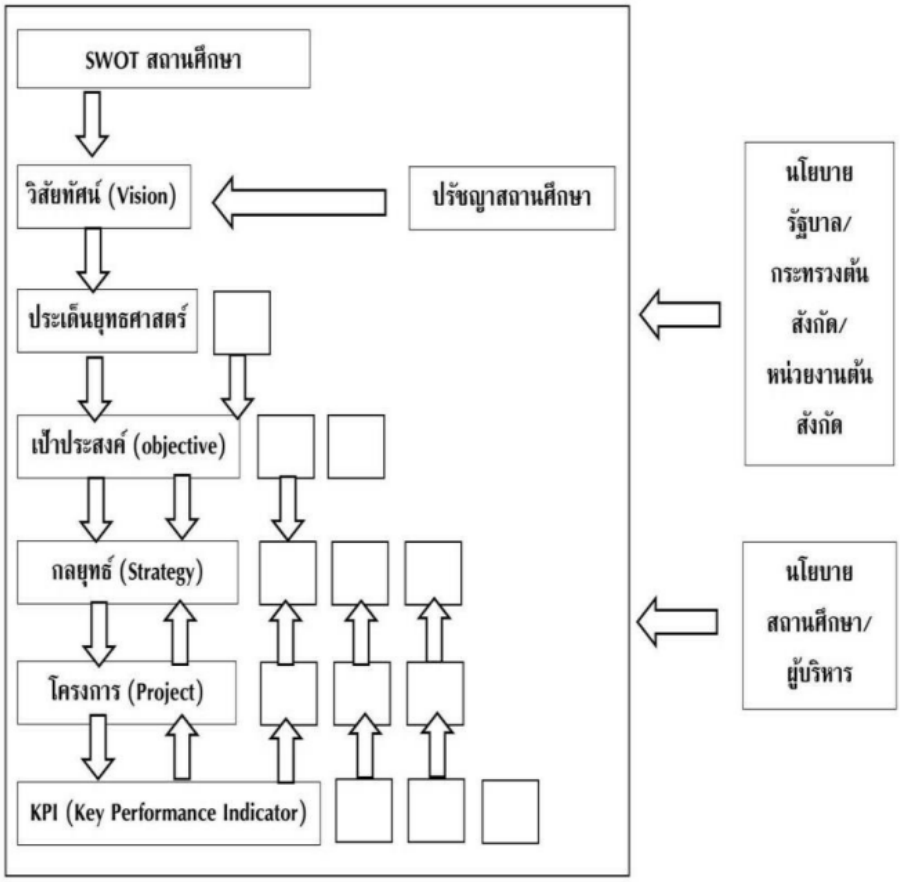

ภาพที่ 2.2 ความสอดคล้องเชื่อมโยงของแผนกลยุทธ์สถานศึกษา

ที่มา : พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2560, หน้า 80)

นอกจากนี้ Gill Roger (2006, p. 177) นำเสนอว่า ส่วนสำคัญของแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการตามทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติของผู้นำ ต้องประกอบด้วย 1)Vision วิสัยทัศน์ 2) Mission พันธกิจ 3) Objective วัตถุประสงค์ 4) Target เป้าหมาย และ5) Strategy กลยุทธ์ ส่วน

สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน (2550, หน้า 4) ได้กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ในแผนกลยุทธ์ต้องมีส่วนประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3)วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) ตัวชี้วัด และ 6) กิจกรรม

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2552,หน้า 17-18) กล่าวว่า การบริหารและการจัดการศึกษามีความจำเป็นต้องจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานโดยแผนกลยุทธ์ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) กลยุทธ์ 3)กิจกรรม/โครงการ และ 4) ตัวชี้วัด

สุชาติ บางวิเศษ (2553, หน้า 22) ได้มีข้อเสนอ ในเรื่องขององค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์เพื่อการบริหารจัดการไว้ว่า ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) ตัวชี้วัด และ 6) แผนงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า 11-13) กล่าวว่า การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบในแผนกลยุทธ์ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) ตัวชี้วัด และ 6) โครงการ/แผนงาน

ธนชัย ยมจินดา (2555, หน้า 2-9) ได้กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาครัฐกิจนั้นควรมีองค์ประกอบในแผนกลยุทธ์ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) นโยบาย 4) เป้าหมาย 5) กลยุทธ์ 6) แผนงาน และ7) ตัวชี้วัด

ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา (2555, หน้า 15) ได้นำเสนอการจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ไว้ว่า กลยุทธ์ในแผนกลยุทธ์ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) โครงการ/แผนงาน และ 6) ตัวชี้วัด

ภูมิพัฒน์ กลางโคตร์ (2560, หน้า 167-168); วัฒนา สายเชื้อ (2561, หน้า 37-42) และอภินันทิชัย แกระหัน (2562, หน้า 151-152) ที่ได้สังเคราะห์องค์ประกอบกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาไว้ตรงกันว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ (Vision) 2) พันธกิจ (Mission) 3) เป้าประสงค์/วัตถุประสงค์ (Goal / Objective) 4) กลยุทธ์ (Strategy) 5) โครงการ/กิจกรรม (Project /Activities) 6) ตัวชี้วัด (Key Performance Indicator) ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมายต่างๆ ที่ตั้งไว้จากแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบของแผนกลยุทธ์สถานศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า การกำหนดองค์ประกอบสำคัญในแผนกลยุทธ์สถานศึกษาควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันนำมาสู่การวางแผนกลยุทธ์ที่ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลักเพื่อกำหนดทิศทางของสถานศึกษาก่อน จากนั้นจึงกำหนดเป้าประสงค์/วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ โครงการ/กิจกรรม และตัวชี้วัดความสำเร็จเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและการประเมิน ผลกลยุทธ์ต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของกลยุทธ์สถานศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของแผนกลยุทธ์สถานศึกษา

นักศึกษา นักวิจัย / องค์ประกอบของแผนกลยุทธ์สถานศึกษา	Gill Roger (2006)	สาโรจน์ โอพิทักษ์ชัน (2550)	พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2552)	สุชาติ บางวิเศษ (2553)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	(ธนชัย ยมจินดา (2554) 2555)	ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา (2555)	พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2560)	ภูมิพัฒน์ กลางโคตร์ (2560)	วัฒนา สายเชื้อ (2561)	อภินันทิชัย แกระพัน (2562)	ความถี่	ร้อยละ
1. วิสัยทัศน์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11	100
2. พันธกิจ	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	90.91
3. ยุทธศาสตร์								✓				1	9.09
4. เป้าประสงค์/วัตถุประสงค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	90.91
5. กลยุทธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	90.91
6. โครงการ/กิจกรรม		✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	7	72.73
7. แผนงาน				✓	✓	✓	✓					4	36.36
8. ตัวชี้วัด		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	90.91
9. นโยบาย						✓						1	9.09
10. เป้าหมาย			✓									1	9.09

จากตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาและนักวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้ความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบของแผนกลยุทธ์สถานศึกษา ปรากฏว่า องค์ประกอบของแผนกลยุทธ์สถานศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) โครงการ/กิจกรรม และ6) ตัวชี้วัด รายละเอียดดังนี้

1. วิสัยทัศน์

1.1 ความหมายของวิสัยทัศน์

Hickman & Silva (1984, p. 151) ใช้คำว่า Mental Journey ส่วนBlumberg & Greenfield (1986, p. 12) ใช้คำว่า Moral Imagination สำหรับ บุญเลี้ยง ค้ำชู(2544, หน้า 45) ให้ความหมายว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง ภาพความสำเร็จขององค์กรในอนาคต วิสัยทัศน์จะช่วยให้สามารถตั้งรับ ปรับตัว เตรียมพร้อม และหาทางแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกระตุ้นให้คนในหน่วยงานเกิดความฝัน แรงบันดาลใจ และมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้มีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้น เป็นเป้าหมายที่มีลักษณะกว้างๆ ซึ่งเป็นความต้องการโดยไม่ได้กำหนดวิธีการเอาไว้ เป็นการสร้างความคิดในทัศนะของการกำหนดทิศทางในอนาคตของโรงเรียน ในขณะที่ ตฤณ ศุภโชคอุดมชัย (2557, หน้า 32) ให้ความหมายไว้ว่าวิสัยทัศน์ (Vision) คือภาพในอนาคตที่องค์กรต้องการเห็น ต้องการเป็น วิสัยทัศน์จึงเป็นภาพของความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นอย่างสมเหตุสมผลซึ่งหน่วยงานสามารถบรรลุได้ เมื่อมีการพัฒนาองค์กรและมีการดำเนินการเต็มศักยภาพของบุคลากร ในการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรควรทราบว่าปัจจุบันองค์กรมีสถานภาพเป็นอย่างไร ลักษณะการดำเนินงานขอบข่ายงาน กระบวนการบริหารจัดการ และภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์สรุปได้ว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง สิ่งมุ่งหวังจะให้มีหรือให้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางของภารกิจให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.2 คุณลักษณะที่ดีของวิสัยทัศน์ นักวิชาการได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของวิสัยทัศน์ที่ดี ดังนี้

Bryson, John M. (1995, pp. 161-164) กล่าวว่า คุณลักษณะที่ดีของวิสัยทัศน์ประกอบด้วย

1) เน้นอนาคตขององค์กรที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่เชื่อมโยงกับอดีตที่ผ่านมา

2) ให้ความหวังและกำลังใจ รวมทั้งความทะเยอทะยานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน

3) ถ่ายทอดประวัติความเป็นมาขององค์กรและคุณค่าที่กำหนดในอดีตและที่จะเป็นในอนาคต

4) สร้างความชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์และทิศทางขององค์กรจากการทบทวนร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

5) ระบุผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ

6) เน้นลักษณะพิเศษขององค์กรหรือลักษณะที่แตกต่างจากองค์กรอื่น

7) เน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง

8) ใช้คำที่ผู้อ่านวาดภาพได้ สามารถสื่อสารให้เกิดศรัทธาจุดประกาย ปลุกเร้าหรือสนับสนุนให้เกิดดพันธะและการอุทิศตนได้

วัฒนา พัฒนพงศ์ (2546, หน้า 56) กล่าวว่า ลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี ได้แก่ กระชับ เข้าใจง่าย สามารถจดจำและบอกทิศทางได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมคุณธรรม กระตุ้นคนให้อยากบรรลุถึงจุดหมาย สอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต ค่านิยมขององค์กรและสังคม ไม่ขัดต่อศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ช่วยชี้นำในองค์กรดำเนินการไปในทางเดียวกัน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

สุกัญญา แช่มช้อย (2552,หน้า 178-179) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ 1) มุมมองแห่งอนาคตสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และค่านิยมขององค์กรรวมทั้งวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กรนั้น ๆ 2) ริเริ่มโดยผู้นำและสมาชิกมีส่วนร่วมคิดและให้การสนับสนุนมีความน่าเชื่อถือ ทุกคนเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมของสมาชิกจะก่อให้เกิดความผูกพัน 3) มีสาระครบถ้วนและชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงจุดหมายปลายทางและทิศทางที่จะก้าวไปในอนาคตที่เข้าใจง่าย สามารถทำให้สำเร็จได้ตรงตามเป้าหมาย 4) ให้ความฝันและพลัง ดลใจ ท้าทาย ทะเยอทะยาน ปลุกเร้า และสร้างความคาดหวังที่เป็นสิ่งพึงปรารถนาที่มองเห็นได้ 5) มีแผนปฏิบัติที่แสดงถึงวิธีการที่ชัดเจนเมื่อปฏิบัติตามแล้วจะให้ผลคุ้มค่าสรุปได้ว่า คุณลักษณะที่ดีของวิสัยทัศน์ที่ดีมีความกระชับ เข้าใจง่ายสามารถจดจำและบอกทิศทางได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมคุณธรรม กระตุ้นคนให้อยากบรรลุถึงจุดหมาย สอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต ค่านิยมขององค์กรและสังคม

2. พันธกิจ จากการศึกษามีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงพันธกิจ ดังนี้

2.1 ความหมายของพันธกิจนักวิชาการได้ให้ความหมายของพันธกิจ ดังนี้

บุญเลี้ยง ค้ำชู (2544, หน้า 45) กล่าวว่า พันธกิจเป็นพื้นฐานของการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน การจัดลำดับแผนกลยุทธ์ และกำหนดกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลต่อนักเรียนตามความคาดหวังของโรงเรียนที่ได้ร่วมมือกันตั้งไว้

อดุลย์ วิริยเวชกุล (2548, หน้า 35) กล่าวว่า พันธกิจ หรือ Mission ว่าหมายถึงการทำให้ชัดเจน แต่ยังไม่ได้นั้นเป็นอย่างไร มีลักษณะที่ชัดเจนอย่างไร

วิโรจน์ สารรัตนะ (2547, หน้า 50) กล่าวว่าพันธกิจ (Mission) เป็นข้อความที่แสดงถึงหน้าที่ขององค์กรที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งที่มีความชัดเจนและ เป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็นส่วนที่จะทำให้เกิดการวางแผนว่าควรจะเป็นไปในทิศทางใด เป็นสิ่งที่สมาชิกในองค์กรจะต้องรับรู้และเข้าใจ และเป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสำเร็จ ใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดความภักดีและความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์กร และเป็นตัวที่จะทำให้เป็นที่รับรู้ถึงค่านิยมและอนาคตขององค์กรจากบุคคลภายนอก

วิโรจน์ สารรัตนะ (2547, หน้า 30) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า พันธกิจเป็นข้อความที่แสดงถึงหน้าที่ขององค์กรที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็นส่วนที่ทำให้เกิดการวางแผนว่า ควรจะเป็นไปในทิศทางใดเป็นสิ่งที่สมาชิกในองค์กรจะต้องรับรู้

และเข้าใจ และสิ่งที่ฝ่ายบริหารสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสำเร็จเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดความภักดีและความรู้สึกเป็นเจ้าของและเป็นตัวที่ทำให้เป็นที่รับรู้ถึงค่านิยมและอนาคตขององค์กรจากบุคคลภายนอก

อดุลย์ วิริยเวชกุล (2548, หน้า 25) กล่าวว่า พันธกิจคือ การทำให้ชัดเจน บอกให้แน่ๆ ไปเลยว่าสิ่งที่เราอยากได้อยากคว้าแต่ยังไม่ได้นั้นเป็นอย่างไรมีลักษณะอย่างไร

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2549, หน้า 20) กล่าวว่าพันธกิจ หรือภารกิจ หมายถึง จุดมุ่งหมายเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ขององค์กร ซึ่งแยกออกจากธุรกิจอื่นที่มีการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกัน ภารกิจเป็นเครื่องกำหนดขอบเขตการดำเนินงานขององค์กรหรือเป็นจุดมุ่งหมายพื้นฐานของที่ต้องทำ ไม่ทำไม่ได้ เพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญที่สุด พันธกิจจึงให้ความกระจ่างของแนวทางการปฏิบัติที่ต้องบูรณาการกับภารกิจหลัก ๆ ขององค์กรเพื่อไปสู่วิสัยทัศน์

กิ่งพร ทองใบ (2549, หน้า19) ให้นิยามว่าพันธกิจ หมายถึง ข้อความที่แสดงถึงแนวทางหลักในการอยู่รอดขององค์กรโดยระบุถึงหน้าที่ที่ต้องทำ ลักษณะของการดำเนินงาน และปรัชญาการบริหารองค์กรทำนองเดียวกัน

ธเนศ ขำเกิด (2549, หน้า 39) กล่าวว่า พันธกิจ หมายถึง แนวทางที่องค์กรจะดำเนินการให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด

ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา (2555,หน้า 20) ให้ความหมายว่า พันธกิจ คือการประกาศเจตจำนงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทั่วไปและเหตุผลของการดำรงอยู่ขององค์กรอย่างแจ่มชัดแน่นอน และเป็นลายลักษณ์อักษร

สรุปได้ว่า พันธกิจ หมายถึง การกำหนดกรอบการดำเนินงานหรือแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน แน่นอนของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามความคาดหวังที่ตั้งไว้ร่วมกัน

2.2 ลักษณะของพันธกิจ

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2549, หน้า 48) กล่าวว่า พันธกิจ เป็นสิ่งที่องค์กรหรือกิจการที่ตั้งใจที่จะบรรลุภายในขอบเขตที่ชัดเจนอันหนึ่ง ทั้งนี้ภายหลังจากการประเมินสถานการณ์และกำหนดวิสัยทัศน์แล้ว พันธกิจจึงเป็นการระบุให้ชัดเจนองค์กรจะกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานต่อไปสำหรับ

ศิริชัย กาญจนวาสี (2550, หน้า 23) กล่าวว่า พันธกิจ เป็นหน้าที่หรืองานพื้นฐานขององค์กร ในการกำหนดภารกิจ

เสนาะ ติเยาว์ (2546, หน้า 50) กล่าวว่า พันธกิจ โดยปกติจะแสดงสิ่งต่อไปนี้ 1) เหตุผลที่องค์กรทำธุรกิจนั้นและวัตถุประสงค์เป็นอย่างไร 2) ลักษณะพิเศษที่องค์กรนั้นไม่เหมือนหรือแตกต่างไปจากองค์กรอื่น 3) แนวทางการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาวในอนาคตที่ไม่ยาววที่ทำให้เห็นว่าแตกต่างไปจากองค์การอื่นอย่าง 4) ใครคือลูกค้าที่สำคัญหรือตลาดหลักอยู่ที่ไหน 5) สินค้า

และบริการที่สำคัญทั้งในปัจจุบันและอนาคตเป็นอย่างไร6) องค์กรมุ่งเศรษฐกิจที่สำคัญส่วนไหน 7) ความเชื่อ ค่านิยม จุดหมายปลายทาง และปรัชญาที่สำคัญขององค์กรเป็นอย่างไร

จินตนา บุญบงการ และณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2548, หน้า 40) กล่าวว่า พันธกิจที่ดีจะต้องมีข้อมูลและวัตถุประสงค์พื้นฐานที่ทำให้องค์กรแตกต่างจากองค์กรอื่นประกอบด้วย ลูกค้า ผลิตภัณฑ์ ตลาด แนวทางในการดำเนินงาน การอยู่รอด แนวความคิดต่อตนเอง บุคลากร เทคโนโลยี และภาพลักษณ์

เทศบาลนครเชียงใหม่ (2555, หน้า 30) กล่าวถึงลักษณะของพันธกิจว่า 1) ต้องสอดคล้องกับนโยบายกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ 2) ไม่ขัดแย้งต่อบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย 3) ต้องระบุถึงบทบาทหน้าที่ที่จำเป็นต่อการบรรลุวิสัยทัศน์ได้อย่างครอบคลุมรอบด้านและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 4) ต้องสะท้อนถึงคุณค่าหลักหรือขอบเขตของกิจกรรมที่มุ่งเน้นเป็นพิเศษ และ 5) ต้องสนับสนุนและนำไปสู่ถึงการบรรลุวิสัยทัศน์ ที่กำหนด

สรุปได้ว่า พันธกิจ เป็นภาระหน้าที่พื้นฐานหรือสิ่งที่องค์กรหรือหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติซึ่งแสดงออกมาในรูปของงานหรือกิจกรรมตามกรอบภาระหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้และภารกิจที่ดีจะต้องมีข้อมูลและวัตถุประสงค์พื้นฐานที่ทำให้องค์กรแตกต่างจากองค์กรอื่น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 9 ประการ ได้แก่ ลูกค้า ผลิตภัณฑ์ ตลาดปรัชญาการอยู่รอด แนวความคิดต่อตนเอง บุคลากร เทคโนโลยี และภาพลักษณ์

3. เป้าประสงค์

3.1 ความหมายของเป้าประสงค์นักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของเป้าประสงค์ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 38) ได้ให้ความหมายของเป้าประสงค์ไว้ว่า หมายถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการจะไปให้ถึง ซึ่ง

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ และพิพัฒน์ ลือประสิทธิ์สกุล (2543, หน้า 70) ที่ได้ให้ความหมายของเป้าประสงค์ไว้ว่า หมายถึง จุดมุ่งหมายหรือความสำเร็จระยะสั้นที่มีความเจาะจงและสามารถวัดได้

ประชุม รอดประเสริฐ (2545, หน้า 48) ให้ความหมายว่าเป้าประสงค์ หมายถึงความมุ่งมาดปรารถนาในระยะยาวของบุคคลหรือหน่วยงาน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 65) ให้ความหมายว่าเป้าประสงค์หมายถึง ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมที่มีการวางแผนไว้โดยระบุถึงสิ่งที่ต้องการ โดยทั่วไปในรูปตัวเลข หรืออาจหมายถึงเป้าหมายในระยะสั้น ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เป็นผลลัพธ์ ที่สามารถวัดได้

จินตนา บุญบงการและณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2548, หน้า 42) กล่าวว่า เป้าประสงค์หมายถึง สิ่งที่องค์กรต้องการจะบรรลุภายใต้กำหนดเวลาที่แน่นอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

(2550, หน้า 75) ให้ความหมายของเป้าประสงค์ว่า หมายถึง จุดหมายปลายทางที่องค์กรแสวงหาเพื่อการบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน การอยู่รอดและการพัฒนา

กิ่งพร ทองใบ (2549, หน้า40) ที่ให้ความหมายว่า เป้าประสงค์ หมายถึง จุดหมายปลายทางที่องค์กรแสวงหาเพื่อการบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน

อุทิศ ขาวเธียร (2549, หน้า 30) ที่กล่าวว่าเป้าประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์เป็นการแปลงวิสัยทัศน์และพันธกิจมาเป็นเกณฑ์ที่จะต้องบรรลุในช่วงของแผน เป้าประสงค์ของแผนเป็นผลกระทบที่มุ่งหวังได้จากการพัฒนายุทธศาสตร์หรือยุทธวิธี (แผนงาน/โครงการ) ต่างๆ โดยสามารถวัดและตรวจสอบได้จากการประเมินผลและหากประเมินผลได้ว่า การพัฒนาบรรลุเกณฑ์ ที่กำหนดตามวัตถุประสงค์หลักก็อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่วิสัยทัศน์และภายใต้เงื่อนไงที่พันธกิจได้กำหนดไว้

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2550, หน้า 49) ให้ความหมายว่าเป้าประสงค์คือสิ่งที่องค์กรต้องการ

ศิริชัย กาญจนวาสี (2550, หน้า 49) ให้ความหมายว่า เป้าประสงค์คือสิ่งที่องค์กรต้องการ

สรุปได้ว่า เป้าประสงค์ หมายถึง จุดมุ่งหมายปลายทางที่องค์กรต้องการบรรลุผลเพื่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

3.2 ลักษณะของเป้าประสงค์นักวิชาการกล่าวถึงลักษณะของเป้าประสงค์ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 38) กล่าวว่า เป้าประสงค์ขององค์กรเป็นการระบุหรือบอกให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งที่องค์กรต้องการจะทำให้ได้ หรือสิ่งที่องค์กรต้องการจะเป็นสำหรับระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่อยู่ไกลออกไป เช่น อาจเป็น 3 ปีถึง 5 ปีก็ได้และเป้าประสงค์ที่กำหนดขึ้นมานี้ ในทางปฏิบัติควรจะต้อง สามารถวัดผลได้ตามสมควร

จินตนา บุญบงการ และณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2548, หน้า 42) กล่าวไว้ว่า เป้าประสงค์จะถูกกำหนดในรูปของความต้องการภายใต้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน โดยวัตถุประสงค์สามารถจะจำแนกตามระยะเวลาออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) เป้าประสงค์ระยะสั้น เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการดำเนินงานที่ครอบคลุมระยะเวลาไม่นานซึ่งโดยปกติจะไม่เกิน 1 ปี และ 2)เป้าประสงค์ระยะยาว เป็นความต้องการขององค์กรที่ครอบคลุมระยะเวลามากกว่า 1 ปีและโดยปกติองค์กรจะกำหนดเป้าประสงค์ระยะยาวตั้งแต่ 3, 5 หรือ 10 ปี และเป้าประสงค์มักจะถูกกำหนดในปริมาณที่ชัดเจน สามารถวัดได้ และเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากเป้าประสงค์เป็นเครื่องกำหนดทิศทางที่เป็นรูปธรรมซึ่งช่วยประเมินการยอมรับ การจัดสรรทรัพยากร และการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป้าประสงค์ที่ดีจะมีลักษณะ

ดังนี้ 1) ชัดเจนเป็นรูปธรรม 2) ต้องใช้ความพยายามในการดำเนินการ 3) มีเงื่อนเวลา 4) มีเหตุผล 5) สร้างความเข้าใจร่วมกัน และ 6) สามารถวัดได้

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2550, หน้า 49) กล่าวว่า วัตถุประสงค์นิยมตั้งเป็นตัวเลขที่สามารถวัดได้เรียกว่าเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพื่อให้การติดตาม และการประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประชุม รอดประเสริฐ (2545, หน้า 42) ที่กล่าวว่า วัตถุประสงค์เป็นเครื่องชี้ทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถวัดและควบคุมประสิทธิผลในการดำเนินงานได้ และต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับสูงขึ้นไปโดยสามารถกำหนดได้ 2 วิธี คือจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่างและจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2550,หน้า 76) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ขององค์กรจำแนกเป็นระดับตามสายการบังคับบัญชาในองค์กร วัตถุประสงค์ที่กำหนดในการวางแผนยุทธศาสตร์เป็นวัตถุประสงค์ร่วมระดับองค์กรซึ่งเป็นหลักกว้าง ๆ ระยะยาวขององค์กรในขณะเดียวกัน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2550, หน้า 25) กล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและความสามารถวัดได้และจะต้องครอบคลุมและสอดคล้องกับจุดหมายสรุปได้ว่า เป้าประสงค์เป็นการระบุหรือบอกให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งที่องค์กรต้องการจะทำให้ได้ ในการกำหนดวัตถุประสงค์จะกำหนดในระยะยาวตั้งแต่ 3-5หรือ 10 ปีมีลักษณะเป็นรูปธรรม ชัดเจน และสามารถวัดได้

4. กลยุทธ์

4.1 ความหมายของกลยุทธ์

ทวีวรรณ อินดา (2552, หน้า 25) ได้นิยามว่า กลยุทธ์ คือ วิธีการที่องค์กรจะใช้ดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2553, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ไว้ว่าหมายถึง วิธีการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

วีรยุทธ ชาตะกาญจน์ (2555, หน้า 24) ได้อธิบายความหมายของกลยุทธ์ว่าหมายถึง หนทางหรือวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ Certo and Peter (1991, p. 17) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ขององค์กร สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือแผนการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้

4.2 ลักษณะของกลยุทธ์ที่ดี

ปัญญา แก้วกียูร (2551, ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์ที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ 1) มีความเป็นไปได้ 2) เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทองค์กร 3) ได้รับการยอมรับ และ 4) ทำให้หน่วยงานมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม นิตยา เกษตร์ภิบาล (2554, หน้า 1) กล่าวว่า กลยุทธ์ดี คือ 1) มีจุดเน้นที่ชัดเจน 2) ไม่มีขอบเขตคลุมกว้างเกินไป 3) วิธีการไม่มีความซับซ้อน ผู้ปฏิบัติทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกัน

ปิยะพร ป้อมเกษตร์ (2559, หน้า 27) เสนอว่า กลยุทธ์ที่ดีจะต้องมีความชัดเจน มีความเป็นไปได้สูง สามารถนำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของหน่วยงานหรือองค์กร

วรการ เวชวงษ์ (2560, หน้า 84) ได้กล่าวถึง ลักษณะของกลยุทธ์ที่ดีไว้ว่า กลยุทธ์ที่ดีจะต้องสามารถนำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้ อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทขององค์กร และมีความได้เปรียบในการแข่งขันสรุปได้ว่า ลักษณะของกลยุทธ์ที่ดีจะต้องมีจุดเน้นที่ชัดเจน เป็นวิธีการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจได้ง่าย มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทขององค์กร เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วทำให้หน่วยงานหรือองค์กรประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

5. โครงการ/กิจกรรม

5.1 ความหมายของโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2555, หน้า 10) ให้ความหมายว่า โครงการ หมายถึง “แผนหรือเค้าโครงการตามที่กำหนดไว้” โครงการเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งในการวางแผนพัฒนาซึ่งช่วยให้เห็นภาพและทิศทางการพัฒนา ขอบเขตของการที่สามารถติดตามและประเมินผลได้

สุวรรณี คำมั่น (2554, หน้า 7) กล่าวว่า โครงการ คือการดำเนินงานหรือกิจกรรมอันมีการเจาะลึกลงไปในบางเรื่อง มีการดำเนินงานในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือมีการกำหนดระยะเวลานั่นเอง นอกจากนี้ยังมีการกำหนดงบประมาณ , ทรัพยากรการที่ต้องใช้ รวมทั้งมีการดำเนินงานอย่างเฉพาะเจาะจง

กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย (2555, หน้า 13) ให้คำนิยามว่าโครงการ คือ สิ่งที่จัดทำขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะด้าน หรือตอบสนองแผนกลยุทธ์ขององค์กร (Corporate strategy) ให้เป็นผลสำเร็จ โครงการแต่ละโครงการจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Unique) และจะมีกำหนดเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุดอย่างชัดเจน นั่นคือโครงการจะไม่ดำเนินตลอดไปเหมือนงานที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำ (Operation)

ปกรณ์ ปรียากร (2557, หน้า 9) ให้คำจำกัดความว่า โครงการหมายถึง กิจกรรมหรือแผนงานที่เป็นหน่วยอิสระหนึ่งที่ สามารถทำการวิเคราะห์วางแผนและนำไปปฏิบัติ พร้อมทั้งมีลักษณะแจ้งชัดถึงจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด โดยแผนสำหรับกิจการต่างๆ ต้องระบุวัตถุประสงค์ตามระยะเวลาที่กำหนดสรุปว่า โครงการ หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมตามแผนงานที่มีรายละเอียดในการปฏิบัติงานชัดเจน โดยมีวิธีการดำเนินงานอย่างมีระบบระเบียบ มีงบประมาณและระยะเวลาดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

5.2 องค์ประกอบของโครงการ

กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย (2555, หน้า 27) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโครงการซึ่งสอดคล้องกับ ว่าองค์ประกอบพื้นฐานในโครงการแต่ละโครงการที่ควรจะมีดังนี้

5.2.1 ชื่อแผนงาน เป็นการกำหนดชื่อให้ครอบคลุมโครงการเดียวหรือหลายโครงการที่มีลักษณะงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองวัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้

5.2.2 ชื่อโครงการ ให้ระบุชื่อโครงการตามความเหมาะสม มีความหมายชัดเจนและเรียกเหมือนเดิมทุกครั้งจนกว่าโครงการจะแล้วเสร็จ

5.2.3 หลักการและเหตุผล ใช้ชี้แจงรายละเอียดของปัญหาและความจำเป็นที่เกิดขึ้นที่จะต้องแก้ไข ตลอดจนชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการและหากเป็นโครงการที่จะดำเนินการตามนโยบาย หรือสอดคล้องกับแผนจังหวัดหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือแผนอื่น ๆ ก็ควรชี้แจงด้วย ทั้งนี้ผู้เขียนโครงการ

5.2.4 วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่า การดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความต้องการให้อะไรเกิดขึ้น วัตถุประสงค์ที่ควรจะระบุไว้ควรเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ปฏิบัติได้และวัดและประเมินผลได้ ในระยะหลังๆ

5.2.5 เป้าหมาย ให้ระบุว่าจะดำเนินการสิ่งใด โดยพยายามแสดงให้ปรากฏเป็นรูปตัวเลขหรือจำนวนที่จะทำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด การระบุเป้าหมาย ระบุเป็นประเภทลักษณะและปริมาณ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสามารถในการทำงานของผู้รับผิดชอบโครงการ

5.2.6 วิธีดำเนินการหรือกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงาน คืองานหรือภารกิจซึ่งจะต้องปฏิบัติในการดำเนินโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ในระยะการเตรียมโครงการจะรวบรวมกิจกรรมทุกอย่างไว้แล้วนำมาจัดลำดับว่าควรจะทำสิ่งใดก่อน-หลัง หรือพร้อมๆ กัน แล้วเขียนไว้ตามลำดับ จนถึงขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์

5.2.7 ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ คือการระบุระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการปัจจุบันนิยมระบุ วัน-เดือน-ปี ที่เริ่มต้นและเสร็จสิ้น การระบุจำนวน

ความยาวของโครงการเช่น 6 เดือน 2 ปี โดยไม่ระบุเวลาเริ่มต้น-สิ้นสุด เป็นการกำหนดระยะเวลาที่ไม่สมบูรณ์

5.2.8 งบประมาณ เป็นประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของโครงการ ซึ่งควรจำแนกรายการค่าใช้จ่ายได้อย่างชัดเจน

5.2.9 เจ้าของโครงการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่าหน่วยงานใดเป็นเจ้าของหรือรับผิดชอบโครงการ โครงการย่อย ๆบางโครงการระบุเป็นชื่อบุคคลผู้รับผิดชอบเป็นรายโครงการได้

5.2.10 หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เป็นการให้แนวทางแก่ผู้อนุมัติและผู้ปฏิบัติว่าในการดำเนินการโครงการนั้น ควรจะประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5.2.11 การประเมินผล บอกแนวทางว่าการติดตามประเมินผลควรทำอย่างไรในระยะเวลาใดและใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งผลของการประเมินสามารถนำมาพิจารณาประกอบการดำเนินการ เตรียมโครงการที่คล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องในเวลาต่อไป

5.2.12 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อโครงการนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จะเกิดผลอย่างไรบ้างใครเป็นผู้ได้รับเรื่องนี้สามารถเขียนทั้งผลประโยชน์โดยตรงและผลประโยชน์ในด้านผลกระทบของโครงการด้วยได้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของโครงการ ประกอบด้วย ชื่อแผนงานชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการหรือกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงาน ระยะเวลา การดำเนินงานโครงการ งบประมาณ เจ้าของโครงการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ หน่วยงานที่ให้ การสนับสนุน การประเมินผล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

6.1 ความหมายของตัวชี้วัดความสำเร็จ

ขัตติยา ด้วงสำราญ (2552, หน้า 80-82) กล่าวว่า ตัวชี้วัดหมายถึง เครื่องมือหรือดัชนีที่ใช้ในการวัดความก้าวหน้าของการบรรลุแต่ละเป้าประสงค์ซึ่งสามารถวัดผลและกำหนดเป้าหมายของความสำเร็จได้ โดยทุกเป้าประสงค์ต้องมีตัวชี้วัด ตัวชี้วัดความสำเร็จ หมายถึง สิ่งบ่งบอกความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติได้ ตัวชี้วัดผลสำเร็จทางการศึกษา หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกเป็นตัวเลขที่ใช้ระบุหรือวัดแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับผลการดำเนินงานทางการศึกษาที่เป็นรูปธรรม สามารถวัดได้เปรียบเทียบได้ภายในระบบสารสนเทศที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จให้สอดคล้องกับระดับกลยุทธ์มีวิธีการโดยอาศัยทฤษฎีระบบซึ่งแสดงความสัมพันธ์ ดังนี้

1) ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรหรือสิ่งป้อนที่จำเป็นต้องใช้ดำเนินงานของกิจกรรม เช่น งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ คน สิ่งของ ฯลฯ

2) กระบวนการเวลา หมายถึง ขั้นตอนที่ต่อเนื่องในการดำเนินงานหรือขั้นตอนการใช้ปัจจัยนำเข้าอย่างต่อเนื่อง เช่น กระบวนการเรียนการสอน ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ นำมาสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นขั้นอย่างต่อเนื่อง

3) ผลผลิต หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการ ทั้งผลที่เกิดระหว่างกระบวนการหรือเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ หรือผลการดำเนินงานของกลยุทธ์รับโครงการซึ่งมีทั้งปริมาณและคุณภาพ ผลผลิตจะถูกนำไปใช้เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของกลยุทธ์ระดับโครงการ (กิจกรรม)

4) ผลลัพธ์ หมายถึง ผลการดำเนินงานของกลยุทธ์ระดับแผนงานหรือผลที่เกิดจากการนำผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการเดียวกันไปใช้ประโยชน์ ผลลัพธ์จะนำไปใช้เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของกลยุทธ์ระดับแผนงาน (โครงการ)

5) ผลกระทบผลประโยชน์ที่สังคมหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับจากผลลัพธ์หลายๆ โครงการหรือกลยุทธ์ระดับแผนงาน ภายใต้กลยุทธ์ระดับองค์กรเดียวกันผลกระทบจะนำไปใช้เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของกลยุทธ์ระดับองค์กร (แผนงาน) การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของงานเป็นประโยชน์ในการวางแผนและประเมินผล และให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจวางนโยบายและวิถีทางที่ต้องการในการพัฒนาการศึกษา เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาในแต่ละด้าน วิเคราะห์เป้าประสงค์ของแผนงาน และจัดทำแผนปฏิบัติการของโครงการ กำหนดโครงการที่มีทางเลือกที่เหมาะสม กำหนดทางเลือกการดำเนินกิจกรรมที่น่าสนใจ ติดตามผลการปฏิบัติงานและการประเมินผลการดำเนินงาน

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2555, ออนไลน์) ได้อธิบายถึงตัวชี้วัดความสำเร็จว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จ หรือ KPI (Key Performance Indicator) พจนานุกรมThe Collins COBUILD ให้ความหมายว่า 1) K=Key หมายถึง สำคัญที่สุดในกลุ่ม2) P=Performance หมายถึง ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ดีแค่ไหน บรรลุหรือสำเร็จแค่ไหน3) I=Indicator หมายถึง ตัววัดหรือ คุณค่าที่ให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตัวชี้วัดความสำเร็จที่ดีต้องใช้หลัก SMART ได้แก่ 1) Specific ชัดเจนเฉพาะ เจาะจง 2) Measurable วัดผลได้3) Achievable ไม่ง่ายเกินไปและไม่ยากเกินไป 4) Resource ทรัพยากรเท่าที่มีอยู่5) Time ภายใต้ระยะเวลาที่เหมาะสมสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จ หมายถึง การกำหนดตัวบ่งบอกหรือหน่วยวัดที่สะท้อนความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ซึ่งกำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์

6.2 ขั้นตอนการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2555, ออนไลน์) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ2) กำหนดปัจจัยสู่ความสำเร็จหรือปัจจัยวิกฤตที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ เช่น ปัจจัยด้านคุณภาพ ปริมาณ ต้นทุน การส่งมอบ ความพึงพอใจความปลอดภัย และการเพิ่มผลผลิต 3) กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่สามารถบ่งชี้ความสำเร็จ/ประสิทธิภาพ / ประสิทธิผลจากการดำเนินการ ตาม

วัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ ซึ่งสามารถแสดงเป็นข้อมูลในเชิงปริมาณและกำหนดสูตรในการคำนวณรวมทั้งหน่วยของตัวชี้วัดความสำเร็จแต่ละตัว 4) กลั่นกรองตัวชี้วัดความสำเร็จเพื่อหาตัวชี้วัดความสำเร็จหลัก โดยจัดลำดับและกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดความสำเร็จแต่ละตัว 5) กระจายตัวชี้วัดความสำเร็จสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) จัดทำ KPI Dictionary โดยระบุรายละเอียดที่สำคัญของตัวชี้วัดความสำเร็จแต่ละตัว เช่น ชื่อ คำจำกัดความหรือนิยามของตัวชี้วัดความสำเร็จ สูตรในการคำนวณหน่วยของตัวชี้วัดความสำเร็จผู้เก็บข้อมูลความถี่ในการรายงานผล เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำตัวชี้วัดความสำเร็จไปใช้ในการปฏิบัติงาน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น

2.3.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็น กระบวนการที่เป็นระบบซึ่งใช้เพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่คาดหวังกับสภาพ ปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (Outcome gaps) จากนั้นมีการจัด เรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่างนั้นแล้วเลือกความต้องการจำเป็น การประเมิน ความต้องการจำเป็นจึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาองค์กร มีผู้ให้ ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นไว้ ดังนี้

Kaufman & English (1981, p.8) ให้ความหมายของการประเมิน ความต้องการจำเป็นไว้ ดังนี้

1. การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการหา ความต้องการที่เป็นผลสุดท้ายหรือผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ได้

2. การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการสังเกต ทดลองเพื่อต้องการหาผลผลิตมาเทียบกับเกณฑ์แสดงให้เห็นการพัฒนาการ

3. การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการในการหา ค่าความเที่ยง (Reliability) ของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

4. การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่ใช้เป็น เครื่องมือชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผลที่ได้กับผลที่ต้องการแล้วนำมาจัดเรียงลำดับ ความสำคัญก่อนนำไปปฏิบัติ

Witkin (1984 อ้างถึงใน ฉัตรชนก สายสุวรรณ, 2548, หน้า 32) ให้ ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า คือ กระบวนการที่เป็นระบบ เพื่อจัด เรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังและการตัดสินใจเกี่ยวกับแผนการดำเนินการและการจัด ทรัพยากร

Witkin & Altschuld (1995, p. 4) ได้ให้ความหมายว่า การประเมิน ความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการการวิเคราะห์อย่างเป็นแบบแผนทางการเพื่อให้เห็น ถึงความต้องการจำเป็นและเลือกความต้องการจำเป็นนี้มาวางแผนเพื่อดำเนินการต่อไป

สุวิมล ว่องวาณิช (2542, หน้า 14) กล่าวว่า การประเมินความต้องการ จำเป็น เป็นกระบวนการการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน (What is) กับ สภาพที่ควรจะเป็น (What should be) ที่มีระบบเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยเป็น การระบุความต้องการจำเป็นและการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสิ่งที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไข การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำแผนการดำเนินงานขององค์กร

ปานจันทร์ โหทอง (2542, หน้า 18) ให้ความหมายของการประเมิน ความต้องการจำเป็นว่า หมายถึง กระบวนการในการค้นหาความแตกต่างระหว่างสภาพที่ คาดหวังกับสภาพที่แท้จริงซึ่งเป็นสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้ความแตกต่างหรือปัญหานั้นลดลง

สุวิมล ติรกานันท์ (2543, หน้า 9) ได้สรุปว่า การประเมิน ความต้องการจำเป็น หมายถึง การประเมินความต้องการจำเป็นขององค์กรหรือกลุ่ม สังคมเพื่อนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือ โครงการ

ปิยมาภรณ์ โชคอวยชัย (อ้างถึงใน พระวิรัช เอี่ยมศรีดี, 2554, หน้า 53) ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า หมายถึง กระบวน การประเมินความแตกต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นหรือสภาพที่คาดหวังกับสภาพที่ เป็นอยู่หรือสภาพที่ควรได้รับการแก้ไข รวมถึงการประเมินความต้องการที่แท้จริงแล้วนำ ผลความต้องการหรือความแตกต่างดังกล่าวมาจัดเรียงลำดับความสำคัญเพื่อใช้เป็น แนวทางในการตัดสินใจเลือกวางแผนโครงการต่อไปในอนาคต

สรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการวิเคราะห์และระบุความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กับสภาพที่ควรจะเป็นหรือที่คาดหวัง เพื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง และใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจวางแผน พัฒนา หรือแก้ไขปัญหาขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต

2.3.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

นักวิชาการได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินความต้องการ จำเป็นไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้

Suarez (1991 อ้างถึงใน คมศร วงษ์รักษา, 2540, หน้า 21) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็นมี 4 ประการ คือ

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อการวางแผน ซึ่งจะส่งผลในการจำแนก เป้าหมาย การตัดสินใจถึงขอบเขตเป้าหมายว่าจะทำได้แค่ไหน

2. เพื่อเป็นการตรวจวิเคราะห์หรือการจำแนกแยกแยะปัญหาหรือหา จุดอ่อนของสิ่งที่ศึกษา อันจะทำให้การวางแผนเป็นไปอย่างเหมาะสม

3. เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบสำหรับการประเมินหลายๆ รูปแบบ

4. เพื่อนำไปใช้ในการรับรองสถาบันการศึกษา เช่น การประเมินผลผลิตในเรื่องของนักศึกษา ผลการประเมินชนิดนี้นำไปจำแนกความพยายามทางการศึกษาของโรงเรียนว่า เกิดประสิทธิผลหรือไม่ และยังใช้จำแนกขอบเขตวิชา หรือสถานที่ตั้ง ซึ่งสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษามีน้อย

Witkin & Altschuld (1995, p.10) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของ การประเมินความต้องการจำเป็นว่า เป็นการดำเนินการเพื่อมุ่งปรับปรุงแผนการดำเนินการ ของการให้บริการ โครงสร้างขององค์การหรือเป็นการรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ข้างต้น การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นการกำหนดเกณฑ์สำหรับพิจารณาว่าจะจัดสรร เงิน บุคคล สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรอื่นๆ ที่มีอยู่ให้ดีที่สุดได้อย่างไร

คมศร วงษ์รักษา (2540, หน้า 21) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่เป็น พื้นฐานสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็นมี 4 ประการ คือ

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อการวางแผน ซึ่งจะส่งผลในการจำแนก เป้าหมายการตัดสินใจถึงขอบเขตของเป้าหมายว่าจะทำได้แค่ไหน

2. เพื่อเป็นการตรวจวิเคราะห์หรือการจำแนกแยกแยะปัญหาหรือ หาจุดอ่อนของสิ่งที่ศึกษาอันจะทำให้การวางแผนเป็นไปอย่างเหมาะสม

3. เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบสำหรับการประเมินหลาย ๆ รูปแบบ

4. เพื่อนำไปใช้กับการรับรองสถาบันการศึกษา เช่น การประเมินผล ผลิตในเรื่องของนักศึกษา ผลการประเมินชนิดนี้นำไปจำแนกความพยายามทางการศึกษาของโรงเรียนว่าเกิดประสิทธิผลหรือไม่

สุวิมล ว่องวาณิช (2542, หน้า 14) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของ การประเมินความต้องการจำเป็น คือความพยายามให้ได้ข้อมูลที่ช่วยสร้างเสริมการวาง แผนการดำเนินงาน ทำให้การพัฒนากิจกรรมหรือการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สอดคล้องกับ สภาพที่เกิดขึ้นจริงนั้น

สุวิมล ว่องวาณิช (2548, หน้า 29-30) กล่าวว่า การประเมิน ความต้องการจำเป็นมีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น เป็นเครื่องมือบริหารที่มี ประสิทธิภาพ ทำให้สามารถกำหนดแผนงานที่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน ป้องกันการสูญเสียทรัพยากรการดำเนินงานที่ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์การดำเนินงานมา อย่างแท้จริง

2. ผลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นข้อมูลที่ สะท้อนสภาพบริบทที่เกิดขึ้นของหน่วยงาน ข้อมูลดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การ วางแผน การกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้น

3. การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นใน ทุกขั้นตอนของการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาองค์กร

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง ความพยายามในการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน วิเคราะห์ปัญหา จัดสรรทรัพยากร พัฒนาองค์กร และประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และป้องกันการสูญเสียทรัพยากรจากการดำเนินงานที่ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ

2.3.3 ประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็น

นักการศึกษาได้แบ่งประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็นไว้ ดังนี้

Kaufman & English (1981, pp. 69-71) จัดแยกประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็นไว้ 2 ประเภท ตามขอบข่ายของการประเมิน คือ การประเมิน ความต้องการจำเป็นภายนอก(External Needs Assessment) และการประเมิน ความต้องการจำเป็นภายใน (Internal Needs Assessment) เกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งประเภท วิธีการประเมินความต้องการจำเป็นดังกล่าว ได้แก่ ขอบข่ายการดำเนินงานและประโยชน์ที่ ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็น นั่นคือ การประเมินความต้องการจำเป็นภายใน เป็นการวิเคราะห์ตีความต้องการจำเป็นเพื่อศึกษา จัดลำดับ คัดเลือกความต้องการจำเป็น ภายในขอบเขตขององค์กร ในขณะที่การประเมินความต้องการจำเป็นภายนอกเป็น การประเมินความต้องการจำเป็นที่มุ่งหวังจะให้ได้ความต้องการจำเป็นที่เป็นประโยชน์ต่อ องค์กรทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต่อองค์กรและต่อสังคมโดยส่วนรวม

Witkin & Altschuld (1995, p. 10) จัดแยกประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็นตามระดับความต้องการเป็น 3 ระดับ ซึ่งแต่ละระดับเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น ดังนี้

ระดับที่ 1 (ปฐมภูมิ) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่ม ผู้รับบริการ เช่น นักเรียน ลูกค้า คนไข้ผู้ให้ข้อมูล ผู้แลกเปลี่ยน ผู้ที่มีศักยภาพเป็นลูกค้า

ระดับที่ 2 (ทุติยภูมิ) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นของ ผู้ให้บริการและผู้วางนโยบาย เช่น ครู ผู้ปกครอง พนักงานที่อยู่ในสังคม ผู้ให้การดูแลรักษา ผู้เชี่ยวชาญในด้านการดูแลสุขภาพ พนักงานในโรงแรม พนักงานไปรษณีย์ เจ้าหน้าที่ บรรณารักษ์ ผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชา ผู้จัดการ

ระดับที่ 3 (ตติยภูมิ) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวกับ ทรัพยากรหรือการแก้ไขปัญหา เช่น อาคาร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก เครื่องมือ พัสดุ เทคโนโลยี โปรแกรม ขนาดห้องเรียน กระบวนการผ่าตัด ระบบการนำข้อมูลมาใช้ การขนส่ง เงินเดือนและผลประโยชน์ ระบบการจัดส่งโปรแกรม การจัดแบ่งเวลา สภาพแวดล้อมในการทำงาน

สุวิมล ว่องวาณิช (2542, หน้า 14) กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น แบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะที่ใช้ในการจัดประเภท ดังนี้

1. ระดับความต้องการจำเป็น เช่น ความต้องการจำเป็นขององค์กร (Organizational Needs) ความต้องการจำเป็นของบุคลากร (Personal Needs) ความต้องการจำเป็นกลุ่ม (Group Needs)

2. สาระเนื้อหาของความต้องการจำเป็น เช่น ความต้องการจำเป็นใน การพัฒนาบุคลากร (Staff Development Needs) ความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม (Development Needs) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development Needs)

3. ระดับความลึกซึ้งของความต้องการจำเป็น เช่น ความต้องการจำเป็น ตามการรับรู้ (Felt Needs หรือ Perceived Needs) ความต้องการจำเป็นเชิงวิเคราะห์ (Analytical Needs)

4. สิ่งที่ถูกประเมิน เช่น ความต้องการจำเป็นด้านปัจจัย (Input Needs) ความต้องการจำเป็นด้านกระบวนการ (Process Needs) ความต้องการจำเป็นด้านผลลัพธ์ (Outcome Needs) ความต้องการจำเป็นด้านการแก้ปัญหา (Solution Needs)

5. ช่วงเวลาที่ต้องการกำหนดความต้องการจำเป็นในปัจจุบัน (Present หรือ Current Needs) ความต้องการจำเป็นในอนาคต (Future Needs)

6. ธรรมชาติของข้อมูลที่แสดงถึงความต้องการจำเป็น เช่น ความต้องการจำเป็นเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Needs) ความต้องการจำเป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Needs)

7. เจ้าของความต้องการจำเป็น ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ความต้องการจำเป็นปฐมภูมิ (Primary Needs) ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นของผู้รับบริการ (Service Receivers) ในทางการศึกษาส่วนใหญ่เป็นความต้องการจำเป็นของผู้ให้บริการ (Service Providers) เช่น ความต้องการจำเป็นของผู้บริหาร

สรุปได้ว่า ประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง การจัดกลุ่มหรือการแบ่งประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็นตามเกณฑ์หรือมิติต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้หลายลักษณะตามเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก เช่น ตามขอบข่ายการดำเนินงาน (ภายในและภายนอกองค์กร) ตามระดับความต้องการ (ปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิ) ตามสาระเนื้อหา (การพัฒนาบุคลากร การฝึกอบรม การพัฒนาหลักสูตร) ตามระดับความลึกซึ้ง (ตามการรับรู้และเชิงวิเคราะห์) ตามสิ่งที่ถูกประเมิน (ด้านปัจจัย กระบวนการ ผลลัพธ์) ตามช่วงเวลา (ปัจจุบันและอนาคต) ตามธรรมชาติของ

ข้อมูล (เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ) และตามเจ้าของความต้องการ (ผู้รับบริการและผู้ให้บริการ) ทั้งนี้ เพื่อให้การประเมินความต้องการจำเป็นสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินได้อย่างเหมาะสม

2.3.4 ขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนในการประเมินความต้องการจำเป็น นักการศึกษาได้เสนอขั้นตอนในการประเมินความต้องการจำเป็นไว้ ดังนี้

Witkin (1984 อ้างถึงใน ฉัตรชนก สายสุวรรณ, 2548, หน้า 35) กล่าวว่าไม่มีวิธีการประเมินความต้องการจำเป็นวิธีใดเพียงวิธีเดียวเป็นวิธีที่ดีที่สุด นักประเมินความต้องการจำเป็นต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงานของตน และอาจใช้วิธีต่าง ๆ หลายวิธี ผสมผสานกันได้ เนื่องจากความหลากหลายของวิธีการการประเมินความต้องการจำเป็น และสรุปวิธีการต่างๆ เป็นหมวดหมู่ สร้างเป็นกรอบความคิดและเรียกกรอบความคิดใน การวางแผนการดำเนินการ การกำหนดยุทธวิธีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และการจัด เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นทั้งหมดทุกขั้นตอนว่ารูปแบบหรือโมเดล (Model) และจัดประเภทของโมเดลการประเมินความต้องการจำเป็นแยกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. โมเดลการตัดสินใจ (Decision Making Model) โมเดลกลุ่มนี้ ประกอบด้วยโมเดลย่อยหลายแบบ แต่ละแบบใช้การวิเคราะห์อรรถประโยชน์พหุมิติใน การประเมินความต้องการจำเป็นโมเดลที่สำคัญ ได้แก่ โมเดลการตัดสินใจในการบริการ บุคคลและโมเดลการตัดสินใจทางการศึกษา

2. โมเดลการตลาด (Marketing Model) โมเดลในกลุ่มนี้เป็นโมเดล การประเมินความต้องการจำเป็นที่ใช้กันมากในกลุ่มธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสินค้าและการบริการจากประชากรผู้บริโภคที่เป็นเป้าหมาย

3. โมเดลความแตกต่าง (Discrepancy Model) โมเดลความแตกต่างมี หลักการในการประเมินความต้องการจำเป็น จากการพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่าง สภาวะที่เป็นอยู่กับสภาวะในอุดมคติที่ควรจะเป็น โมเดลในกลุ่มนี้เป็นที่นิยมใช้กันมากในวง การศึกษา

Stufflebeam and others (1971, p. 16) ได้กล่าวถึงกระบวนการ ประเมินความต้องการจำเป็นว่า ประกอบด้วยชุดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน 5 ชุด คือ

1. การเตรียมการที่จะทำการประเมินความต้องการจำเป็น
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น
4. รายงานข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น
5. การนำข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความต้องการมาประยุกต์ใช้

ขั้นตอนเหล่านี้ไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นเรียงลำดับตามลำดับตายตัวเนื่องจากแต่ละขั้นตอน สามารถเกิดขึ้นพร้อมๆ กันและเนื่องจากไม่สามารถหลีกเลี่ยงลักษณะของการเกิดเวียนเป็นวัฏจักรได้

Witkin & Altschuld (1995, pp. 14-15) ได้เสนอโมเดลการประเมิน ความต้องการจำเป็นที่เรียกว่า “three-phase model” โดยแบ่งขั้นตอนการประเมิน ความต้องการจำเป็นออกเป็น 3 ระดับ

ระดับที่ 1 ก่อนการประเมิน (การสำรวจ) เป็นระยะการเตรียมการ ก่อนการประเมินความต้องการจำเป็น ได้แก่ การกำหนดแผนการดำเนินการ การกำหนด จุดหมายหลักการกำหนดขอบเขตหรือประเด็นของความต้องการจำเป็น การระบุข้อมูลที่มี อยู่ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของความต้องการจำเป็น รวมถึงการกำหนดข้อมูลที่จะรวบรวม แหล่งที่มาของข้อมูล วิธีการระดับความสามารถในการใช้ข้อมูล

ระดับที่ 2 การประเมิน(การเก็บรวบรวมข้อมูล) เป็นระยะการเก็บข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น การจัดลำดับความต้องการจำเป็น ก่อนหลังขั้นแรกการวิเคราะห์สาเหตุระดับที่ 1, 2 และ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูล

ระดับที่ 3 หลังการประเมิน(การนำไปใช้ประโยชน์) เป็นระยะของการใช้ผลการประเมินความต้องการจำเป็น ได้แก่ การจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ก่อนหลังในทุกระดับที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ การพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหา การพัฒนาแผนปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาการประเมินความต้องการจำเป็น และการเผยแพร่ผลที่ได้รับ

สรุปได้ว่า ขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบและมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลักที่สำคัญ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนการประเมิน ระยะการประเมิน และระยะหลังการประเมิน

2.3.5 การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นนักการศึกษาได้ กล่าวถึงการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นไว้ ดังนี้

สุวิมล ว่องวาณิช (2548, หน้า 263) ได้กล่าวถึงการจัดลำดับ ความสำคัญของความต้องการจำเป็นไว้ว่า การจัดลำดับความสำคัญ(Priority Setting) ของความต้องการจำเป็นคือขั้นตอนสุดท้ายของการระบุความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ สาเหตุ และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาซึ่งจะทำให้การประเมินความต้องการ จำเป็นมีความสมบูรณ์ สามารถนำผลไปใช้ในการวิเคราะห์หาสาเหตุและวิธีการแก้ไขต่อไป ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเป็นการศึกษาวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็นแต่ละประเด็น จากนั้นนำความต้องการจำเป็นมาจัดเรียงลำดับ (Sort) ตั้งแต่ความสำคัญมากไปหาน้อย

การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลจากการประเมินความต้องการจำเป็นตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยแบบการเรียงลำดับความสำคัญของ ข้อมูล Modified Priority Needs Index : PNImodified (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) เป็นวิธีการหาความแตกต่างของสภาพที่คาดหวังและสภาพปัจจุบันแล้วหารด้วยสภาพปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในช่วงพิสัยที่ไม่มากเกินไปโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{PNImodified} = \frac{I - D}{D}$$

เมื่อ PNI หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

การประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานที่จำแนกออกได้เป็น 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสิ่งที่มุ่งหวัง (what should be) ตามแนวคิดของ Kaufman & English (1981) และ Witkin & Altschuld (1995) สภาพที่คาดหวังถือเป็น “เป้าหมายหรือเกณฑ์ในอุดมคติ” ที่ใช้เปรียบเทียบกับผลลัพธ์ในปัจจุบัน เพื่อระบุช่องว่างหรือความต้องการที่แท้จริง ส่วนปานจันทร์ โหทอง (2542) ให้ความหมายว่า เป็นสภาวะที่ควรจะเป็นหรือพึงประสงค์ ที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนา หรือปรับปรุงเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสภาพที่คาดหวัง (What should be / Desired Status) ดังนั้นสภาพที่คาดหวัง จึงเป็นสภาพการดำเนินงานหรือผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ซึ่งองค์กร บุคลากร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต อาจเป็นเป้าหมายตามแผน กลยุทธ์ หรือวิสัยทัศน์ขององค์กร และสะท้อนแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมต่อบริบทของหน่วยงานนั้น ๆ

สรุป สภาพที่คาดหวัง หมายถึง สภาวะหรือผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในอนาคต ซึ่งเป็นเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ หรือนโยบายขององค์กรที่ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการให้เกิดขึ้น โดยใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การระบุความต้องการจำเป็นเพื่อการวางแผนและพัฒนาองค์กรอย่างเหมาะสม

2. การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน (what is) แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Witkin & Altschuld (1995) ที่กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็นเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ “สภาพปัจจุบัน” เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ “สภาพที่ควรจะเป็น” เพื่อค้นหาความแตกต่างหรือช่องว่างของผลลัพธ์ (Outcome gap) นอกจากนี้ สุวิมล ว่องวาณิช (2542) ยังกล่าวว่า “สภาพปัจจุบัน” เป็นจุดตั้งต้นในการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่องค์กรมุ่งหวังจะให้เกิดขึ้นในอนาคต สภาพปัจจุบัน (What is / Current Status) จึงเป็นสภาพการดำเนินงานจริงที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้

ซึ่งสะท้อนความเป็นจริงขององค์กรหรือระบบในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา เช่น กระบวนการทำงาน ผลสัมฤทธิ์ หรือพฤติกรรมที่แสดงออก โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต แบบสอบถาม สัมภาษณ์ และหลักฐานเชิงประจักษ์อื่น ๆ เพื่อให้เห็นสภาพความเป็นจริงในมิติต่าง ๆ ขององค์กร ณ ปัจจุบัน

สรุป สภาพปัจจุบัน (Current Status) หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นจริงในขณะทำการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรหรือระบบที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม หรือเอกสารหลักฐานที่เป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบกับสภาพที่คาดหวัง

3. การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้จากข้อ (1) และข้อ (2) และจัดลำดับความสำคัญของผลที่เกิดขึ้น เพื่อกาหนดเป็นความต้องการจำเป็น

4. การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างในข้อ (3) และจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น

5. การศึกษาและกาหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นที่วิเคราะห์ได้จากข้อ 4

สรุปได้ว่า การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการในการพิจารณาและเรียงลำดับความต้องการจำเป็นต่างๆ ตามความสำคัญ ความเร่งด่วน หรือความรุนแรงของปัญหา เพื่อกำหนดว่าความต้องการจำเป็นใดควรได้รับการแก้ไขหรือตอบสนองก่อนหลัง โดยเป็นขั้นตอนสำคัญที่เกิดขึ้นหลังจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็น ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการที่แท้จริง

2.4 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ ภารกิจและบทบาทตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

1. มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจที่เกี่ยวกับการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการหรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

(3) รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

2. ข้อ 5 แห่งประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2560 และแก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) จัดทำนโยบายแผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

(2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน

(3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(4) กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา

(5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา

(6) ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(7) จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน-ประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

(9) ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา

(10) ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

(11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(12) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. ข้อ 6 แห่งประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ให้แบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มอำนวยการ

(2) กลุ่มนโยบายและแผน

(3) กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

(4) กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์

(5) กลุ่มบริหารงานบุคคล

(6) กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

(7) กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

(8) กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

(9) หน่วยตรวจสอบภายใน

(10) กลุ่มกฎหมายและคดี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Educational Service Area) เป็นระบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาการปกครองที่จัดแบ่งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดระบบและกระจายอำนาจการจัดการศึกษาในประเทศไทยให้ครอบคลุมมากขึ้น เดิมมีสำนักงานประจำแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ใช้ชื่อว่า "สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ..." (สพท.) และต่อมาให้แยกการบริหารงานสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาออกจากกันกระทรวงศึกษาธิการได้ออก

ประกาศเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 183 เขต และจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขึ้น 62 เขตโดยแยกโรงเรียนที่สอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ส่วนโรงเรียนอื่นที่เหลือให้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รวมทั้งหมดมีจำนวน 245 เขต

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 20 เขต ดังนี้

1. จังหวัดกาฬสินธุ์ (3 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ กมลาไสย ดอนจาน ร่องคำ สหัสขันธ์ และสามชัย 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 อำเภอฆ้องชัย ท่าคันโท ยางตลาด หนองกุงศรี และห้วยเม็ก 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 อำเภอกุฉินารายณ์ เขาวง คำม่วง นาคู นามน สมเด็จ และห้วยผึ้ง

2. จังหวัดขอนแก่น (5 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อำเภอเมืองขอนแก่น บ้านฝาง และพระยืน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 อำเภอโคกโพธิ์ไชย ชนบท บ้านไผ่ บ้านแฮด เปือยน้อย และมัญจาคีรี 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 อำเภอโนนศิลา พล แวงน้อย แวงใหญ่ และหนองสองห้อง 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 อำเภอกระนวน เขาสวนกวาง ซำสูง น้ำพอง และอุบลรัตน์ 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 อำเภอชุมแพ ภูผาม่าน ภูเวียง เวียงเก่า สีชมพู หนองนาคำ และหนองเรือ

3. จังหวัดชัยภูมิ (3 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 อำเภอเมืองชัยภูมิ คอนสวรรค์ บ้านเขว้า ภักดีชุมพล และหนองบัวแดง 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อำเภอเกษตรสมบูรณ์ แก้งคร้อ คอนสาร บ้านแท่น ภูเขียว 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 อำเภอจัตุรัส ซับใหญ่ เทพสถิต เนินสง่า บำเหน็จณรงค์ และหนองบัวระเหว

4. จังหวัดนครพนม (2 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 อำเภอเมืองนครพนม ธาตุพนม นาแก ปลาปาก เรณูนคร และวังยาง 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 อำเภอท่าอุเทน นาทม นาหว้า บ้านแพง โพนสวรรค์ และศรีสงคราม

5. จังหวัดนครราชสีมา (7 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 อำเภอเมืองนครราชสีมาและโนนสูง 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 อำเภอจักราช อำเภอเฉลิมพระเกียรติ โชคชัย หนองบุญมาก และห้วยแถลง 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 อำเภอครบุรี ปักธงชัย วังน้ำเขียว

และเสิงสาง 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 อำเภอปากช่อง สีคิ้ว และสูงเนิน 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 อำเภอขามทะเลสอ ขามสะแกแสง ด่านขุนทด เทพารักษ์ โนนไทย และพระทองคำ 6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 อำเภอแก้งสนามนาง คง บัวลาย บัวใหญ่ บ้านเหลื่อม และสีดา 7) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 อำเภอชุมพวง โนนแดง ประทาย พิมาย เมืองยาง และลำทะเมนชัย

6. จังหวัดบึงกาฬ (1 เขต) ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ทุกอำเภอในจังหวัดบึงกาฬ

7. จังหวัดบุรีรัมย์ (4 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อำเภอเมืองบุรีรัมย์ ชำนิ บ้านด่าน และลำปลายมาศ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 อำเภอกระสัง บ้านกรวด ประโคนชัย พลับพลาชัย และห้วยราช 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อำเภออำเภอเฉลิมพระเกียรติ นางรอง โนนดินแดง โนนสุวรรณ ปะคำ ละหานทราย หนองกี่ และหนองหงส์ 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 อำเภอคูเมือง แคนดง นาโพธิ์ บ้านใหม่ไชยพจน์ พุทไธสง และสตึก

8. จังหวัดมหาสารคาม (3 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 อำเภอเมืองมหาสารคาม กันทรวิชัย แกดำ และบรบือ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอนาเชือก นาดูน พยัคฆภูมิพิสัย ยางสีสุราช และวาปีปทุม 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 อำเภอกุดรัง โกสุมพิสัย ชื่นชม และเชียงยืน

9. จังหวัดมุกดาหาร (1 เขต) ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ทุกอำเภอในจังหวัดมุกดาหาร

10. จังหวัดยโสธร (2 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 อำเภอเมืองยโสธร ค้อวัง คำเขื่อนแก้ว และมหาชนะชัย 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 อำเภอกุดชุม ทรายมูล ไทยเจริญ ป่าติ้ว และเลิงนกทา

11. จังหวัดร้อยเอ็ด (3 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จตุรพักตรพิมาน จังหาร เชียงขวัญ ทุ่งเขาหลวง ธวัชบุรี และศรีสมเด็จ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 อำเภอเกษตรวิสัย ปทุมรัตต์ พนมไพร โพนทราย เมืองสรวง สุวรรณภูมิ หนองฮี อาจสามารถ 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 อำเภอโพธิ์ชัย โพนทอง เมยวดี เสลภูมิ และหนองพอก

12. จังหวัดเลย (3 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อำเภอเมืองเลย เชียงคาน ท่าลี่ นาด้วง ปากชม 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย

เขต 2 อำเภอผาขาว ภูกระดึง ภูหลวง วังสะพุง หนองหิน และเอราวัณ 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 อำเภอภูเรือ ด่านซ้าย นาแห้ว

13. จังหวัดศรีสะเกษ (4 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 อำเภอเมืองศรีสะเกษ กันทรารมย์ น้ำเกลี้ยง โนนคูณ พยุห์ ยางชุมน้อย และวังหิน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อำเภอบึงบูรพ์ โพธิ์ศรีสุวรรณ เมืองจันทร์ ราษีไศล ศิลาลาด ห้วยทับทัน และอุทุมพรพิสัย 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 อำเภอขุขันธ์ ปรางค์กู่ ไพรบึง และภูสิงห์ 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 อำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ เบญจลักษ์ และศรีรัตนะ

14. จังหวัดสกลนคร (3 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 อำเภอเมืองสกลนคร กุสุมาลย์ กุดบากโคกศรีสุพรรณ เต่างอย โพนนาแก้ว และภูพาน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 อำเภอเจริญศิลป์ นิคมน้ำอูน พรรณานิคม พังโคน วาริชภูมิ สว่างแดนดิน และส่องดาว 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 อำเภอคำตากล้า บ้านม่วง วานรนิวาส และอากาศอำนวย

15. จังหวัดสุรินทร์ (3 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 อำเภอเมืองสุรินทร์ เขวาสินรินทร์ จอมพระ ลำดวน ศีขรภูมิ และสำโรงทาบ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 อำเภอชุมพลบุรี ท่าตูม โนนนารายณ์ รัตนบุรี และสนม 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 อำเภอกาบเชิง บัวเชด ปราสาท พนมดงรัก ศรีณรงค์ และสังขะ

16. จังหวัดหนองคาย (2 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 อำเภอเมืองหนองคาย ท่าบ่อ โพธิ์ตาก ศรีเชียงใหม่ สระใคร และสังคม 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 อำเภอเฝ้าไร่ โพนพิสัย และรัตนวาปี

17. จังหวัดหนองบัวลำภู (2 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 อำเภอเมืองหนองบัวลำภู โนนสัง และศรีบุญเรือง 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 อำเภอนากลาง นาวัง และสุวรรณคูหา

18. จังหวัดอำนาจเจริญ (1 เขต) ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ทุกอำเภอในจังหวัดในอำนาจเจริญ

19. จังหวัดอุดรธานี (4 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 อำเภอเมืองอุดรธานี เพ็ญ สร้างคอม และหนองวัวซอ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 อำเภอกุมภวาปี โนนสะอาด ประจักษ์ศิลปาคม วังสามหมอ ศรีธาตุ และหนองแสง 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 อำเภอกู่แก้ว ไชยวาน ทุ่งฝน

บ้านดุง พิบูลย์รักษ์ และหนองหาน 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 อำเภอกุดจับ นายูง น้ำโสม และบ้านผือ

20. จังหวัดอุบลราชธานี (5 เขต) ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 อำเภอเมืองอุบลราชธานี เขื่องใน ดอนมดแดง ม่วงสามสิบ และเหล่าเสือโก้ก 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 อำเภอกุดข้าวปุ้น เขมราฐ ตระการพืชผล นาตาล และโพธิ์ไทร 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 อำเภอโขงเจียม ตาลสุม พิบูลมังสาหาร ศรีเมืองใหม่ และสิรินธร 4) สพป. อุบลราชธานี เขต 4 อำเภอนาเยีย วารินชำราบ สว่างวีระวงศ์ และสำโรง 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 อำเภอเดชอุดม ทุ่งศรีอุดม นาจะหลวย น้ำขุ่น น้ำยืน และบุณฑริก

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สุนิสา มาสุข (2560) ได้ทำการศึกษา การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดระยอง โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดระยอง จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงาน และระดับชั้นของครูที่ปรึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปรึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดระยอง จำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าวิกฤตที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการส่งต่อ ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูเพศชายมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากกว่า มีการส่งเสริมพัฒนานักเรียนสูงกว่า จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากกว่า มีการทำความ

รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสูงกว่า และระดับชั้นของครูที่ปรึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากกว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนสูงกว่า 3) แนวทางในการเสริมสร้างการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เรียงตามอันดับความสำคัญจากผู้เชี่ยวชาญมากไปหาน้อย คือ ครูควรมีความรู้และความเข้าใจในการคัดกรองนักเรียน ครูควรวางแผนขั้นตอนที่ชัดเจนในการคัดกรองนักเรียน และโรงเรียนจะต้องมีเกณฑ์ที่กำหนดเป็นมาตรฐานเพื่อนำมาคัดกรองและแบ่งกลุ่มนักเรียนอย่างถูกต้อง

จิตราพร สุทธิสาร (2562) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน จำนวน 21 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาเอกชน จำนวน 21 คน ครูที่ปรึกษาสถานศึกษาเอกชน จำนวน 227 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 269 คนเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) องค์ประกอบด้านการคัดกรองนักเรียน 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) องค์ประกอบด้านการส่งต่อนักเรียน 2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2.1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2.2) สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางการการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้ 3.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่าให้ดำเนินการโดยให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน การออกเยี่ยมบ้านและเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เช่น ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านสภาพครอบครัว ตลอดถึงการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน เช่น พฤติกรรม ความถนัด จากนั้นให้ประสานและพูดคุยกับผู้ปกครองของ นักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนอย่างแท้จริง ทำให้สามารถ

เข้าใจและสามารถติดตาม ในกรณีที่เกิด ปัญหา เช่นการเจ็บป่วย การขาดเรียนโดยไม่ทราบสาเหตุ โดยจัดทำระเบียนสะสมนักเรียนเป็นรายบุคคลและใช้แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียน บัญชีรายชื่อและสรุปผลการเรียนของนักเรียนแต่ละคน รวมทั้งแบบฟอร์มแนะนำตนเองของนักเรียน 3.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า โรงเรียนควรมีการคัดกรอง นักเรียนโดยแยกกลุ่ม คือ การจัดการเรียนการสอนโดยแยกเด็กพิเศษ เรียนในห้องเรียนเป็นกลุ่ม ซึ่งไม่รวมกับเด็กปกติจะเรียนร่วมเฉพาะวันที่มีกิจกรรม การคัดกรองนักเรียนจะแบ่งเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มปัญหา โดยจะมีการให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียน กลุ่มปกติดำเนินการส่งเสริม กลุ่มปัญหามีการแก้ไขเขียนรายงาน กลุ่มเสี่ยงดำเนินการส่งต่อ สรุปผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหาร จัดการศึกษา โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนอย่างเป็นระบบ และจะประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล 3.3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า โรงเรียนควรส่งเสริมนักเรียนที่มีความรู้พิเศษ และนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมโฮมรูมทุกเช้า มีการประชุมผู้ปกครองทุกปีการศึกษา จัดกรรมการโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม เช่น กีฬาสี วันสำคัญต่างๆ โรงเรียนได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้กล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็นและกล้าที่จะแสดงความคิดความสามารถของตนเองทั้งภายในห้องเรียนและสาธารณะชน โรงเรียนส่งเสริมนักเรียนหลายด้าน เช่น ด้านวิชาการมีการจัดการเรียนการสอนตามความสนใจของเด็ก เช่น มีภาคปกติ และมีห้องเรียน IEP มีป้ายนิเทศให้นักเรียนได้แสดงผลงานทางวิชาการ มีการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยจัดให้มีการเลือกตั้งสภานักเรียนมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 3.4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่าแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้แนวทางไว้ว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมและวางแผนการป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างสม่ำเสมอ จากนั้นมีการช่วยเหลือและติดตามผล การป้องกันและแก้ไข เช่น สิ่งเสพติด เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน และสถานศึกษาผ่านกิจกรรมการอบรมนักเรียน รวมทั้ง มีการวิเคราะห์แนวโน้นความเสี่ยง หรือปัญหาร่วมกัน กำหนดข้อปฏิบัติ วิธีการป้องกัน และแนวทางแก้ไข พร้อมกับประกาศให้ทราบโดยทั่วกันในสถานศึกษา 3.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า โรงเรียนควรมีการส่งต่อ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ไข และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรจัดทำบันทึกข้อมูลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องเพื่อจะได้ส่งต่อให้กับผู้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหรือผู้เชี่ยวชาญ โรงเรียนมีเครือข่ายที่ พร้อมและประสานความร่วมมือกันกับทางโรงเรียน จะทำให้การส่งต่อได้ผลและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการแนะแนวอย่างเป็นระบบ ให้ครูได้มีการพูดคุยกันเพื่อการส่งต่อ เพื่อจะได้รู้และเข้าใจในปัญหาของนักเรียนได้ถูกต้อง และแก้ไขได้ถูกวิธี

นพเก้า ทองธรรมมา (2563) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูประจำชั้นในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า1) องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) องค์ประกอบด้านการคัดกรองนักเรียน 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) องค์ประกอบด้านการส่งต่อนักเรียน 2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2.1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2.2) สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 3) แนวทางการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้ 3.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่าให้ดำเนินการโดย ครูควรใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการข้อมูลนักเรียนรายบุคคลคลอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและการเรียน จัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน วางแผนและกำหนดระยะเวลาการเยี่ยมบ้านให้ชัดเจนจัดสรรงบประมาณในการเยี่ยมบ้านนักเรียน จัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นระบบ 3.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่าสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้แบบคัดกรองพฤติกรรม SDQ หรือแบบคัดกรองอื่น ๆการพิจารณาคัดกรองนักเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายในการคัดกรองนักเรียน แจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองทราบแบ่งกลุ่มการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา จากแบบประเมิน SDQ แบ่งกลุ่มการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาจากแบบประเมิน EQ คัดกรองนักเรียนให้คลอบคลุมทุกด้าน เช่น การเรียน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม เป็นต้น 3.3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้

แนวทางไว้ว่า สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนที่หลากหลาย เช่นกิจกรรมโฮมรูมกิจกรรมเยี่ยมบ้าน กิจกรรมสอนซ่อมเสริม จัดตั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ตรงความต้องการของนักเรียน จัดกิจกรรมโฮมรูมในภาคเช้าทุกวัน วันละ 1 ชั่วโมง จัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนทุกภาคเรียน จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถพิเศษของนักเรียนอย่างหลากหลาย แนะแนวและส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัด 3.4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมให้หลากหลายสอดคล้องตามกลุ่มที่คัดกรองได้ ครูทุกคนร่วมมือร่วมใจกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน มีการติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนอย่างใกล้ชิดในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริม กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี การอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น โรคเอดส์ เรื่องเพศสัมพันธ์ ให้คำปรึกษานักเรียนเบื้องต้น บันทึกผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียน 3.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า มีการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานต่าง ๆที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อนักเรียนกรณีที่สถานศึกษาไม่สามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ มีการส่งภายในสถานศึกษาระหว่างครูที่ปรึกษากับครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครองครูห้องพยาบาล ตามกรณีปัญหาของนักเรียน มีการส่งต่อภายนอกในกรณีที่สถานศึกษาไม่สามารถแก้ไขปัญหานักเรียนได้ ชี้แจงสาเหตุในกรณีที่ต้องส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจ ผู้บริหารและครูตระหนักถึงความสำคัญของการส่งต่อในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหานักเรียนได้ ติดตามและประเมินผลการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอก

มธุรส ผุดผ่อง (2563) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 และเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำนวน 343 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแนวทาง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) องค์ประกอบด้านการคัดกรองนักเรียน 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา

5) องค์ประกอบด้านการส่งต่อนักเรียน 2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา 2.1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2.2) สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางการการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้ 3.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่าให้ดำเนินการโดยผู้บริหารและครูประชุมกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผนการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบในทุกปีการศึกษา ครูร่วมกันคิดค้นนวัตกรรมและวิธีการที่หลากหลาย ในการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในการจัดทำเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลผู้บริหารไว้วางใจและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมเสนอแนะความคิดเห็นในการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้บริหารจัดสรรปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการดำเนินงานเก็บรวบรวม ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล 3.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า ผู้บริหารและครูร่วมกันประชุมวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อให้มีเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน ครูร่วมกันดำเนินการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการคัดกรองนักเรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเรียนรู้และทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผลการคัดกรองนักเรียนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอแนะความคิดเห็นต่าง ๆ ในการดำเนินการคัดกรองนักเรียน ผู้บริหารยอมรับและเคารพในผลการดำเนินการคัดกรองนักเรียนของครู ผู้บริหารจัดสรรปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการดำเนินการคัดกรองนักเรียน 3.3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ประชุม วางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ครูร่วมกันจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษและความถนัดในแต่ละด้าน ครูพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและวิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อนามาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน ผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ครูได้มีบทบาท

สำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน ผู้บริหารจัดสรรปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการดำเนินการส่งเสริมนักเรียน 3.4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า ผู้บริหารและครูตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ประชุม วางแผนและหาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาของนักเรียน โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ครูร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครูแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและวิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อนามาปรับใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน ผู้บริหารและครูพูดคุยสร้างความเข้าใจและประสานงานกับผู้ปกครองเสมอ เพื่อให้การป้องกันและแก้ปัญหานักเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 3.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ประชุม วางแผน และหาแนวทางดำเนินการส่งต่อนักเรียน โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูที่มีความสามารถเฉพาะด้านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญ ภายในสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผู้เชี่ยวชาญภายในได้รับการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สถานศึกษาสร้างเครือข่ายในชุมชนเพื่อประสานงานส่งต่อนักเรียนที่มีมีปัญหาให้ได้รับการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกผู้บริหาร ครูและผู้เชี่ยวชาญเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารและครูไว้วางใจในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารและครูติดตามนักเรียนที่ผ่านการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญแล้วอย่างใกล้ชิด และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจัดสรรปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการดำเนินการส่งต่อนักเรียน

อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว และอังคณา เหมะรักษ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา สมรรถนะ วิธีการพัฒนาสมรรถนะ และกระบวนการพัฒนาสมรรถนะของครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนา สมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะครูแนะแนว ประกอบด้วย สมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนา

สมรรถนะครูแนะแนว ประกอบด้วย การพัฒนาด้วย ตนเอง การพัฒนาด้วยองค์กร และการพัฒนาด้วยเครือข่าย องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนว ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ประเมินความต้องการ และออกแบบการพัฒนา ดำเนินการ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและสร้างเครือข่าย ขั้นตอนที่ 3 ติดตามและประเมินผล ขั้นตอนที่ 4 นำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข ส่วนผล การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารมีความเห็นว่าในการนำรูปแบบไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ใน ระดับมากที่สุด

พรวิมล กลิ่นศรีสุข (2564) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำนวน 357 คนเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) องค์ประกอบด้านการคัดกรองนักเรียน 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) องค์ประกอบด้านการส่งต่อนักเรียน 2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2.1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2.2) สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางการการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้ 3.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่าให้ดำเนินการโดยให้ครูที่ปรึกษาเก็บข้อมูลจากการจัดทำระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน ด้วยวิธีการบันทึก ประเมิน ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน สังเกต สัมภาษณ์และดำเนินการเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านความสามารถด้านการเรียน ด้านความสามารถอื่นๆ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านครอบครัวและด้านการวางแผนการศึกษาและอาชีพโดยใช้ระเบียนสะสม จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านสุขภาพจิต ด้านพฤติกรรมโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) และดำเนินการเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านเศรษฐกิจ

ของครอบครัว ด้านการคุ้มครองนักเรียน ด้านยาเสพติด ด้านเพศ ด้านความปลอดภัย โดยใช้แบบบันทึก การเยี่ยมบ้านนักเรียน จากนั้นสรุปและรายงานผลการจัดเก็บข้อมูลข้อมูลในการดำเนินการคัดกรองนักเรียนต่อไป เป็นรายบุคคลและรายห้องเรียน 3.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า ครูที่ปรึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนจากระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน จากนั้นคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาและกลุ่มพิเศษ และสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล รายห้อง 3.3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า ครูที่ปรึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมพบปะพูดคุยเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียน มีการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน จากนั้นการสรุปและประเมินผลจัดทาเอกสารเป็นหลักฐานในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง 3.4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า ครูที่ปรึกษาศึกษาผลการคัดกรองและข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อศึกษาปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และจัดกิจกรรมให้คาปรึกษาเบื้องต้น จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน จัดกิจกรรมซ่อมเสริมแก่นักเรียน การช่วยเหลือ 3.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า สถานศึกษาดำเนินการกำหนดโครงสร้างระบบการบริหารงาน และคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งต่อของสถานศึกษาให้ชัดเจน ครูที่ปรึกษาดำเนินการสรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้ที่รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือนักเรียน จากนั้นดำเนินการรายงานผลระหว่างดำเนินการและเมื่อสิ้นสุดกระบวนการช่วยเหลือนักเรียน และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษา

ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์ (2564) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 99 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNI ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย

5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) องค์ประกอบด้านการคัดกรองนักเรียน 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) องค์ประกอบด้านการส่งต่อนักเรียน 2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2.1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2.2) สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางการการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้ 3.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่าให้ดำเนินการโดย สถานศึกษามีการวิเคราะห์ ข้อมูลนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคล มีการกำหนดเกณฑ์การ จัดกลุ่มนักเรียน มีการประชุมการกำหนดเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนอย่างชัดเจน ผู้บริหารและคณะครูยอมรับข้อตกลงการจัดกลุ่มนักเรียน มีการจำแนกนักเรียน ตามเกณฑ์และเรียงลำดับการคัดกรองผู้เรียนได้มีกิจกรรม ด้านการมีคุณธรรมกำกับใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นคนมีน้ำใจ มีความสื่อสัตย์สุจริตและมีจิตอาสา 3.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า สถานศึกษามีการ รวบรวมข้อมูลด้านความสามารถของนักเรียน ข้อมูลการศึกษาและ ประวัติส่วนตัวของนักเรียน ข้อมูลด้านสุขภาพของนักเรียน ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการบันทึกและเก็บข้อมูลเป็นอย่างระบบ ชุมชนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนเห็นคุณค่าและศักยภาพของตนในการออกแบบการเรียนรู้ ผู้เรียนได้มีกิจกรรมด้าน การมีคุณธรรมกากับใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นคนมีน้ำใจ มีความสื่อสัตย์สุจริตและมีจิตอาสา ผู้เรียนสามารถเป็นผู้นาในการทำกิจกรรม 3.3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาตามกลุ่มนักเรียนที่คัดกรอง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียนสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษามีความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนสามารถส่งเสริมละพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ปลูกจิตสานึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทากิจกรรมตามความสามารถของนักเรียน ครูเป็นต้นแบบที่ดีทั้งทั้งกายวาจาและใจ 3.4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่าครูมีความเข้าใจปัญหาของผู้เรียนอย่างแท้จริง สถานศึกษามีกรช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่าง ใกล้ชิด ครูตระหนักและเห็นคุณค่าในการป้องกันและแก้ไขปัญหา การป้องกันและแก้ไข ปัญหาสอดคล้องกับลักษณะสภาพปัญหาของนักเรียน ชุมชนร่วมกับโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาของผู้เรียนอย่างแท้จริง โรงเรียนให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของนักเรียนเสมือนเป็น บุคลากรในโรงเรียนเช่นกัน ผู้ปกครองร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน การสร้าง แรงจูงใจและให้รางวัลสร้างความ

มั่นใจให้ผู้เรียน จัดการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและ ชุมชน เพื่อรับรู้ปัญหาและประเมินผลร่วมกันในการพัฒนาผู้เรียน 3.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า สถานศึกษามีการดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมี ปัญหาอย่างใกล้ชิด มีการบันทึกผลการช่วยเหลือการส่งต่อของนักเรียนทั้ง ภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน และสรุปผลการส่งต่อนักเรียนไว้เป็นหลักฐานตามระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียน โดยผู้ปกครองร่วมกับ โรงเรียนในการแก้ปัญหาและยอมรับกับการส่งต่อ จัดการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและ ผู้ปกครอง เพื่อรับรู้ปัญหาและประเมินผลร่วมกันในการพัฒนาและแก้ไขผู้เรียน

จิระนันท์ นนทะบุตร (2564) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คือ ผู้บริหารและครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 339 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) องค์ประกอบด้านการคัดกรองนักเรียน 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) องค์ประกอบด้านการส่งต่อนักเรียน 2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษา 2.1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2.2) สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนโรงเรียนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด 3) แนวทางการการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้ 3.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่าให้ดำเนินการโดยสถานศึกษามีการประชุมเพื่อวางแผนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา

ครูที่ปรึกษามีภาวะผู้นำในการเยี่ยมบ้านนักเรียนรายบุคคล และจัดทำข้อมูลการเยี่ยมบ้านของนักเรียน 100% สถานศึกษามีเครื่องมือและระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนที่ทันสมัย เป็นปัจจุบัน สามารถใช้งานและสืบค้นข้อมูลของนักเรียนได้ตลอดเวลา สถานศึกษามีโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียนรายบุคคล 100 % โดยอาศัยความร่วมมือการสนับสนุนจากชุมชน ครูที่ปรึกษาใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) กับนักเรียนทุกคน ครูที่ปรึกษาสรุปและรายงานผลการเยี่ยมบ้านต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และสะท้อนข้อมูลย้อนกลับได้ ครูที่ปรึกษาได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ สามารถเรียกดู เพื่อตรวจประวัติได้ง่ายและเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นประจำทุกปี ครูที่ปรึกษามีการศึกษา เก็บข้อมูล นักเรียนเป็นรายกรณี (Case study) ทุกครั้งที่พบนักเรียนมีปัญหา 3.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า แนวทาง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า สถานศึกษามีการประชุมครูและบุคลากร เพื่อกำหนดเกณฑ์ เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างเหมาะสมเชื่อถือได้ โดยการเรียนรู้และพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน สถานศึกษามีการประชุมครู ผู้ปกครองให้รับทราบเกี่ยวกับเกณฑ์วิธีในการคัดกรองนักเรียน เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษามีการประชุมวางแผนปฏิทิน การคัดกรองนักเรียน พร้อมทั้งจัดทำครูมือในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียนเพื่อให้ครูปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง นักเรียนทุกคนได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อการคัดกรอง และจัดกลุ่มนักเรียน โดยอยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของสถานศึกษาเป็นหลัก ครูที่ปรึกษาสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมโดยอาศัยโครงสร้างสนับสนุนชุมชนจากผู้ปกครอง เพื่อน เก็บเป็นข้อมูลในการคัดกรองและดูแลนักเรียนต่อไป ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษามีการประเมินผลและรายงานผลการคัดกรองนักเรียนในแต่ละภาคเรียน สถานศึกษามีการรายงานผลการคัดกรองนักเรียน และแจ้งให้ผู้ปกครองได้รับทราบโดยอาศัยโครงสร้างสนับสนุนชุมชน มีการรายงานสรุปผลการคัดกรองนักเรียนให้ผู้อำนวยการสถานศึกษา/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และมีการนิเทศงานและสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ ตรวจสอบได้ 3.3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่า สถานศึกษามีกิจกรรมภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามความถนัดของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษามีกิจกรรมโฮมรูม (Home room) โดยครูที่ปรึกษามีการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อนักเรียน สถานศึกษามีกิจกรรส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมที่หลากหลายด้านอาชีพกับหน่วยงานต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความสนใจของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ร่วมในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างรอบด้านสถานศึกษามีการจัดประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียนเพื่อสร้าง

วิสัยทัศน์ร่วมในการส่งเสริมนักเรียน 3.4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่าสถานศึกษามีการจัดทำโครงการ กิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาตามสารสนเทศผลการคัดกรองผู้เรียนโดยการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ครูที่ปรึกษามีภาวะผู้นำร่วมในการให้ความรู้ และสร้างความตระหนักให้นักเรียนในการแก้ไขปัญหาของตนเอง สถานศึกษามีการประสานกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาของนักเรียนในทุกภาคเรียน โดยอาศัยโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ครูที่ปรึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นรายกรณี สถานศึกษามีการจัดค่ายกิจกรรมสนับสนุนคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ครูที่ ปรึกษามีการสรุปรายงานข้อมูลการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นรายกรณีทุกภาคเรียน สถานศึกษามีการนิเทศ กำกับติดตาม และสะท้อนผลการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุกภาคเรียน 3.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แนวทางไว้ว่าครูที่ปรึกษามีการส่งต่อภายในของนักเรียนที่มีปัญหาไปยังครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือต่อไป โดยใช้เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน คณะครูเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณาข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหาเพื่อการส่งต่อภายนอก สถานศึกษามีการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือต่อไป สถานศึกษามีการติดต่อประสานงานการดำเนินงานกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สถานศึกษามีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดทั้งนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อและไม่ได้ส่งต่อทุกครั้ง โดยนิเทศงานและสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ สถานศึกษามีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ทำความเข้าใจและชี้แจงนักเรียนถึงเหตุผลและความจำเป็นในการต้องส่งต่อ สถานศึกษามีการนิเทศงานและสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ ติดตามผลและรายงานผลการดำเนินงานส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนทุกครั้ง

2. การพัฒนากลยุทธ์

ดุสิต สมศรี (2551, หน้า 199-200) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวแบบการบริหารแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทการกระจายอำนาจทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบการบริหารแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทการกระจายอำนาจทางการศึกษา ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ 1) ส่วนนำ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของตัวแบบ ลักษณะการกระจายอำนาจทางการศึกษาแนวคิดและหลักการที่นำมาใช้ในการออกแบบองค์ประกอบของตัวแบบ และเงื่อนไขในการนำตัวแบบไปใช้ 2) กระบวนการบริหารแผนยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1. การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ 2. การนำแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ และ 3.การประเมินผลแผนยุทธศาสตร์

ภูมิภัทร กลางโคตร์ (2560, หน้า 205-207) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แบบมืออาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แบบมืออาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์และ 4) กลยุทธ์

วัฒนา สายเชื้อ (2561, หน้า 194) ที่ทำการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การใช้หลักธรรมาภิบาลในงานวิชาการของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

1. กลยุทธ์การใช้หลักธรรมาภิบาลในงานวิชาการของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบคือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ โครงการ/กิจกรรม และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมในแต่ละงานวิชาการของโรงเรียนกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมี 7 ด้านๆ ละ 4 กลยุทธ์ รวม 28 กลยุทธ์

2. กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษาด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตร

3. คู่มือกลยุทธ์การใช้หลักธรรมาภิบาลในงานวิชาการของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

อภินันทิชัย แกระหัน (2562, หน้า 246-248) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 -2579) การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของการปฏิบัติงานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 - 2579) และ 2) สร้างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การกำหนดปรัชญาวิสัยทัศน์ พันธกิจองค์กร 2) การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์3) การวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการขององค์กร 4) การกำหนดทางเลือก5) การกำหนดกลยุทธ์ และ 6) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบว่ากลยุทธ์เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการและการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพของสถานศึกษา เพราะกลยุทธ์คือ การกำหนดเป้าหมายและวิธีการเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ การมีกลยุทธ์ที่ดีและเหมาะสมโดยผ่านการวิเคราะห์ภาพรวมทั้งภายในและภายนอก องค์ประกอบ

และปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะทำให้สถานศึกษามีแนวดำเนินการที่ชัดเจน มีเป้าหมายที่แน่นอนและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, (2560: 198-201) ได้ศึกษาการจัดทำกลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์ 1 กลยุทธ์การพัฒนาสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์รองกลยุทธ์ 2 กลยุทธ์การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์ 3 กลยุทธ์การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์รอง และกลยุทธ์ 5 กลยุทธ์การวัดผลและประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์รอง สำหรับกลยุทธ์ 2 กลยุทธ์การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของงานวิจัยนี้ได้สังเคราะห์ กลยุทธ์รองไว้ประกอบด้วย กลยุทธ์การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์และแผนอื่นๆ ในการประเมินคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เป็นเพราะว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การประกันคุณภาพการศึกษาต้องมีระบบหลักเกณฑ์และวิธีการเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาโดยเน้นความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาตามภารกิจที่สถานศึกษาต้องจัดให้งานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและต้องมีความชัดเจนโดยทุกเรื่องโดยใช้วงจรคุณภาพที่เรียกว่า PDCA กล่าวคือ ต้องมีการร่วมกันวางแผนมีการร่วมกันปฏิบัติตามแผนมีการร่วมกันตรวจสอบและมีการร่วมกันปรับปรุงจนครบวงจร ตั้งแต่วงจรการเรียนรู้ของผู้เรียน วงจรการสอนของครู วงจรการบริหารของผู้บริหาร วงจรการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา และวงจรการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย และสถานศึกษาต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำ ศึกษาการนำเสนอกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบเรียนรวม พบว่า กลยุทธ์สนับสนุนโรงเรียนพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์และแผนอื่น ๆ ในการประเมินคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกและ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จันทร เพชรบูรณ์, (2560: 74-76) ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2 ผลการศึกษาพบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีการปฏิบัติตามแนวทาง

ที่กำหนดได้อย่างชัดเจน ประเด็นที่เป็นปัญหาคือ ด้านการจัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ในประเด็นการกำกับ ติดตามการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไม่เป็นไปตามแผนและไม่เป็นระบบ ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สำคัญมี 3 ประการได้แก่ 1) การพัฒนาผู้บริหารและครูให้เห็นความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารและครูดำเนินการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยถือเป็นวัฒนธรรมองค์การ 3) การดำเนินการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน คู่มือ/แนวปฏิบัติในการปฏิบัติงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2 ได้ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์และตัวชี้วัด ดังนี้ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การจัดปัจจัยการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลยุทธ์ ได้แก่ 1) เพิ่มศักยภาพของบุคลากรในด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและภาระงานที่รับผิดชอบ (SO) มี 4 ตัวชี้วัด 2) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การประกันคุณภาพภายในโดยใช้เทคโนโลยี (ST) มี 4 ตัวชี้วัด ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการประกันคุณภาพภายใสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลยุทธ์ ได้แก่ 1) เพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน (SO) มี 21 ตัวชี้วัด 2) ปรับวิธีการทำงานโดยเชื่อมโยงงานประจำกับงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (WO) มี 6ตัวชี้วัด 3) ปรับปรุงกระบวนการประเมินผลระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน(WO) มี 4 ตัวชี้วัด ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมกำกับติดตามและประเมินสถานศึกษาตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลยุทธ์ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการติดตาม ประเมินผลปัจจัย และกระบวนการดำเนินการระบบประกันคุณภาพภายใน (WT) มี 5 ตัวชี้วัด 2) พัฒนางานตามภารกิจของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน อย่างต่อเนื่องเป็นวัฒนธรรมองค์การ (WT) มี 2 ตัวชี้วัด

สิริมา เปียอยู่, (2561: 261) ได้ศึกษาวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการศึกษาพบองค์ประกอบของการจัดทำกลยุทธ์ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น มี 11 กลยุทธ์ประกอบด้วย 1) พัฒนาศักยภาพนักเรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ 2) พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลโลกให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 3) ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษสู่การแข่งขันระดับสากล 4) พัฒนาระบบและกลไกการบริหารหลักสูตรสู่ความเป็นมาตรฐานสากล 5) สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่เน้นความเป็นสากลให้กับนักเรียน 6) พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการใช้ภาษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ 7) เร่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูในการเสริมสร้างศักยภาพ

ความเป็นพลโลกให้กับนักเรียน 8) เสริมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพครูให้ได้ตามมาตรฐานสากล9) พัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนให้เทียบเคียงมาตรฐานสากล 10) สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศ 11) สนับสนุนผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีสารสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียน

แดนไพร สีมาคาม (2564) ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าดัชนีของความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.302 (PNImodified = 0.302) เรียงตามลำดับความ ต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการส่งต่อ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล ตามลำดับ 2. กลยุทธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิผล สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 12 พันธกิจ 12 เป้าประสงค์ 12 กลยุทธ์ 59 โครงการ/กิจกรรม และ 76 ตัวชี้วัดความสำเร็จ 3. กลยุทธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิผล สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. คู่มือการใช้กลยุทธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมี ประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

นัฏพันธ์ ดิศเจริญ. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า มีการร่วมประชุมหารือกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารระ บบดูแลนักเรียน 2) การพัฒนากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ 9 กลยุทธ์ตัวชี้วัด 19 ตัวชี้วัด และมาตรการ 32 มาตรการ 3) การประเมินกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า กลยุทธ์ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องในระดับมาก มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้ในระดับมาก และมากที่สุด

ต่อศักดิ์ บุญเสือ, พัชรี เมืองสอง และประชารัฐ วงศ์ขำ (2568) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า1. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 3ประกอบด้วย 5 ด้าน มีการปฏิบัติระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทาง คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เช่น สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษของนักเรียนอย่างเป็นระบบด้านการคัดกรองนักเรียน เช่น สถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เช่น สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา เช่น สถานศึกษามีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด และด้านการส่งต่อนักเรียน เช่น สถานศึกษาส่งต่อนักเรียนให้ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องรวดเร็วและความยั่งยืน

จันทิรา ชีทอง และประภัสสร สมสถาน (2568) แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านศรีพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.10, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (ค่าเฉลี่ย 4.18, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58) ซึ่งสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะชีวิต การแนะแนวอาชีพ และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในขณะที่ ด้านการส่งต่อนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 4.00, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69) แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอกแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ การใช้แบบประเมินพฤติกรรมในการคัดกรอง การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและแนะแนวอาชีพ การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างเป็นระบบ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการส่งต่อนักเรียน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อนัญญา คงมงคล และเจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม (2567) สภาพ ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมากและปัญหาการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางสำหรับแนวทางการพัฒนาใช้กระบวนการวงจรบริหารงานคุณภาพดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรจัดการประชุมวางแผน แต่งตั้งกรรมการนิเทศติดตาม ประเมินกิจกรรมมาปรับปรุง แก้ไขพัฒนา จุดด้อย จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรวางแผนการจัดทำเครื่องมือ สื่อ นวัตกรรม ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมเก็บข้อมูลเป็นความลับ 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนควรวางแผนระยะเวลาการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ประสานความร่วมมือผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องหน่วยงานต่างๆ เพื่อระดมทรัพยากรคน งบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมให้มีความหลากหลาย 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ควรประชุมวางแผน ตรวจสอบ นิเทศ ติดตาม สรุปผล หากพบปัญหาควรวางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งและ 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน ควรสร้างความตระหนักให้ความรู้ คำแนะนำ วิธีการดำเนินการแก่ครู จัดทำเครื่องมือการส่งต่อตามขั้นตอนให้สอดคล้องตามมาตรฐานและแผนที่กำหนดไว้ หากเกิดปัญหาให้หาสาเหตุของปัญหาแล้วหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

วีรยุทธ ชูมา, ทินกร ชอัมพงษ์ และนันธวัช นุนารถ (2567). การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อทำการทดสอบรายคู่ พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อปัญหาสูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 5 -10 ปี และผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 5 -10 ปี ความคิดเห็นต่อปัญหา สูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี

วิไล รัตนทิพย์, และชัยยุทธ ศิริสุทธิ์. (2562). ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. กลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ 9 กลยุทธ์ 44 มาตรการ 58 ตัวชี้วัด ประเด็นกลยุทธ์มีดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มขีดความสามารถการจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล กลยุทธ์ที่ 3 ปรับปรุงแก้ไขกลไกการวางแผนจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาทักษะกระบวนการร่วมผสานเครือข่ายติดตามนักเรียน กลยุทธ์ที่ 5 สนับสนุนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน กลยุทธ์ที่ 6 เสริมสร้างทักษะบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถการป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน กลยุทธ์ที่ 7 การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลยุทธ์ที่ 8 รณรงค์และส่งเสริมการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่ 9 กำหนดนโยบายขยายขีดความสามารถการส่งต่อนักเรียนอย่างเป็นระบบ และการประเมิน ตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมความเป็นไปได้สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริงจนประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. Studen Support Sytems

Walton (2007) ได้ศึกษาการศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาระดับผลคะแนนในแบบทดสอบตามมาตรฐานของรัฐซึ่งใช้ในโรงเรียนประจำอำเภอผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุมซึ่งตั้งอยู่ในเขต 8 พื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติ ทั้งนี้เมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนทั้งหมดในอำเภอก็พบว่า รายวิชาที่มีระดับคะแนนผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นคือวิชาการอ่าน และวิชาคณิตศาสตร์ แต่เมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจากตัวแปรด้านเพศก็พบว่า นักเรียนชายในกลุ่มทดลองมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นในวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติโดยมีการระบุว่า นักเรียนที่เป็นชนชาติคอเคเซียนสามารถทำคะแนนได้สูงขึ้นในวิชาด้านการอ่าน และคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นในวิชาด้านภาษา และพบว่า นักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นในวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยยังพบว่า จำนวนครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองคิดเป็นร้อยละ 74 พึงพอใจที่โรงเรียนของพวกเขาใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และคิดว่าน่าจะมีการเสนอแนะให้โรงเรียนอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้นำไปใช้ในโรงเรียนของตนเองด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มควบคุมคิดเป็นร้อยละ 81 กล่าวด้วยความมั่นใจว่าพวกเขารู้ว่ามีโรงเรียนใดบ้างที่ไม่ได้ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและควรทำการทดสอบปัจจัย

ที่ เกี่ยวข้อง คือ ระดับการผ่านการรับรองคุณสมบัติของครู ประสบการณ์ด้านการสอน การอบรมในทีม สนับสนุนครู และการฝึกอบรมการใช้กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอน

Williams (2008) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบริหารจัดการองค์กรและการรับรู้ด้านทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างส่วนเชื่อมต่อกับเรื่องสุขภาพของเยาวชน การวิจัยเชิงบรรยายแบบกรณีศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่ออธิบายความแตกต่างของแต่ละโมเดลที่ใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเพื่อสำรวจว่า โครงสร้างด้านการบริหารจัดการองค์กรแบบที่ขาดหายไป วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในส่วนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในการบริหารงานโรงเรียนจากภายนอก จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กลยุทธ์แบบเน้นกรณีศึกษาในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในหลาย ๆ กรณี ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างในพฤติกรรมด้านการเชื่อมต่อองค์ประกอบย่อยในแต่ละโมเดลและพบว่าความแตกต่างนี้มีความเด่นชัดที่สุดในการบริหารกระบวนการด้านการติดตามผลและยังมีผลกระทบต่อนักเรียนที่รับบริการจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอีกด้วย

Biddle (2009) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงฆ่าตัวตาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นผลเนื่องมาจากการมีความคิดฆ่าตัวตาย การแสดงท่าทางหรือพยายามที่จะละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ลดลง รวมทั้งระดับการถูกสั่งพักการเรียนทดลอง จากการรายงานของนักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาการคิดฆ่าตัวตายและปัญหาอื่น ๆ ทำให้สามารถทำนายรูปแบบการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์เพื่อการรักษาตนเองก็ได้ และพบว่ารูปแบบการบริการที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติสูงขึ้น

Watson-Davis (2011) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความเข้าใจของครูในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จุดมุ่งหมายของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อทดสอบความเข้าใจเบื้องต้นของครูและประสบการณ์ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความเข้าใจของครูในระบบดูแลนักเรียน และนักเรียนได้รับผลอย่างไรซึ่งผลสรุปบ่งชี้ถึงความจำเป็นในการสนับสนุนระบบสำหรับครูและนักเรียน เพื่อให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในทุกระดับ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่ำ โรงเรียนในตำบลท้องถิ่น ในเมืองลอสแองเจิลลิส ถูกสุ่มเลือกให้มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งความเข้าใจของครูสนองต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบการณ์ของครูในระบบดูแล และความจำเป็นของระบบที่สนับสนุนการเจริญเติบโตของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า 34% ของผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในระบบและ 81.5% เห็นว่ามีความจำเป็นต้องแจ้งครูเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนในระบบดูแล 81% มีความเชื่อว่าโรงเรียนไม่ได้

มีนักเรียนอยู่ในระบบดูแลและ 93% มีความเชื่อว่าต้องได้รับการสนับสนุนพัฒนาในอาชีพครูในพื้นที่เกี่ยวกับวิชาการ สังคมและอารมณ์ เพื่อให้เกิดผลออกมาสู่ตัวนักเรียน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศและผลการวิจัยต่างประเทศในการพัฒนาการดำเนินงาน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานยังไม่เหมาะสม เพราะไม่เข้าใจระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน และขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

ดังนั้นการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่มีบทบาทในการดูแล พัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนได้อย่างถูกต้อง การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีความชัดเจนและมีแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จะทำให้ครูประจำชั้นสามารถคัดกรองนักเรียนในระดับชั้นได้ว่า นักเรียนที่มีปัญหากลุ่มเสี่ยง นักเรียนที่ควรได้รับการส่งเสริม และนักเรียนที่ควรได้รับการแก้ไขพฤติกรรม 2) การคัดกรองนักเรียน โดยการใช้เครื่องในการคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนในระดับต่าง ๆ 3) การส่งเสริมนักเรียนเป็นการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในด้านต่าง ๆ 4) การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยการวางแนวทางเพื่อการป้องกันปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาในแต่ละด้านที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ตลอดถึงการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียน 5) การส่งต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานักเรียน ที่ควรได้รับการแก้ไขโดยมีเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญามีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเฉพาะครูและบุคลากรในโรงเรียน เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เจริญงอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมในอนาคตต่อไป

2. Strategic Development

Grinshtain and Gibton, (2018: 2-17) ศึกษากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับที่ไม่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสถานศึกษาที่บริหารโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำความเข้าใจการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศอิสราเอลในโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและที่ไม่ใช่ในแง่ของการใช้อำนาจการบริหารและความรับผิดชอบของผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารทั้งสองกลุ่มใช้อำนาจและความรับผิดชอบต่างกันในสามกลยุทธ์หลัก คือ การมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Active)การมีส่วนร่วมบ้าง (Partly active) และการวางเฉย (Passive) นอกจากนี้งานวิจัยยังพบว่า ผู้บริหารควรทำความกระจ่างในขอบเขตของอำนาจและความรับผิดชอบ และมียุทธศาสตร์ในการลดความตึงเครียดให้ได้เมื่อมีความขัดแย้งหรือไม่เข้าใจเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

Mahfouz, (2018: 602-619) ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์และการพัฒนาทักษะเชิงวุฒิภาวะทางสังคมของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่ผู้บริหารใช้พัฒนาตนเองคือ การสะท้อนประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน และการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทักษะเหล่านี้จะส่งผลต่อการตระหนักรับรู้ต่อตนเอง การบริหารตนเอง และความเข้าใจในตนเองมากขึ้น

Orosy and Kilgore, (2020: 3-16) ศึกษากลยุทธ์ในการดึงดูดนักศึกษาสูงวัย และมีประสบการณ์เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยการใช้แบรนด์เทคนิค พบว่า สถาบันที่ประกาศรับสมัครโดยใช้จุดเด่นหรือแบรนด์ของสถาบัน จะดึงดูดผู้สมัครเข้าศึกษามากกว่าสถาบันที่ไม่ใช้ นอกจากนี้สถาบันที่ใช้ความสำเร็จในการดำเนินงานตามพันธกิจ และการสื่อสารหลายช่องทางจะประสบผลสำเร็จในการดึงดูดผู้สนใจเข้าศึกษามากกว่า อย่างไรก็ตามสถาบันอุดมศึกษายังล้าหลังในการใช้แบรนด์เทคนิคกว่าองค์การทางธุรกิจ

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นของการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.1 ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3 ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

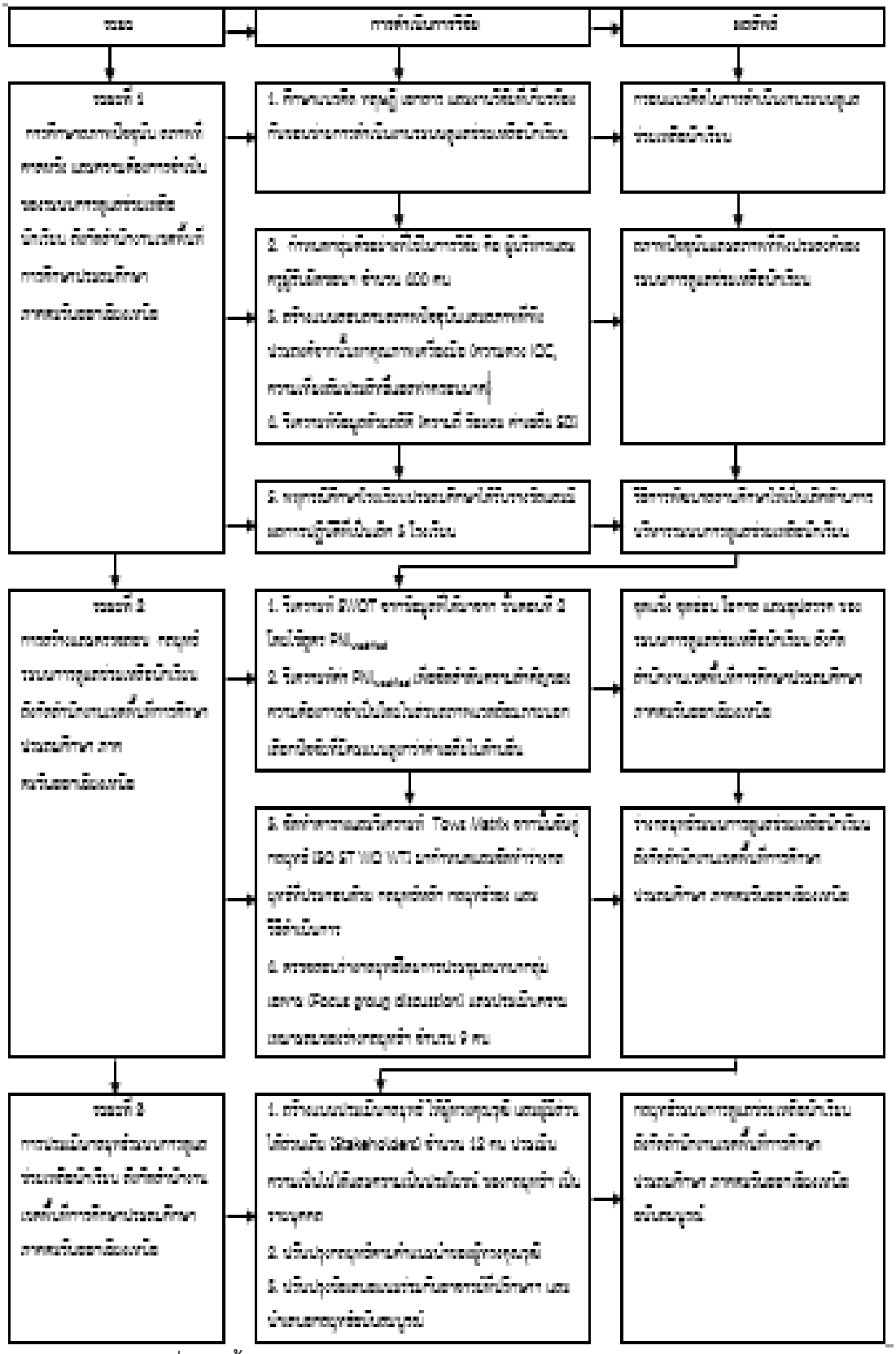

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.1 ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในระยะนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้น คือ การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาได้รับรางวัลและมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 โรงเรียน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ คือ เอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา มีขอบข่ายการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีขอบเขตเนื้อหาตามขอบข่ายและภารกิจการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559), สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการสำรวจความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูรับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 24,606 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 12,303 คน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 12,303 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567, เว็บไซต์)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาด

กลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (Yamane, 1976, p.1088, อ้างถึงใน วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 192) ได้กลุ่มตัวอย่าง 394 ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 200 คน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 200 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 47) มีรายละเอียดตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 แบ่งกลุ่มจังหวัดโดยจำแนกตามพื้นที่ภูมิภาค ได้แก่ 1) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ได้แก่ จังหวัดหนองคาย บึงกาฬ เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู 2) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ได้แก่ จังหวัดนครพนม มุกดาหาร สกลนคร 3) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ 4) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ 5) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 อำนาจเจริญ ศรีษะเกษ ยโสธร อุบลราชธานี

2.2 ใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก กลุ่มละ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ตั้งอยู่ใน 5 กลุ่ม ดังนั้น จะได้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 10 สำนักงานเขต ได้แก่

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1
3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เขต 1
5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
7) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4
8) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3
9) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
10) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

2.3 ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากใช้โรงเรียนประถมศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 10 แห่ง โรงเรียน ดังนั้นจะได้โรงเรียน จำนวน 200 โรงเรียน

2.4 เลือกแบบเจาะจง ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 200 คน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 200 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน รายละเอียดดังปรากฏตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	สพป.	เขตพื้นที่	จำนวนโรงเรียนประถมศึกษา	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
				ผู้บริหารโรงเรียน	ครูผู้รับผิดชอบระบบดูแล	รวม	ผู้บริหารโรงเรียน	ครูผู้รับผิดชอบระบบดูแล	รวม
1	เลย	2	152	152	152	304	17	17	34
2	หนองบัวลำภู	2	102	102	102	204	15	15	30
3	นครพนม	2	181	181	181	362	20	20	40
4	มุกดาหาร	1	246	246	246	492	26	26	52
5	มหาสารคาม	3	145	145	145	290	17	17	34
6	กาฬสินธุ์	1	164	164	164	328	18	18	36
7	บุรีรัมย์	4	191	191	191	382	23	23	46
8	ชัยภูมิ	3	190	190	190	380	23	23	46
9	ศรีษะเกษ	4	209	209	209	418	23	23	46
10	ยโสธร	2	183	183	183	366	18	18	36
รวมทั้งสิ้น			**1,763**	**1,763**	**1,763**	**3,436**	**200**	**200**	**400**

3. สร้างแบบสอบถามเพื่อการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากการสืบค้นสารสนเทศ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม องค์ประกอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากนั้นนำมาสังเคราะห์และบูรณาการเพื่อกำหนดเป็นข้อคำถามใน แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

3.2 ลักษณะแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะแบบสอบถามเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List) สอบถาม 8 ข้อได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ ขนาดของโรงเรียน จังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่โรงเรียนตั้งอยู่

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating Scale) จำนวน 50 ข้อ โดยกำหนดความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพปัจจุบัน”

ระดับคะแนน 5 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่ตรงกับความเป็นจริงในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่ตรงกับความเป็นจริงในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่ตรงกับความเป็นจริงในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่ตรงกับความเป็นจริงในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่ตรงกับความเป็นจริงในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพที่คาดหวัง”

ระดับคะแนน 5 หมายถึง สภาพที่คาดหวังในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง สภาพที่คาดหวังในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง สภาพที่คาดหวังในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง สภาพที่คาดหวังในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง สภาพที่คาดหวังในระดับน้อยที่สุด

3.3 ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง ดังนี้

1) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหา ความถูกต้อง ชัดเจนของภาษา จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาและการบริหารการศึกษา และเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Structure Validity) โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือพร้อมแนบแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิในระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้ทรงวุฒิได้ตรวจสอบพิจารณา จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามที่จะใช้ในเครื่องมือการวิจัยกับวัตถุประสงค์หรือนิยามปฏิบัติการ (IOC : Index of Item – Objective Congruence) โดยนำเอาคะแนนที่ได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนในข้อคำถามข้อนั้น รวมเข้าด้วยกันแล้วหารด้วยจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด ซึ่งมีสูตรดังนี้ (พิศิษฐ ตัณฑวณิช และพนา จินดาศร, 2561: 3-12)

$$I_k = \frac{\sum_{j=1}^{n} X_{jk}}{n}$$

เมื่อ Ik แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถามข้อที่ k

∑n j=1 Xjk แทน ผลรวมคะแนนการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด (คนที่ j ถึงคนที่ n)

n แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด

โดยมีการกำหนดคะแนนที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ดังนี้

+1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือนิยามปฏิบัติการ

-1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือนิยามปฏิบัติการ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือนิยามปฏิบัติการ

จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีผลตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Structure Validity) ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ขึ้นไปจึงใช้ได้ สรุปได้ว่า ทุกข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถนำไปใช้สร้างเครื่องมือการวิจัยได้ และผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามที่จะใช้ในเครื่องมือการวิจัยให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับ (Reliability) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากทรงคุณวุฒิและได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลอง (Try Out) กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 จำนวน 30 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์กรอกแบบสอบถามเพื่อหาความเชื่อมั่นทางออนไลน์ จากนั้นจึงนำมาคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อและหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) สำหรับงานวิจัยนี้มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.970 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538) ซึ่งหาได้จากสูตร

$$\alpha = \frac{n}{n-1}\left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_x^2}\right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อคำถาม

S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

Sx^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการโดย

4.1 ขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง ไปยังผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

4.2 การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และส่งแบบสอบถามออนไลน์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 ชุด ครูรับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 1 ชุด ซึ่งเอกสารดังกล่าว ได้แจ้ง QR-Code หรือ URL ที่เป็นช่องทางการเข้าถึงแบบสอบถามออนไลน์

4.3 ในกรณีที่ไม่ได้แบบสอบถามคืน ผู้วิจัยติดตามด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ติดตามด้วยตนเอง สอบถามทางโทรศัพท์ ติดตามผ่านกลุ่มงานนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

5.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าความถี่และค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5.2 ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวังในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีมีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวังในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวังในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวังในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวังในระดับน้อยที่สุด

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ขั้นที่ 1.3 พหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี พ.ศ. 2566-2567 ระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาค จำนวน 3 โรงเรียน

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 3 คน ครูประจำชั้น จำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน และนักเรียนจำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 15 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี พ.ศ. 2566-2567 ระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาค จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ คือ

1.1 โรงเรียนทุ่งธาตุท่าลี่ดอนกลางสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 รางวัลระดับยอดเยี่ยมลำดับที่ 1 ประเภทสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก ประจำปี พ.ศ. 2567 ระดับภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2 โรงเรียนบ้านขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 รางวัลระดับยอดเยี่ยมลำดับที่ 1 ประเภทสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดกลาง ประจำปี พ.ศ. 2566 ระดับภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 รางวัลระดับยอดเยี่ยมรางวัลระดับยอดเยี่ยมลำดับที่ 1ประเภทสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดใหญ่ ประจำปี พ.ศ. 2566 ระดับภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews) เกี่ยวกับกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาการสัมภาษณ์เป็นแบบปลายเปิด ประเด็นการสัมภาษณ์เป็นคำถามที่เตรียมสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นคำถามนำที่มิได้ปิดกั้นความคิดในการสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive interview) ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระในทุกประเด็นคำถาม แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยสองส่วนคือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นในการบันทึกผลการสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง โดยผู้วิจัยขอนัดหมายโรงเรียนล่วงหน้า

ประมาณ 1 สัปดาห์ ก่อนการดำเนินการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์โรงเรียนละ 1 วัน และนำผลการสัมภาษณ์มารวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหาและนำผลที่ได้มาใช้ประกอบการสร้างกลยุทธ์การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 ระยะที่ 2 เพื่อสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการใน 3 ขั้น คือ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ใช้เทคนิค SWOT จัดทำตารางวิเคราะห์ค่า $PNI_{Modified}$ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น จัดทำตารางและวิเคราะห์ Tows Matrix จากนั้นจับคู่กลยุทธ์ (SO ST WO WT) มากำหนดและจัดทำร่างกลยุทธ์ที่ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ และจัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารระบบการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และตรวจสอบร่างกลยุทธ์โดยการประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) จำนวน 9 คน และปรับปรุงร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ใช้เทคนิค SWOT

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็น ที่ได้จากระยะที่ 1 มาทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ได้จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

2.1 นำค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาวิเคราะห์ค่า ความต้องการจำเป็น Modified Priority Need Index (PNImodified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$PNImodified = \frac{I - D}{D}$$

เมื่อ PNI หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

2.2 วิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นจากการวิเคราะห์ ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง หาค่าเฉลี่ย $PNI_{modified}$ ของสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก จัดกลุ่มค่าความต้องการจำเป็น ออกเป็น 2 กลุ่ม แยกสภาพแวดล้อมภายในและสภาพภายนอก

2.3 สภาพแวดล้อมภายใน ที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำผลการจัดกลุ่มค่าความต้องการจำเป็นมากำหนดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โดยการแปลค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีความต้องการจำเป็น กำหนดให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยเป็นจุดแข็ง ค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นจุดอ่อน

2.4 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำผลการจัดกลุ่มค่าความต้องการจำเป็นมากำหนด เป็นโอกาส และภาวะคุกคาม โดยการแปลค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีความต้องการจำเป็น กำหนดให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยเป็นโอกาส ค่าที่สูง กว่าค่าเฉลี่ยเป็นอุปสรรค

3. พัฒนากลยุทธ์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

3.1 ร่างกลยุทธ์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉบับที่ 1 โดยดำเนินการดังนี้

1) จัดทำตาราง TOWS matrix

2) นำ SWOT ที่วิเคราะห์มาใส่ลงในตาราง TOWS โดยเรียงค่าดัชนี $PNI_{mmodifed}$ ของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคาม

3) ดำเนินการจับคู่ระหว่างสภาพแวดล้อมภายใน กับสภาพแวดล้อมภายนอก ดังนี้

3.1) จับคู่จุดอ่อน-ภาวะคุกคาม (WT) เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy) โดยพยายามลดจุดอ่อน หลีกภัยภาวะคุกคาม และหาแนวทางดำเนินการที่จะทำให้โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

3.2) จับคู่จุดอ่อน-โอกาส (WO) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพลิกตัว (Turna Oriented Strategy) โดยแก้ไขจุดอ่อนและนำโอกาสที่เปิดให้มาทำประโยชน์อย่างเต็มที

3.3) จับคู่จุดแข็ง-ภาวะคุกคาม (ST) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ขยายขอบชายกิจการ

(Diversification Strategy) โดยใช้ประโยชน์จากจุดแข็ง หลีกภัยภาวะคุกคามและหาแนวทางดำเนินการที่จะทำให้โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

3.4) จับคู่จุดแข็ง-โอกาส (SO) เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategy) โดยนำจุดแข็งที่มีมาเสริมสร้างและนำโอกาสที่เปิดให้มาทำประโยชน์อย่างเต็มที่

4) เลือกเฉพาะกลยุทธ์ที่มีสภาพแวดล้อมภายในเป็นจุดอ่อน (W) มากำหนดเป็นร่างกลยุทธ์เพื่อให้เป็นแนวทางเชิงรุกในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5) ร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 2.2 จัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารระบบการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. นำข้อมูลที่ได้จากขั้น 2.1 มาร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใส่ค่าน้ำหนัก ค่าคะแนนของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อหาค่าตำแหน่งทางกลยุทธ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจัดทำร่างกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส และภาวะคุกคาม) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) ตำแหน่งทางกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ ปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. นำเสนอร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำสู่การจัดประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะต่อไป

ขั้นที่ 2.3 ตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3.1 การตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำกลยุทธ์ที่ได้จากขั้นที่ 2.2 มาสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยใช้หลักการเลือกผู้เข้าร่วมสัมมนาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เน้นที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการพัฒนากลยุทธ์ จำนวน 9 คน ดังนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารระดับนโยบาย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกขึ้นไปด้านการบริหารการศึกษา นโยบายการศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ดำรงตำแหน่งระดับผู้อำนวยการสำนัก/กอง หรือเทียบเท่าในกระทรวงศึกษาธิการ มีประสบการณ์ในการกำหนดนโยบายหรือขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่น้อยกว่า 3 ปี เป็นหรือเคยเป็นคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชาติ มีผลงานทางวิชาการหรือผลงานเชิงนโยบายเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 2 คน

1.2 ผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปด้านการบริหารการศึกษา และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาหรือรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารงานในเขตพื้นที่การศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานด้านการส่งเสริมสนับสนุน หรือพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นรูปธรรมเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบมีโรงเรียนต้นแบบหรือโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 2 คน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปด้านการบริหารการศึกษา และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี โรงเรียนได้รับรางวัลหรือเป็นต้นแบบด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 2 คน

1.4 อาจารย์มหาวิทยาลัย สังกัดมหาวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาที่เกี่ยวข้อง และมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ มีประสบการณ์ในการสอนหรือวิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่น้อยกว่า 3 ปี มีผลงานวิจัย บทความวิชาการ หรือตำราที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เคยเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หรือกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 2 คน

1.5 ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ในการนิเทศ ติดตามงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานวิจัย คู่มือ หรือเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นหรือเคยเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีส่วนร่วมในการพัฒนาเครื่องมือหรือรูปแบบการนิเทศระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นคำถามในประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ ระบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Zoom ในการประชุม และแบบจดบันทึกข้อมูลสำหรับผู้จดบันทึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ

2.2 กำหนดบุคลากรในคณะทำงานการจัดการประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้ดำเนินการ (Moderator) เป็นผู้นำการสนทนาให้เป็นไปตามประเด็นหรือแนวคำถามที่ตั้งไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ลึกซึ้งและตรงประเด็น 2) ผู้จดบันทึกคำสนทนา (Note taker) เป็นผู้จดบันทึกการสนทนา โดยจดทุกคำพูดและจดอากัปกิริยาท่าทางของผู้ร่วมสนทนา

2.3 แนวทางการประชุม

1) ผู้วิจัยนำเสนอแนวคิด ที่มา และความสำคัญให้ผู้ร่วมประชุมเห็นความเป็นมาของการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนการวิจัยและผลจากการศึกษา 3 วิธี ได้แก่ 1) ผลการวิเคราะห์เอกสารเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ กรอบแนวคิดในการพัฒนากลยุทธ์ และประเด็นในการพัฒนากล

ยุทธ์ 2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็น 3) ผลการศึกษาพหุกรณี พร้อมทั้งเอกสารประกอบการประชุมเสนอต่อกลุ่มที่เข้าร่วมสัมมนา

2) ผู้วิจัยนำเสนอร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งเอกสาร ประกอบการประชุมเสนอต่อกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

3) ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้การสะท้อนคิด วิพากษ์ วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะในการสรุปผลตามประเด็นข้อ 1) และร่างกลยุทธ์ข้อ 2)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัย จัดเตรียมระบบออนไลน์ Application Zoom Meeting ในการเก็บข้อมูลรายละเอียดของการประชุม คำตอบที่เกิดจากแลกเปลี่ยนและการ รวมถึงการสะท้อนคิด วิพากษ์ วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะ ตามข้อ 3) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากเอกสารบันทึก การประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะของผู้จดบันทึก และเอกสารจากการถอดข้อความจากเครื่องบันทึกผ่านแอปพลิชัน Zoom โดยสรุป ใจความจากเอกสาร ความถี่ของคำและเนื้อหา

5. ปรับปรุงร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นตอนนี้เป็นการนำร่างกลยุทธ์ ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีการประชุม สนทนากลุ่มเฉพาะ มาปรับปรุงกลยุทธ์ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะเพื่อจะได้นำกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3.2 การประเมินความเหมาะสม ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำร่างกลยุทธ์ที่ได้จากขั้นที่ 2.3.1 มาสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดิม จำนวน 9 คน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดทำแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามประเด็นกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ภายใต้คำปรึกษาแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และขอให้ผู้ตอบแบบประเมินให้ความคิดเห็น รายละเอียดดังนี้

1.1 องค์ประกอบของแบบประเมินกลยุทธ์ในการพิจารณาเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่ 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง และ 34 วิธีดำเนินการ

1.2 ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนในการตอบแบบประเมินกลยุทธ์ ใช้หลักในการตรวจประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.3 ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำกลยุทธ์ที่ได้จากระยะที่ 2 มาสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์และครูที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 12 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

1.1 ผู้บริหารการศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปด้านการบริหารการศึกษา และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาหรือรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสบการณ์ในการบริหารงานในเขตพื้นที่การศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี มีความรู้และประสบการณ์ในการกำกับ ติดตาม ส่งเสริมหรือพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นหรือเคยเป็นคณะกรรมการเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปด้านการบริหารการศึกษา และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน โรงเรียนมีผลการดำเนินงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นรูปธรรม จำนวน 4 คน

1.3 ศึกษานิเทศก์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปด้านการศึกษา มีประสบการณ์การสอนหรือทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาหรือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่น้อยกว่า 3 ปี มีผลงานวิจัย บทความวิชาการ หรือตำราที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาหรือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาหรือพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่สถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษา จำนวน 2 คน

1.4 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปด้านการศึกษา จิตวิทยา การแนะแนว หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง เป็นครูประจำการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหรือได้รับมอบหมายให้เป็นครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือตำแหน่งอื่นที่รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยตรง มีผลงานดีเด่นหรือเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือเคยได้รับรางวัลเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดทำแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามประเด็นกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ภายใต้คำปรึกษาแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และขอให้ผู้ตอบแบบประเมินให้ความคิดเห็นรายละเอียดดังนี้

2.1 องค์ประกอบของแบบประเมินกลยุทธ์ในการพิจารณาเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่ 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง และ 34 วิธีดำเนินการ

2.2 ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนในการตอบแบบประเมินกลยุทธ์ ใช้หลักในการตรวจประเมิน 2 ประเด็น คือ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวมรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการโดย

3.1 ขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ศรีล้านช้าง ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 12 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

3.2 การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นทั้งรูปแบบเอกสารที่ดำเนินการจัดส่งด้วยในระบบแบบออนไลน์

3.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลการประเมินกลยุทธ์ที่ตอบกลับมาทางระบบออนไลน์ ผลปรากฏว่า ผู้วิจัยได้รับการตอบกลับแบบประเมินทางออนไลน์ จำนวน 12 ฉบับ และเป็นแบบประเมินที่ได้รับการตอบกลับอย่างสมบูรณ์ จำนวน 12 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1 ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าความถี่และค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.2 ข้อมูลตอนที่ 2 ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประเมินมาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ฯ ที่ได้รับการตอบกลับ และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น สรุปเป็นกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.4 เกณฑ์ในการตัดสินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

มหามกุฏราชวิทยาลัย

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. เพื่อสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. เพื่อประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods) ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาได้รับรางวัลและมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 โรงเรียน การศึกษาความต้องการจำเป็น การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ผลการประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.1 ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในระยะนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการใน 3 ขั้น คือ การศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาได้รับรางวัลและมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 โรงเรียน

ขั้นที่ 1.1 การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559), สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ ตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามเอกสารและงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) และสันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) โดยมีข้อค้นพบแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนควรมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน พัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการเก็บข้อมูล ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการรู้จักนักเรียน มีระบบจัดเก็บข้อมูลที่ปลอดภัยและเข้าถึงได้ง่าย โดยความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการดูแลอย่างทั่วถึงและเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนรายบุคคล

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า การคัดกรองนักเรียนต้องอาศัยเกณฑ์ที่ชัดเจน ครอบคลุมหลายมิติ เช่น การเรียน สุขภาพ พฤติกรรม และครอบครัว โดยมีการอบรมครูให้ใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง มีคณะกรรมการร่วมวิเคราะห์ผลการคัดกรอง และจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อวางแผนดูแลต่อได้อย่างตรงจุด พร้อมระบบการเก็บข้อมูลที่ปลอดภัย การแจ้งผลที่เหมาะสม และความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบว่า โรงเรียนควรมีแผนงานและโครงการที่ครอบคลุมกลุ่มนักเรียนทุกระดับ โดยจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต จริยธรรม และอาชีพ การดำเนินกิจกรรมโฮมรูมและประชุมผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบวก โรงเรียนควรพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรมได้ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน และมีการประเมินผลกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า โรงเรียนควรกำหนดแนวทางและมาตรการป้องกันอย่างเป็นระบบ มีการจัดตั้งทีมเฉพาะกิจเพื่อดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การพัฒนาครูให้มีทักษะในการให้คำปรึกษาและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมตามลักษณะปัญหาเป็นสิ่งจำเป็น โรงเรียนต้องมีระบบติดตามผลและการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า การส่งต่อเป็นกระบวนการสำคัญเมื่อโรงเรียนไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้เพียงลำพัง โรงเรียนต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน มีระบบส่งต่อภายในและภายนอก พร้อมแบบฟอร์มมาตรฐานและระบบรักษาความลับ การอบรมครูให้เข้าใจกระบวนการส่งต่อ การ

ประสานกับหน่วยงานภายนอก การติดตามผล และการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การส่งต่อเกิดประสิทธิผลสูงสุด

จากการวิเคราะห์นำมาเป็นขอบข่ายของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากขั้นที่ 1.1 นำมาข้อมูลมาสร้างเป็นแบบสอบถาม เพื่อนำไปสอบถามความคิดเห็นตามขอบข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน จำแนกเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 200 คน ครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 200 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบบรรยายตารางประกอบความเรียง ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบันประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียน ที่ตั้งและสังกัด

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	128	32
1.2 หญิง	272	68
รวม	**400**	**100**
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	57	14
2.2 31-40 ปี	135	34
2.3 41-50 ปี	116	29
2.4 51-60 ปี	92	23
รวม	**400**	**100**
3. วุฒิการศึกษา		
3.1 ปริญญาตรี	239	59
3.2 ปริญญาโท	154	39
3.3 ปริญญาเอก	7	2
รวม	**400**	**100**
4. ตำแหน่งปัจจุบัน		
4.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน	200	50
4.3 ครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	200	50
รวม	**400**	100
5. ประสบการณ์ในการทำงานด้านระบบการดูแลฯ		
5.1 น้อยกว่า 5 ปี	88	21
5.2 5-10 ปี	123	31
5.3 11-15 ปี	66	17
5.4 16-20 ปี	49	12
5.5 มากกว่า 20 ปี	74	19

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบันประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียน ที่ตั้งและสังกัด (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	**400**	**100**
6. ขนาดของโรงเรียน		
6.1 ขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน)	128	31
6.2 ขนาดกลาง (นักเรียน 121-600 คน)	190	48
6.3 ขนาดใหญ่ (นักเรียน 601-1,500 คน)	62	16
6.4 ขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียนมากกว่า 1,500 คน)	20	5
รวม	**400**	**100**
7. จังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่		
7.1 จังหวัดเลย	34	8.5
7.2 จังหวัดหนองบัวลำภู	30	7.5
7.3 จังหวัดนครพนม	40	10
7.4 จังหวัดมุกดาหาร	52	13
7.5 จังหวัดมหาสารคาม	34	8.5
7.6 จังหวัดกาฬสินธุ์	36	9
7.7 จังหวัดบุรีรัมย์	46	11.5
7.8 จังหวัดชัยภูมิ	46	11.5
7.9 จังหวัดศรีสะเกษ	46	11.5
7.10 จังหวัดยโสธร	36	9
รวม	**400**	**100**

จากตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 34) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 59) มีสัดส่วนของผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 50) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5-10 ปี (ร้อยละ 31) และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง (ร้อยละ 48) โดยกระจายอยู่ใน

จังหวัดต่างๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีจากจังหวัดมุกดาหารมากที่สุด (ร้อยละ 13) รองลงมาคือจังหวัดบุรีรัมย์ ชัยภูมิ และศรีสะเกษ (จังหวัดละร้อยละ 11.5)

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนี ลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวม

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	2.89	0.70	ปานกลาง	3.95	0.62	มาก	0.367	4
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	2.95	0.68	ปานกลาง	4.04	0.61	มาก	0.369	3
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	2.89	0.69	ปานกลาง	4.02	0.63	มาก	0.390	2
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	2.95	0.75	ปานกลาง	4.00	0.60	มาก	0.356	5
5. ด้านการส่งต่อ	2.97	0.77	ปานกลาง	4.14	0.55	มาก	0.393	1
รวม	**2.93**	**0.72**	**ปานกลาง**	**4.03**	**0.60**	**มาก**	**0.375**	

จากตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.93, S.D. = 0.72) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งต่อ ($\bar{x}$ = 2.97, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{x}$ = 2.95, S.D. = 0.68 และ 0.75 ตามลำดับ) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{x}$ = 2.89, S.D. = 0.70 และ 0.69) ตามลำดับ

สำหรับสภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.60) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.61) ด้านการส่งเสริม

และพัฒนานักเรียน ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.63) และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.60) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x}$ = 3.95, S.D. = 0.62)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น โดยภาพรวมเท่ากับ 0.375 ($PNI_{Modified}$ = 0.375) พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ ด้านการส่งต่อนักเรียน (PNI Modified = 0.393) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (PNI Modified = 0.390) และด้านการคัดกรองนักเรียน (PNI Modified = 0.369) ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา (PNI Modified = 0.356)

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมและรายข้อ

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	**สภาพปัจจุบัน**			**สภาพที่คาดหวัง**			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
1. สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน	2.87	0.73	ปานกลาง	3.88	0.65	มาก	0.352	5
2. สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.10	0.68	ปานกลาง	3.80	0.67	มาก	0.226	10
3. ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถาม)	3.01	0.61	ปานกลาง	3.96	0.61	มาก	0.316	8
4. สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย และเป็นปัจจุบัน	2.76	0.80	ปานกลาง	3.87	0.61	มาก	0.402	3

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
5. ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล	3.08	0.72	ปานกลาง	4.03	0.69	มาก	0.308	9
6. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง	2.92	0.67	ปานกลาง	3.85	0.55	มาก	0.318	7
7. ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน	2.62	0.70	ปานกลาง	4.15	0.56	มาก	0.584	1
8. หน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน	2.78	0.70	ปานกลาง	4.07	0.61	มาก	0.464	2
9. มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน	2.89	0.62	ปานกลาง	4.01	0.65	มาก	0.388	4
10. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน	2.90	0.74	ปานกลาง	3.85	0.63	มาก	0.328	6
รวม	**2.89**	**0.70**	**ปานกลาง**	**3.95**	**0.62**	**มาก**	**0.367**	**-**

จากตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยรวมและรายข้อ พบว่า สภาพปัจจุบันของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.89,

S.D. = 0.70) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ($\bar{x}$ = 3.08, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง ($\bar{x}$ = 2.92, S.D. = 0.67) และมีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน ($\bar{x}$ = 2.90, S.D. = 0.74) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน ($\bar{x}$ = 2.62, S.D. = 0.70)

สำหรับสภาพที่คาดหวังของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.95, S.D. = 0.62) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.07, S.D. = 0.61) และครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.69)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ของความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมเท่ากับ 0.367 ($PNI_{Modified}$ = 0.367) ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอย่างมาก 3 อันดับแรก คือ

อันดับที่ 1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.584)

อันดับที่ 2 หน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.464)

อันดับที่ 3 สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและเป็นปัจจุบัน ($PNI_{Modified}$ = 0.402)

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมและรายข้อ

ด้านการคัดกรองนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
11. สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน	3.05	0.67	ปานกลาง	4.12	0.58	มาก	0.351	6
12. ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง	3.12	0.63	ปานกลาง	4.08	0.62	มาก	0.308	9
13. สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน	2.89	0.71	ปานกลาง	3.97	0.59	มาก	0.374	5
14. มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	2.95	0.65	ปานกลาง	3.95	0.64	มาก	0.339	7
15. ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน	3.20	0.58	ปานกลาง	4.18	0.56	มาก	0.306	10
16. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน	2.78	0.76	ปานกลาง	4.03	0.57	มาก	0.450	1

ด้านการคัดกรองนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
17. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน	2.84	0.69	ปานกลาง	4.10	0.60	มาก	0.444	2
18. สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม	3.02	0.68	ปานกลาง	4.01	0.63	มาก	0.328	8
19. ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน	2.79	0.72	ปานกลาง	3.99	0.65	มาก	0.430	3
20. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา	2.81	0.70	ปานกลาง	3.96	0.62	มาก	0.409	4
รวม	**2.95**	**0.68**	**ปานกลาง**	**4.04**	**0.61**	**มาก**	**0.369**	**-**

จากตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นด้านการคัดกรองนักเรียนโดยรวมและรายข้อ พบว่า สภาพปัจจุบันของการคัดกรองนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.95, S.D. = 0.68) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน ($\bar{x}$ = 3.20, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.63) และสถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรอง

นักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน ($\bar{x}$ = 3.05, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x}$ = 2.78, S.D. = 0.76)

สำหรับสภาพที่คาดหวังของการคัดกรองนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.61) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน ($\bar{x}$ = 4.12, S.D. = 0.58) และมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.60)

ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) ของความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.369 ($PNI_{Modified}$ =0.369) ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอย่างมาก 3 อันดับแรกคือ

อันดับที่ 1 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.450)

อันดับที่ 2 มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน ($PNI_{Modified}$ = 0.444)

อันดับที่ 3 ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.430)

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยรวมและรายข้อ

ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
21. สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย	3.10	0.65	ปานกลาง	4.15	0.58	มาก	0.339	9
22. สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ	3.05	0.69	ปานกลาง	4.12	0.60	มาก	0.351	8
23. มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	2.76	0.74	ปานกลาง	4.05	0.63	มาก	0.467	2
24. ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	2.95	0.70	ปานกลาง	4.08	0.59	มาก	0.383	6
25. มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและ	2.89	0.68	ปานกลาง	3.94	0.62	มาก	0.363	7

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
พัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ								
25. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	2.73	0.71	ปานกลาง	4.12	0.56	มาก	0.509	1
27. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	2.81	0.66	ปานกลาง	3.98	0.65	มาก	0.416	3
28. ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน	2.78	0.75	ปานกลาง	3.92	0.67	มาก	0.410	4
29. มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน	2.97	0.64	ปานกลาง	3.88	0.70	มาก	0.306	10
30. สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน	2.83	0.72	ปานกลาง	3.96	0.66	มาก	0.399	5
รวม	**2.89**	**0.69**	**ปานกลาง**	**4.02**	**0.63**	**มาก**	**0.390**	**-**

มหามกุฏราชวิทยาลัย

จากตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยรวมและรายข้อ พบว่า สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.89, S.D. = 0.69) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{x}$ = 3.10, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ ($\bar{x}$ = 3.05, S.D. = 0.69) และมีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ($\bar{x}$ = 2.97, S.D. = 0.64) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{x}$ = 2.73, S.D. = 0.71)

สำหรับสภาพที่คาดหวังของการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.63) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{x}$ = 4.12, S.D. = 0.60 และ 0.56 ตามลำดับ)

ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) ของความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.390 ($PNI_{Modified}$ =0.390) ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอย่างมาก 3 อันดับแรกคือ

อันดับที่ 1 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.509)

อันดับที่ 2 มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.467)

อันดับที่ 3 มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.416)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยรวมและรายข้อ

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
31. สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง	3.12	0.68	ปานกลาง	4.08	0.57	มาก	0.308	9
32. ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน	3.18	0.65	ปานกลาง	4.10	0.53	มาก	0.289	10
33. มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา	3.05	0.71	ปานกลาง	4.02	0.59	มาก	0.318	7
34. สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ	2.86	0.79	ปานกลาง	3.94	0.65	มาก	0.378	4
35. มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	2.98	0.73	ปานกลาง	3.99	0.61	มาก	0.339	6

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
36. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง	2.87	0.82	ปานกลาง	4.01	0.58	มาก	0.397	3
37. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน	2.79	0.85	ปานกลาง	3.95	0.63	มาก	0.416	2
38. ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน	2.82	0.77	ปานกลาง	3.88	0.66	มาก	0.376	5
39. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน	2.78	0.81	ปานกลาง	4.03	0.62	มาก	0.450	1
40. มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน	3.04	0.70	ปานกลาง	3.98	0.60	มาก	0.309	8
รวม	**2.95**	**0.75**	**ปานกลาง**	**4.00**	**0.60**	**มาก**	**0.356**	**-**

จากตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยรวมและรายข้อ พบว่า สภาพปัจจุบันของการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.95, S.D. =

0.75) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{x}$ = 3.18, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.68) และมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน ($\bar{x}$ = 3.04, S.D. = 0.70) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ($\bar{x}$ = 2.78, S.D. = 0.81) และมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน ($\bar{x}$ = 2.79, S.D. = 0.85)

สำหรับสภาพที่คาดหวังของการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.60) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = 0.57) และมีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.62)

ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) ของความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.356 ($PNI_{Modified}$ =0.356) ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอย่างมาก 3 อันดับแรกคือ

อันดับที่ 1 มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.450)

อันดับที่ 2 มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน ($PNI_{Modified}$ = 0.416)

อันดับที่ 3 ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง ($PNI_{Modified}$ = 0.397)

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการส่งต่อ โดยรวมและรายข้อ

ด้านการส่งต่อ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
41. สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน	3.08	0.72	ปานกลาง	4.16	0.54	มาก	0.351	9
42. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน	3.12	0.68	ปานกลาง	4.22	0.49	มาก	0.353	8
43. มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย	3.04	0.73	ปานกลาง	4.18	0.52	มาก	0.375	6
44. ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง	3.02	0.75	ปานกลาง	4.15	0.55	มาก	0.374	7
45. มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ	2.94	0.82	ปานกลาง	4.12	0.58	มาก	0.401	4
46. มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มี	2.89	0.79	ปานกลาง	4.24	0.51	มาก	0.467	2

ด้านการส่งต่อ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
ปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน								
47. ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก	2.85	0.83	ปานกลาง	4.28	0.48	มาก	0.502	1
48. มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน	2.91	0.77	ปานกลาง	4.10	0.59	มาก	0.409	3
49. หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ	2.83	0.81	ปานกลาง	3.95	0.62	มาก	0.396	5
50. มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาลหน่วยงานสาธารณสุขหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ	2.98	0.75	ปานกลาง	3.98	0.60	มาก	0.336	10
รวม	**2.97**	**0.77**	**ปานกลาง**	**4.14**	**0.55**	**มาก**	**0.393**	**-**

จากตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นด้านการส่งต่อ โดยรวมและรายข้อ พบว่า สภาพ

ปัจจุบันของการส่งต่อนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.97, S.D. = 0.77) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน ($\bar{x}$ = 3.08, S.D. = 0.72) และมีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย ($\bar{x}$ = 3.04, S.D. = 0.73) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ ($\bar{x}$ = 2.83, S.D. = 0.81) และผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก ($\bar{x}$ = 2.85, S.D. = 0.83)

สำหรับสภาพที่คาดหวังของการส่งต่อนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.55) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.51) และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.49)

ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) ของความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.393 ($PNI_{Modified}$ =0.393) ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอย่างมาก 3 อันดับแรกคือ อันดับที่ 1 ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก ($PNI_{Modified}$ = 0.502) อันดับที่ 2 มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.467) อันดับที่ 3 มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.409)

สรุปค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ "ด้านการส่งต่อ" ($PNI_{Modified}$ = 0.393) รองลงมาคือ "ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน" ($PNI_{Modified}$ = 0.390) ลำดับที่สามคือ "ด้านการคัดกรองนักเรียน" ($PNI_{Modified}$ = 0.369) ลำดับที่สี่คือ "ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล" ($PNI_{Modified}$ = 0.367) และลำดับสุดท้ายที่มีความจำเป็นพัฒนาน้อยที่สุด คือ "ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา" ($PNI_{Modified}$ = 0.356)

ขั้นที่ 1.3 พหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาได้รับรางวัลและมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 โรงเรียน

ข้อมูลจากพหุกรณีศึกษาไปใช้ในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความครอบคลุม เน้นสาระสำคัญ และสะท้อนสภาพการดำเนินงานจริงของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาพหุกรณี (Multiple Case Study) ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี พ.ศ. 2566–2567 ในระดับประเทศหรือระดับภูมิภาค จำนวน 3 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Selection) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอนชั้นอื่น ๆ นักเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ถูกนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิด 5 ขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5. การส่งต่อนักเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 15 คน ในการศึกษาพหุกรณีโรงเรียนที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเลิศ มีรายละเอียด ดังนี้

โรงเรียนประสบความสำเร็จจากการจัดระบบส่งต่อที่มีขั้นตอนชัดเจน ครูทุกคนได้รับคู่มือแนวปฏิบัติและการอบรมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามหน้าที่ จุดแข็งอยู่ที่ความชัดเจนของกระบวนการและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จุดอ่อนคือยังขาดระบบข้อมูลกลางร่วมกับหน่วยงานภายนอก โอกาสในการพัฒนาคือการประสานกับองค์กรท้องถิ่นที่เริ่มให้ความสนใจ ส่วนอุปสรรคคือ ภาระงานครูที่มากทำให้การติดตามต่อเนื่องยังไม่เต็มประสิทธิภาพ

(รหัส P01 สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2568)

โรงเรียนใช้เครื่องมือหลายประเภทในการรู้จักนักเรียน เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และ Google Form โดยเน้นให้ครูทุกคนมีส่วนร่วม จุดแข็งคือการมีเครื่องมือทันสมัยและการมีฐานข้อมูลร่วม จุดอ่อนคือบางครูยังไม่มีทักษะด้านดิจิทัล โอกาสคือสามารถพัฒนาเป็นระบบออนไลน์ทั้งหมด ส่วนอุปสรรคคือการขาดเวลารวบรวมข้อมูลเชิงลึก

(รหัส P02 สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2568)

การมีผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทในการเฝ้าระวังเด็กนอกห้องเรียนเป็นจุดแข็งของโรงเรียน เช่น การรายงานพฤติกรรมเด็กนอกเวลาเรียน จุดอ่อนคือความร่วมมือยังขึ้นกับตัวบุคคล โอกาสคือสามารถพัฒนากลไกถาวรผ่าน อสม. หรือเทศบาล อุปสรรคคือบางครอบครัวไม่เปิดเผยข้อมูลนักเรียน

(รหัส P03 สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2568)

การเข้าร่วมกิจกรรม "ห้องเรียนอาชีพ" ซึ่งทำให้เขามีแรงบันดาลใจ จุดแข็งของกิจกรรมคือความสนุกและได้ลงมือทำจริง จุดอ่อนคือบางกลุ่มนักเรียนยังไม่ได้เข้าร่วมครบถ้วน โอกาสคือสามารถขยายกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น อุปสรรคคือทรัพยากรและงบประมาณจำกัด

(รหัส P04 สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2568)

โรงเรียนมีความร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการคัดกรองเด็กด้านสุขภาพจิต จุดแข็งคือการมีเครือข่ายสนับสนุน จุดอ่อนคือการวิเคราะห์ผลเชิงลึกยังจำกัด โอกาสคือสามารถฝึกอบรมครูให้เข้าใจผลวิเคราะห์มากขึ้น อุปสรรคคือข้อมูลจากหน่วยงานภายนอกบางครั้งล่าช้า

(รหัส P05 สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2568)

ระบบส่งต่อของโรงเรียนมีความชัดเจน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จุดแข็งคือความเป็นระบบ จุดอ่อนคือขาดข้อมูลย้อนกลับจากหน่วยงานปลายทาง โอกาสคือสามารถทำ MOU กับหน่วยงานเหล่านั้น อุปสรรคคือการขาดงบประมาณสนับสนุนเฉพาะด้าน

(รหัส P06 สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2568)

ผู้ปกครองบางคนให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เช่น ประวัติสุขภาพหรือพฤติกรรมในบ้าน จุดแข็งคือความร่วมมือจากผู้ปกครองบางราย จุดอ่อนคือยังไม่มีระบบส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีบทบาททุกคน โอกาสคือการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้ปกครอง อุปสรรคคือบางครอบครัวหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูล

(รหัส P07 สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2568)

การคัดกรองว่า โรงเรียนใช้แบบประเมิน SDQ และประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนรายกรณี จุดแข็งคือความร่วมมือในทีมครู จุดอ่อนคือบางครั้งขาดข้อมูลจากบ้าน โอกาสคือสามารถพัฒนาแบบประเมินร่วมกับผู้ปกครอง อุปสรรคคือผู้ปกครองบางรายไม่เข้าใจความสำคัญของการคัดกรอง

(รหัส P08 สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2568)

ครูรู้ว่าเธอชอบวาดรูป จึงชวนให้มีส่วนร่วมในการทำบอร์ดโรงเรียน จุดแข็งคือครูเอาใจใส่เป็นรายบุคคล จุดอ่อนคือกิจกรรมเสริมยังไม่ทั่วถึงทุกคน โอกาสคือการขยายกิจกรรมความสามารถพิเศษทุกระดับชั้น อุปสรรคคือบุคลากรไม่เพียงพอ

(รหัส P09 สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2568)

การสังเกตพฤติกรรมผิดปกติของนักเรียนโดยครูเวรและนักเรียนแกนนำ จุดแข็งคือการมีระบบเฝ้าระวัง จุดอ่อนคือยังไม่มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โอกาสคือการสร้างฐานข้อมูลดิจิทัล อุปสรรคคือเวลาในการบันทึกข้อมูลของครูจำกัด

(รหัส P10 สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2568)

โรงเรียนมีการบูรณาการกับองค์กรท้องถิ่น และวางแผนร่วมกับทุกฝ่าย จุดแข็งคือการทำงานแบบมีส่วนร่วม จุดอ่อนคือบางหน่วยงานตอบสนองช้า โอกาสคือสามารถเสนอโครงการร่วมกับ อบต. และชุมชน อุปสรรคคือข้อจำกัดด้านอำนาจการตัดสินใจ

(รหัส P11 สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

โรงเรียนมีระบบติดตามผลการส่งต่อ และมีการติดต่อรับข้อมูลย้อนกลับ จุดแข็งคือความต่อเนื่อง จุดอ่อนคือบางหน่วยงานให้ข้อมูลไม่สม่ำเสมอ โอกาสคือการพัฒนาระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ อุปสรรคคือการเข้าถึงข้อมูลต้องผ่านหลายขั้นตอน

(รหัส P12 สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

ชุมชนมีบทบาทในการฝึกอาชีพให้เด็ก เช่น การทำผ้ามัดย้อม จุดแข็งคือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จุดอ่อนคือยังไม่เป็นกิจกรรมประจำ โอกาสคือการบูรณาการเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา อุปสรรคคือการขาดทรัพยากรสนับสนุนจากภาครัฐ

(รหัส P13 สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

เคยได้รับการช่วยเหลือจากครูแนะแนวเมื่อครอบครัวมีปัญหา จุดแข็งคือครูดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด จุดอ่อนคือบางนักเรียนไม่กล้าเปิดเผย โอกาสคือการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียน อุปสรรคคือวัฒนธรรมการไม่พูดถึงปัญหาในบางชุมชน

(รหัส P14 สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

ควรอบรมครูทุกคนด้านการให้คำปรึกษา จุดแข็งคือมีครูบางคนที่มีความเข้าใจนักเรียนลึกซึ้ง จุดอ่อนคือครูทั่วไปยังขาดความมั่นใจในการให้คำแนะนำ โอกาสคือสามารถประสาน สพป. เพื่อจัดอบรมเป็นรุ่นๆ อุปสรรคคือภาระงานประจำของครูสูง

(รหัส P15 สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ตามแนวทาง SWOT จากการสัมภาษณ์ 15 คน ในพหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเลิศ โดยแยกเป็นรายประเด็นตาม 5 ด้านหลัก

ประเด็น	รายละเอียด
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	
จุดแข็ง (Strengths)	1. มีการใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบฟอร์มออนไลน์ และแฟ้มสะสมงาน 2. มีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในทีมครู 3. ครูบางคนรู้จักนักเรียนลึกถึงระดับความชอบ/ความถนัด
จุดอ่อน (Weaknesses)	1. การจัดเก็บข้อมูลบางโรงเรียนยังใช้เอกสารมากกว่าระบบดิจิทัล 2. ครูหลายคนมีเวลาไม่เพียงพอในการวิเคราะห์เชิงลึก
โอกาส (Opportunities)	1. ชุมชนและผู้ปกครองพร้อมสนับสนุนข้อมูลหากมีการสร้างสัมพันธ์ที่ดี 2. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Google Forms, Cloud) สามารถใช้พัฒนาได้
อุปสรรค (Threats)	1. บางชุมชนหรือผู้ปกครองไม่ให้ข้อมูลด้วยความไม่ไว้วางใจ 2. ขาดบุคลากรเฉพาะด้านในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงจิตวิทยา
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	
จุดแข็ง (Strengths)	1. มีการใช้แบบ SDQ และประชุมผลการคัดกรองเป็นระบบ 2. ครูมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้แบบประเมิน
จุดอ่อน (Weaknesses)	1. การคัดกรองยังคงเป็นเชิงเอกสารและไม่ต่อเนื่องในบางโรงเรียน 2. ผู้ปกครองยังมีบทบาทน้อยและไม่เข้าใจกระบวนการ
โอกาส (Opportunities)	1. หน่วยงานสาธารณสุขยินดีร่วมมือ เช่น รพ.สต. 2. มีแนวโน้มรับงบสนับสนุนจาก สพฐ. หากจัดทำโครงการเป็นรูปธรรม
อุปสรรค (Threats)	1. บางกรณีไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้ เช่น เด็กที่เก็บตัวหรือมีปัญหาครอบครัว 2. ขาดระบบติดตามผลหลังการคัดกรองในระดับชั้นเรียน
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	
จุดแข็ง (Strengths)	1. มีกิจกรรมที่หลากหลายและตรงกับความสนใจเด็ก เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา 2. มีความร่วมมือกับชุมชน เช่น เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอน

ประเด็น	รายละเอียด
จุดอ่อน (Weaknesses)	1. ผู้ปกครองยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนกิจกรรมมากนัก 2. งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับทุกกิจกรรม
โอกาส (Opportunities)	1. หน่วยงานภายนอกและท้องถิ่น เช่น อบต. สนใจสนับสนุนกิจกรรมเด็ก 2. หลายชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเด็กได้ดี
อุปสรรค (Threats)	1. กิจกรรมส่วนใหญ่ขึ้นกับครูที่มีความสามารถเฉพาะบุคคล ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหากครูย้าย 2. บางครอบครัวมองว่ากิจกรรมไม่สำคัญเท่าการเรียนวิชาการ
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	
จุดแข็ง (Strengths)	1. มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เช่น ทีมครูเวร/แนะแนว/สหวิชาชีพ 2. นักเรียนบางกลุ่มกล้าเปิดเผยปัญหาเพราะไว้ใจครู
จุดอ่อน (Weaknesses)	1. ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ด้านให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา 2. ระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลือยังไม่เป็นระบบในบางกรณี
โอกาส (Opportunities)	1. หน่วยงานภายนอก เช่น พม. หรือ รพ.จิตเวช ยินดีประสานความร่วมมือ 2. โครงการจาก สพป. ที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะครูด้านให้คำปรึกษา
อุปสรรค (Threats)	1. ปัญหาของนักเรียนบางรายซับซ้อนเกินขอบเขตความสามารถโรงเรียน 2. ความร่วมมือของผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาไม่สม่ำเสมอ
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	
จุดแข็ง (Strengths)	1. โรงเรียนมีคู่มือ แนวปฏิบัติ และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน 2. มีการติดตามผลหลังส่งต่ออย่างเป็นระบบในหลายกรณี
จุดอ่อน (Weaknesses)	1. หน่วยงานภายนอกบางแห่งไม่ตอบกลับหรือไม่ส่งผลการดูแลกลับมา 2. ขาดฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับระบบภายนอกแบบเรียลไทม์
โอกาส (Opportunities)	1. หน่วยงานอย่าง รพ. และสำนักงานเขตพร้อมประสานความร่วมมือหากมีระบบชัดเจน 2. ผู้ปกครองในชุมชนเริ่มให้ความร่วมมือมากขึ้นในกระบวนการส่งต่อ
อุปสรรค (Threats)	1. นักเรียนบางรายมีปัญหาหลายด้านซ้อนกัน ทำให้การส่งต่อไม่ครอบคลุม 2. ความเข้าใจของผู้ปกครองบางคนเกี่ยวกับการส่งต่อยังไม่ดี อาจเกิดความวิตก

ตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์ SWOT Analysis และแนวทางการพัฒนา (PNI) 5 ด้านหลักของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ได้จากการสัมภาษณ์ 15 คน ในพหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลฯ ที่เป็นเลิศ สรุปเชิงวิเคราะห์ได้ดังนี้

ด้านหลัก	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)	แนวทางพัฒนา (PNI)
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	1. มีการใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบฟอร์มออนไลน์ และแฟ้มสะสมงาน 2. มีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในทีมครู 3. ครูบางคนรู้จักนักเรียนลึกถึงระดับความชอบ/ความถนัด	1. การจัดเก็บข้อมูลบางโรงเรียนยังใช้เอกสารมากกว่าระบบดิจิทัล 2. ครูหลายคนมีเวลาไม่เพียงพอในการวิเคราะห์เชิงลึก	1. ชุมชนและผู้ปกครองพร้อมสนับสนุนข้อมูลหากมีการสร้างสัมพันธ์ที่ดี 2. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Google Forms, Cloud) สามารถใช้พัฒนาได้	1. บางชุมชนหรือผู้ปกครองไม่ให้ข้อมูลด้วยความไม่ไว้วางใจ 2. ขาดบุคลากรเฉพาะด้านในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงจิตวิทยา	ส่งเสริมการใช้ระบบดิจิทัลในการจัดเก็บข้อมูลและอบรมครูให้ใช้เครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	1. มีการใช้แบบSDQ และประชุมผลการคัดกรองเป็นระบบ	1. การคัดกรองยังคงเป็นเชิงเอกสารและไม่ต่อเนื่องในบางโรงเรียน	1. หน่วยงานสาธารณสุขยินดีร่วมมือ เช่น รพสต. 2. มีแนวโน้มรับงบสนับสนุนจาก	1. บางกรณีไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้ เช่น เด็กที่เก็บตัวหรือมีปัญหาครอบครัว	พัฒนาระบบคัดกรองออนไลน์และสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วม

	2. ครูมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้แบบประเมิน	2. ผู้ปกครองยังมีบทบาทน้อยและไม่เข้าใจกระบวนการ	สพฐ.หากจัดทำโครงการเป็นรูปธรรม	2. ขาดระบบติดตามผลหลังการคัดกรองในระดับชั้นเรียน	
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	1. มีกิจกรรมที่หลากหลายและตรงกับความสนใจเด็ก เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา 2. มีความร่วมมือกับชุมชน เช่น เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอน	1. ผู้ปกครองยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนกิจกรรมมากนัก 2. งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับทุกกิจกรรม	1. หน่วยงานภายนอกและท้องถิ่น เช่น อบต. สนใจสนับสนุนกิจกรรมเด็ก 2. หลายชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเด็กได้ดี	1. กิจกรรมส่วนใหญ่ขึ้นกับครูที่มีความสามารถเฉพาะบุคคล ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหากครูย้าย 2. บางครอบครัวมองว่ากิจกรรมไม่สำคัญเท่าการเรียนวิชาการ	สร้างระบบพัฒนากิจกรรมที่ยั่งยืน ร่วมมือกับท้องถิ่นและผู้ปกครอง
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	1. มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เช่น ทีมครูเวร/แนะแนว/สหวิชาชีพ 2. นักเรียนบางกลุ่มกล้าเปิดเผย	1. ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ด้านให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา 2. ระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลือยังไม่เป็นระบบในบางกรณี	1. หน่วยงานภายนอก เช่น พม. หรือ รพ. จิตเวช ยินดีประสานความร่วมมือ 2. โครงการจาก สพป. ที่สนับสนุนการพัฒนา	1. ปัญหาของนักเรียนบางรายซับซ้อนเกินขอบเขตความสามารถโรงเรียน 2. ความร่วมมือของผู้ปกครองในการแก้ไข	อบรมครูด้านกรให้คำปรึกษาและจัดระบบติดตามหลังการช่วยเหลือ

	ปัญหาเพราะไว้ใจครู		ทักษะครูด้านให้คำปรึกษา	ปัญหาไม่สม่ำเสมอ	
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	1. โรงเรียนมีคู่มือ แนวปฏิบัติ และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน 2. มีการติดตามผลหลังส่งต่ออย่างเป็นระบบในหลายกรณี	1. หน่วยงานภายนอกบางแห่งไม่ตอบกลับหรือไม่ส่งผลการดูแลกลับมา 2. ขาดฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับระบบภายนอกแบบเรียลไทม์	1. หน่วยงานอย่าง รพ. และสำนักงานเขตพร้อมประสานความร่วมมือหากมีระบบชัดเจน 2. ผู้ปกครองในชุมชนเริ่มให้ความร่วมมือมากขึ้นในกระบวนการส่งต่อ	1. นักเรียนบางรายมีปัญหาหลายด้านซ้อนกัน ทำให้การส่งต่อไม่ครอบคลุม 2. ความเข้าใจของผู้ปกครองบางคนเกี่ยวกับการส่งต่อยังไม่ดี อาจเกิดความวิตก	พัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วมและสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองเรื่องการส่งต่อ

มหามกุฏราชวิทยาลัย

จากตารางที่ 4.9 การศึกษาสภาพปัจจุบัน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และแนวทางพัฒนา จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยใช้เครื่องมือ SWOT ร่วมกับการเสนอแนวทางพัฒนาในลักษณะ PNI ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน 5 ด้านหลัก พบข้อค้นสำคัญดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบสัมภาษณ์และแบบฟอร์มออนไลน์ และครูสามารถวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามยังพบข้อจำกัดในด้านการใช้ระบบดิจิทัลอย่างทั่วถึง และภาระเวลาของครูที่ไม่เอื้อต่อการวิเคราะห์เชิงลึก

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บข้อมูล และอบรมครูให้มีความสามารถในการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนมีระบบการคัดกรองที่ชัดเจนโดยใช้ SDQ และมีการประชุมผลการคัดกรอง แต่ยังพบปัญหาในด้านความต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรพัฒนาระบบคัดกรองออนไลน์ พร้อมส่งเสริมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับกระบวนการคัดกรองและบทบาทของตนในการดูแลนักเรียน

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน และได้รับความร่วมมือจากชุมชน แต่ยังขาดความต่อเนื่องจากการพึ่งพาบุคลากรเฉพาะกลุ่ม และผู้ปกครองยังมีบทบาทน้อย

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรจัดทำระบบกิจกรรมพัฒนานักเรียนที่ยั่งยืนโดยอาศัยความร่วมมือจากท้องถิ่นและผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีการตั้งคณะทำงานที่มีบทบาทช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม และนักเรียนบางกลุ่มมีความไว้ใจในการเปิดเผยปัญหา แต่ยังพบว่าครูส่วนใหญ่ขาดทักษะด้านจิตวิทยา และการติดตามผลยังไม่เป็นระบบในบางกรณี

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรอบรมครูให้มีทักษะด้านการให้คำปรึกษา และสร้างระบบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนมีคู่มือและแนวปฏิบัติชัดเจน และมีการติดตามผลหลังการส่งต่อ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารกลับจากหน่วยงานภายนอก และความเข้าใจของผู้ปกครองในกระบวนการส่งต่อ

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานภายนอก และจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับประโยชน์ของการส่งต่อนักเรียน

ตารางที่ 4.10 สรุปการเรียงลำดับความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
1. มีการใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบฟอร์มออนไลน์ และแฟ้มสะสมงาน (PS1)	1. การจัดเก็บข้อมูลบางโรงเรียนยังใช้เอกสารมากกว่าระบบดิจิทัล (PW1)	1. ชุมชนและผู้ปกครองพร้อมสนับสนุนข้อมูลหากมีการสร้างสัมพันธ์ที่ดี (PO1)	1. บางชุมชนหรือผู้ปกครองไม่ให้ข้อมูลด้วยความไม่ไว้วางใจ (PT1)
2. มีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในทีมครู (PS2)	2. ครูหลายคนมีเวลาไม่เพียงพอในการวิเคราะห์เชิงลึก (PW2)	2. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Google Forms, Cloud) สามารถใช้พัฒนาได้ (PO2)	2. ขาดบุคลากรเฉพาะด้านในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงจิตวิทยา (PT2)
3. ครูบางคนรู้จักนักเรียนลึกถึงระดับความชอบ/ความถนัด (PS3)	3. การคัดกรองยังคงเป็นเชิงเอกสารและไม่ต่อเนื่องในบางโรงเรียน (PW3)	3. หน่วยงานสาธารณสุขยินดีร่วมมือ เช่น รพ.สต. (PO3)	3. บางกรณีไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้ เช่น เด็กที่เก็บตัวหรือมีปัญหาครอบครัว (PT3)
4. มีการใช้แบบ SDQ และประชุมผลการคัดกรองเป็นระบบ (PS4)	4. ผู้ปกครองยังมีบทบาทน้อยและไม่เข้าใจกระบวนการ (PW)4	4. มีแนวโน้มรับงบสนับสนุนจาก สพฐ. หากจัดทำโครงการเป็นรูปธรรม (PO4)	4. ขาดระบบติดตามผลหลังการคัดกรองในระดับชั้นเรียน (PT4)
5. ครูมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้แบบประเมิน (PS5)	5. ผู้ปกครองยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนกิจกรรมมากนัก (PW5)	5. หน่วยงานภายนอกและท้องถิ่น เช่น อบต. สนใจสนับสนุนกิจกรรมเด็ก (PO5)	5. กิจกรรมส่วนใหญ่ขึ้นกับครูที่มีความสามารถเฉพาะบุคคล ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหากครูย้าย (PT5)
6. มีกิจกรรมที่หลากหลายและตรงกับความสนใจเด็ก เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา (PS6)	6. งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับทุกกิจกรรม (PW6)	6. หลายชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเด็กได้ดี (PO6)	6. บางครอบครัวมองว่ากิจกรรมไม่สำคัญเท่าการเรียนวิชาการ (PT6)
	7. ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ด้านให้คำปรึกษาเชิง	7. หน่วยงานภายนอก เช่น พม. หรือ รพ.จิตเวช ยินดีประสานความ	7. ปัญหาของนักเรียนบางรายซับซ้อนเกิน

7. มีความร่วมมือกับชุมชน เช่น เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอน (PS7) 8. มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เช่น ทีมครูเวร/แนะแนว/สหวิชาชีพ (PS18 9. นักเรียนบางกลุ่มกล้าเปิดเผยปัญหาเพราะไว้ใจครู (PS9) 10. โรงเรียนมีคู่มือแนวปฏิบัติ และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน (PS10) 11. มีการติดตามผลหลังส่งต่ออย่างเป็นระบบในหลายกรณี (PS11)	จิตวิทยา (PW7) 8. ระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลือยังไม่เป็นระบบในบางกรณี (PW8) 9. หน่วยงานภายนอกบางแห่งไม่ตอบกลับหรือไม่ส่งผลการดูแลกลับมา (PW9) 10. ขาดฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับระบบภายนอกแบบเรียลไทม์ (PW10)	ร่วมมือ (PO7) 8. โครงการจาก สพป. ที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะครูด้านให้คำปรึกษา (PO8) 9. หน่วยงานอย่าง รพ. และสำนักงานเขตพร้อมประสานความร่วมมือหากมีระบบชัดเจน (PO9) 10. ผู้ปกครองในชุมชนเริ่มให้ความร่วมมือมากขึ้นในกระบวนการส่งต่อ (PO10)	ขอบเขตความสามารถโรงเรียน (PT7) 8. ความร่วมมือของผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาไม่สม่ำเสมอ (PT8) 9. นักเรียนบางรายมีปัญหาหลายด้านซ้อนกันทำให้การส่งต่อไม่ครอบคลุม (PT9) 10. ความเข้าใจของผู้ปกครองบางคนเกี่ยวกับการส่งต่อยังไม่ดีอาจเกิดความวิตก (PT10)

4.2 ระยะที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการการสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ โดยการนำข้อมูลผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาดำเนินการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค โดยดำเนินการวิจัยใน 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุแสรรค สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ใช้เทคนิค SWOT

โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดของแต่ละด้านได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายใน นำผลการจัดกลุ่มค่าความต้องการจำเป็นมากำหนดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โดยการแปลค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีความต้องการจำเป็น กำหนดให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยเป็นจุดแข็ง ค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นจุดอ่อน

2. สภาพแวดล้อมภายนอก นำผลการจัดกลุ่มค่าความต้องการจำเป็นมากำหนด เป็นโอกาส และภาวะคุกคาม โดยการแปลค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีความต้องการจำเป็น กำหนดให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยเป็นโอกาส ค่าที่สูง กว่าค่าเฉลี่ยเป็นภาวะคุกคาม

ตารางที่ 4.11 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	**รวม**		**การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม**			
			ภายใน		**ภายนอก**	
	PNI Modified	**ผลการจัดกลุ่ม**	**จุดแข็ง**	**จุดอ่อน**	**โอกาส**	**อุปสรรค**
1. สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน	0.352	ต่ำ	✓			
2. สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	0.226	ต่ำ	✓			
3. ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถาม)	0.316	ต่ำ	✓			
4. สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียน	0.402	สูง		✓		

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
รายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย และเป็นปัจจุบัน						
5. ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล	0.308	ต่ำ	✓			
6. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง	0.318	ต่ำ			✓	
7. ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน	0.584	สูง				✓
8. หน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน	0.464	สูง				✓
9. มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน	0.388	สูง				✓
10. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน	0.328	ต่ำ			✓	

จากตารางที่ 4.11 พบว่า จากมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถจัดเป็นจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ใช้เกณฑ์ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) เป็นตัวจัดอันดับเมื่อพิจารณา พบว่า

จุดแข็ง (Strengths)

1. สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน

2. สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

3. ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถาม)

5. ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล

จุดอ่อน (Weaknesses)

4. สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย และเป็นปัจจุบัน

โอกาส (Opportunities)

6. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง

10. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน

อุปสรรค (Threats)

7. ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน

8. หน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน

9. มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 4.12 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการคัดกรองนักเรียน

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการคัดกรองนักเรียน	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
11. สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน	0.351	ต่ำ	✓			
12. ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง	0.308	ต่ำ	✓			
13. สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน	0.374	สูง		✓		
14. มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	0.339	ต่ำ	✓			
15. ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน	0.306	ต่ำ	✓			
16. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน	0.450	สูง				✓
17. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน	0.444	สูง				✓

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการคัดกรองนักเรียน	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
18. สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม	0.328	ต่ำ			✓	
19. ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน	0.430	สูง				✓
20. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา	0.409	สูง				✓

จากตารางที่ 4.12 พบว่า จากมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถจัดเป็นจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค **ด้านการคัดกรองนักเรียน** ใช้เกณฑ์ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) เป็นตัวจัดอันดับเมื่อพิจารณา พบว่า

จุดแข็ง (Strengths)

11. สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน

12. ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง

14. มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

15. ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน

จุดอ่อน (Weaknesses)

13. สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน

20. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา

โอกาส (Opportunities)

18. สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม

อุปสรรค (Threats)

16. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน

17. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน

19. ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน

20. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา

ตารางที่ 4.13 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
21. สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย	0.339	ต่ำ	✓			
22. สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ	0.351	ต่ำ	✓			
23. มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	0.467	สูง		✓		
24. ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและ	0.383	สูง		✓		

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
พัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน						
25. มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ	0.363	ต่ำ	✓			
25. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	0.509	สูง				✓
27. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	0.416	สูง				✓
28. ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน	0.410	สูง				✓
29. มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน	0.306	ต่ำ			✓	
30. สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน	0.399	สูง				✓

จากตารางที่ 4.13 พบว่า จากมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถจัดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาสและอุปสรรค ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ใช้เกณฑ์ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) เป็นตัวจัดอันดับเมื่อพิจารณา พบว่า

จุดแข็ง (Strengths)

21. สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

22. สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ

25. มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ

จุดอ่อน (Weaknesses)

23. มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

24. ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

โอกาส (Opportunities)

29. มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน

อุปสรรค (Threats)

26. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

27. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

28. ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน

30. สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 4.14 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา

ประเด็นความต้องการจำเป็น ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
31. สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง	0.308	ต่ำ	✓			
32. ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน	0.289	ต่ำ	✓			
33. มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา	0.318	ต่ำ	✓			
34. สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ	0.378	สูง		✓		
35. มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	0.339	ต่ำ	✓			

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
36. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง	0.397	สูง				✓
37. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน	0.416	สูง				✓
38. ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน	0.376	สูง				✓
39. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน	0.450	สูง				✓
40. มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน	0.309	ต่ำ			✓	

จากตารางที่ 4.14 พบว่า จากมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถจัดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาสและอุปสรรค ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ใช้เกณฑ์ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) เป็นตัวจัดอันดับเมื่อพิจารณา พบว่า

จุดแข็ง (Strengths)

31. สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

32. ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน

33. มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา

35. มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จุดอ่อน (Weaknesses)

34. สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ

37. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน

โอกาส (Opportunities)

40. มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน

อุปสรรค (Threats)

36. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง

37. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน

38. ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน

39. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 4.15 ผลการจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการส่งต่อ

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการส่งต่อ	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
41. สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน	0.351	ต่ำ	✓			
42. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน	0.353	ต่ำ	✓			
43. มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย	0.375	ต่ำ	✓			
44. ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง	0.374	ต่ำ	✓			
45. มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ	0.401	สูง		✓		
46. มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน	0.467	สูง				✓
47. ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือใน	0.502	สูง				✓

ประเด็นความต้องการจำเป็นด้านการส่งต่อ	รวม		การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			
	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ภายใน		ภายนอก	
			จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
กระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก						
48. มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน	0.409	สูง				✓
49. หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ	0.396	สูง				✓
50. มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ	0.336	ต่ำ			✓	

จากตารางที่ 4.15 พบว่า จากมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถจัดเป็นจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค **ด้านการส่งต่อนักเรียน** ใช้เกณฑ์ค่าดัชนี ($PNI_{Modified}$) เป็นตัวจัดอันดับเมื่อพิจารณา พบว่า

จุดแข็ง (Strengths)

41. สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน

42. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน

43. มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย

44. ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง

จุดอ่อน (Weaknesses)

45. มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ

โอกาส (Opportunities)

50. มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ

อุปสรรค (Threats)

46. มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน

47. ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก

48. มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน

49. หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 4.16 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้าน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	1) สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน 2) สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล 5) ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล	4) สถานศึกษาขาดระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัยเข้าถึงได้ง่าย และเป็นปัจจุบัน 9) การประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ	6) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง 10) มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน	7) ชุมชนมีส่วนร่วมน้อยในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน 8) หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียนไม่เพียงพอ 9) การประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานยังมีข้อจำกัด

ตารางที่ 4.17 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการคัดกรองนักเรียน

ด้าน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
ด้านการคัดกรองนักเรียน	11) สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน 12) ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง 14) มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 15) ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน 18) สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม	13) สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน 20) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา	18) สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม	16) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน 17) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน 19) ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน 20) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา

ตารางที่ 4.18 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ด้าน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	21) สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย 22) สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ 25) มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ	23) มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 24) ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 27) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	29) มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน	26) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 27) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 28) ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน 30) สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน

ตารางที่ 4.19 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา

ด้าน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	31) สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง 32) ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน 33) มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา 35) มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 40) มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน	34) สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ 37) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน	40) มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน	36) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง 37) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน 38) ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน 39) มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน

ตารางที่ 4.20 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการส่งต่อ

ด้าน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
การส่งต่อ	41) สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน 42) มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน 43) มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย 44) ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง 50) มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ	45) มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ 48) มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน	50) มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ	46) มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน 47) ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก 48) มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน 49) หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ

ตารางที่ 4.21 สรุปการเรียงลำดับความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
24) ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (S1)	23) มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (W1)
43) มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย (S2)	27) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (W2)
44) ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง (S3)	37) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (W3)
25) มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ (S4)	20) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา (W4)
42) มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน (S5)	48) มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน (W5)
1) สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน (S6)	4) สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและเป็นปัจจุบัน (W6)
11) สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน (S7)	45) มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ (W7)
22) สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ (S8)	9) มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน (W8)
41) สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน (S9)	34) สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ (W9)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
14) มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (S10) 21) สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย (S11) 35) มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (S12) 50) มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ (S13) 18) สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม (S14) 33) มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา (S15) 3) ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (S16) 40) มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน (S17) 5) ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (S18) 12) ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง (S19) 31) สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง (S20)	13) สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน (W10) 1) การจัดเก็บข้อมูลบางโรงเรียนยังใช้เอกสารมากกว่าระบบดิจิทัล (PW1) 2) ครูหลายคนมีเวลาไม่เพียงพอในการวิเคราะห์เชิงลึก(PW2) 3) การคัดกรองยังคงเป็นเชิงเอกสารและไม่ต่อเนื่องในบางโรงเรียน (PW3) 4) ผู้ปกครองยังมีบทบาทน้อยและไม่เข้าใจกระบวนการ (PW)4 5) ผู้ปกครองยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนกิจกรรมมากนัก (PW5) 6) งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับทุกกิจกรรม (PW6) 7) ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ด้านให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา (PW7) 8) ระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลือยังไม่เป็นระบบในบางกรณี (PW8) 9) หน่วยงานภายนอกบางแห่งไม่ตอบกลับหรือไม่ส่งผลการดูแลกลับมา (PW9) 10) ขาดฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับระบบภายนอกแบบเรียลไทม์ (PW10)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
15) ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน (S21) 32) ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน (S22) 2) สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (S23) 1) มีการใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบฟอร์มออนไลน์ และแฟ้มสะสมงาน (PS1) 2) มีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ในทีมครู (PS2) 3) ครูบางคนรู้จักนักเรียนลึกถึงระดับความชอบ/ความถนัด (PS3) 4) มีการใช้แบบ SDQ และประชุมผลการคัดกรองเป็นระบบ (PS4) 5) ครูมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้แบบประเมิน (PS5) 6) มีกิจกรรมที่หลากหลายและตรงกับความสนใจเด็ก เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา (PS6) 7) มีความร่วมมือกับชุมชน เช่น เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอน (PS7) 8) มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เช่น ทีมครูเวร/แนะแนว/สหวิชาชีพ (PS18 9) นักเรียนบางกลุ่มกล้าเปิดเผยปัญหาเพราะไว้ใจครู (PS9) 10) โรงเรียนมีคู่มือ แนวปฏิบัติ และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน (PS10)	

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
11) มีการติดตามผลหลังส่งต่ออย่างเป็นระบบในหลายกรณี (PS11)	
โอกาส (Opportunities)	**อุปสรรค (Threats)**
50) . มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ (O1) 10) มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน (O2) 18) สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม (O3) 6) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง (O4) 40) มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน (O5) 29) มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน (O6) 1) ชุมชนและผู้ปกครองพร้อมสนับสนุนข้อมูลหากมีการสร้างสัมพันธ์ที่ดี (PO1) 2) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Google Forms, Cloud) สามารถใช้พัฒนาได้ (PO2) 3) หน่วยงานสาธารณสุขยินดีร่วมมือ เช่น รพ.สต. (PO3) 4) มีแนวโน้มรับงบสนับสนุนจาก สพฐ. หากจัดทำโครงการเป็นรูปธรรม (PO4) 5) หน่วยงานภายนอกและท้องถิ่น เช่น อบต. สนใจสนับสนุนกิจกรรมเด็ก (PO5) 6) หลายชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถ	7) ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน (T1) 26) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (T2) 47) ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก (T3) 46) มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน (T4) 8) หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน (T5) 16) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน (T6) 39) มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน (T7) 17) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (T8) 19) ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน (T9) 27) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (T10)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
นำมาใช้พัฒนาเด็กได้ดี (PO6) 7) หน่วยงานภายนอก เช่น พม. หรือ รพ.จิตเวช ยินดีประสานความร่วมมือ (PO7) 8) โครงการจาก สพป. ที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะครูด้านให้คำปรึกษา (PO8) 9) หน่วยงานอย่าง รพ. และสำนักงานเขต พร้อมประสานความร่วมมือหากมีระบบชัดเจน (PO9) 10) ผู้ปกครองในชุมชนเริ่มให้ความร่วมมือมากขึ้นในกระบวนการส่งต่อ (PO10)	37) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (T11) 28) ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน (T12) 20) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา (T13) 48) มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน (T14) 30) สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน (T15) 36) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง (T16) 49) หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ (T17) 9) มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน (T18) 38) ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน (T19) 1) บางชุมชนหรือผู้ปกครองไม่ให้ข้อมูลด้วยความไม่ไว้วางใจ (PT1) 2) ขาดบุคลากรเฉพาะด้านในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงจิตวิทยา (PT2)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
	3) บางกรณีไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้ เช่น เด็กที่เก็บตัวหรือมีปัญหาครอบครัว (PT3) 4) ขาดระบบติดตามผลหลังการคัดกรองในระดับชั้นเรียน (PT4) 5) กิจกรรมส่วนใหญ่ขึ้นกับครูที่มีความสามารถเฉพาะบุคคล ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหากครูย้าย (PT5) 6) บางครอบครัวมองว่ากิจกรรมไม่สำคัญเท่าการเรียนวิชาการ (PT6) 7) ปัญหาของนักเรียนบางรายซับซ้อนเกินขอบเขตความสามารถโรงเรียน (PT7) 8) ความร่วมมือของผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาไม่สม่ำเสมอ (PT8) 9) นักเรียนบางรายมีปัญหาหลายด้านซ้อนกัน ทำให้การส่งต่อไม่ครอบคลุม (PT9) 10) ความเข้าใจของผู้ปกครองบางคนเกี่ยวกับการส่งต่อยังไม่ดี อาจเกิดความวิตก (PT10)

ขั้นที่ 2.2 จัดทำร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยนำข้อมูลที่ได้จาก ขั้นที่ 2.1 มาร่างและสร้างกลยุทธ์ ซึ่งประเด็นสำคัญที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในขั้นที่ 2.1 ได้แก่ ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนำข้อมูลที่ได้มาจับประเด็นรายคู่ที่ได้จาก จุดแข็งและโอกาส (SO) จุดแข็งและอุปสรรค (ST) จุดอ่อนและโอกาส (WO) จุดอ่อนและอุปสรรค (WT) ของการดำเนินงานระบบการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis เพื่อกำหนดและร่างกลยุทธ์รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.22 จับประเด็นรายคู่ (SO) ที่ได้จากจุดแข็ง+โอกาส ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	กำหนดกลยุทธ์
24) ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (S1) 43) มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย (S2) 44) ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง (S3) 25) มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ (S4) 42) มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน (S5) 1) สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน (S6) 11) สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน (S7) 22) สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพ	50) มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ (O1) 10) มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน (O2) 18) สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม (O3) 6) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง (O4) 40) มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน (O5) 29) มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน (O6)	**1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก** 1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน (S3, S12, S22, PO8, S2, S15, PO2, S16, PS1, PS4) 1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน (O2, O4, PO10, S14, O3, PS7, O6, PO6) 1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก (S13, PO3, PO7, PO9, S5, S9, PS11, O1, PO4, PO5) 1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย (S8, PS6, O6, PO6) (S11)

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	กำหนดกลยุทธ์
นักเรียนตามความถนัดและความสนใจ (S8) 41) สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน (S9) 14) มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (S10) 21) สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย (S11) 35) มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (S12) 50) มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุขหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ (S13) 18) สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม (S14) 33) มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา (S15) 3) ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (S16)	1) ชุมชนและผู้ปกครองพร้อมสนับสนุนข้อมูลหากมีการสร้างสัมพันธ์ที่ดี (PO1) 2) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Google Forms, Cloud) สามารถใช้พัฒนาได้ (PO2) 3) หน่วยงานสาธารณสุขยินดีร่วมมือ เช่น รพ.สต. (PO3) 4) มีแนวโน้มรับงบสนับสนุนจาก สพฐ. หากจัดทำโครงการเป็นรูปธรรม (PO4) 5) หน่วยงานภายนอกและท้องถิ่น เช่น อบต. สนใจสนับสนุนกิจกรรมเด็ก (PO5) 6) หลายชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเด็กได้ดี (PO6) 7) หน่วยงานภายนอก เช่น พม. หรือ รพ.จิตเวช ยินดีประสานความร่วมมือ (PO7) 8) โครงการจาก สพป. ที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะครูด้านให้คำปรึกษา (PO8) 9) หน่วยงานอย่าง รพ. และสำนักงานเขตพร้อมประสานความร่วมมือหากมีระบบชัดเจน (PO9) 10) ผู้ปกครองในชุมชนเริ่ม	

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	กำหนดกลยุทธ์
40) มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน (S17) 5) ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (S18) 12) ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง (S19) 31) สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง (S20) 15) ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน (S21) 32) ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน (S22) 2) สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (S23) 1) มีการใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบฟอร์มออนไลน์ และแฟ้มสะสมงาน (PS1) 2) มีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ในทีมครู (PS2)	ให้ความร่วมมือมากขึ้นในกระบวนการส่งต่อ (PO10)	

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	กำหนดกลยุทธ์
3) ครูบางคนรู้จักนักเรียนลึกถึงระดับความชอบ/ความถนัด (PS3) 4) มีการใช้แบบ SDQ และประชุมผลการคัดกรองเป็นระบบ (PS4) 5) ครูมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้แบบประเมิน (PS5) 6) มีกิจกรรมที่หลากหลายและตรงกับความสนใจเด็ก เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา (PS6) 7) มีความร่วมมือกับชุมชน เช่น เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอน (PS7) 8) มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เช่น ทีมครูเวร/แนะแนว/สหวิชาชีพ (PS18 9) นักเรียนบางกลุ่มกล้าเปิดเผยปัญหาเพราะไว้ใจครู (PS9) 10) โรงเรียนมีคู่มือ แนวปฏิบัติ และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน (PS10) 11) มีการติดตามผลหลังส่งต่ออย่างเป็นระบบในหลายกรณี (PS11)		

ตารางที่ 4.23 จับประเด็นรายคู่ (ST) ที่ได้จากจุดแข็ง และอุปสรรค ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)	กำหนดกลยุทธ์
24) ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (S1 43) มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย (S2) 44) ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง (S3) 25) มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ (S4) 42) มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน (S5) 1) สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน (S6) 11) สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน (S7) 22) สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพ	7) ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน (T1) 26) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (T2) 47) ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก (T3) 46) มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน (T4) 8) หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน (T5) 16) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน (T6) 39) มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน (T7) 17) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น	**2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน** 2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก (S22, PT2, PT7,(S19, PS4, PT3,PS18) 2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ (S12, PT4,S5, S9, PS10,T17, PT9) 2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง(S14, PT10,T1, T6, PT1,T2, T7, PT8) 2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและ

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)	กำหนดกลยุทธ์
นักเรียนตามความถนัดและความสนใจ (S8) 41) สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน (S9) 14) มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (S10) 21) สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย (S11) 35) มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (S12) 50) มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ (S13) 18) สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม (S14) 33) มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา (S15) 3) ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (S16) 40) มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัด	สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (T8) 19) ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน (T9) 27) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (T10) 37) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (T11) 28) ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน (T12) 20) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา (T13) 48) มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน (T14) 30) สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน (T15)	กิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท (S11, PT5,S8, PT6) 2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง (S13, T4, T11,T14, T8,T13, T18)

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)	กำหนดกลยุทธ์
กิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน (S17) 5) ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (S18) 12) ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง (S19) 31) สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง (S20) 15) ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน (S21) 32) ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน (S22) 2) สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (S23) 1) มีการใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบฟอร์มออนไลน์ และแฟ้มสะสมงาน (PS1) 2) มีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ในทีมครู (PS2) 3) ครูบางคนรู้จักนักเรียนลึกถึงระดับความชอบ/ความถนัด (PS3) 4) มีการใช้แบบ SDQ และประชุมผลการคัดกรองเป็นระบบ (PS4)	36) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง (T16) 49) หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ (T17) 9) มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน (T18) 38) ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน (T19) 1) บางชุมชนหรือผู้ปกครองไม่ให้ข้อมูลด้วยความไม่ไว้วางใจ (PT1) 2) ขาดบุคลากรเฉพาะด้านในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงจิตวิทยา (PT2) 3) บางกรณีไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้ เช่น เด็กที่เก็บตัวหรือมีปัญหาครอบครัว (PT3) 4) ขาดระบบติดตามผลหลังการคัดกรองในระดับชั้นเรียน (PT4) 5) กิจกรรมส่วนใหญ่ขึ้นกับครูที่มีความสามารถเฉพาะบุคคล ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหากครูย้าย (PT5) 6) บางครอบครัวมองว่ากิจกรรมไม่สำคัญเท่าการเรียนวิชาการ	

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)	กำหนดกลยุทธ์
5) ครูมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้แบบประเมิน (PS5) 6) มีกิจกรรมที่หลากหลายและตรงกับความสนใจเด็ก เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา (PS6) 7) มีความร่วมมือกับชุมชน เช่น เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอน (PS7) 8) มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เช่น ทีมครูเวร/แนะแนว/สหวิชาชีพ (PS18 9) นักเรียนบางกลุ่มกล้าเปิดเผยปัญหาเพราะไว้ใจครู (PS9) 10) โรงเรียนมีคู่มือ แนวปฏิบัติ และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน (PS10) 11) มีการติดตามผลหลังส่งต่ออย่างเป็นระบบในหลายกรณี (PS11)	(PT6) 7) ปัญหาของนักเรียนบางรายซับซ้อนเกินขอบเขตความสามารถโรงเรียน (PT7) 8) ความร่วมมือของผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาไม่สม่ำเสมอ (PT8) 9) นักเรียนบางรายมีปัญหาหลายด้านซ้อนกัน ทำให้การส่งต่อไม่ครอบคลุม (PT9) 10) ความเข้าใจของผู้ปกครองบางคนเกี่ยวกับการส่งต่อยังไม่ดีอาจเกิดความวิตก (PT10)	

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 4.24 จับประเด็นรายคู่ (WO) ที่ได้จากจุดอ่อน และโอกาส ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	กำหนดกลยุทธ์
23) มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (W1) 27) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (W2) 37) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (W3) 20) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา (W4) 48) มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน (W5) 4) สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัยเข้าถึงได้ง่าย และเป็นปัจจุบัน (W6) 45) มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ (W7) 9) มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูล	50) มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ (O1) 10) มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน (O2) 18) สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม (O3) 6) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง (O4) 40) มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน (O5) 29) มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน (O6)	**3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ** 3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล (W6, PW1, PW10, PO2) (W10) (W4, W8) 3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก(PW7, PO8, PO7) (W9) (W3, O1, PO3) 3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ (W5, PW9, T14, PO9) (W7, PW8)(PO4, PO5) 3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน (PW4, PW5, O2, O4, PO10)(O3, PO1)

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	กำหนดกลยุทธ์
พื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน (W8) 34) สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ (W9) 13) สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน (W10) 1) การจัดเก็บข้อมูลบางโรงเรียนยังใช้เอกสารมากกว่าระบบดิจิทัล (PW1) 2) ครูหลายคนมีเวลาไม่เพียงพอในการวิเคราะห์เชิงลึก(PW2) 3) การคัดกรองยังคงเป็นเชิงเอกสารและไม่ต่อเนื่องในบางโรงเรียน (PW3) 4) ผู้ปกครองยังมีบทบาทน้อยและไม่เข้าใจกระบวนการ (PW)4 5) ผู้ปกครองยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนกิจกรรมมากนัก (PW5) 6) งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับทุกกิจกรรม (PW6) 7) ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ด้านให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา (PW7) 8) ระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลือยังไม่เป็นระบบในบางกรณี (PW8)	1) ชุมชนและผู้ปกครองพร้อมสนับสนุนข้อมูลหากมีการสร้างสัมพันธ์ที่ดี (PO1) 2) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Google Forms, Cloud) สามารถใช้พัฒนาได้ (PO2) 3) หน่วยงานสาธารณสุขยินดีร่วมมือ เช่น รพ.สต. (PO3) 4) มีแนวโน้มรับงบสนับสนุนจาก สพฐ. หากจัดทำโครงการเป็นรูปธรรม (PO4) 5) หน่วยงานภายนอกและท้องถิ่น เช่น อบต. สนใจสนับสนุนกิจกรรมเด็ก (PO5) 6) หลายชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเด็กได้ดี (PO6) 7) หน่วยงานภายนอก เช่น พม. หรือ รพ.จิตเวช ยินดีประสานความร่วมมือ (PO7) 8) โครงการจาก สพป. ที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะครูด้านให้คำปรึกษา (PO8) 9) หน่วยงานอย่าง รพ. และสำนักงานเขตพร้อมประสานความร่วมมือหากมีระบบชัดเจน (PO9) 10) ผู้ปกครองในชุมชนเริ่มให้ความร่วมมือมากขึ้นในกระบวนการส่งต่อ (PO10)	

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	กำหนดกลยุทธ์
9) หน่วยงานภายนอกบางแห่งไม่ตอบกลับหรือไม่ส่งผลการดูแลกลับมา (PW9) 10) ขาดฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับระบบภายนอกแบบเรียลไทม์ (PW10)		

ตารางที่ 4.25 จับประเด็นรายคู่ (WT) ที่ได้จากจุดอ่อน และอุปสรรค ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธี TOWS Matrix Analysis

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)	กำหนดกลยุทธ์
23) มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (W1) 27) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (W2) 37) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (W3) 20) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่าย	7) ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน (T1) 26) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (T2) 47) ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก (T3) 46) มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน (T4) 8) หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน (T5)	**4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง** 4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย (W4, W6, PW10, T13, T18), (PW1, PW3), (W7, PW8, T17, T19) 4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้าน

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)	กำหนดกลยุทธ์
โรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา (W4) 48) มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน (W5) 4) สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย และเป็นปัจจุบัน (W6) 45) มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ (W7) 9) มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน (W8) 34) สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ (W9) 13) สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน (W10) 1) การจัดเก็บข้อมูลบางโรงเรียนยังใช้เอกสารมากกว่าระบบดิจิทัล (PW1) 2) ครูหลายคนมีเวลาไม่	16) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน (T6) 39) มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน (T7) 17) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (T8) 19) ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน (T9) 27) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (T10) 37) มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน (T11) 28) ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน (T12) 20) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา (T13) 48) มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน (T14) 30) สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรม	เทคนิคและจิตวิทยา (PW2, PW7, PT2, PT3) (W9, PT7) 4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน (PW4, PW5, T2, T3, T6, PT10) (W14, PO1) 4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก (W2, W3, W5, T4, T8, T10, T14)/ (PW9, PT9)

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)	กำหนดกลยุทธ์
เพียงพอในการวิเคราะห์เชิงลึก (PW2) 3) การคัดกรองยังคงเป็นเชิงเอกสารและไม่ต่อเนื่องในบางโรงเรียน (PW3) 4) ผู้ปกครองยังมีบทบาทน้อยและไม่เข้าใจกระบวนการ (PW)4 5) ผู้ปกครองยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนกิจกรรมมากนัก (PW5) 6) งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับทุกกิจกรรม (PW6) 7) ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ด้านให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา (PW7) 8) ระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลือยังไม่เป็นระบบในบางกรณี (PW8) 9) หน่วยงานภายนอกบางแห่งไม่ตอบกลับหรือไม่ส่งผลการดูแลกลับมา (PW9) 10) ขาดฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับระบบภายนอกแบบเรียลไทม์ (PW10)	เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน (T15) 36) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง (T16) 49) หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ (T17) 9) มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน (T18) 38) ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน (T19) 1) บางชุมชนหรือผู้ปกครองไม่ให้ข้อมูลด้วยความไม่ไว้วางใจ (PT1) 2) ขาดบุคลากรเฉพาะด้านในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงจิตวิทยา (PT2) 3) บางกรณีไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้ เช่น เด็กที่เก็บตัวหรือมีปัญหาครอบครัว (PT3) 4) ขาดระบบติดตามผลหลังการคัดกรองในระดับชั้นเรียน (PT4) 5) กิจกรรมส่วนใหญ่ขึ้นกับครูที่มีความสามารถเฉพาะบุคคล ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหากครูย้าย (PT5) 6) บางครอบครัวมองว่ากิจกรรมไม่สำคัญเท่าการเรียนวิชาการ (PT6) 7) ปัญหาของนักเรียนบางรายซับซ้อน	

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)	กำหนดกลยุทธ์
	เกินขอบเขตความสามารถโรงเรียน (PT7) 8) ความร่วมมือของผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาไม่สม่ำเสมอ (PT8) 9) นักเรียนบางรายมีปัญหาหลายด้านซ้อนกัน ทำให้การส่งต่อไม่ครอบคลุม (PT9) 10) ความเข้าใจของผู้ปกครองบางคนเกี่ยวกับการส่งต่อยังไม่ดี อาจเกิดความวิตก (PT10)	

จากตารางที่ 4.25 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการจับคู่กลยุทธ์ พบว่า (SO) พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก (ST) ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน (WO) พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ (WT) ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึงรวมทั้งสิ้น 4 กลยุทธ์หลัก

ผลการพัฒนาร่างกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากผลการวิเคราะห์ SWOT Matrix กาจับคู่กลยุทธ์ (TOWS Matrix) และการวิเคราะห์ SO / WO / ST / WT ผู้วิจัยสามารถร่างเป็นกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์รอง พร้อมวิธีดำเนินการของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ทั้งหมด 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง และ 34 วิธีดำเนินการ โดยวิธีดำเนินการในแต่ละกลยุทธ์ ประกอบด้วย การพัฒนา การส่งเสริม การปรับปรุง โดยการพัฒนา เป็นการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น หรือสร้างสิ่งใหม่ที่จำเป็น เพื่อให้ระบบการดูแลมี "โครงสร้าง" และ "เครื่องมือ" ที่พร้อมใช้งาน ส่วนการส่งเสริม เป็นการสนับสนุนให้บุคลากร ชุมชน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง “มีบทบาท มีพลังและมีส่วนร่วม” กับระบบดูแล ดังนั้นวิธีดำเนินการที่สำคัญจึงควรเป็นการพัฒนา การส่งเสริม และการปรับปรุง โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 ผลการพัฒนากลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
SO	**1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก**	1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน	1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง 1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในการดูแล
		1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน	1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน 1.2.2 ส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมและทักษะชีวิต
		1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก	1.3.1 พัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. พม. 1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางการดูแลร่วมกัน
		1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพ	1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของ

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
		นักเรียนอย่างหลากหลาย	นักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา 1.4.2 ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาตนเอง
ST	**2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน**	2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก	2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา 2.1.2 ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กรณีศึกษานักเรียนกลุ่มเสี่ยงในทีมครู
		2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ	2.2.1 พัฒนาแนวปฏิบัติและขั้นตอนส่งต่อนักเรียนที่เป็นมาตรฐานร่วมกับเครือข่าย 2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน
		2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง	2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย 2.3.2 ส่งเสริมให้ครูผู้ประสานงานสื่อสารเชิงรุกกับผู้ปกครองรายกรณี
		2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท	2.4.1 พัฒนารูปแบบกิจกรรมให้หลากหลาย รองรับสถานการณ์พิเศษ เช่น ออนไลน์/ไฮบริด

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
			2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม
		2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง	2.5.1 พัฒนาเครือข่ายใหม่ร่วมกับองค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. สถานพินิจ หรือองค์กรศาสนา 2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน
WO	**3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ**	3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล	3.1.1 ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลนักเรียนให้ทันสมัยด้วยระบบคลาวด์และฟอร์มออนไลน์ 3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล
		3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก	3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ 3.2.2 ส่งเสริมการสร้างทีมสหวิชาชีพภายในโรงเรียน เช่น ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ผู้บริหาร
		3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ	3.3.1 ปรับขั้นตอนส่งต่อให้มีระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลืออย่างชัดเจน 3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
		3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน	3.4.1 จัดเวิร์กช็อปผู้ปกครองเพื่อเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรมและให้ความร่วมมือกับครู 3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม
WT	**4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง**	4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย	4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์ 4.1.2 ส่งเสริมการประเมินผลระบบติดตามอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงเป็นประจำ
		4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา	4.2.1 จัดอบรมให้ทีมดูแลมีทักษะพื้นฐานด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการให้คำปรึกษา 4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
		4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน	4.3.1 ปรับช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายและตรงกลุ่ม เช่น Line, Facebook, จดหมายข่าว 4.3.2 ส่งเสริมการตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมในกระบวนการดูแลนักเรียน
		4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก	4.4.1 พัฒนาข้อตกลงร่วม (MOU) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน 4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 2.2 ผลการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 4.27 ผลการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ฉบับที่ 1

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
SO	**1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก**	1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน	1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง 1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในการดูแล	ขอเพิ่มเติมในการเขียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เขียนให้ครบ แก้ไข 1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
		1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน	1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน	ปรับข้อ 1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
			1.2.2 ส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมและทักษะชีวิต	
		1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก	1.3.1 พัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. พม. 1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางการดูแลร่วมกัน	ปรับเพิ่มเติมข้อความ 1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน
		1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย	1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา	ปรับข้อความ 1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
			1.4.2 ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาตนเอง	
ST	**2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน**	2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก	2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา 2.1.2 ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กรณีศึกษานักเรียนกลุ่มเสี่ยงในทีมครู	ขอปรับข้อความข้อ 2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ
		2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ	2.2.1 พัฒนาแนวปฏิบัติและขั้นตอนส่งต่อนักเรียนที่เป็นมาตรฐานร่วมกับเครือข่าย 2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน	ขอเพิ่มเติมข้อ 2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
		2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง	2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย 2.3.2 ส่งเสริมให้ครูผู้ประสานงานสื่อสารเชิงรุกกับผู้ปกครองรายกรณี	ข้อ 2.3.2 ส่งเสริมให้ครูผู้ประสานงานสื่อสารเชิงรุกกับผู้ปกครองรายกรณี ขอปรับเพิ่มให้เห็นการพัฒนาที่ชัดเจนเป็น 2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล"
		2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท	2.4.1 พัฒนารูปแบบกิจกรรมให้หลากหลาย รองรับสถานการณ์พิเศษ เช่น ออนไลน์/ไฮบริด 2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม	ปรับข้อความ 2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือสถานการณ์พิเศษ ทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น
		2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง	2.5.1 พัฒนาเครือข่ายใหม่ร่วมกับองค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. สถานพินิจ หรือองค์กรศาสนา 2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน	แก้ไขข้อ 2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
WO	**3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ**	3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล	3.1.1 ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลนักเรียนให้ทันสมัยด้วยระบบคลาวด์และฟอร์มออนไลน์ 3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล	เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นขอแก้ไข 3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย
		3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก	3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ 3.2.2 ส่งเสริมการสร้างทีมสหวิชาชีพภายในโรงเรียน เช่น ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ผู้บริหาร	การ "ส่งเสริม" อาจตีความได้หลวม คำว่า "พัฒนาและจัดตั้ง" สื่อถึงกระบวนการที่มีเป้าหมายและความต่อเนื่องชัดเจน ควรปรับเป็น พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน
		3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ	3.3.1 ปรับขั้นตอนส่งต่อให้มีระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลืออย่างชัดเจน	เพื่อให้ข้อความกระชับเข้าใจง่ายขอปรับ 3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
			3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก	
		3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน	3.4.1 จัดเวิร์กช็อปผู้ปกครองเพื่อเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรมและให้ความร่วมมือกับครู 3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม	เพื่อความชัดเจน แก้ไขข้อ 3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน
WT	**4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง**	4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย	4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์ 4.1.2 ส่งเสริมการประเมินผลระบบติดตามอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงเป็นประจำ	ข้อ 4.1.2 คำว่า “อย่างต่อเนื่อง” เป็นคำกว้าง การกำหนด “รอบประเมิน” ช่วยให้สถานศึกษานำไปใช้ได้จริง ควรปรับแก้ไขเป็นว่า 4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียน พร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
		4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา	4.2.1 จัดอบรมให้ทีมดูแลมีทักษะพื้นฐานด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการให้คำปรึกษา 4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)	เพื่อเข้าใจง่าย แก้ไขเป็น 4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
		4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน	4.3.1 ปรับช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายและตรงกลุ่ม เช่น Line, Facebook, จดหมายข่าว 4.3.2 ส่งเสริมการตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมในกระบวนการดูแลนักเรียน	เพื่อความชัดเจน ขอแก้ไข 4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
		4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก	4.4.1 พัฒนาข้อตกลงร่วม (MOU) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน 4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ	ขอปรับข้อความ 4.4.1 จัดทำ MOU กับหน่วยงานภายนอก โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน

ตารางที่ 4.28 ผลการตรวจสอบร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ฉบับที่ 1

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
SO	1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก	1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน	1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง 1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลเพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
		1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน	1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน 1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน
		1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก	1.3.1 พัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. พม. 1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
		1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย	1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา 1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง
ST	2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน	2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก	2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา 2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ
		2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ	2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร 2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน
		2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง	2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย 2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล
		2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท	2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือ

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
			สถานการณ์พิเศษ ทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น 2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม
		2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง	2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น 2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน
WO	3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ	3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล	3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย 3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล
		3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก	3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ 3.2.2 พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน
		3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตาม	3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
		นักเรียนอย่างเป็นระบบ	การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้ 3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก
		3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน	3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน 3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม
WT	4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง	4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย	4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์ 4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียนพร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์
		4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา	4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
		4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน	4.3.1 ปรับช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายและตรงกลุ่ม เช่น Line, Facebook, จดหมายข่าว

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
			4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
		4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก	4.4.1 จัดทำ MOU กับหน่วยงานภายนอก โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน 4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การประเมินกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน ได้แก่ กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง 17 และวิธีดำเนินการ 34 วิธี โดยการสอบถามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแสดงการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4.29 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งปัจจุบัน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	6	66.7
1.2 หญิง	3	33.3
รวม	**9**	**100**
2. ตำแหน่งปัจจุบัน		
2.1 ผู้บริหารระดับนโยบาย	2	22.2
2.2 ผู้บริหารการศึกษา	2	22.2
2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา	2	22.2
2.4 ศึกษานิเทศก์	1	11.1
2.5 อาจารย์มหาวิทยาลัย	2	22.2
รวม	**9**	**100**

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 และเพศหญิง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 สำหรับตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนเท่ากัน 4 ตำแหน่ง ได้แก่ ผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย ตำแหน่งละ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 เท่ากัน และตำแหน่งศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1

ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉบับที่ 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นรายบุคคล

จากการประเมินกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ ของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประเมินโดยผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 9 คน มีรายละเอียดของผลการประเมินได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม

กลยุทธ์หลัก	ความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก	4.67	0.49	มากที่สุด
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน	4.58	0.51	มากที่สุด
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ	4.83	0.39	มากที่สุด
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง	4.58	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.67**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.30 ความเหมาะสมของกลยุทธ์หลัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงที่สุด คือ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ ($\overline{X}$ =4.83, S.D =0.39) รองลงมาคือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก ($\overline{X}$ =4.67, S.D =0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน และ กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\overline{X}$ =4.58, S.D =0.51)

ตารางที่ 4.31 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านกลยุทธ์รอง

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก			
1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน	4.75	0.45	มากที่สุด
1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน	4.67	0.49	มากที่สุด
1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก	4.58	0.51	มากที่สุด
1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย	4.67	0.49	มากที่สุด
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน			
2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก	4.67	0.49	มากที่สุด
2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ	4.58	0.51	มากที่สุด
2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง	4.50	0.52	มาก
2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท	4.58	0.51	มากที่สุด
2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง	4.58	0.51	มากที่สุด
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ			
3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล	4.92	0.29	มากที่สุด
3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก	4.83	0.39	มากที่สุด
3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ	4.75	0.45	มากที่สุด
3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน	4.83	0.39	มากที่สุด
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง			
4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย	4.67	0.49	มากที่สุด
4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา	4.58	0.51	มากที่สุด
4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน	4.50	0.52	มาก
4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก	4.58	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.67**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.31 ความเหมาะสมของกลยุทธ์รองอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลยุทธ์รองที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล ($\overline{X}$ =4.92, S.D =0.29) รองลงมา คือ กลยุทธ์รอง 3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก และ 3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน ($\overline{X}$ =4.83, S.D =0.39) ส่วนกลยุทธ์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์ 2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง และ 4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน ($\overline{X}$ =4.50, S.D =0.52)

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านวิธีการดำเนินการ

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก			
1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน			
1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง	4.69	0.44	มากที่สุด
1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.98	0.41	มากที่สุด
1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน			
1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน	4.87	0.31	มากที่สุด
1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน	4.80	0.27	มากที่สุด
1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก			
1.3.1 พัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. พม.	4.58	0.39	มากที่สุด
1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน	4.58	0.34	มากที่สุด

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย			
1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา	4.53	0.27	มากที่สุด
1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง	4.93	0.35	มากที่สุด
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน			
2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก			
2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา	4.80	0.26	มากที่สุด
2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ	4.85	0.43	มากที่สุด
2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ			
2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร	4.51	0.30	มากที่สุด
2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน	4.98	0.38	มากที่สุด
2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง			
2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย	4.92	0.31	มากที่สุด
2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล	4.61	0.35	มากที่สุด
2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท			
2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือสถานการณ์พิเศษ ทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น	4.59	0.36	มากที่สุด
2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม	4.59	0.29	มากที่สุด
2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง			
2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น	4.65	0.44	มากที่สุด

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน	4.76	0.41	มากที่สุด
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ			
3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล			
3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย	4.72	0.44	มากที่สุด
3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล	4.65	0.43	มากที่สุด
3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก			
3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ	4.81	0.37	มากที่สุด
3.2.2 พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน	4.57	0.43	มากที่สุด
3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ			
3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้	4.65	0.27	มากที่สุด
3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก	4.68	0.29	มากที่สุด
3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน			
3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน	4.73	0.26	มากที่สุด
3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม	4.89	0.32	มากที่สุด
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง			
4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย			
4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์	4.60	0.33	มากที่สุด
4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียน พร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์	4.76	0.30	มากที่สุด
4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา			

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ	4.80	0.42	มากที่สุด
4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)	4.52	0.32	มากที่สุด
4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน			
4.3.1 ปรับช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายและตรงกลุ่ม เช่น Line, Facebook, จดหมายข่าว	4.80	0.31	มากที่สุด
4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.59	0.36	มากที่สุด
4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก			
4.4.1 จัดทำ MOU กับหน่วยงานภายนอก โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน	4.53	0.28	มากที่สุด
4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ	4.97	0.41	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.72**	**0.35**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.32 ความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านวิธีการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.72, S.D =0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1.1.2 "พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน" ($\bar{x}$ = 4.98, S.D. = 0.41) และ ข้อ 2.2.2 "ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน" ($\bar{x}$ = 4.98, S.D. = 0.38) แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบดิจิทัลในการจัดการข้อมูลและติดตามผลนักเรียน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีในยุคปัจจุบันเพื่อให้การดูแลนักเรียนมีประสิทธิภาพและความต่อเนื่อง รองลงมา คือ ข้อ 4.4.2 "ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ" ($\bar{x}$ = 4.97, S.D. = 0.41) ความสำคัญสูง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 2.2.1 "พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร" ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.30)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ในการประชุมกลุ่มย่อยโดยมีเนื้อหาสรุป ดังต่อไปนี้

วิธีดำเนินการควรปรับให้ชัดเจน นำไปปฏิบัติได้

1. ปรับข้อ 1.3.1 เพิ่มรายละเอียดด้าน แนวทางการปฏิบัติ ให้เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม แก้ไขเป็น จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอก พร้อมระบุบทบาท หน้าที่ และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน

2. ปรับข้อ 4.4.1 เพิ่มส่วนของ ติดตามผล และ ประชุมร่วม เพื่อให้เห็นภาพความร่วมมือที่ต่อเนื่อง แก้ไขเป็น พัฒนาข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานภายนอก โดยจัดประชุมร่วมเพื่อกำหนดภารกิจร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และติดตามผลการดำเนินงานตามข้อตกลง

3. ปรับข้อ 4.3.1 เพิ่ม ระบบติดตาม/แจ้งเตือน ให้ตอบโจทย์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ แก้ไขเป็น ปรับปรุงช่องทางการสื่อสารให้หลากหลาย ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้ปกครอง พร้อมสร้างระบบแจ้งเตือน/ติดตามผล เช่น ระบบแชทกลุ่มหรือแอปพลิเคชันโรงเรียน

ผลการปรับปรุงและพัฒนาร่างกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนะจากการประชุมของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มาปรับปรุงและพัฒนาร่างกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉบับที่ 2 ให้เป็นกลยุทธ์ฉบับสมบูรณ์ จากนั้นผู้วิจัยได้นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ตรวจสอบ และปรับตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์จนได้เป็นกลยุทธ์ฉบับสมบูรณ์ โดยแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ฉบับสมบูรณ์

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
SO	**1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก**	1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน	1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง 1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลเพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
		1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน	1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน 1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน
		1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก	1.3.1 จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอก พร้อมระบุบทบาทหน้าที่ และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน 1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทาง

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
			ระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน
		1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย	1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา 1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง
ST	**2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน**	2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก	2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา 2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ
		2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ	2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร 2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน
		2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง	2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย 2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
		2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท	2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือสถานการณ์พิเศษ ทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น 2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม
		2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง	2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น 2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน
WO	**3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ**	3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล	3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย 3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล
		3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก	3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ 3.2.2 พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
		3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ	3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้ 3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก
		3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน	3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน 3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม
WT	**4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง**	4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย	4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์ 4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียน พร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์
		4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา	4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
		4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของ	4.3.1 ปรับปรุงช่องทางการสื่อสารให้หลากหลาย ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้ปกครอง

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ
		ผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน	พร้อมสร้างระบบแจ้งเตือน/ติดตามผล เช่น ระบบแชทกลุ่มหรือแอปพลิเคชันโรงเรียน 4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
		4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก	4.4.1 พัฒนาข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานภายนอก โดยจัดประชุมร่วมเพื่อกำหนดภารกิจร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และติดตามผลการดำเนินงานตามข้อตกลง 4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4.3 ระยะที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การประเมินกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบบสอบถามการประเมินความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน ได้แก่ กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง 17 และวิธีดำเนินการ 34 โดยการสอบถามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแสดงการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4.34 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งปัจจุบัน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	5	42
1.2 หญิง	7	58
รวม	**12**	**100**
2. ตำแหน่งปัจจุบัน		
2.1 ผู้บริหารการศึกษา	3	25
2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา	3	25
2.3 ศึกษานิเทศก์	3	25
2.4 ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3	25
รวม	**12**	**100**

จากตารางที่ 4.34 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 58 และเพศชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 42 สำหรับตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนเท่ากันทุกตำแหน่ง ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตำแหน่งละ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25 เท่ากัน

ตารางที่ 4.35 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม

กลยุทธ์หลัก	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก	4.67	0.49	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ	4.83	0.39	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.67**	**0.48**	**มากที่สุด**	**4.75**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.35 พบว่า การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์หลักในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.48) และความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.67 (S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.39) รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน และ กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.51)

ด้านความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ ($\bar{x}$ = 4.92, S.D. = 0.29) รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 1

พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.45) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน และ กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.49)

ตารางที่ 4.36 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์รองของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านกลยุทธ์รอง

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก						
1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน	4.75	0.45	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน	4.67	0.49	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย	4.67	0.49	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน						
2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก	4.67	0.49	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง	4.50	0.52	มาก	4.58	0.51	มากที่สุด
2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ						
3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล	4.92	0.29	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก	4.83	0.39	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ	4.75	0.45	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน	4.83	0.39	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง						
4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย	4.67	0.49	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน	4.50	0.52	มาก	4.58	0.51	มากที่สุด
4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.67**	**0.48**	**มากที่สุด**	**4.75**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.36 ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์รองของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.48) และความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านความเป็นไปได้ของกลยุทธ์รอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.48) กลยุทธ์รองที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์รอง 3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.92, S.D. = 0.29) รองลงมา คือ กลยุทธ์รอง 3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนว

และทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.39) และ 3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.39) ส่วนกลยุทธ์รองที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์รอง 2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.52) และ 4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.52)

ด้านความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์รอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.43) กลยุทธ์รองที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์รอง 3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล, 3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก, 3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ และ 3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ ($\bar{x}$ = 4.92, S.D. = 0.29) รองลงมา คือ กลยุทธ์รอง 1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.39) ส่วนกลยุทธ์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์รอง 2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.51) และ 4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.51)

ตารางที่ 4.37 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของวิธีการดำเนินการของร่างกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	**ความเป็นไปได้**			**ความเป็นประโยชน์**		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก						
1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน						
1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง	4.69	0.44	มากที่สุด	4.54	0.31	มากที่สุด
1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.98	0.41	มากที่สุด	4.99	0.35	มากที่สุด
1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน						

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน	4.87	0.31	มากที่สุด	4.89	0.43	มากที่สุด
1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน	4.80	0.27	มากที่สุด	4.60	0.30	มากที่สุด
1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก						
1.3.1 จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอก พร้อมระบุบทบาท หน้าที่ และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน	4.58	0.39	มากที่สุด	4.50	0.33	มาก
1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน	4.58	0.34	มากที่สุด	4.91	0.40	มากที่สุด
1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย						
1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา	4.53	0.27	มากที่สุด	4.85	0.30	มากที่สุด
1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง	4.93	0.35	มากที่สุด	4.86	0.27	มากที่สุด
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน						
2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก						
2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา	4.80	0.26	มากที่สุด	4.89	0.31	มากที่สุด

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ	4.85	0.43	มากที่สุด	4.54	0.28	มากที่สุด
2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ						
2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร	4.51	0.30	มากที่สุด	4.68	0.44	มากที่สุด
2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน	4.98	0.38	มากที่สุด	4.56	0.41	มากที่สุด
2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง						
2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย	4.92	0.31	มากที่สุด	4.93	0.38	มากที่สุด
2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล	4.61	0.35	มากที่สุด	4.81	0.42	มากที่สุด
2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท						
2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือสถานการณ์พิเศษ ทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น	4.59	0.36	มากที่สุด	4.67	0.41	มากที่สุด
2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม	4.59	0.29	มากที่สุด	4.53	0.29	มากที่สุด
2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง						
2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น	4.65	0.44	มากที่สุด	4.66	0.43	มากที่สุด

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน	4.76	0.41	มากที่สุด	4.66	0.36	มากที่สุด
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ						
3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล						
3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย	4.72	0.44	มากที่สุด	4.86	0.41	มากที่สุด
3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล	4.65	0.43	มากที่สุด	4.82	0.43	มากที่สุด
3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก						
3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ	4.81	0.37	มากที่สุด	4.94	0.31	มากที่สุด
3.2.2 พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน	4.57	0.43	มากที่สุด	4.74	0.27	มากที่สุด
3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ						
3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้	4.65	0.27	มากที่สุด	4.56	0.30	มากที่สุด
3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก	4.68	0.29	มากที่สุด	4.86	0.34	มากที่สุด
3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน						
3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และ	4.73	0.26	มากที่สุด	4.88	0.41	มากที่สุด

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน						
3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม	4.89	0.32	มากที่สุด	4.78	0.42	มากที่สุด
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง						
4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย						
4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์	4.60	0.33	มากที่สุด	4.89	0.25	มากที่สุด
4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียน พร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์	4.76	0.30	มากที่สุด	4.75	0.35	มากที่สุด
4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา						
4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ	4.80	0.42	มากที่สุด	4.76	0.33	มากที่สุด
4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)	4.52	0.32	มากที่สุด	4.71	0.29	มากที่สุด
4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน						
4.3.1 ปรับปรุงช่องทางการสื่อสารให้หลากหลาย ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้ปกครอง พร้อมสร้างระบบแจ้งเตือน/ติดตามผล เช่น ระบบแชทกลุ่มหรือแอปพลิเคชันโรงเรียน	4.80	0.31	มากที่สุด	4.51	0.27	มากที่สุด
4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.59	0.36	มากที่สุด	4.55	0.32	มากที่สุด
4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก						

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
4.4.1 พัฒนาข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานภายนอก โดยจัดประชุมร่วมเพื่อกำหนดภารกิจร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และติดตามผลการดำเนินงานตามข้อตกลง	4.53	0.28	มากที่สุด	4.52	0.44	มากที่สุด
4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ	4.97	0.41	มากที่สุด	4.82	0.31	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.72**	**0.35**	**มากที่สุด**	**4.79**	**0.34**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.37 ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของวิธีการดำเนินการของร่างกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.35) และความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านความเป็นไปได้ของวิธีการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.35) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.98, S.D. = 0.41) และ ข้อ 2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน ($\bar{x}$ = 4.98, S.D. = 0.38) รองลงมา คือ ข้อ 4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ($\bar{x}$ = 4.97, S.D. = 0.41) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.30) รองลงมาคือ ข้อ 4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.32) และ ข้อ 1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.27) แม้ว่าจะยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด แต่อาจสะท้อนถึงความท้าทายในการประสานงานระหว่างหน่วยงานและการสร้างชุมชนการเรียนรู้

ด้านความเป็นประโยชน์ของวิธีการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.34) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.99, S.D. = 0.35) ซึ่งได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ข้อ 3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้าน

จิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ ($\bar{x}$ = 4.94, S.D. = 0.31) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 1.3.1 จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอก พร้อมระบุบทบาท หน้าที่ และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.33)

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) ประเมินกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการ 3 ขั้น ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย 3) พหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้รับรางวัลและมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 โรงเรียน จำนวน 15 คน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการ 3 ขั้น ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการศึกษาพหุกรณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค SWOT 2) สร้างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาร่างและสร้างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตรวจสอบเชิงคุณภาพร่างกลยุทธ์ด้วยการสนทนากลุ่ม และ 3) ประเมินความเหมาะสม ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสอบถามความคิดเห็นของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดิม จำนวน 9 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 ประเมินกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสอบถามความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมจำนวน 12 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย ตามข้อค้นพบดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์รายละเอียดในแต่ละส่วน ดังนี้

5.1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.1.1.1 สภาพปัจจุบัน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และแนวทางพัฒนา จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยใช้เครื่องมือ SWOT ร่วมกับการเสนอแนวทางพัฒนาในลักษณะ PNI ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน 5 ด้านหลัก พบข้อค้นสำคัญดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบสัมภาษณ์และแบบฟอร์มออนไลน์ และครูสามารถวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามยังพบข้อจำกัดในด้านการใช้ระบบดิจิทัลอย่างทั่วถึง และภาระเวลาของครูที่ไม่เอื้อต่อการวิเคราะห์เชิงลึก

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บข้อมูล และอบรมครูให้มีความสามารถในการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนมีระบบการคัดกรองที่ชัดเจนโดยใช้ SDQ และมีการประชุมผลการคัดกรอง แต่ยังพบปัญหาในด้านความต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรพัฒนาระบบคัดกรองออนไลน์ พร้อมส่งเสริมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับกระบวนการคัดกรองและบทบาทของตนในการดูแลนักเรียน

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน และได้รับความร่วมมือจากชุมชน แต่ยังขาดความต่อเนื่องจากการพึ่งพาบุคลากรเฉพาะกลุ่ม และผู้ปกครองยังมีบทบาทน้อย

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรจัดทำระบบกิจกรรมพัฒนานักเรียนที่ยั่งยืนโดยอาศัยความร่วมมือจากท้องถิ่นและผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีการตั้งคณะทำงานที่มีบทบาทช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม และนักเรียนบางกลุ่มมีความไว้ใจในการเปิดเผยปัญหา แต่ยังพบว่าครูส่วนใหญ่ขาดทักษะด้านจิตวิทยา และการติดตามผลยังไม่เป็นระบบในบางกรณี

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรอบรมครูให้มีทักษะด้านการให้คำปรึกษา และสร้างระบบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนมีคู่มือและแนวปฏิบัติชัดเจน และมีการติดตามผลหลังการส่งต่อ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารกลับจากหน่วยงานภายนอก และความเข้าใจของผู้ปกครองในกระบวนการส่งต่อ

แนวทางการพัฒนา (PNI) ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานภายนอก และจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับประโยชน์ของการส่งต่อนักเรียน

5.1.1.2 สภาพปัจจุบันของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งต่อนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

5.1.1.3 สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งต่อนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

5.1.1.4 การศึกษาความต้องการจำเป็นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความต้องการจำเป็นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมเท่ากับ 0.375 ($PNI_{Modified}$ = 0.375) เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตามลำดับ

5.1.2 การสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.1.2.1 ผลการสร้างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก

กลยุทธ์รองที่ 1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน

กลยุทธ์รองที่ 1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน

กลยุทธ์รองที่ 1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก

กลยุทธ์รองที่ 1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย

กลยุทธ์หลักที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

กลยุทธ์รองที่ 2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก

กลยุทธ์รองที่ 2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์รองที่ 2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง

กลยุทธ์รองที่ 2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท

กลยุทธ์รองที่ 2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง

กลยุทธ์หลักที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ

กลยุทธ์รองที่ 3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล

กลยุทธ์รองที่ 3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก

กลยุทธ์รองที่ 3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์รองที่ 3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน

กลยุทธ์หลักที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง

กลยุทธ์รองที่ 4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย

กลยุทธ์รองที่ 4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา

กลยุทธ์รองที่ 4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน

กลยุทธ์รองที่ 4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก

5.1.2.2 การตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้วเห็นว่า กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน และ กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง

5.1.3 การประเมินกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการประเมินกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า

ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.83 รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก มีค่าเฉลี่ย 4.67 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน และ กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง มีค่าเฉลี่ย 4.58

ความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.92 รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก มีค่าเฉลี่ย 4.75 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน และ กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง มีค่าเฉลี่ย 4.67

5.2 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลการอภิปรายผลเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์รายละเอียดในแต่ละส่วน ดังนี้

5..2.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สภาพปัจจุบันระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองยังไม่เข้มแข็ง งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอ ระบบข้อมูลนักเรียนไม่ทันสมัย เครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกยังไม่มีประสิทธิภาพ ครูมีภาระงานมาก และระบบการติดตามประเมินผลยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฏพันธ์ ดิศเจริญ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า มีการร่วมประชุมหารือกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารระบบดูแลนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้ให้ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความจำเป็น เพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียนรวมทั้งมีวิธีการกิจกรรม และจัดหาเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ศึกษาการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ให้ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกลไกในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในทางส่งเสริมพัฒนาการป้องกันแก้ไขและให้ความช่วยเหลืออย่างสอดประสานเชื่อมโยงผสมกลมกลืนไปกับการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย

สภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความจำเป็นจากสถานการณ์จริงในโรงเรียน รวมถึงแรงขับจากนโยบายระดับชาติ จึงเกิดความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ในแต่ละด้านอย่างชัดเจน เช่น ด้านการส่งต่อ ด้านการส่งเสริม และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตราพร สุทธิสาร (2562) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) องค์ประกอบด้านการคัดกรองนักเรียน 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) องค์ประกอบด้านการส่งต่อนักเรียน 2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2.1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ความต้องการจำเป็นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความต้องการจำเป็นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมเท่ากับ 0.375 ($PNI_{Modified}$ = 0.375) เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยด้านการส่งต่อนักเรียน มีความต้องการจำเป็น

สูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ครูแนะแนวหรือผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพจิต ทำให้การดูแลนักเรียนที่มีปัญหาเฉพาะทางไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ การขาดความร่วมมือที่เป็นระบบกับหน่วยงานภายนอก เช่น สถานพยาบาลหรือองค์กรสังคมสงเคราะห์ ส่งผลให้การส่งต่อนักเรียนเพื่อรับการช่วยเหลือไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนบางราย เช่น ปัญหาครอบครัวหรือการใช้สารเสพติด ยิ่งทำให้การดูแลภายในโรงเรียนไม่เพียงพอ แม้จะมีการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก แต่หากขาดระบบติดตามผลที่ชัดเจน การช่วยเหลืออาจไม่ต่อเนื่องและไม่บรรลุผลตามที่คาดหวัง ดังนั้น การพัฒนาระบบการส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ตัวบ่งชี้การบริหารงานการส่งต่อ ไว้ว่าบางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนไว้ว่า โดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการนั้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็ว และสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (2562) ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนไว้ว่า เป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยที่ครูที่ปรึกษาอาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หรือไม่สามารถจัดการปัญหาได้ ต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลือทันที

5.2.2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสร้างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี PNI Modified ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบพหุกรณีศึกษา เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ กลยุทธ์ที่ได้ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง ครอบคลุมกระบวนการ 5 ขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรอง 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ กระบวนการจัดทำ กลยุทธ์ยึดหลักการวางแผนเชิงระบบ มีการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องหลากหลายฝ่าย และใช้เครื่องมือที่

เหมาะสมและหลากหลาย เช่น PNI Modified นำมาช่วยจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการนำข้อมูลจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมาสังเคราะห์เป็นจุดแข็งและแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2560) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การจัดทำกลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก” โดยใช้แนวทางการวางแผนยุทธศาสตร์ที่ยึดบริบทของโรงเรียนจริงเป็นฐาน และดำเนินการพัฒนากลยุทธ์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ผลการวิจัยของสุธรรมพบว่า กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยโครงสร้างที่ชัดเจน แบ่งเป็นกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์รอง เช่น กลยุทธ์ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในการพัฒนาการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การวัดผลและประเมินผล โดยทุกกลยุทธ์ต้องเชื่อมโยงกับภารกิจของสถานศึกษาและดำเนินการตามวงจร PDCA (Plan–Do–Check–Act) อย่างครบถ้วน โดยมีประเด็นการอภิปรายกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง คือ 1) พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน 2) พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน 3) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก 4) พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย

จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์หลักที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก ได้รับการออกแบบให้มีความครอบคลุมทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพครู การส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองและชุมชน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การจัดทำกลยุทธ์ได้ใช้ข้อมูลเชิงลึกจากโรงเรียนต้นแบบที่มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้มแข็ง ผสมผสานกับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้เครื่องมือ PNI Modified ซึ่งช่วยระบุจุดเน้นที่สอดคล้องกับบริบทและข้อเท็จจริงในพื้นที่ จึงส่งผลให้กลยุทธ์นี้มีความเหมาะสมในเชิงโครงสร้าง ระบบ และกิจกรรม โดย 1) พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว (2565) ที่เน้นว่าครูต้องมีความรู้ด้านพฤติกรรมเด็กและสามารถใช้เครื่องมือคัดกรองและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การช่วยเหลือเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Boyd (2007) ซึ่งอ้างถึงในบทที่ 2 ว่า "ทุนมนุษย์" ของครูเป็นพื้นฐานของระบบสนับสนุนนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ 2) พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว (2565) อธิบายถึงการจัดระบบส่งต่อที่ต้องอาศัยความร่วมมือกับโรงพยาบาล สถานีตำรวจ และองค์กรสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียนครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรณีที่ครูไม่สามารถช่วยเหลือได้ด้วยตนเอง ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาเครือข่ายของกลยุทธ์นี้โดยตรง 3) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กร

ภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ., 2566) สพฐ. ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีระบบส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องจัดให้มี เครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือ แก้ไข และพัฒนาเด็กอย่างครบวงจร เช่นเดียวกับที่พบในโรงเรียนต้นแบบในการวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แดนไพร สีมาคาม (2564) ระบุว่า โรงเรียนที่มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกเข้มแข็ง สามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิผลมากกว่าโรงเรียนที่ดำเนินงานเฉพาะภายในเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต ปัญหาครอบครัว หรือยาเสพติด 4) พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมสุขภาพจิต (2551)ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องมี ครูที่ปรึกษาเป็นศูนย์กลาง, มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เน้นการ “บูรณาการภายใน” (ครูที่ปรึกษา, ผู้บริหาร) และ “เชื่อมโยงภายนอก” (ชุมชน, หน่วยงานสุขภาพจิต) พร้อมทั้งแนวคิดของ สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ (2559)การดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องใช้ แนวทางสหวิทยาการ, บูรณาการร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญสอดคล้องกับแนวคิด “เชื่อมโยงภายนอก” และการทำงานร่วมกันแบบมีระบบ ทั้งยังสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ระบบต้องมีความต่อเนื่อง มีเครื่องมือที่ชัดเจน และอาศัยความร่วมมือจาก ทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน มุ่งจัดโครงสร้างแบบมี กระบวนการประสานงานอย่างเป็นระบบ ทั้งภายในและภายนอก และยังสอดคล้องกับแนวคิดของนิรันดร์ จุลทรัพย์ (2558)ระบบดูแลควรมีเครื่องมือและวิธีการที่ครูใช้ได้จริง มีการสนับสนุนจากโรงเรียน และมีการประสานกับเครือข่ายภายนอกเชื่อมโยงกับแนวคิดการใช้ “เครื่องมือชัดเจน” และการทำงานร่วมกับ เครือข่ายภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์หลักที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์รอง คือ 1) ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก 2) ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง 4) ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท 5) ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง

จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครูและการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างรอบด้าน เพื่อให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความยั่งยืนและตอบสนองต่อปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การจัดทำกลยุทธ์ได้อ้างอิงจากบริบทของโรงเรียนต้นแบบที่มีแนวปฏิบัติที่ดี และสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของระบบดูแลฯ ต้องพึ่งพาทั้งความสามารถของบุคลากรภายในและความร่วมมือจากภายนอกอย่างต่อเนื่อง โดย 1) ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว (2565) ที่เน้นว่าครูควรได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านจิตวิทยาเด็ก การ

วิเคราะห์พฤติกรรม และการใช้เครื่องมือในการคัดกรองและวางแผนช่วยเหลือเด็กอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนสามารถวินิจฉัยและส่งต่อนักเรียนได้อย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับ กรมสุขภาพจิต (2551) ที่ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมครูด้านการดูแลเด็กที่มีปัญหาด้านอารมณ์ พฤติกรรม และสังคม 2) ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ., 2559) ที่เน้นการสร้างระบบส่งต่อที่ชัดเจน มีขั้นตอน เครื่องมือ และกลไกการติดตามอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับ แดนไพร สีมาคาม (2564) ที่ระบุว่า ความสำเร็จของระบบดูแลนักเรียนขึ้นอยู่กับการติดตามผลที่ต่อเนื่องและสามารถประเมินความเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน 3) ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง สอดคล้องกับ แนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2551) ที่ส่งเสริมการสื่อสารสองทางระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อการดูแลและวางแผนช่วยเหลือเด็กให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้นแบบที่ศึกษายังพบว่ามีการตั้งกลุ่มสนทนา การโทรติดตาม และระบบแจ้งเตือนเพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลลูกตนเอง 4) ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท สอดคล้องกับแนวคิดของ สันติสุข สันติศาสนสุข (2559) ที่เสนอว่าการบริหารจัดการระบบดูแลนักเรียนควรมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทรัพยากรของโรงเรียน และปัญหาเฉพาะของนักเรียนแต่ละราย เช่น โรงเรียนในเขตชนบทปรับใช้กิจกรรมในชุมชน ขณะที่โรงเรียนในเมืองใช้เทคโนโลยีและแอปพลิเคชันในการติดตามเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองที่เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน 5) ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง สอดคล้องกับ แนวทางของสพฐ. (2564) ที่สนับสนุนการสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล อบต. ศูนย์เด็กเล็ก และหน่วยงานสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อร่วมดูแลนักเรียนที่มีปัญหาเฉพาะด้าน และยังตรงกับข้อเสนอของ กรมสุขภาพจิต (2551) ที่เห็นว่าโรงเรียนควรทำงานเชื่อมโยงกับระบบสุขภาพและบริการสังคมเพื่อให้การดูแลมีประสิทธิภาพในระยะยาว

กลยุทธ์หลักที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง คือ 1) พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล 2) พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก 3) พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ 4) พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์หลักนี้ถูกออกแบบขึ้นเพื่อยกระดับประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเป็นระบบ ชัดเจน และเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างมีเอกภาพ โดยเน้นการใช้ข้อมูลที่ทันสมัย การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการประสานงานกับภาคีเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า โรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จมีการใช้ระบบสารสนเทศดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการข้อมูลนักเรียน การคัดกรอง และติดตามผลอย่างแม่นยำ ตลอดจนสามารถประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานภายนอกได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่เป็นระบบมากขึ้น ทำให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความต่อเนื่องและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น พบว่า 1) พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมสุขภาพจิต (2551) ที่ส่งเสริมให้มีการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการประเมินนักเรียน โดยเฉพาะการใช้แบบคัดกรอง เช่น SDQ หรือแบบประเมินพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อวางแผนดูแลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารข้อมูลนักเรียน (2564) รวมถึงผลการศึกษาที่พบว่าโรงเรียนต้นแบบมีการใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บ วิเคราะห์ และติดตามข้อมูลนักเรียน ทำให้สามารถออกแบบแผนช่วยเหลืออย่างแม่นยำและทันต่อสถานการณ์ 2) พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว (2565) ที่ระบุว่าครูและทีมดูแลควรมีทักษะด้านจิตวิทยาเด็ก การให้คำปรึกษา และการประเมินพฤติกรรมเชิงลึก ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจปัญหาของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างรอบด้าน เช่นเดียวกับแนวทางของ กรมสุขภาพจิต (2551) ที่เน้นการอบรมครูแนะแนวในการใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างมีจริยธรรมและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน โดยผลการศึกษาชี้ว่าโรงเรียนต้นแบบมีการอบรมเชิงลึกสำหรับครูแนะแนวและทีมดูแล ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือ 3) พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ให้ความสำคัญกับการมีเครือข่ายการส่งต่อที่ชัดเจน มีคู่มือ ขั้นตอน และระบบติดตามที่สามารถวัดผลได้ ทั้งยังเชื่อมโยงกับข้อเสนอของ สันติสุข สันติศาสนสุข (2559) ที่เสนอให้สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานท้องถิ่น หรือองค์กรสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือนักเรียนกรณีพิเศษ ซึ่งโรงเรียนต้นแบบในงานวิจัยก็มีการดำเนินงานในลักษณะนี้ เช่น การประสานส่งต่อนักเรียนไปยังโรงพยาบาลหรือศูนย์สุขภาพจิต และติดตามผลร่วมกับเจ้าหน้าที่ 4) พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2551) ที่เสนอว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะสำเร็จได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากครอบครัว โดยเฉพาะในกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาเชิงพฤติกรรมหรืออารมณ์ ซึ่งผลวิจัยชี้ว่าโรงเรียนต้นแบบประสบความสำเร็จเพราะมีการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ เช่น การอบรม การประชุมแบบมีส่วนร่วม และการประสานงานร่วมกับครูที่ปรึกษา

กลยุทธ์หลักที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง คือ 1) ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย 2) ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา 3) ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน 4) ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก

จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์หลักที่ 4 มุ่งเน้นการยกระดับทั้งระบบโครงสร้างและการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการติดตามข้อมูล การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านจิตวิทยาและเทคนิคการดูแลเชิงลึก ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการสร้างกลไกเชิงระบบกับภาคีเครือข่ายภายนอก เพื่อให้เกิดการดูแลที่ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ จากข้อมูลเชิงลึกในโรงเรียนต้นแบบ พบว่า ระบบดูแลที่มีประสิทธิภาพสูงมักจะมีการออกแบบโครงสร้างการทำงานที่เป็นระบบ ใช้ฐานข้อมูลในการวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง มีการอบรมครูและทีมดูแลในประเด็นทางจิตวิทยาเด็ก มีช่องทางสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่เปิดกว้าง และมีเครือข่ายการส่งต่อที่ทำงานร่วมกันจริงในภาคสนาม เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่า 1) ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามให้ทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2551) ที่เสนอให้ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และเครื่องมือวัดพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการรู้จักนักเรียนอย่างแท้จริง รวมถึงแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ที่ส่งเสริมการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการวางแผนและติดตามอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนจากผลการศึกษาว่าโรงเรียนต้นแบบได้นำระบบดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลนักเรียนและสามารถติดตามได้อย่างแม่นยำ 2) ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรด้านเทคนิคและจิตวิทยา สอดคล้องกับข้อเสนอของอมรรัตน์ สาเถื่อนแก้ว (2565) ที่เน้นว่าครูต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยาพื้นฐานและสามารถใช้เครื่องมือคัดกรองที่เหมาะสม เพื่อดูแลนักเรียนอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2551) ที่เน้นการอบรมครูให้เข้าใจพฤติกรรมเด็กและมีทักษะในการให้คำปรึกษาอย่างมีจริยธรรม 3) ปรับปรุงบทบาทผู้ปกครองในระบบดูแล สอดคล้องกับแนวคิดของสันติสุข สันติศาสนสุข (2559) ที่เสนอว่าผู้ปกครองควรมีบทบาทเชิงรุก ไม่ใช่เพียงผู้รับข้อมูล ทั้งนี้ผลการศึกษาเชิงคุณภาพชี้ว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จได้ออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในลักษณะที่เป็นระบบ เช่น การจัดเวิร์กช็อป การประชุมร่วมกับทีมดูแล และการเปิดช่องทางสื่อสารอย่างต่อเนื่อง 4) ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับข้อเสนอของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ ที่เน้นให้มีแบบฟอร์ม แนวทาง และหน่วยประสานงานร่วมกันอย่างชัดเจน พร้อมทั้งเน้นให้การส่งต่อไม่ใช่เพียงภารกิจของครู แต่เป็นระบบร่วมที่มีองค์กรภายนอก เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุข และศูนย์บริการเด็กและเยาวชน มีบทบาทในการช่วยเหลือ ซึ่งพบได้ชัดจากโรงเรียนต้นแบบที่มีเครือข่ายการประสานอย่างจริงจังในระดับพื้นที่

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 17 กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการ 34 วิธี ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความครบถ้วนขององค์ประกอบกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การจัดทำกลยุทธ์ดังกล่าวมีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกมิติของการดูแลนักเรียน ทั้งด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน การแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ อีกทั้งยังคำนึงถึงปัจจัยบริบทของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จึงทำให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และเครือข่ายภายนอกในการออกแบบกลยุทธ์ยังช่วยเพิ่มความเป็นไปได้และความยอมรับในการนำไปใช้ สอดคล้องกับงานของ แดนไพร สีมาคาม (2564) ที่พบว่ากลยุทธ์ระบบดูแลนักเรียนที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด เนื่องจากมีโครงสร้างที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกิจกรรม พร้อมทั้งตัวชี้วัดความสำเร็จที่สามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังตรงกับงานวิจัยของ นัฏพันธ์ ดิศเจริญ (2565) ซึ่งชี้ว่า กลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาในพื้นที่ภาคตะวันออกได้รับการประเมินว่า “มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับในระดับมากถึงมากที่สุด” แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การประสานความร่วมมือ และการออกแบบที่ยึดบริบทพื้นที่ จะมีโอกาสสำเร็จในการนำไปใช้จริงอย่างสูง

5.2.3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การประเมินประเมินกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุม เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ กระบวนการจัดทำกลยุทธ์ดังกล่าวได้นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็น รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร ครู และผู้เชี่ยวชาญมาประกอบการวางกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความ

ต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งยังมีรายละเอียดที่ชัดเจนในระดับกลยุทธ์รองและวิธีดำเนินการ จึงเพิ่มความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และความเป็นประโยชน์ต่อระบบดูแลนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ แดนไพร สีมาคาม (2564) ซึ่งพัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผลการประเมินพบว่า กลยุทธ์ที่พัฒนาและคู่มือการใช้กลยุทธ์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านเนื้อหาและการนำไปใช้จริงในโรงเรียน รวมถึงสอดคล้องกับ นัฏพันธ์ ดิศเจริญ (2565) ที่ได้พัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 และผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับในระดับมากถึงมากที่สุด จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังตรงกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2542) ที่เน้นว่ากลยุทธ์ที่ดีต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา มีความชัดเจนในการดำเนินงาน และมีเป้าหมายที่สามารถวัดผลได้จริง

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการวางแผนและดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละโรงเรียน โดยเน้นความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรจัดอบรมหรือเวิร์กช็อปเพื่อให้ครูและบุคลากรเข้าใจในกลยุทธ์ที่พัฒนา และสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนแต่ละรายได้อย่างแท้จริง

3. ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตาม กลยุทธ์ที่พัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาบทบาทของครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ วิธีการปฏิบัติงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินงานจริง ซึ่งจะช่วยในการกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะครูที่ปรึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาแนวทางที่สามารถประสานความร่วมมือจากภายนอกสถานศึกษาเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเยี่ยมบ้าน การร่วมประชุมคัดกรองนักเรียน การให้คำปรึกษา หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ

3. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือหรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบฐานข้อมูลกลาง หรือแอปพลิเคชันติดตามนักเรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการดูแลนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ มีข้อมูลที่ครบถ้วน ทันสมัย และสามารถใช้วิเคราะห์ความเสี่ยงหรือแนวโน้มพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างแม่นยำควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือหรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบฐานข้อมูลกลาง หรือแอปพลิเคชันติดตามนักเรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการดูแลนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ มีข้อมูลที่ครบถ้วน ทันสมัย และสามารถใช้วิเคราะห์ความเสี่ยงหรือแนวโน้มพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างแม่นยำ

4. ควรดำเนินการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในระดับสูง (Advanced Comparative Research) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือโรงเรียนที่มีลักษณะขนาดและบริบทที่แตกต่างกันอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการศึกษาปัจจัยความสำเร็จ กลไกการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวทางหรือโมเดลต้นแบบ (Model Guidelines) ที่สามารถปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละระดับการศึกษา

มหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต. (2551). *คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6)* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.

กรมสุขภาพจิต. (2551). *คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1- ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6)* กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การค้ารับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. (2555). การเตรียมและการประเมินโครงการ ภาควิชา เศรษฐศาสตร์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กิ่งพร ทองใบ. (2549). กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). การคิดเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ซัคเซส มีเดีย.

ขัตติยา ด้วงสำราญ. (2552). “รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก”. วารสารศิลปากร ศึกษาศาสตร์วิจัย 1(1):71-80.

คมศร วงษ์รักษา. (2540). การเปรียบเทียบคุณภาพและความสอดคล้องของเทคนิคการจัดเรียงลำดับความสำคัญที่อิงโมเดลความแตกต่างในการประเมินความต้องการจำเป็น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทิรา ชีทอง และประภัสสร สมสถาน (2568) แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านศรีพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วารสาร ปัญญาลิขิต*, *4*(1), 1–13.

จิระนันท์ นนทะบุตร. (2564). *การบริหารงานแนะแนวของโรงเรียนขนาดกลางในจังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิตราพร สุทธิสาร. (2562) *การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จินตนา บุญบงการ และณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2548). การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

จันทร เพชรบูรณ์. (2556). กลยุทธการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(1); 70.

แดนไพร สีมาคาม. (2564). กลยุทธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ดุสิต สมศรี. (2551). การพัฒนาตัวแบบการบริหารแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทการกระจายอำนาจทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดิษย์ชัย แก่นท้าว. (2556). การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการบริหาร โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร. รางานวิจัย สกลนคร : องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร.

ต่อศักดิ์ บุญเสือ,พัชรี เมืองสอง และ ประชารัฐ วงศ์ขำ.(2568). ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต3. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 330-344*

ทวีวรรณ อินดา. (2552). **การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ.** ดุษฎีนิพนธ์สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เทศบาลนครเชียงใหม่. (2555). กำหนดพันธกิจ (mission) ในการพัฒนาท้องถิ่น. เชียงใหม่: เทศบาลนครเชียงใหม่.

ธัญญา วรินทรเวช (2550). ปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยวิธี SWOT เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนชัย ยมจินดา. (2555). แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการจัดการเชิงกลยุทธ์ และการจัดการเพื่อสร้างสมรรถนะ (หน่วยที่ 1, น. 1-2). นนทบุรี: สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธเนศ ขำเกิด. (2549). เอกสารการวิจัยทางการศึกษา เรื่อง “การพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยใชเทคนิคการวางแผนเป็นทีม ครั้งที่ 7”. กรุงเทพฯ: สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ.

ธงชัย สันติวงษ์. (2540). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนพานิช.

นงค์รักษ์ เคนไชยวงศ์. (2561). กลยุทธ์การจัดการเรียนรวมอย่างมีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. Veridian E-Journal, มหาวิทยาลัยศิลปกร ,12(4), 1093-1111.

นัฏพันธ์ ดิศเจริญ. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, *16*(2), 844–862.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2549). ยอดกลยุทธ์การบริหารสำหรับองค์การยุคใหม่. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

นันทรัตน์ เกื้อหนุน. (2553). *การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2551). การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2558). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2552). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: บริษัททริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.

นพเก้า ทองธรรมมา. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2549). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด และสุริทอง ศรีสะอาด. (2552). *การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ สุวีริยาสาส์น.

บุษบา พฤกษาพันธุ์รัตน์. (2552). การวางแผนและควบคุมการผลิต. กรุงเทพฯ: ท๊อป.

บุญเลี้ยง ค้ำชู. (2544). การดำเนินงานสร้างแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ. กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญเลิศ เย็นคงคา. (2550). การจัดการเชิงกลยุทธ์ = Strategic management. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: BK การพิมพ์.

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ. (2548). การจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับ CEO. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุขุมและบุตร.

ปัญญา แก้วกียูร. (2551). แผนกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน. เข้าถึงได้จาก http://www.slideshare.net/quest7530ba/ss-presentation-596353. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2568

ปิยะพร ป้อมเกษตร์. (2559). การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยมาภรณ์ โชคอวยชัย. (2548). การสนองความต้องการจำเป็น ด้าน สมรรถนะ สารสนเทศ ทางการพยาบาล และอุปสงค์ผ่านพ้นการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุย้อนกลับ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปานจันทร์ โหทอง. (2542). *การเปรียบเทียบผลการประเมินความต้องการจำเป็นใน การจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมระหว่างเทคนิคสตอรี่บอร์ดแบบดั้งเดิมและแบบปรับปรุง.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประชุม รอดประเสริฐ. (2545). การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

ปกรณ์ ปรียากร. (2557). การบริหารโครงการ : แนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2555). การจัดการเชิงกลยุทธ์ : เทคโนโลยีและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2552). การบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อโลกใบเล็ก. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2560). *นโยบายและการวางแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษายุคใหม่.* มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

พรวิมล กลิ่นศรีสุข. (2564). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

พัชรกฤษฎ์ พวงนิล. (2553). กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิภพ เสวกวรรณ์. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

และเขต 2. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชร.

พิพัฒน์ ภู่ภีโญ. (2555). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อการพัฒนาแบบก้าวกระโดด. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ และพิพัฒน์ ลือประสิทธิ์สกุล. (2543). ศัพท์การจัดการ A to Z. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

พักตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์. (2542). การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระวิรัช เอี่ยมศรีดี. (2554). การประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารงานที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของครูและบุคลากรของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภูมิภัทร กลางโคตร์. (2560). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แบบมืออาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

มธุรส ผุดผ่อง. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.

รังสรรค์ มณีเล็ก. (2549). การวางแผนกลยุทธ์และการจัดทำงบประมาณในสถานศึกษา. นนทบุรี: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์. (2564). แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์การศึกบามหาบัณฑิต มหาสารคาม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2547). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

วิไล รัตนทิพย์, และชัยยุทธ ศิริสุทธิ์. (2562). *กลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม.* วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 6(4), 717–728.

วรการ เวชวงษ์. (2560). กลยุทธ์การน าทีมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์และคณะ. (2549). การวางแผนกลยุทธ์ ศิลปะการกำหนดแผนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.

วัฒนา พัฒนพงศ์ (2546). การบริหารเพื่ออนาคต. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

วีรยุทธ ชูมา, ทินกร ชอัมพงษ์ และนันธวัช นุนารถ (2567). การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา*, *2*(2), 15–27.

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2555). เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิเชษฐ์ ฤทธิ์บำรุง. (2553). กลยุทธ์การบริหารการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลวังมหากร จังหวัดนครสวรรค์. การศึกษาอิสระ รป.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วัฒนา สายเชื้อ. (2561). กลยุทธ์การใช้หลักธรรมาภิบาลในงานวิชาการของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 และ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชร.

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. (2553). การบริหารการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545) องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2555). การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.tpif.or.th/2012/shindan_d/?page_id=93. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2568.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546) *คู่มือครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคมเส้นทางสู่ครูมืออาชีพ.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลักการแนวคิดและทิศทางในการดำเนินงาน.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *คู่มือการสรรหาและคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีการศึกษา 2563*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *คู่มือการสรรหาและคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีการศึกษา 2564*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. (2562). *ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาลดอัตราการออกกลางคันและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ปีการศึกษา 2562*. เลย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563*. เลย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (2563). *รายงานผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2563*. เลย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *แนวทางการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการแนวคิดและทิศทางในการดำเนินงาน*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *มาตรฐานการปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *การวัดและประเมินผลอิงมาตรฐานการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). คู่มือแนวทางและหลักเกณฑ์การวิเคราะห์โครงการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุวิมล ว่องวานิช. (2542). *การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช. (2549). *แบบตรวจสอบรายการประเมิน :* วิธีวิทยาและเครื่องมือประเมิน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โรงเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช. (2542). *การสังเคราะหเทคนิคที่ใชในการประเมินความตองการจำเป็นในนิสิตคณะครุศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.* ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ติรกานันท์. (2543). *การประเมินโครงการ:แนวทางสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุวรรณี คำมั่น. (2554). หน่วยที่ 13 การวิเคราะห์โครงการทางด้านสังคม ในเอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์โครงการและแผนงาน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุพานี สฤษฎ์วานิช. (2553). การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิดและทฤษฎี .กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). *เอกสารประกอบคำสอน รายวิชา 0501 502 หลักการ ทฤษฎีและการปฏิบัติทางการบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพฯ: สมาคมแนะแนวโรงเรียนประเทศไทย.

สมคิด บางโม. (2544). *การบริหารการศึกษา*. เลย : สถาบันราชภัฏเลย.

สมพิศ โห้งาม. (2550). *การจัดการและการบริหารงานกิจการนักเรียน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคาแหง.

สมพิศ กาติ๊บ. (2556). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่ภูเขาสูงภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ ค.ด. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สมยศ นาวีการ. (2549). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.

สันติ บุญภิรมย์. (2552). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). *หลักการ ทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา.* มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โรงเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). *เอกสารประกอบคำสอน รายวิชา 0501 502 หลักการ ทฤษฎี และการปฏิบัติทางการบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพฯ: สมาคมแนะแนวโรงเรียนประเทศไทย.

สุนิสา มาสุข. (2560). *การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต) ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุวัฒน์ ศิรินิรันดร์. (2550). บทสรุปการวางแผนกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: ซี แอนด์ เอ็น.

สุชาติ บางวิเศษ. (2553). ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อการบริหารจัดการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2552). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

เสนาะ ติเยาว์. (2546). หลักการบริหาร. กรุงเทพ ฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุทิศ ขาวเธียร. (2546). การวางแผนกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนัญญา คงมงคล และเจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม (2567) สภาพ ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. *วารสารมหาจุฬาคชสาร*, *15*(2), 274–290.

อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2545).รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยในระดับสากล:กรณีศึกษาของประเทศอังกฤษ ใน รายงานการประชุมทางวิชาการประจำปี 2545 มหาวิทยาลัยในกำากับของรัฐ เส้นทางสู่ World Class University. หน้า 48-50. กรุงเทพฯ: ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย.

อภินันทิชัย แกระหัน. (2562). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579). ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อาทิตย์ วงษ์สง่า. (ม.ป.ป.). SWOT Analysis. [เอกสารอิเล็กทรอนิกส์]. สืบค้นจาก http://www.physics.sci.ku.ac.th/physkm/Storage/S1/swot-analysis.pdf

Alfred, Chandler. (1965). Creating Shareholder Value: The New Standard for Business Performance. Free Press.

Biddle, V. S. (2009). Student Assistance Program Outcomes of Students at Risk for Suicide. Dissertation Abstracts International, 69(8), unpaged.

Blumberg, L.T. & Greenfield, H.E. (1986). Leadership Behavior and Climate As They Relate to the Effectiveness of Elementary School. Dissertation Abstracts International. 45 (8): 2316-A.

Bryson, J.M. (1995). Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations Revised Edition. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Certo, S.C. & Peter, J. P. (1991). Strategic Management: Concept and Application. (2nd ed). New York: McGraw-Hill.

Dess, G.G. & Miller, A. (1993). Strategic Management. Singapore: McGraw-Hill,

Fayol, H. (1949). General and Industrial Management. London: Sir Issac Pitman &Sons Ltd.

Gill, R. (2006). Theory and Practice of Leadership. London: SAGE Publications.

Hickman & Silva. (1984). Creating Excellence: Managing Corporate Culture, Strategy and Change in the New Age. New York: New American Library.

Hitt, M.A., Ireland, R.D., & Hoskisson, R. E. (2007). Strategic Management: Competitiveness and Globalization. (7th ed.). Cincinnati, Ohio: SouthWestern Publishing.332

Hrebiniak, L.G. (2008). Making Strategy Work: Leading Effective Execution and Change.

Pearson Education, Inc.: Wharton School Publishing.

Hunger, J. D., & Wheelen, T. L. (2000). Strategic Management. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Henri, Fayol. (1949). General and Industrial Management. London: Sir Isaac Pitman & Sons,

Johnson, B.T., Mullen, B. & Scholes, E. (1999). Comparisons of three Analytic approaches. Journal of Applied Psychology, 80(1), 94-100.

Kaufman, R., & English, F.W. (1981). *Needs Assessment Concept and Application.* (3rd ed.) United states of America: Education technology.

Kaufman, R., & English, F.W. (1981). Needs Assessment Concept and Application .(3rd ed.) United states of America: Education technology.

Kinicki, A. & Williams, B. (2009). Management. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.Kosse, S. (2007). "Integrity of SAT Interventions: Relationship of Components to Student Outcomes," Dissertation Abstracts International. 67(7): unpaged; January, 2007.

Mintzberg, H. (1994). The Rise and Fall of Strategic Planning. New York: Prentice-Hall. Strategic Management. (3rd ed). New York: Time Mirror Higher Education

Group. Robbins, S.P. (2005). Organizational Behavior: Concepts, Controversies, And Applications. (11th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Sawyer, G. C. (1983). Corporate Planning as a Creative Process. Oxford. OH: Planning Executive Institute.

Stufflebeam, D.L. et. al. (1971). Educational Evaluation and Decision Making. n.p.Thompson, A. A. Jr. & Strickland, A. J. (1995). Strategic Management: Concept and Cases. (8th ed). New York: Business.

Thompson, A. A., Peteraf, M. A., Gamble, J, E., & Strickland, A.J. (2012). Crafting and Executing Strategy Concepts and Readings. McGraw-Hill International Enterprises.

Wheelen, T. L. & Hunger, D.J. (2002). Strategic Management and Business Policy, (8th ed). New Jersey: Prentice - Hall.

Williams, F.M., Jr. (2008). "Student Assistance Programs (SAP): An Organizational and Theoretical Perspective on Building Bridges for Healthy Youth," Dissertation

Abstracts International. 68(8): unpaged; February, 2008.

Wright et al. (1992). Strategy Management. Boston: Allyn and Bacon.

Weihrich, H. (1982). The TOWS matrix – a tool for situational analysis. Long Range Planning, 15 (2), 1-19.

Walton, C. (2007). The Effectiveness of Using a Student Monitoring System to Improve a School District's State Test Scores. [Abstract]. Dissertation Abstracts International, 67(12) : 131-A. Retrieved March 6, 2012, from http://search.proquest.com/docview/305311924/abstract/1354746C75B638DF28A/1?accountid=31098.

Watson-Davis, D. (2011). Teacher's Understanding, Perceptions, and Experiences of Students in Foster Care: A Forgotten Population. Dissertation Abstracts International, 71(3), 107-A

Witkin, B. R., & Altschuld, J. W. (1995). Planning and Conducting Needs Assessments Thousand Oaks: Sage Publications. Wright, et.al. (1992). Strategy Management. Boston: Allyn and Bacon.

Yamane, Taro. (1976). Statistics: An introductory analysis (2nd ed.). New York : Harper & Row.

ภาคผนวก

This is Mendeley biography

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ให้ข้อมูล

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
รายชื่อผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน

(สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

โรงเรียนทุ่งธาตุท่าลี่ดอนกลางสามัคคี	**ตำแหน่ง**
1. นายประดิษฐ์ จัดโสภา	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
2. นางสาวนริศรา บุตรศรี	ครู ผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. นางสาวนรินญา กิวิลา	ครู ประจำชั้น
4. นางสาวพัชรพรรณ สูงสุมาลย์	ผู้ปกครอง
5. เด็กหญิงวราภรณ์ ชัยจันทร์	นักเรียน

โรงเรียนบ้านขาม	**ตำแหน่ง**
1. ดร.แดนไพร สีมาคาม	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
2. นางแก้วใจ สีมาคาม	ครู ผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. นางสาวตินณมัย พลเวียง	ครู ประจำชั้น
4. นายเพลิน ใบธรรม	ผู้ปกครอง
5. เด็กหญิงกมลรัตน์ ไฝทาคำ	นักเรียน(ประธานนักเรียน)

โรงเรียนอนุบาลเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์	**ตำแหน่ง**
1. ดร.กิตติศักดิ์ เสนานุช	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
2. นางอัจฉรา ศรีมนตรี	ครู ผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. นางเสาวนิตย์ ศิริภาษณ์	ครู ประจำชั้น
4. นายปรีชา โจทกราช	ผู้ปกครอง
5. เด็กชายรชต โจทกราช	นักเรียน

รายชื่อโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (พหุกรณีศึกษา)

(ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับประเทศหรือ
ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 โรงเรียน)

---

1. โรงเรียนทุ่งธาตุท่าลี่ดอนกลางสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 รางวัลระดับยอดเยี่ยมลำดับที่ 1 ประเภทสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก ประจำปี พ.ศ. 2567 ระดับภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. โรงเรียนบ้านขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 รางวัลระดับยอดเยี่ยมลำดับที่ 1 ประเภทสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดกลาง ประจำปี พ.ศ. 2566 ระดับภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 รางวัลระดับยอดเยี่ยมรางวัลระดับยอดเยี่ยมลำดับที่ 1 ประเภทสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดใหญ่ ประจำปี พ.ศ. 2566 ระดับภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหามกุฏราชวิทยาลัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
(เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย)

1.	ดร.อโณทัย ไทยวรรณศรี	ข้าราชการบำนาญ อดีตที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
	วุฒิการศึกษา	ดุษฎีบัณฑิต(การบริหารการศึกษา)
2.	ดร.วรรณที ศรีโนนยาง	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
	วุฒิการศึกษา	ปรด. การบริหารการศึกษา
3.	ดร.แดนไพร สีมาคาม	ผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญ โรงเรียนบ้านขาม
	วุฒิการศึกษา	ปรด.การบริหารการศึกษา
4.	นางอัจฉราวรรณ ศรีมนตรี	ครู โรงเรียนอนุบาลเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์
	วุฒิการศึกษา	คบ. ภาษาอังกฤษ
5.	รศ.บุญช่วย ศิริเกษ	อาจารย์ประจำสาขา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
	วุฒิการศึกษา	ค.ม. บริหารการศึกษา

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

การตรวจสอบกลยุทธ์โดยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

1.	ดร.ศุภชัย จันปุ่ม	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
	วุฒิการศึกษา	ปรด. การบริหารการศึกษา
2.	ดร.อโณทัย ไทยวรรณศรี	อดีตที่ปรึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
	วุฒิการศึกษา	ดุษฎีบัณฑิต(การบริหารการศึกษา)
3.	นางแพวิภา ภูสงัด	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เลย เขต
	วุฒิการศึกษา	ค.ม. การบริหารการศึกษา
4.	ดร.วรรณที ศรีโนนยาง	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ
	วุฒิการศึกษา	ปรด.การบริหารการศึกษา
5.	ดร.กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเลย
	วุฒิการศึกษา	ศษ.ด.การบริหารการศึกษา
6.	ดร.แดนไพร สีมาคาม	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนบ้านขาม
	วุฒิการศึกษา	ปรด.การบริหารการศึกษา
7.	รศ.ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย	อาจารย์มหาวิทยาลัยนเรศวร
	วุฒิการศึกษา	กศ.ด. บริหารการศึกษา
8.	ผศ.ดร.ศักดินาภรณ์ นันที	ข้าราชการบำนาญ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
	วุฒิการศึกษา	ปร.ด. การบริหารการศึกษา
9.	ดร.วนิดา สิมพล	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ ศึกษาธิการจังหวัดเลย
	วุฒิการศึกษา	(ค.ด) ดุษฎีบัณฑิต สาขา การวัดและประเมินผลการศึกษา

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์
จำนวน 12 คน

1. นายวีระพงษ์ วีระชานนท์	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 3
วุฒิการศึกษา	ค.ม. การบริหารการศึกษา
2. ดร.ญาณิศา อยู่งาน	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3
วุฒิการศึกษา	ปร.ด.การบริหารการศึกษา
3. ดร.วสุกฤติ สุวรรณแทน	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเดื่อศรีไชย สพป.สกลนครเขต 3
วุฒิการศึกษา	ปร.ด. บริหารและพัฒนาการศึกษา
4. นายวีระยุทธ สาขามุละ	ครูโรงเรียนบ้านเดื่อศรีไชย สพป.สกลนครเขต 3
วุฒิการศึกษา	คม. บริหารและพัฒนาการศึกษา
5. ดร.วิชนีย์ ทศศะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านภูกระแต สพป.นครพนม เขต 2
วุฒิการศึกษา	ปร.ด. บริหารและพัฒนาการศึกษา
6. นายบุญเลิศ ศรีโย	ครูโรงเรียนบ้านภูกระแต สพป.นครพนม เขต 2
วุฒิการศึกษา	คม. บริหารและพัฒนาการศึกษา
7. นางดารุณี บุญเพ็ง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยไหสมบูรณ์
วุฒิการศึกษา	ก.ศ.ม. การบริหารการศึกษา
8. นางอารี แก้วไพศาล	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยไหสมบูรณ์
วุฒิการศึกษา	คบ. คณิตศาสตร์
9. นางบุญญาพร พลเยี่ยม	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนสว่าง สพป.บึงกาฬ
วุฒิการศึกษา	ก.ศ.ม. การบริหารการศึกษา
10. นายวุฒิภัทร ปันจันทร์สิงห์	ครูโรงเรียนบ้านโนนสว่าง สพป.บึงกาฬ
วุฒิการศึกษา	ค.บ. ภาษาไทย
11. ดร.วารุณี ทีนา	ศึกษานิเทศก์ สพป.เลย เขต 1
วุฒิการศึกษา	ปรด. การบริหารการศึกษา
12. ดร.กัลยากร พรมนาไร่	ศึกษานิเทศก์ สพป.อุดรธานี เขต 1
วุฒิการศึกษา	ปรด. ภาวะผู้นำการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ ว ๒๔๖

๓๑ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญประเมินร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เจริญพร นางแพวิภา ภูสงัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต ๑

ด้วย นางสาวสุริณี วัฒนศรีทานัง นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง กำลังทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง **"การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ"** โดยมี ผศ.ดร.ชิษณพงศ์ ศรจันทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ รศ.ดร.พิมพ์อร สดเอี่ยม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญประเมินร่างกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้ประกอบการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุทธิวชิรเมธี, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

สำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจค่า IOC

เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้เชี่ยวชาญที่เคารพอย่างยิ่ง

1. แบบตรวจสอบแบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องกับเนื้อหา (Item-Objective Congruence Index : IOC) สำหรับการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. แบบสอบถามชุดนี้ มี 3 ตอน เพื่อทำการประเมินตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ขอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในประเด็นคำถามและรายการกำหนดให้ในแต่ละข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามองค์ประกอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 50 ข้อ ขอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในประเด็นคำถามและรายการกำหนดให้ในแต่ละข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่ท่านกรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินแบบสอบถามนี้

นางสาวสุริณี วัฒนศรีทานัง

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาตรวจสอบและประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของประเด็นคำถามและรายการตรวจสอบของแต่ละประเด็น พร้อมให้ส่งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 ดังนี้

คำถาม/รายการประเมิน	**ข้อเสนอแนะ**
โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน [ ] หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน	
1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง	[ ] ถูกต้อง/เหมาะสม [ ] ควรปรับปรุง คือ .....
2. อายุ ( ) ต่ำกว่า 30 ปี ( ) 31-40 ปี ( ) 41-50 ปี ( ) 51 ปีขึ้นไป	[ ] ถูกต้อง/เหมาะสม [ ] ควรปรับปรุง คือ .....
3. วุฒิการศึกษา ( ) ปริญญาตรี ( ) ปริญญาโท ( ) ปริญญาเอก ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ)	[ ] ถูกต้อง/เหมาะสม [ ] ควรปรับปรุง คือ .....
4. ตำแหน่งปัจจุบัน ( ) ผู้บริหารสถานศึกษา ( ) ครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	[ ] ถูกต้อง/เหมาะสม [ ] ควรปรับปรุง คือ .....
5. ประสบการณ์เกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ( ) น้อยกว่า 5 ปี ( ) 5-10 ปี ( ) 11-15 ปี ( ) 16-20 ปี ( ) มากกว่า 20 ปี	[ ] ถูกต้อง/เหมาะสม [ ] ควรปรับปรุง คือ .....
6. ขนาดของโรงเรียน ( ) ขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน) ( ) ขนาดกลาง (นักเรียน 121-600 คน) ( ) ขนาดใหญ่ (นักเรียน 601-1,500 คน) ( ) ขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียนมากกว่า 1,500 คน)	[ ] ถูกต้อง/เหมาะสม [ ] ควรปรับปรุง คือ .....
7. จังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่	[ ] ถูกต้อง/เหมาะสม [ ] ควรปรับปรุง คือ.....
8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่โรงเรียนตั้งอยู่	[ ] ถูกต้อง/เหมาะสม [ ] ควรปรับปรุง คือ.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง: แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยคำถามดังนี้ โปรดพิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นคำถามแต่ละข้อกับขอบเขตเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ต้องการวัด

-1 หมายถึง แน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ต้องการวัด

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน		**ผลการประเมิน**			**ข้อเสนอแนะ**
		+1	**0**	**-1**	
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล **นิยามเชิงปฏิบัติการ** :การเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนด้านการเรียน สุขภาพ และครอบครัว โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย มีการวิเคราะห์ข้อมูล ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน และนำไปใช้ในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียน					
1	สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน				
2	สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล				
3	ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถาม)				
4	สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย และเป็นปัจจุบัน				
5	ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล				
6	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง				
7	ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน				
8	หน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน				

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน		ผลการประเมิน			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
9	มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน				
10	มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน				
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน **นิยามเชิงปฏิบัติการ** :การจำแนกนักเรียนตามเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาผ่านการประชุมร่วมกันของครูและผู้เกี่ยวข้อง มีการบันทึกผลรายงาน และแจ้งผู้เกี่ยวข้อง					
11	สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน				
12	ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง				
13	สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน				
14	มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ				
15	ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน				
16	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน				
17	มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน				
18	สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม				
19	ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน				
20	มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา				
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน **นิยามเชิงปฏิบัติการ** :การจัดกิจกรรมโฮมรูม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน และกิจกรรมส่งเสริมความสามารถพิเศษ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ					
21	สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย				
22	สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ				

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน		ผลการประเมิน			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
23	มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน				
24	ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน				
25	มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ				
26	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน				
27	มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน				
28	ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน				
29	มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน				
30	สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน				
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา **นิยามเชิงปฏิบัติการ** :การกำหนดมาตรการป้องกัน การให้คำปรึกษา การประสานผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหา และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง					
31	สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง				
32	ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน				
33	มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา				
34	สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ				
35	มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง				
36	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง				
37	มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน				

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน		ผลการประเมิน			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
38	ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน				
39	มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน				
40	มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน				
5. ด้านการส่งต่อ **นิยามเชิงปฏิบัติการ** :การดำเนินการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกตามขั้นตอนที่ชัดเจน ประสานเครือข่ายสหวิชาชีพ บันทึกรายงานผล และติดตามการช่วยเหลือ					
41	สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน				
42	มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน				
43	มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย				
44	ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง				
45	มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ				
46	มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน				
47	ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก				
48	มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน				
49	หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ				
50	มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ				

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นางสาวสุริณี วัฒนศรีทานัง ผู้วิจัย

แบบสอบถามชุดที่

[ ][ ][ ]

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง: การจัดทำแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเรื่องนี้ กำหนดให้มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานระบบการดูและช่วยเหลือนักเรียนภายในของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกออกเป็น 5 ด้าน ตามองค์ประกอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating Scale) จำนวน 50 ข้อ

ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถาม ตามความเป็นจริงและครบทุกข้อ โดยโปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อคำถามอย่างละเอียดเพื่อให้การวิจัยนี้มีผลสรุปที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามจะเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล

จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สุริณี วัฒนศรีทานัง

ปริญญาดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย✓ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุดเพียงหมายเลขเดียวหรือเติมตัวเลขหรือข้อความลงบนเส้นประ กรณีที่มีข้อความว่า (ระบุ).....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

2. อายุ

( ) ต่ำกว่า 30 ปี ( ) 31-40 ปี

( ) 41-50 ปี ( ) 51 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา

( ) ปริญญาตรี ( ) ปริญญาโท

( ) ปริญญาเอก ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

4. ตำแหน่งปัจจุบัน

( ) ผู้บริหารสถานศึกษา ( ) ครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5. ประสบการณ์เกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

( ) น้อยกว่า 5 ปี ( ) 5-10 ปี

( ) 11-15 ปี ( ) 16-20 ปี

( ) มากกว่า 20 ปี

6. ขนาดของโรงเรียน

( ) ขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน)

( ) ขนาดกลาง (นักเรียน 121-600 คน)

( ) ขนาดใหญ่ (นักเรียน 601-1,500 คน)

( ) ขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียนมากกว่า 1,500 คน)

7. จังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ .....

8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่โรงเรียนตั้งอยู่ .....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง: โปรดกลางเครื่องหมาย ✓ลงในช่อง ☐ ที่กำหนดในแต่ละหัวข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating Scale) จำนวน 50 ข้อ โดยกำหนดความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

5 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	**สภาพปัจจุบัน**					**สภาพที่คาดหวัง**				
	5	**4**	**3**	**2**	**1**	**5**	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล										
1. สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน										
2. สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล										
3. ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถาม)										
4. สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและเป็นปัจจุบัน										
5. ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล										
6. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง										

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่คาดหวัง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
7. ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน										
8. หน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน										
9. มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน										
10. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน										
ด้านการคัดกรองนักเรียน										
11. สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน										
12. ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง										
13. สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน										
14. มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ										
15. ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน										
16. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน										

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่คาดหวัง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
17. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน										
18. สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม										
19. ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน										
20. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา										
ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน										
21. สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย										
22. สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ										
23. มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน										
24. ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน										
25. มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ										
26. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน										

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่คาดหวัง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
27. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน										
28. ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน										
29. มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน										
30. สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน										
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา										
31. สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง										
32. ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน										
33. มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา										
34. สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ										
35. มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง										

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่คาดหวัง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
36. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง										
37. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน										
38. ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน										
39. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน										
40. มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน										
ด้านการส่งต่อนักเรียน										
41. สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน										
42. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน										
43. มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย										
44. ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง										
45. มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ										

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่คาดหวัง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
46. มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน										
47. ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก										
48. มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน										
49. หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ										
50. มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ										

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สุริณี วัฒนศรีทานัง

ผู้วิจัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์
พหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ
ด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คำชี้แจง:

1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และ5) ด้านการส่งต่อ

ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพและการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้เฉพาะการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น คำตอบของท่านจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน จึงขอความกรุณาท่านได้ตอบคำถามตามความเป็นจริง

4. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัย และนำไปสู่การสร้างกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณท่านอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวสุริณี วัฒนศรีทานัง
ผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
เรื่อง การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษา
สำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล .....

ตำแหน่ง ..... ประสบการณ์ในการทำงาน ..... ปี

ประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ..... ปี

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1. ท่านมีนโยบายหรือแนวทางในการส่งเสริมให้ครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างไร
2. มีระบบหรือกลไกใดในการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
3. ท่านสนับสนุนการดำเนินงานในขั้นตอนนี้อย่างไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

4. โรงเรียนมีเกณฑ์หรือแนวทางในการคัดกรองนักเรียนที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษอย่างไร
5. มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการคัดกรองนักเรียนอย่างไร
6. ความท้าทายหลักในการคัดกรองนักเรียนคืออะไร และจัดการอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

7. โรงเรียนมีโครงการหรือกิจกรรมใดในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนบ้าง
8. ท่านจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างไร
9 มีการประเมินผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้อย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

10. โรงเรียนมีแนวทางในการป้องกันปัญหานักเรียนอย่างไร
11. เมื่อเกิดปัญหากับนักเรียน มีกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างไร
12. ความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการแก้ไขปัญหามีมากน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน

13. โรงเรียนมีเกณฑ์ในการพิจารณาส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอกอย่างไร
14. มีเครือข่ายหรือหน่วยงานใดที่ร่วมมือในการส่งต่อนักเรียนบ้าง
15. ท่านติดตามผลการส่งต่อนักเรียนอย่างไร

ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพและการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

16. ปัจจัยใดที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประสบความสำเร็จ

ปัจจัยภายใน (การบริหาร/บุคลากร/ทรัพยากร) .....

ปัจจัยภายนอก (ชุมชน/นโยบาย/เครือข่าย) .....

การเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง .....

17. อุปสรรคหลักในการดำเนินงานคืออะไร และแก้ไขอย่างไร

อุปสรรคที่สำคัญที่สุด .....

วิธีการแก้ไขที่ได้ผล .....

อุปสรรคที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ .....

18. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนของท่าน .....

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนอื่น .....

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง .....

ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัย .....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษา
สำหรับ ครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล .....

ตำแหน่ง ..... ประสบการณ์ในการทำงาน ..... ปี

ประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ..... ปี

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1. ท่านใช้วิธีการใดในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. เครื่องมือหรือแบบฟอร์มใดที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนักเรียน
3. ความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการให้ข้อมูลนักเรียนเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

4. ท่านใช้เกณฑ์หรือตัวชี้วัดใดในการคัดกรองนักเรียน
5. มีการประชุมหรือหารือร่วมกันในการคัดกรองนักเรียนหรือไม่ อย่างไร
6. ความถี่ในการคัดกรองนักเรียนเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

7. ท่านวางแผนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างไร
8. มีการประสานงานกับครูคนอื่นในการดำเนินกิจกรรมอย่างไร
9. การวัดและประเมินผลการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทำอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

10. ท่านระบุปัญหาของนักเรียนได้อย่างไร
11. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาแต่ละประเภทอย่างไร
12. การประสานงานกับผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน

13. ท่านใช้หลักเกณฑ์ใดในการตัดสินใจส่งต่อนักเรียน
14. มีขั้นตอนและเอกสารใดในการส่งต่อนักเรียน
15. การติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียนทำอย่างไร

ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพและการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

16. ความท้าทายหลักในการปฏิบัติงานด้านนี้คืออะไร
17. การสนับสนุนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างไร
18. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนางานในหน้าที่นี้

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

มหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษา
สำหรับ ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล .....

ตำแหน่ง ..... ประสบการณ์ในการทำงาน ..... ปี

ประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ..... ปี

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1. ท่านใช้วิธีการใดในการทำความรู้จักนักเรียนในชั้นเรียน
2. ท่านรวบรวมข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนอย่างไร
3. มีการบันทึกข้อมูลพฤติกรรมและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

4. ท่านสังเกตและระบุนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษอย่างไร
5. มีการแจ้งข้อมูลนักเรียนให้กับครูผู้รับผิดชอบระบบฯ อย่างไร
6. ความถี่ในการประเมินและคัดกรองนักเรียนเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

7. ท่านมีกิจกรรมใดในการส่งเสริมพัฒนานักเรียนในชั้นเรียน
8. การให้การบ้านและกิจกรรมเสริมสำหรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างไร
9. มีการติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

10. เมื่อพบปัญหานักเรียนในชั้นเรียน ท่านจัดการอย่างไร
11. มีการขอความช่วยเหลือจากครูคนอื่นหรือผู้บริหารหรือไม่ เมื่อใด
12. ประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหานักเรียนที่ประทับใจที่สุดคืออะไร

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน

13. ท่านเคยส่งต่อนักเรียนให้กับครูผู้รับผิดชอบระบบฯ หรือไม่ กรณีใด
14. การประสานงานในการส่งต่อนักเรียนเป็นอย่างไร
15. ท่านติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังการส่งต่อหรือไม่

ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพและการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

16. ความรู้สึกของท่านต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน
17. อุปสรรคในการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ
18. สิ่งที่ต้องการให้พัฒนาเพิ่มเติมในระบบนี้

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

มหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษา
สำหรับ ครูผู้สอนชั้นอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล .....

ตำแหน่ง ..... ประสบการณ์ในการทำงาน ..... ปี

ประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ..... ปี

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1. ในฐานะครูผู้สอน ท่านรู้จักนักเรียนนอกเหนือจากการเรียนอย่างไร
2. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลนักเรียนกับครูประจำชั้นหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียนอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

4. ท่านเคยพบนักเรียนที่มีปัญหาในวิชาที่สอนหรือไม่ อย่างไร
5. มีการแจ้งข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหาให้ครูประจำชั้นหรือไม่
6. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียนอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

7. ท่านมีวิธีการส่งเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อนในวิชาที่ท่านสอนอย่างไร
8. มีการสอนเสริมหรือกิจกรรมพิเศษสำหรับนักเรียนหรือไม่
9. การให้กำลังใจและสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนทำอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

10. เมื่อพบปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน ท่านจัดการอย่างไร
11. มีการประสานงานกับครูประจำชั้นในการแก้ไขปัญหาหรือไม่
12. ท่านคิดว่าการป้องกันปัญหานักเรียนควรทำอย่างไร

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน

13. ท่านเคยส่งต่อข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหาให้ครูประจำชั้นหรือไม่
14. การติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังการส่งต่อเป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพและการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

15. ความคิดเห็นของท่านต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน
16. บทบาทของครูผู้สอนในระบบนี้ควรเป็นอย่างไร
17. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

มหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษา
สำหรับ นักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล (หรือชื่อเล่น) .....

เพศ ..... อายุ ..... ปี

ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ .....

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1. ครูประจำชั้นรู้จักนักเรียนดีมากน้อยเพียงใด
2. ครูเคยถามเรื่องส่วนตัวหรือความสนใจของนักเรียนหรือไม่
3. นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อครูสนใจในตัวนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

4. นักเรียนเคยได้รับการช่วยเหลือพิเศษจากครูหรือไม่ เรื่องอะไร
5. ครูรู้หรือไม่ว่านักเรียนต้องการความช่วยเหลือในเรื่องใด
6. นักเรียนคิดว่าครูสามารถช่วยเหลือได้ทุกเรื่องหรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

7. โรงเรียนมีกิจกรรมใดที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ บ้าง
8. ครูให้กำลังใจหรือช่วยเหลือนักเรียนอย่างไร
9. นักเรียนชอบกิจกรรมใดของโรงเรียนมากที่สุด เพราะอะไร

ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

10. เมื่อมีปัญหา นักเรียนปรึกษาใครบ้าง
11. ครูช่วยแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างไร
12. นักเรียนคิดว่าการป้องกันปัญหาในโรงเรียนดีหรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน

13. นักเรียนเคยได้รับการช่วยเหลือจากคนนอกโรงเรียนหรือไม่ (เช่น นักจิตวิทยา จิตแพทย์)
14. ความรู้สึกเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพและการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

15. นักเรียนชอบการเรียนที่โรงเรียนนี้หรือไม่ เพราะอะไร
16. สิ่งที่อยากให้โรงเรียนปรับปรุงหรือเพิ่มเติมคืออะไร

17. นักเรียนมีความสุขที่โรงเรียนนี้หรือไม่

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

แบบสอบถามความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง:

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. ตำแหน่งปัจจุบัน

☐ ผู้บริหารระดับนโยบาย ☐ ผู้บริหารการศึกษา

☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ อาจารย์มหาวิทยาลัย

☐ ศึกษานิเทศก์ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์

คำชี้แจง: โปรดพิจารณาความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมตามความคิดเห็นของท่าน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

5 หมายถึง กลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง กลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง กลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง กลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง กลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก						
1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน						
	1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง					
	1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน						
	1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน					
	1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน					
1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก						
	1.3.1 พัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. พม.					
	1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน					
1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย						
	1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา					
	1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง					
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน						
2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก						
	2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา					

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
	2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ					
2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ						
	2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร					
	2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน					
2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง						
	2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย					
	2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล					
2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท						
	2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือสถานการณ์พิเศษ ทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น					
	2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม					
2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง						
	2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น					
	2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน					
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ						
3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล						
	3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย					
	3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล					

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก						
	3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ					
	3.2.2 พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน					
3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ						
	3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้					
	3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก					
3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน						
	3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน					
	3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม					
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง						
4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย						
	4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์					
	4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียน พร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์					
4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา						
	4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ					
	4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)					
4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน						

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
	4.3.1 ปรับช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายและตรงกลุ่ม เช่น Line, Facebook, จดหมายข่าว					
	4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก						
	4.4.1 จัดทำ MOU กับหน่วยงานภายนอก โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน					
	4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

มหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสอบถามความคิดเห็น

เรื่อง กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง:

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเป็นไปได้และการใช้ประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้และความใช้ประโยชน์ของกลยุทธ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. ตำแหน่งปัจจุบัน

☐ ผู้บริหารการศึกษา ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา

☐ อาจารย์มหาวิทยาลัย ☐ ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้และการใช้ประโยชน์ของกลยุทธ์

คำชี้แจง: โปรดพิจารณากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ด้านความเป็นไปได้

5 หมายถึง กลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง กลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง กลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง กลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง กลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ด้านการใช้ประโยชน์

5 หมายถึง กลยุทธ์มีความประโยชน์ต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง กลยุทธ์มีความประโยชน์ต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง กลยุทธ์มีความประโยชน์ต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง กลยุทธ์มีความประโยชน์ต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง กลยุทธ์มีความประโยชน์ต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก											
1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน											
	1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง										
	1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน										
1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน											
	1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน										
	1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน										
1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก											
	1.3.1 พัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. พม.										

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
	1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน										
1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย											
	1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา										
	1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง										
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน											
2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก											
	2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา										
	2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ										
2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ											
	2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร										
	2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน										
2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง											
	2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย										
	2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล										
2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท											

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
	2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือสถานการณ์พิเศษ ทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น										
	2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม										
2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง											
	2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น										
	2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน										
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ											
3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล											
	3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย										
	3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล										
3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก											
	3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ										
	3.2.2 พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน										
3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ											
	3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้										

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
	3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก										
3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน											
	3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน										
	3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม										
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง											
4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย											
	4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์										
	4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียน พร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์										
4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา											
	4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ										
	4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)										
4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน											
	4.3.1 ปรับช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายและตรงกลุ่ม เช่น Line, Facebook, จดหมายข่าว										
	4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน										
4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก											
	4.4.1 จัดทำ MOU กับหน่วยงานภายนอก โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน										

ข้อที่	กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
	4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ										

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

สรุปผลการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Reliability)

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha)

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.975	50

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.932	10

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.927	10

1.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.901	10

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.975	10

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.975	10

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล								
1. สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
2. สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
3. ครูมีเครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถาม)	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	เหมาะสม
4. สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและเป็นปัจจุบัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
5. ครูมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
6. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นจริง	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	เหมาะสม
7. ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
8. หน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ให้การสนับสนุนในการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
9. มีการประสานงานกับโรงเรียนเดิมของนักเรียนเพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานและประวัติการเรียนของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
10. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการให้ข้อมูลและติดตามพฤติกรรมนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
ด้านการคัดกรองนักเรียน								
11. สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
12. ครูได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนอย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
13. สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
14. มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ผลการคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
15. ระบบการจัดเก็บข้อมูลผลการคัดกรองมีความปลอดภัยและรักษาความลับของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	เหมาะสม
16. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดกรองนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
17. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สาธารณสุข) ในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
18. สถานศึกษามีการแจ้งผลการคัดกรองให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
19. ชุมชนให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและแจ้งข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
20. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อติดตามนักเรียนที่มีการย้ายสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	เหมาะสม
ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน								
21. สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
22. สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
23. มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
24. ครูมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
25. มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
25. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
27. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	+1	+1	+1	0	+1	4	0.8	เหมาะสม

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
28. ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
29. มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
30. สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	เหมาะสม
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา								
31. สถานศึกษามีมาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
32. ครูได้รับการอบรมเทคนิคและทักษะในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหานักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
33. มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเฉพาะในการดูแลและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
34. สถานศึกษามีห้องให้คำปรึกษาและมีครูที่สามารถให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
35. มีการบันทึกและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
36. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างจริงจัง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
37. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
38. ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
39. มีเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
40. มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
ด้านการส่งต่อนักเรียน								
41. สถานศึกษามีขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
42. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
43. มีระบบการบันทึกข้อมูลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นความลับและปลอดภัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
44. ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการส่งต่อนักเรียนที่ถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
45. มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการส่งต่อภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
46. มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่พร้อมรับการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกินความสามารถของโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
47. ผู้ปกครองให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก	0	+1	+1	+1	+1	4	0.8	เหมาะสม

สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
48. มีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่รับการส่งต่อนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
49. หน่วยงานภายนอกมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม
50. มีการสร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการส่งต่อ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	เหมาะสม

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สุริณี วัฒนศรีทานัง

ผู้วิจัย

แบบตรวจสอบร่างกลยุทธ์การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
SO	**1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก**	1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน	1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง 1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในการดูแล	
		1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน	1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน 1.2.2 ส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมและทักษะชีวิต	
		1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก	1.3.1 พัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. พม. 1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางการดูแลร่วมกัน	
		1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพ	1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา	

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
		นักเรียนอย่างหลากหลาย	1.4.2 ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาตนเอง	
ST	**2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน**	2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก	2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา 2.1.2 ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กรณีศึกษานักเรียนกลุ่มเสี่ยงในทีมครู	
		2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ	2.2.1 พัฒนาแนวปฏิบัติและขั้นตอนส่งต่อนักเรียนที่เป็นมาตรฐานร่วมกับเครือข่าย 2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน	
		2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง	2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย 2.3.2 ส่งเสริมให้ครูผู้ประสานงานสื่อสารเชิงรุกกับผู้ปกครองรายกรณี	
		2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท	2.4.1 พัฒนารูปแบบกิจกรรมให้หลากหลาย รองรับสถานการณ์พิเศษ เช่น ออนไลน์/ไฮบริด	

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
			2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม	
		2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง	2.5.1 พัฒนาเครือข่ายใหม่ร่วมกับองค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. สถานพินิจ หรือองค์กรศาสนา 2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน	
WO	**3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ**	3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล	3.1.1 ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลนักเรียนให้ทันสมัยด้วยระบบคลาวด์และฟอร์มออนไลน์ 3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล	
		3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก	3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ 3.2.2 ส่งเสริมการสร้างทีม สหวิชาชีพภายในโรงเรียน เช่น ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ผู้บริหาร	
		3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ	3.3.1 ปรับขั้นตอนส่งต่อให้มีระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลืออย่างชัดเจน 3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก	

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
		3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน	3.4.1 จัดเวิร์กช็อปผู้ปกครองเพื่อเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรมและให้ความร่วมมือกับครู 3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม	
WT	**4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง**	4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย	4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์ 4.1.2 ส่งเสริมการประเมินผลระบบติดตามอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงเป็นประจำ	
		4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา	4.2.1 จัดอบรมให้ทีมดูแลมีทักษะพื้นฐานด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการให้คำปรึกษา 4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)	
		4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน	4.3.1 ปรับช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายและตรงกลุ่ม เช่น Line, Facebook, จดหมายข่าว 4.3.2 ส่งเสริมการตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมในกระบวนการดูแลนักเรียน	

ผลสรุป SWOT	กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	วิธีดำเนินการ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
		4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก	4.4.1 พัฒนาข้อตกลงร่วม (MOU) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน 4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ	

แบบประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก			
1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน			
1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง			
1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน			
1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน			
1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน			
1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน			
1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก			
1.3.1 พัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. พม.			
1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน			
1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย			
1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา			
1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง			
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน			
2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก			
2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา			

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ			
2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ			
2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร			
2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน			
2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง			
2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย			
2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล			
2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท			
2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือสถานการณ์พิเศษ ทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น			
2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม			
2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง			
2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น			
2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน			
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ			
3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล			
3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย			
3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล			
3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก			

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ			
3.2.2 พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน			
3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ			
3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้			
3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก			
3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน			
3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน			
3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม			
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง			
4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย			
4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์			
4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียน พร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์			
4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา			
4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ			
4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)			
4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน			
4.3.1 ปรับช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายและตรงกลุ่ม เช่น Line, Facebook, จดหมายข่าว			
4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน			

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก			
4.4.1 จัดทำ MOU กับหน่วยงานภายนอก โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน			
4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของวิธีการดำเนินการของร่างกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก						
1.1 พัฒนาศักยภาพครูและระบบภายใน						
1.1.1 ส่งเสริมการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดูแลนักเรียน เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ และแบบฟอร์มคัดกรอง						
1.1.2 พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลให้เป็นดิจิทัล เพื่อความสะดวกและต่อเนื่องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน						
1.2 พัฒนากลไกความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน						
1.2.1 จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนดูแลนักเรียน						

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน						
1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก						
1.3.1 จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอก พร้อมระบุบทบาท หน้าที่ และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน						
1.3.2 ส่งเสริมการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางระบบการดูแลช่วยเลือกนักเรียนร่วมกัน						
1.4 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย						
1.4.1 พัฒนาแผนกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตตามความถนัดของนักเรียน เช่น ห้องเรียนอาชีพ ดนตรี กีฬา						
1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง						
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน						
2.1 ส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการปัญหานักเรียนเชิงลึก						
2.1.1 พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ครูผ่านการอบรมโดยนักจิตวิทยา						
2.1.2 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ						
2.2 ส่งเสริมระบบติดตามและส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ						

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
2.2.1 พัฒนาขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร						
2.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน						
2.3 ส่งเสริมระบบการสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครอง						
2.3.1 จัดทำสื่ออินโฟกราฟิกอธิบายกระบวนการดูแลและการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ปกครองเข้าใจง่าย						
2.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารเชิงรุกระหว่างครูผู้ประสานงานกับผู้ปกครองแบบรายบุคคล						
2.4 ส่งเสริมการปรับระบบและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบท						
2.4.1 พัฒนากิจกรรมให้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือสถานการณ์พิเศษทั้งออนไลน์และรูปแบบอื่น						
2.4.2 ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม						
2.5 ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง						
2.5.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล และหน่วยงานอื่น						
2.5.2 ส่งเสริมการประชุมเครือข่ายภาคีร่วมทุกภาคเรียน						
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ						
3.1 พัฒนาระบบข้อมูลและการคัดกรองนักเรียนสู่รูปแบบดิจิทัล						

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
3.1.1 พัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์และแบบฟอร์มออนไลน์เพื่อการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และทันสมัย						
3.1.2 ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้ระบบดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล						
3.2 พัฒนาศักยภาพครูแนะแนวและทีมให้คำปรึกษาเชิงลึก						
3.2.1 ปรับหลักสูตรอบรมครูแนะแนวให้ครอบคลุมทักษะด้านจิตวิทยาและการช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ						
3.2.2 พัฒนาและจัดตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน						
3.3 พัฒนาเครือข่ายการส่งต่อและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ						
3.3.1 พัฒนาระบบติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้						
3.3.2 ส่งเสริมการจัดประชุมร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานภายนอก						
3.4 พัฒนาบทบาทผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมดูแลนักเรียน						
3.4.1 จัดเวิร์กช็อปให้ผู้ปกครองเรียนรู้การสังเกตพฤติกรรม และประสานความร่วมมือกับครูในการดูแลนักเรียน						
3.4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการออกแบบแนวทางดูแลร่วม						
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง						
4.1 ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลและระบบติดตามนักเรียนให้ทันสมัย						

กลยุทธ์หลัก/กลยุทธ์รอง/ วิธีดำเนินการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
4.1.1 ปรับปรุงระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นดิจิทัลแบบเรียลไทม์						
4.1.2 กำหนดรอบประเมินระบบติดตามนักเรียนทุกภาคเรียน พร้อมปรับปรุงตามผลลัพธ์						
4.2 ปรับปรุงศักยภาพบุคลากรและทีมดูแลในด้านเทคนิคและจิตวิทยา						
4.2.1 อบรมทีมดูแลให้มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ						
4.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)						
4.3 ปรับปรุงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลนักเรียน						
4.3.1 ปรับปรุงช่องทางการสื่อสารให้หลากหลาย ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้ปกครอง พร้อมสร้างระบบแจ้งเตือน/ติดตามผล เช่น ระบบแชทกลุ่มหรือแอปพลิเคชันโรงเรียน						
4.3.2 จัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครองร่วมขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน						
4.4 ปรับปรุงกลไกการประสานงานและการส่งต่อกับหน่วยงานภายนอก						
4.4.1 พัฒนาข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานภายนอก โดยจัดประชุมร่วมเพื่อกำหนดภารกิจร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และติดตามผลการดำเนินงานตามข้อตกลง						
4.4.2 ส่งเสริมระบบการสื่อสารและติดตามผลการส่งต่อที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียนดุษฎีนิพนธ์

ชื่อ	นางสาวสุริณี วัฒนศรีทานัง
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 5 เดือน กันยายน พ.ศ. 2517
สถานที่เกิด	76 หมู่ 2 ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
ประวัติการศึกษา	**2538** ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชา เกษตรกรรม สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ **2555** ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย **2557** ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

มหามกุฏราชวิทยาลัย